

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

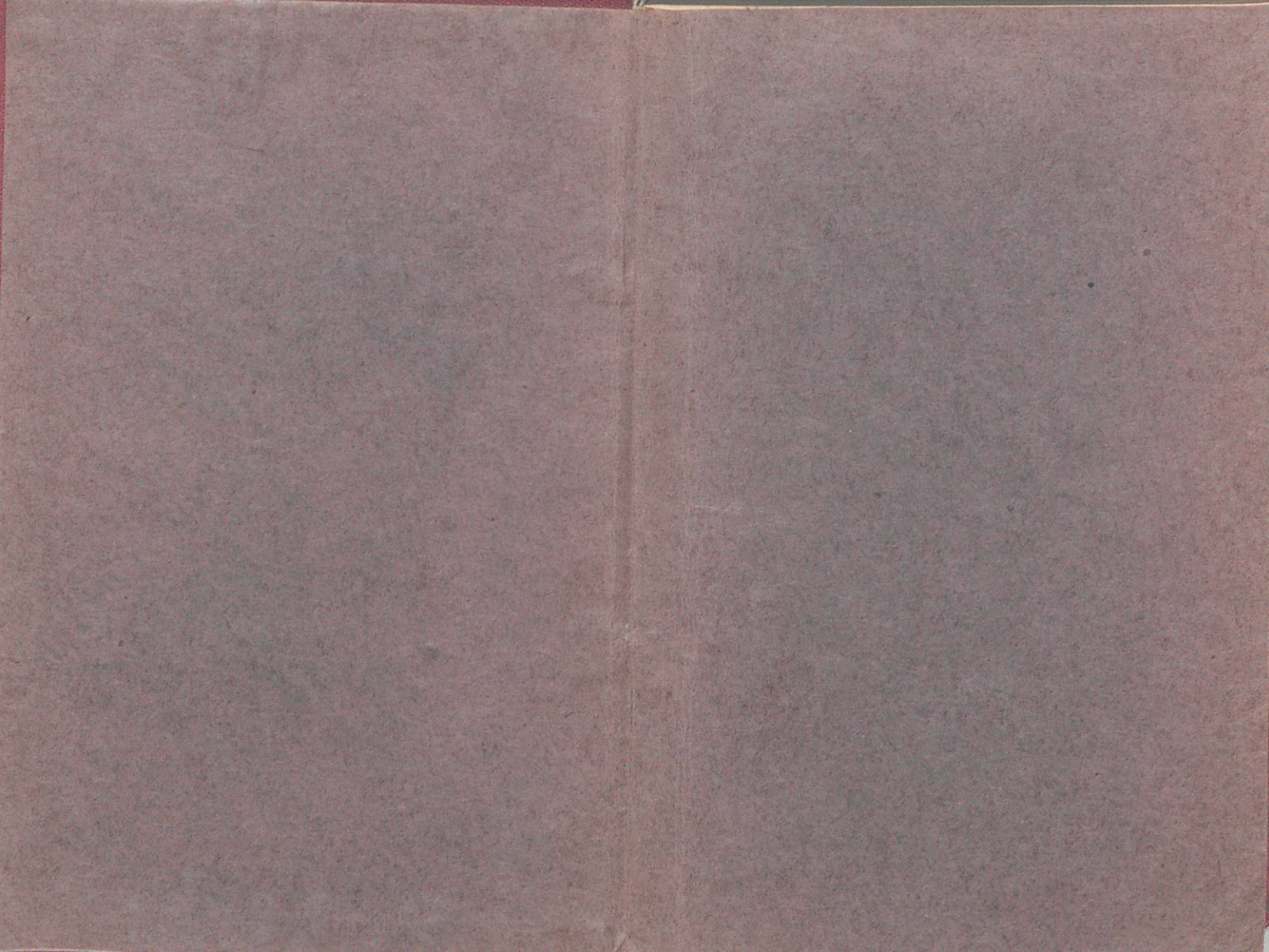
Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3146-3147

491.99-5

CP-31

ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

11966

ԴԱՍԱԳԻՐԻ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

491.99_5 ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

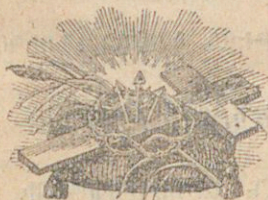
ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ

ՍՏԵՓԱՆ ՊԵՐՃ ՊՕՂՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆՑ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆԵՐԱՑԵԱԼ

ՅԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԳՑ,
ԿԵԳՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՕԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Յ. ՄԻԻԷԼԷՏԻՍԵԱՆ

1871

Ի ՀԱՅԲԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳԻԱՅ Գ.

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆՈՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱԿԻՄԻ

Տ. Տ. ԵՍԱՅԵԱՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԵՍԿՈՊՈՍԻ

ԵՒ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍՈՅ

Տ. Տ. ՄԿՐՏՉԻ ԽՐԻՄԵԱՆ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԵՍԿՈՊՈՍԻ

1728-17

Ա. Զ. Դ.

ԶՈՐԲՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հայերէն լեզուի փերականութեան Դասադիրս այս անգամ չորրորդ տպագրութեամբ ի լոյս կ'ընծայուի :

Հետզհետէ չորս անգամի տպագրութիւնները, իրարմէ կարճ միջոցով, բաւական ապացոյց են փերականութեանս գաւաճ ընդունելութեանը : Սրղէն Կ. Պօլսոյ եւ գաւառներու ազգային վարժարանաց մէջ փերականութեան Դասագրքիս գործածութիւնն ընդունուած ըլլալով, գոհ ենք որ մեր մայրենի լեզուին ուսման ծաւալմանը, եւ Հայ մանկուոյնս նոյնին մէջ դիւրաւ զարգացմանը ըստ մերում կարի ձեռնառու գտնուելու բազմն ունեցած ենք, որ մեր նըպատակն եւ ուրախութիւնն է :

Ներկայ չորրորդ տպագրութիւնն քանի մը կարեւոր փոփոխութիւններ ունի, մանաւանդ Ազգային Ուսումնական Խորհրդոյ դիտողութեանց հասածայն : Յիշեալ Ազգային Խորհուրդը փերականութեանս դիւրուսոյց պարզ եւ անփոփ ընթացք մ'ունենալը, եւ յարմար դասադիրք մ'ըլլալը շատեալոյց :

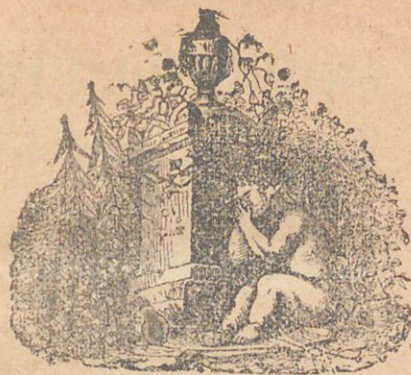
Կը յուսանք որ այս ալ իր առջիններուն բազմին հանդիպելով, պատիւ կ'ունենանք Աստուծոյ Հնորհիւ ուրիշ նոր տպագրութիւններուն ալ հետըզհետէ ձեռնարկել, եւ ազգային վարժարանաց մէջ մեր մայրենի լեզուին յատաճաղխութիւնը տեսնելով քերկրիլ եւ մխիթարուիլ :

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՉԵԱՆՅ

Կ Հոկտ. 1863

ԱՄԵՆՈՒՓՈԿԵԾ ԳԱՐԺՍԵՐԱՆ

Ի ԳԱԼԱՏԻԱ

ՅԻՇԱՏԱԿ ՀՈԳԻՈՅ

ՍԻՐԵԼԻ ՄՕՐԵՂԵՕՐ ԽՐՈՅ

ՌՈՒԲԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍ Յ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

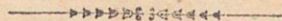
ԲԱԶՄԱՐԴԻԻՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԻ

ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԶՄԻՌՆԻՈՅ

ԴԱՍԱԳԻՐԳ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

1. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ շնորհ իտել և անսխալ
էրէ և սորվեցնէ :
2. Քերականութիւնը երկու մասի կը բաժ-
նուի . ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ և ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

3. Խօսք մը բառերէ կը շինուի :
Հայերէն լեզուին բառերն ութ տեսակ են .
Անուն , Դերանուն , Նախդիր , Բայ , Դերբայ ,
Մակրայ , Շաղկապ , Չայնարկութիւն . որոնք
Մասնակէ բանի կ'ըլլուին :

ԳԼՈՒԻ Ա .

ԱՆՈՒՆ

4. Անունը բառ մ'է , որ կը ցուցնէ թէ բան
մը ի՞նչ է կամ ի՞նչպէ՞ է կամ ո՞րտե՞ է :
5. Բանի մը ի՞նչ ըլլալը ցուցնող բառին Գ .

յախան կ'ըսուի . և ինչպէս կամ ո՛րո՞ւն ըլլալը ցուցնողին Ածական . ինչպէս՝ թէ որ ըսեմ՝ Կառն , այս բառը կը ցուցնէ թէ շատ աներ մէկտեղ են . և թէ որ ըսեմ Քիւրքաք , հոս Քիւրքաքը կը ցուցնէ թէ քաղաքը ինչպէս է :

6. Երկու կերպ գոյական անուն կայ . Յարակ և հասարակ :

7. Յարակ կ'ըսուի այն գոյականը , որ միայն մէկի կը պատշաճի . ինչպէս են տեղի ու մարդու անունները . Կարանքնուպօլիս , Երասաղէճ , Լեւոնաձին , Հայ (մեր Ազգին նախահայրը խմանալով) , Պարոյր (մեր առաջին հայկազուն թագաւորը) , և այլն : Ասոնք հասարակօրէն յոգնակի չունին :

8. Հասարակ կ'ըսուի այն գոյականը , որ մէկի ալ կ'ըսուի , շատի ալ . ինչպէս՝ սորդ , ծառնէ , մարդ հասարակ գոյական են . վասն զի ամէն աստղի՝ ասաղ , ամէն ծաղկի՝ ծաղիկ , ամէն մարդու՝ մարդ կրնանք ըսել :

9. Որքանութիւն ցուցնող ածականներուն թուական կ'ըսուի . որոնք երկու սեռակ են , Որոշեալ լուսական , ինչպէս են զի , երկու , երեք , և այլն . և Անորոշ լուսական , ինչպէս են ո՞ն , ինչ , այլ , և և այլն :

10. Անուններն ունին թիւ , Հոլով և Հոլսվումն :

11. Թիւն երկու է , Եղակ և Յոգնակ :

Եղակին ձայնով մէկի կ'ըսուի . իսկ Յոգնակին՝ մէկէն շատին . ինչպէս՝ Եկեղեցի , մէկ եկեղեցի նշանակելուն համար Եղակի է . Եկեղեցիք :

Եկեղեցիներ՝ մէկէն շատ եկեղեցի նշանակելուն համար Յոգնակի է : Բայց կայ անուն որ եղակի չունի , ինչպէս՝ աչք , սոցնէ , որ եղակի աչքն չըլլար , և կ'ըսուի Անշուկան : Կայ հասարակ անուն ալ որ յոգնակի չունի , ինչպէս՝ Խոսար , հարս , որ յոգնակի Խոսար , հարս չըլլար :

12. Հոլով կ'ըսուի անունին պէտպէս լիովնութիւնը , իր վերջը կամ սկիզբը գիր աւելնալով :

13. Հայերէն լեզուի մէջ հոլովը վեց է . Ուղղական , Սեռական , Գործիական , Հայցական , Տրական , Բացարական :

14. Ամէն անուն մէկ կերպ չեն հոլովիր . այլ զանազան կերպով , և կ'ըսուի Հոլովումն . որ զլիսաւոր եօթն են , որոնց օրինակները կարգաւ կը դնենք :

15. Ա. ՀՈՒՈՎՈՒԹՄԵՆ Եղակի

	ԳՐԱՐ	ՍԵՐԱՐԱՐ	ՏՐԱՐԱՐ
Ուղղական .	Բան .	Խօսք .	Վեղ .
Սեռական .	Բանի .	Խօսքի .	Վեղիան .
Գործիական .	Բանիք .	Խօսքով .	Վեղել .
Հայցական .	զԲան .	Խօսքը .	Վեղիս .
Տրական .	Բանի՛ , ի Բան .	Խօսքի՛ .	Վեղի՛ .
Բացարական .	ի Բանէ .	Խօսքէ .	Վեղիսէ :

1 Տրական երկուք է . վերջնայով և նախնայով . Բանիս վերջնայով տրական քանի է . առիկա գրեթէ միշտ սեռական հոլովին նման կ'ըլլայ թէ եղակի և թէ յոգնակի ընդհանուր հոլովմանց մէջ . իսկ նախնայով տրական է ի քան : Այս ի ին աւել յ 42 դրոյի : Էրբ բառը ճշմարտացի զբով սկսի , ինչպէս՝ Արտային նախնայով տրական կ'ըլլայ յԱրտայ , Առե՛տիկը կ'ըլլայ յԱրտայիս և այլն :

Յողնակի

Ուղղակիան .	Բան+	Խօս+եր .	«եօղլէր .
Սեռական .	Բանից .	Խօս+երու .	«եօղլէրին .
Գործիական .	Բանիւ+	Խօս+երով .	«եօղլէր ինչ .
Հայցական .	չԲանս .	Խօս+երը .	«եօղլէրի .
Տրական .	Բանից ,	Խօս+երու .	«եօղլէրի .
	ի Բանս .		
Քոչարական .	ի Բանից .	Խօս+երի .	«եօղլէրի .

16. Այսպէս կը հոլովն շատ հարարակ անուններ . քանի որ ալ յատուկ և անեղական բաւեր , որոնցմէ քանի մը հաս զնենք կրթութեան համար .

Աբբայ .	արբայն .	Բագասոր .	ճարտար .
Ղարդ .	ղարդի .	Լարդ .	իւր .
Նեա .	նեանի .	նեա .	օգ .
Տօն .	տօնի .	տօն .	ընկնէք .
Բանտ .	բանտի .	Բանտ .	ընկնէք .

Յատուկ անուանք

Եղիպտոս .	Եղիպտոսի .	Մալեր .	
Մովսէս .	մովսէսի .	Մովսէս Տարգարէ .	

Անեղականք

Աղօթք .	աղօթից .	արթի .	արտա .
Հրաչք .	հրաչից .	հրաչի .	հրաչիւլի .

Բ . ՀՈՒՎՈՒՄՆ

Եղակի

Ուղ .	Քաղաք .	Գողաթ .	Հենի .
Սեռ .	Քաղաքի .	Գողաթի .	Հենիի .

Գործ .	Քաղաքու .	Գողաթու .	Հենի .
Հայց .	Քաղաք .	Գողաթ .	Հենիի .
Տրու .	Քաղաքի .	Գողաթի .	Հենիի .
	ի քաղաք .		
Քոչ .	ի քաղաքի .	Գողաթի .	Հենիի .

Յողնակի

Ուղ .	Քաղաք .	Գողաթի .	Հենիի .
Սեռ .	Քաղաքաց .	Գողաթի .	Հենիի .
Գործ .	Քաղաքու .	Գողաթի .	Հենիի .
Հայց .	Քաղաքու .	Գողաթի .	Հենիի .
Տրու .	Քաղաքաց .	Գողաթի .	Հենիի .
	ի քաղաքու .		
Քոչ .	ի քաղաքաց .	Գողաթի .	Հենիի .

18. Այս հոլովման ասի կ'ըլթան ընդհանրապէս ալ . ուն ինչ , բուն սոր , որդ , ող , ու . ող և այլն մասնիկներ ունեցող բաւեր , և ուրիշ բաւեր ալ , որոնցմէ քանի մը հատ զնենք կրթութեան համար .

Ճամնակ .	Ճամնակի .	արին .	Չագրի .
Չորական .	չորականի .	չիտար .	տիկ .
Սաղան .	տարանի .	տաղան .	համալ .
Թագաւոր .	Թագաւորի .	Թագաւոր .	ժարտար .
Վշտից .	կշտից .	իշտու .	իւրուլի .

Յատուկ անուանք

Հայաստան , հայաստանի . Հայաստան ալիարհ , Էրեբունիան .
Եջուսաղէմ , Երուսաղէմի . Երուսաղէմ քաղաք , Գողաթը Հենիի .

Անեղականք

Կաթն .	Կանոց .	խմի .	իւօն .
Ալք .	ալաց .	ալի .	իւօն .
Փառք .	փառաց .	փառի .	չն .
			Հեօհիլի .

Եղակի

Ուղ:	Գեա.	Քեդ.	չայ.
Սեւ.	Գեաոյ.	Քեդի.	չայըն.
Գործ.	Գեաով.	Քեդով.	չայընա.
Հայց.	Գեաո.	Քեդը.	չայը.
Տրա.	Գեաոյ.	Քեդի.	չայա.
	է Գեա.		
Բաց.	է Գեաոյ.	Քեդի.	չայդան.

Յողնակի

Ուղ:	Գեաո.	Քեդեր.	չայընա.
Սեւ.	Գեաոյ.	Քեդերո.	չայընըն.
Գործ.	Գեաով.	Քեդերով.	չայընընա.
Հայց.	Գեաո.	Քեդերը.	չայընը.
Տրա.	Գեաոյ.	Քեդերո.	չայընա.
	է Գեաո.		
Բաց.	է Գեաոյ.	Քեդերի.	չայընդան.

20. Այս հոլովման տակ կ'երթան ընդհանրապես ի վերջումս
 և որում միավանկ բառերը և սովորաբար ին, ուն, էւս մասնիկը
 ունեցողները, ուրիշ շատ բառեր ալ, որոնցմէ քանի մը հաստ
 դնենք կրթութեան համար :

Չի.	ձիւյ.	Յի.	ուի.
Ետտ.	խտոյ.	խոս.	օլի.
Գործ.	գործոյ.	գործ.	իւ.
Տեր.	ծերոյ.	ծեր.	իմիտար.
Տղայ.	տղայոյ.	տղայ.	ըմուտի.

Յատուկ անուն

Կարին.	կարանոյ.	կարինի ասղաւ.	կարանա :
--------	----------	---------------	----------

Անեղականք

Պահք.	պահոյ.	պահի.	իերիւ.
Դժոխք.	դժոխոյ.	դժոխի.	ձեւելանի :

Եղակի

Ուղ:	Բարի.	աղէկ.	էյն.
Սեւ.	Բարոյ.	աղէկի.	էյնըն.
Գործ.	Բարեա.	աղէկով.	էյն իւ.
Հայց.	Գարի.	աղէկը.	էյնի.
Տրա.	Բարոյ.	աղէկի.	էյնի.
	է Բարի.		
Բաց.	է Բարոյ.	աղէկի.	էյնիդն :

Յողնակի

Ուղ:	Բարի.	աղէկներ.	էյնիւր.
Սեւ.	Բարեայ.	աղէկներո.	էյնիւրի.
Գործ.	Բարեո.	աղէկներով.	էյնիւր իւ.
Հայց.	Գարիա.	աղէկները.	էյնիւրի.
Տրա.	Բարեայ.	աղէկներո.	էյնիւրի.
	է Բարի.		
Բաց.	է Բարեայ.	աղէկների.	էյնիւրդն :

22. Այս հոլովման տակ կ'երթան ընդհանրապես մէկ վան-
 կէն աւելի ի վերջումս բառերը, որոնցմէ քանի մը հաստ դը-
 նենք կրթութեան համար :

Եկեղեցի.	եկեղեցոյ.	էկեղեցի.	իլիի :
Աղի.	աղւոյ.	էգի.	պաղ :
Գինի.	գինոյ.	գինի.	չարապ :
Տեղի.	տեղոյ.	տեղ.	էեր :
Սիրելի.	սիրելոյ.	սիրելի.	սիրելի :

Անեղականք

Երախտիք.	երախտեայ.	երախտի.	էյնի.	իյնի :
Ընթրիք.	ընթրեայ.	ընթրի.	պաղմ լուսն :	
Կարծիք.	կարծեայ.	կարծի.	լուսնի :	

Եղակի

Ուղ:	Ջարդ.	չարդ.	դիւղի :
------	-------	-------	---------

Սեւ.	Զարդոս.	չարդե.	տիւղէնէն.
Գործ.	Զարդոս.	չարդո՛վ.	տիւղէն էլէ.
Հայց.	ՉԶարդ.	չարդը.	տիւղէնէ.
Տբա.	Զարդոս.	չարդե.	տիւղէնէ.

	ի Զարդ.		
Բայց.	ի Զարդե.	չարդե.	տիւղէնտիւն.

Յոգնակի

Ուղ.	Զարդ +	չարդեր.	տիւղէնէր.
Սեւ.	Զարդոսց.	չարդերոս.	տիւղէնէրէն.
Գործ.	Զարդոս +	չարդերո՛վ.	տիւղէնէր էլէ.
Հայց.	ՉԶարդոս.	չարդերը.	տիւղէնէրէ.
Տբա.	Զարդոսց.	չարդերոս.	տիւղէնէրէ.

	ի Զարդոս.		
Բայց.	ի Զարդոսց.	չարդերե.	տիւղէնէրտիւն :

24. Այս հարվման ասկ կերթան շատ բաւեր . որմնցմէ քանի մը հատ գնէնք կրթու թեան համար :

Ղգեստ .	զգեստու .	հագոսար .	էսպար :
Աւալուտ .	ավալուտու .	արարոս .	արարտ :
Ժամ .	ժամու .	ժամ .	սահալ :
Տով .	ժովու .	ժով .	տէնիլ :
Գանձ .	գանձու .	գանձ .	խաղէն :

Յատուկ անուանք

Ղուկաս .	ղուկասու .	Ղուխար տախարանիլ :
Արրահամ .	արրահամու .	Հայր Աբրահամ նահաղէր :

Անեղականք

Բարք .	բարուց .	Բարտ .	Բարիէիլ :
Պարարք .	պարարուց .	պարարտ .	պարար :

25. ՓՈՔՐ . պղտիլ , Կիւղիւտ :

Եզակի

Ո .	Փոքր .
Ս .	Փոքրոս .

Յոգնակի

Փոքրանի .
Փոքրանց .

Գ .	Փոքրոս .	Փոքրոս՛ք .
Հ .	ՉՓոքր .	չՓոքրանս .
Տ .	Փոքրոս , է փոքր .	Փոքրանց , է փոքրանս .
Բ .	ի Փոքրոսե .	ի Փոքրանց :

Ասանկ կը հարվին քանի մը ըր վերջով բաւեր .

Թանձր , ձու , Թանձուեր , ձունց .	Բանձր , Բանձու , Բանձուց .
Մանր , մանու , մանուեր , մանունց .	Մանր , Կոփարտ :
Ճանր , ծանու , ծանուեր , ծանունց .	Ճանր , Կարտ :
Բազր , բաղջու , բաղջուեր , ջունց .	անուր , Բանձ :

26. Գ. ՀՈՒՈՎՈՒՄՆ

Եզակի

Ուղ .	Սերմն .	հոնար .	Թոհոսմ .
Սեւ .	Սերմնոս .	հոնարի .	Թոհոսման .
Գործ .	Սերմնք .	հոնարո՛վ .	Թոհոսմ էլէ .
Հայց .	ՉՍերմն .	հոնարը .	Թոհոսմը .
Տբա .	Սերմնոս .	հոնարոս .	Թոհոսման .

ի Սերմն .

Բայց .	ի Սերմնի .	հոնարե .	Թոհոսմարան .
--------	------------	----------	--------------

Յոգնակի

Ուղ .	Սերմնանի .	հոնարեր .	Թոհոսմար .
Սեւ .	Սերմնոց .	հոնարերոս .	Թոհոսմարան .
Գործ .	Սերմնքի .	հոնարերո՛վ .	Թոհոսմարան .
Հայց .	ՉՍերմնանս .	հոնարերը .	Թոհոսմարան .
Տբա .	Սերմնոս .	հոնարերոս .	Թոհոսմարան .

ի Սերմնանս .

Բայց .	ի Սերմնոց .	հոնարերե .	Թոհոսմարարան :
--------	-------------	------------	----------------

27. Ասանկ կը հարվին ըր վերջուպսմ բաւերը , որմնց մէ քանի մը հատ գնէնք կրթու թեան համար :

Արեզակն .	արեզականս .	արե .	իլիէիլ :
Հիմն .	հիմանս .	հիմ .	իլիէիլ :
Աղեզն .	աղեզանս .	աղեզ .	իլի :

Որչն,	որչան.	որք:	գորքոք:
Ամառն,	ամառան.	ամառ:	եառ:
Չմառն,	չմառան.	չմառ:	գռռ:

Յատուկ անուանք

Գողթն:	գողթան.	Գողթն գառաւուր:
Ճարկոտն:	ճարկոտան.	Ճարկոտն յոր:

Անեղականք

Արուեանուներ,	արուեանանց.	աւելց Բարբեիւնէր,	բիբիէր:
Իրաւունք:	իրաւանց.	իւսառանք:	հաք:

28. Նեղութիւնն. նեղութիւնն, «ըբիւն», «ըբընիւն»:

Եղակի

- Ո. Նեղութիւնն.
- Ս. Նեղութեան.
- Գ. Նեղութեամբ.
- Հ. զՆեղութիւնն.
- Տ. Նեղութեան.
- ի Նեղութիւնն.
- Բ. ի Նեղութեան.

Յողնակի

- Նեղութիւնք.
- Նեղութեանց.
- Նեղութեամբք.
- զՆեղութիւնս.
- Նեղութեանց.
- ի Նեղութիւնս.
- ի Նեղութեանց:

29. Ասանկ կը հողովն իան վերջաւորած բառերը . որանց մէ քանի մը հաս գնեկը կը թու թեան համար:

Չօրութիւն.	չօրութեան.	ոյժ.	գործիւն:
Մեծութիւն.	մեծութեան.	Մեծութիւն.	դեօյն-տիւտ:
Արիւն.	արեան.	արիւն.	գան:
Գոհութիւն.	գոհութեան.	Ընորհալուարիւն.	չի-տր:
Գողութիւն.	գողութեան.	Գողութիւն.	իւրըլուստ:

30. ԵՋն. ել, «ըլըր»:

Եղակի

- Ո-ըլ.
- Սեւ.

Յողնակի

- Եղին.
- Եղանց.

1 Հայ տեղուի մէջ բնիկն գրեն առաջ ք գրով ըլլալու բառերը միշտ առ կը գրուին . առտի տասնիկերէն անոնց ա գիւրն աւնէն հեռացած տաներ ըի կը փոխուի:

Գործ.	Եղամբ.	Եղամբք.
Հայց.	չեղն.	չեղնս.
Տրա.	Եղին, յեղն.	Եղանց, յեղնս.
Բաց.	յեղանէ.	յեղանց:

31. Ասոր նման՝ Սերճէն քիչ. Պարբերութեամբ կը հողովն ըն վերջաւորած մէկ քանի բառեր, ինչպէս՝

Գառն.	գառին.	գառ:	գառաւուր:
Բեռն.	բեռին.	բեռ:	եւտ:
Խաչն.	խաչին.	Գօյնս լէ	Եւտի Եւրի-Եւտ:

32. Է. ՀՈՂՎՈՒՄՆ

Եղակի

Ո-ըլ.	Համբ.	Տանջ.	Կիւնիւն.
Սեւ.	Համբք.	Տանջի.	Կիւնիւն.
Գործ.	Համբքք.	Տանջոճ.	Կիւնիւն իւն.
Հայց.	զՀամբ.	Տանջը.	Կիւնիւն.
Տրա.	Համբք.	Տանջի.	Կիւնիւն.
	ի Համբ.		
Բաց.	ի Համբք.	Տանջի.	Կիւնիւն.

Յողնակի

Ո-ըլ.	Համբքք.	Տանջիք.	Կիւնիւնք.
Սեւ.	Համբքց.	Տանջիքա.	Կիւնիւնք.
Գործ.	Համբքքք.	Տանջիքոճ.	Կիւնիւնք իւն.
Հայց.	զՀամբքս.	Տանջիքը.	Կիւնիւնք.
Տրա.	Համբքք.	Տանջիքա.	Կիւնիւնք.
	ի Համբքս.		
Բաց.	ի Համբքց.	Տանջիքի.	Կիւնիւնք.

33. Ասանկ կը հողովն ըր. ըր վերջաւորած բառերը . որանց մէ քանի մը հաս գնեկը կը թու թեան համար:

Ոսկր.	ոսկեր.	ոսկր.	Եւտ:
Ուտար.	ուտար.	Տանջ	գառաւ:

1 Ըստ քիչ աւ ի-ք վերջաւորածներ կը հողովն . որանք անուերու 49:

Վազր :	ժառեր :	ձագր :	չարեան :
Վաղ :	աստեղ :	սարգ :	եղբար :
Վաղ :	անդեղ :	անփղ թուլան :	մգապապ :

54. ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒԱՆՅ ԵՐԿՈՒ ԱՌԱՆՁԻՆ ՀՈՒՈՎՄՈՒՆԻՔ

Ա. Բ.

Եղակի անյողնական Եղակի անյողնական

Ուղ :	Հայկ :	Հոխիսիմէ :
Սեւ :	Հայկուց :	Հոխիսիմեայ :
Գործ :	Հայկաա :	Հոխիսիմեաա :
Հայց :	չՀայկ :	չՀոխիսիմէ :
Տրա :	Հայկայ :	Հոխիսիմեայ :
	ի Հայկ :	ի Հոխիսիմէ :
Բայ :	ի Հայկայ :	ի Հոխիսիմեայ :

55. Վերը եօթը հարվմանց կարդին մեջ տեսանք այնպիսի յատուկ անուններ, որոնք աննցմէ ամէն մէկին վրայ տեղա- կան կը հարվին, բայց ընդհանրապէս յատուկ անունները այն երկու հարվմանց վրայ կ'երթան. և ե՛նձ յոգնակի աւ շինել պէտք ըլլայ, երկրորդ հարվման պէս կը ձևանան : Կրթութեան համար բռնի վը յատուկ անուններ դնենք :

Բրամ :	արամայ :	Արամ նահապէտ :
Արարատ :	արարատայ :	Արարատ նահապէտ :
Մեղրաց :	մեղրացայ :	Ս. Մեղրաց ձարդապետ :
Սահակ :	սահակայ :	Ս. Սահակ հայրապետ :
Գայիանէ :	գայիանեայ :	Ս. Գայիանէ ինչոյն :
Հեղինէ :	հեղինեայ :	Ս. Հեղինէ գլխայն :
Օգոստոս :	օգոստեայ :	Օգոստոս ինչոյն :
Սիլբատէս :	սիլբատեայ :	Սիլբատէս ի իւրոքայն :

56. ԱՐՏՈՒԿ ՀՈՒՈՎՄՈՒՆ ՈՒՆԵՅՈՂ ԱՆՈՒՆԵՆԸ

Քանի մը բառեր կան, որոնց հարվմունքը եօթը հարվմունքներէն գուրս է, թէպէտ տեղ տեղ մէկուն կամ մէկային նմանողներ կը գըրա- նուին, և ասոնք են :

37. ԱՅՐ. ԵՐԷԷ ԺԱՐԴ, ԷՐԷԷ :

Եղակի

Ո.	Այր :	երէի ժարդ :	երէի :
Ս.	Ան :	երէի ժարդաա :	երէիին :
Գ.	Արամբ :	երէի ժարդով :	երէի ինէ :
Հ.	չԱյր :	երէի ժարդը :	երէիին :
Տ.	Ան, յԱյր :	երէի ժարդաա :	երէիին :
Բ.	յԱննէ :	երէի ժարդե :	երէիողն :

Յողնակի

Ո.	Արբ :	երէի ժարդեր :	երէիլեր :
Ս.	Արանց :	երէի ժարդերաա :	երէիլերին :
Գ.	Արամբբ :	երէի ժարդերով :	երէիլեր ինէ :
Հ.	չԱրա :	երէի ժարդերը :	երէիլերին :
Տ.	Արանց :	երէի ժարդերաա :	երէիլերին :
	յԱրա :		
Բ.	յԱրանց :	երէի ժարդերե :	երէիլերողն :

38. ՏԷՐ. ԵՐԷՐ, ԵՍԿԱՊԱ :

Եղակի

Ո.	Տէր :	Երէր :	Երէրուց :
Ս.	Տեառն :	Երէրով :	Երէրուցին :
Գ.	Տերամբ :	Երէրովով :	Երէրուցըն :
Հ.	չՏէր :	Երէրը :	Երէրուցին :
Տ.	Տեառն :	Երէրով :	Երէրուցուց :
	ի Տէր :		
Բ.	ի Տեառնէ :	Երէրովե :	Երէրուցողն :

Յողնակի

Ո.	Տեարբ :	Երէրեր :	Երէրուցըն :
Ս.	Տերանց :	Երէրերաա :	Երէրուցընին :
Գ.	Տերամբբ :	Երէրերով :	Երէրուցընըն :

ձ.	ԿՏեարս.	տէրերը.	առհասարակը.
Տ.	Տերանց.	տէրերո.	առհասարակա.
	ի Տեարս.		
Բ.	ի Տերանց.	տէրերէ.	առհասարակութեան:

39. ՀԱՅՐ. հայր, փեռեր:

Եղակի

Ո.	Հայր.	հայր.	փեռեր.
Ս.	Հօր.	հօր.	փեռերէն.
Գ.	Հարբ.	հօրժով.	փեռեր իւլ.
Հ.	զՀայր.	հայրը.	փեռերէ.
Տ.	Հօր, ի Հայր.	հօր.	փեռերէ.
Բ.	ի Հօրէ.	հօրէ.	փեռերէն.

Յոգնակի

Ո.	Հարք.	հայրեր.	փեռերէն.
Ս.	Հարց.	հայրերո.	փեռերէրէն.
Գ.	Հարբք.	հայրերով.	փեռերէն իւլ.
Հ.	զՀարս.	հայրերը.	փեռերէրէ.
Տ.	Հարց, ի Հարս.	հայրերո.	փեռերէրէ.
Բ.	ի Հարց.	հայրերէ.	փեռերէրէն.

40. Ճեշդ ասոր նման կը հողովին ՄԱՅՐ, առ, ԵՂՐԱՅՐ, Կարոտ:

	Եղակի	Յոգնակի	Եղակի	Յոգնակի
Ո.	Մայր.	Մարք.	Եղբայր.	Եղբարք.
Ս.	Մօր.	Մարց.	Եղբօր.	Եղբարց.
Գ.	Մարբ.	Մարբք.	Եղբարբ.	Եղբարբք.
Հ.	զՄայր.	զՄարս.	զԵղբայր.	զԵղբարս.
Տ.	Մօր, ի Մայր.	Մարց, ի Մարս.	Եղբօր, յԵղբայր.	Եղբարց, յԵղբարս.
Բ.	ի Մօրէ.	ի Մարց:	Եղբօրէ.	Եղբարց:

41. ԿԻՆ. Ինկ, Բարբ

Եղակի

Ո.	Կին.	ինկ.	Բարբ.
Ս.	Կնոջ.	ինկան.	Բարբէն.
Գ.	Կնաւ.	ինկով.	Բարբաւ.
Հ.	զԿին.	ինկը.	Բարբը.
Տ.	Կնոջ, ի Կին.	ինկան.	Բարբա.
Բ.	ի Կնոջէ.	ինկէ.	Բարբոան.

Յոգնակի

Ո.	Կանայք.	ինկեր.	Բարբաւ.
Ս.	Կանանց.	ինկերո.	Բարբաւն.
Գ.	Կանամբք.	ինկերով.	Բարբաւաւ.
Հ.	զԿանայս.	ինկերը.	Բարբաւը.
Տ.	Կանանց, ի Կանայս.	ինկերո.	Բարբաւո.
Բ.	ի Կանանց.	ինկերէ.	Բարբաւոան:

42. Ասոր նման կը հողովի ՏԻԿԻՆ. Իձ ԿԻՆ, Իսխան, հանր:

Եղակի

Յոգնակի

Ո.	Տիկին.	Տիկնայք.
Ս.	Տիկնոջ.	Տիկնանց.
Գ.	Տիկնաւ.	Տիկնամբք.
Հ.	զՏիկին.	զՏիկնայս.
Տ.	Տիկնոջ, ի Տիկին.	Տիկնանց, ի Տիկնայս.
Բ.	ի Տիկնոջէ.	ի Տիկնանց:

43. ԲՈՅՐ. Կոյր, Բեղեարտաշ:

Եղակի

Ո.	Բոյր.	Կոյր.	Բեղեարտաշ:
----	-------	-------	------------

Ս.	Քեռ.	+բով	Ֆեղեբարաշըն.
Գ.	Քերբ.	+բովժով	Ֆեղեբարաշըն.
Հ.	ՉՔոյր.	+ոյրբ.	Ֆեղեբարաշըն.
Տ.	Քեռ,	+բով	Ֆեղեբարաշըն.
	ի Քոյր.		
Բ.	ի Քեռէ,	+բովժ.	Ֆեղեբարաշըն.

Յողնակի

Ո.	Քորք.	+աբերբ.	Ֆեղեբարաշըն.
Ս.	Քերց.	+աբերբո.	Ֆեղեբարաշընբըն.
Գ.	Քերբք.	+աբերբով.	Ֆեղեբարաշընբըն.
Հ.	ՉՔորս.	+աբերբըն.	Ֆեղեբարաշընբըն.
Տ.	Քերց.	+աբերբո.	Ֆեղեբարաշընբ.
	ի Քորս.		
Բ.	ի Քերց.	+աբերբե	Ֆեղեբարաշընբոն.

44. Օր. օր, կէն :

Եղակի

Ո.	Օր.	օր.	կէն.
Ս.	Աւուր.	օրե.	կէնիւն.
Գ.	Աւուրբ.	օրով.	կէնիւնիւն.
Հ.	ՉՕր.	օրբ.	կէնիւն.
Տ.	Աւուր, յՕր.	օրե.	կէնիւն.
Բ.	յՕրէ.	օրե.	կէնիւնիւն.

Յողնակի

Ո.	Աւուրք.	օրեբ.	կէնիւնիւն.
Ս.	Աւուրց.	օրերո.	կէնիւնիւնիւն.
Գ.	Աւուրբք.	օրերով.	կէնիւնիւնիւն.
Հ.	ՉԱւուրս.	օրերբ.	կէնիւնիւնիւն.
Տ.	Աւուրց, յԱւուրս.	օրերո.	կէնիւնիւնիւն.
Բ.	յԱւուրց.	օրերե.	կէնիւնիւնիւնիւն.

45. Գիւղ. շէն, +եօ, միայն եղակիին մէջ
արատւղի է :

Եղակի

Յողնակի

Ո.	Գիւղ.	Գիւղք.
Ս.	Գիւղլ.	Գիւղից.
Գ.	Գիւղիւ.	Գիւղիւք.
Հ.	ՉԳիւղ.	ՉԳիւղս.
Տ.	Գիւղլ, ի գիւղ.	Գիւղից, ի գիւղս.
Բ.	ի Գիւղլէ.	ի Գիւղից.

U-88711

46. Տիւ. ցորեկ, կէնիւնիւն, աս ալ միայն եւ
զակի ունի :

Եղակի

Յողնակի

Ո.	Տիւ.	Տիւք.
Ս.	Տուրնջեան.	—
Գ.	Տուրնջեամբ.	—
Հ.	ՉՏիւ.	ՉՏիւս.
Տ.	Տուրնջեան, ի արիւ.	—
Բ.	ի Տուրնջեանէ.	—

47. ԳԻՏԵԼԻՔ ՀՈՒՈՎՄԱՆՅ ՎՐԱՅ

Ա Կան անանկ բառեր որ հարվելու ատեն իրենց ետքի
բաղաձայնին առաջ եղած ձայնաւոր գիրն ուրիշ ձայնաւորի
հետ կը փոխեն :

Ե կը փոխուի Ի, Ե. Սէր, սիրոյ. Եղէզն, եղէզան :
Ի՛ Ո՛՛ կը փոխուին Ը չգրուած. Գիւր, գրոյ. Զուր, ջոյ : Սօի-
կոյ երկու բաղաձայնի մէջ եղած ատենին կ'ըլլայ. իսկ միա-
վանկերու սկզբնատառ ըլլան նե ոմանց կը փոխուի ե ոմանց
ու. ինչպէս, ինձ, ընձու. Իղձ, ըղձի : Իժ, իժի. ԻԼ, իւլ :
Ուղս, ըղսու. Ունդ, ընդոյ. ՈւԼ, ուլու. Ուշ, ուշոյ :
Ի՛ կը փոխուի Ո՛՛, հովիւ, հովուի :

ԵՍ ԿԸ փոխուի Ե, Է. Ատենն. ասենի. Հրեայ, հրէի :
 ՈՅ ԿԸ փոխուի ՈՒ. Լոյս, լուսոյ :
 Իսկ ո, է. ո, օ, ի. բազմապէս զբով մը վերջաւորածները
 ասորբարբար չեն փոխուի, ինչպէս վերջ հոլովմանց օրինակն.
 րուն մէջ անտնուեցաւ : Հիմն իւրաքանչիւր օրինակներուն վը.
 րայ փոփոխութեան ենթակայ եղողներն քանի մը բառ զեկեք
 կրճտութեան համար :

Բանին վրայ .

Սխտ,	սրտի .	սիրոյ .	խորեք :
Հանգիւս,	հանգիտի .	հանգիւս .	դիմելի :
Ողջն,	ողջանի .	բարև .	սեղան :
Հրեայ,	հրէի .	հրեայ .	Եսհոսաբի :

Վաղարիին վրայ .

Դահճի,	դահճի .	դահճի .	Ճելլապ :
Աղմակ,	աղմկի .	աղմուի .	Ճելլելի :
Պարտեզ,	պարտիզի .	պարտիզ .	պահճի .
Հովիւ,	հովուի .	հովիւ .	չոյան :
Մահակ,	մահակի .	հասակ .	սանտրու :
Որդեակ,	որդեկի .	դասակ .	օղլալ :

Գետին վրայ .

Մարմին,	մարմնոյ .	մարմին .	Բեն :
Խորհորդ .	խորհրդոյ .	խորհորդ .	Չեղբերիլի :
Չուարթանն .	չուարթնոյ .	արթանն .	այլճի :
Սէր .	սիրոյ .	սէր .	Տոհոսայիլի :
Պատիւ .	պատուոյ .	պատիւ .	Իլլիլի :
Յոյս .	յոսոյ .	յոյս .	Ոսմարի :
Աւարելալ .	աւարելոյ .	խորհուած .	Էհուուլ :

Բարին վրայ չկայ .

Չարին վրայ .

Ընծա .	ընծու .	Ինճ .	Գոսթան :
Յուլ .	յուլ .	յուլ .	պոսղոյ .
Չեն .	չենու .	դեն .	Ռինի :

Սերին վրայ .

Սկիզբն .	սկիզբան .	սկիզբ .	Էլիլի :
Թիկն .	թիկան .	Թն .	Բիսոյ պարթ .

Եղեգն .	եղեգան .	Էղեգ .	Խոսիլ :
Դուսն .	դրան .	Դուս .	Գոսթան :
Պաշտանն .	պաշտման .	պաշտի .	Իպսիլի :

Համբին վրայ .

Լիտր .	լտեր .	Լիտրի :	
Դասար .	դատեր .	աղբիլի պատիլ .	Գուլիլիլի :
Սիւր .	սլէր .	սիւր .	Ոսն :
Աշտար .	աղբեր .	աղբիւր .	Էեղիլի :

Բ. Գիտնալ պետք է նաև թէ քանի մը հոլովմանց հոլովե-
 րուն մէջ վերջ դրուած օրինակներն խտտորմուռը ունեցող բա-
 ւեր կան ինչպէս .

Գետին վայ հոլոված բառերուն ոմանց եղակի արականը ուժ
 կըլլայ, մանաւանդ ինչ, եւս վերջաւորածներունը, ինչպէս, Վե-
 լին կ'ըլլայ վերջահոլով արական վերնոյ՝ նաև վերնուժ . Անցեալ
 անցելոյ կամ անցելուժ . Հին հնոյ կամ հնուժ . Սարբ՝ սրբոյ կամ
 սրբուժ .

Բարին վայ հոլոված բառերուն մէջ կան ի վերջաւորած
 բաղնջանի բառեր, որ աւելի գետին պէս կ'ըլլան, ինչպէս .
 Որդի, սրբոյ, սրբուժ . Որդիք, սրբոյ, սրբուժ .
 Հոգի, հոգոյ, հոգուժ . Հոգիք, հոգոյ, հոգուժ .

Նաանի կ'ըլլան ամէն յի վերջաւորած անունները .
 Աթենացի, անթենացոյ, ցուլ . ցիբ, ցոց, ցուլք .
 Հատմանցի, ցոց, ցուլ . ցիբ, ցոց, ցուլք .
 Խորայեացի, ցոց, ցուլ . ցիբ, ցոց, ցուլք .

Գարձեալ այս հոլովման բառերուն ոմանց եղակի վերջահոլով
 արականը ո՛ր կը վերջանայ . և անկէց անց բացասականն ալ
 ո՛րէ . ինչպէս, Գինի, Գինուժ : Այդի, պարուժ : Տեղի, տեղուժ .
 Ի տեղուժ : Տարի, պարուժ, Ի պարուժի :

Չարին վայ հոլոված բառերուն ոմանց բացասականը ուն
 ալ կը վերջանայ, ինչպէս, Չարգ, Ի զարգէ կամ Ի զարգուէ .
 Գանձ, Ի գանձէ կամ Ի գանձուէ : Դաս, Ի դասէ կամ Ի դա-
 սուէ . և այլն .

Փոքին վայ հոլոված բառերուն մէջն Բարձրին յոգնակին
 կ'ըլլայ բարձուք, բարձանց, բարձաճի : Սերին յոգնակին
 նման. փոխանակ բարձուոց, բարձուճի ըլլալու :

Յոգն և Երեւ բառերը թէպէտ որ չեն վերջաւորի, բայց
 Փոքին պէս կը հոլովին, Յոգն փոխն յոգնակի առանց եղակի

ուսնեալու, և երէր եղակի՝ Գորին նման, և յոգնակի՝ Սերճին նման, ինչպէս:

Յոգն.	չոր:	Երէց:	գորիով ձի:
Ո. Յոգն, Յոգնակ.		Երէց.	Երկոցնէ:
Ս. Յոգնակ.		Երկոց.	Երկոցնէ:
Գ. Յոգնակք:		Երկոց.	Երկոցնէ:
Հ. Յոգնակ.		Երկոց.	Երկոցնէ:
Տ. Յոգնակ, ի յոգնակ.		Երկոց, յերկց.	Երկոցն, յերկոցնէ:
Ք. ի Յոգնակ:		Յերկոցնէ.	Յերկոցնէ:

Սերճին վրայ հորված բառերուն ոմանց յոգնակի ուղղականը և հայցականը անդ անս կը վերջանան. ինչպէս:

Սերմն, սերմնէ, զտերմնս = կողմն, կողմնէ, զկողմնս. ևն:

Կան քանի մը բառեր, որ թէպէտ ըն շին վերջուար, բայց Սերճին նման կը հորվին. ինչպէս:

Եւ Մահ, մահուան, մահուամբ, զմահ, մահուան, ի մահ, ի մահուանէ.

Յոգ. Մահուներ կամ մահուամբ, մահուանց, մահուամբք, զմահուան կամ զմահուանց, ի մահուանց:

Եւ Գալուստ, գալուստան, գալուստմբ, զգալուստ, գալուստեան, ի գալուստ, ի գալուստեան:

Յոգ. Գալուստք, գալուստանց, գալուստմբք, զգալուստ, գալուստեանց, ի գալուստ, ի գալուստեանց:

Եւ Պաշտօն, պաշտաման, պաշտամմբ, զպաշտօն, պաշտաման, ի պաշտօն, ի պաշտամանէ:

Յոգ. Պաշտամմբք, պաշտամանց, պաշտամմբք, զպաշտաման, պաշտամանց, ի պաշտաման, ի պաշտամանց:

Կշմպէս Տուն և Մտան և Դուն բառերը թէպէտ ըն շին վերջանաց, բայց Սերճին նման կը հորվին. ինչպէս:

Եւ Տուն, տան, տամբ, զտուն, տան, ի տուն, ի տունէ:

Յոգ. Տունք, տանց, տամբք, զտուն, տանց, ի տուն, ի տունց:

Եւ Մտան, մտուան, մտուամբ, զմտան, մտուան, յանուն, յանուանէ.

Յոգ. Մտանք, մտուանց, մտուամբք, զմտուան, մտուանց, մտուան, յանուանց:

Եւ Կշմպէս վրայ հորված բառերին ոմանց եղակի բացու-

աւարտն է անէ ալ կ'ըլլայ. ինչպէս, Սիւն, ի սէանէ: Չիւն, ի ձիւնէ:

Եւնի վրայ հորված բառերին ոմանց, ինչպէս Հարան, Ման, բացառականին մէջ ի հարանէ, ի մանէ կ'ըլլան, փոխանակ ի հարանէ, ի մանանէ, ըլլալու:

Դարձեալ ոմանց յոգնակի ուղղականը և հայցականը ոմն, ոմն կը վերջանան. ինչպէս, Հարան, հարանէ, զհարանս: Ման, մանուան, զմանուան: Ման, մանուան, զմանուան. փոխանակ հարանէ, հարանա, Մանիւ, մանիւ ըլլալու:

Լեառն, լեռ, գառ, կը հորվին, Եւնի վրայ. ինչպէս.

Եւ Լեառն, լերին, լերամբ, զլեառն, լերին, ի լեառն, ի լեռնէ.

Յոգ. Լերինք, լերանց, լերամբք, զլերին, լերանց, ի լերին, ի լերանց:

Համբին վրայ հորված բառերուն յոգնակին ընդհանրապէս Գալուստի յոգնակին նման ալ կ'ըլլայ. ինչպէս, Համբք, համբքոք, համբք: կայսերք, կայսերաց, կայսերոք: Տիեղերք, ատկերաց, ատկերոք:

Արտօղի հորվմանը ունեցող Տէր բառին յոգնակի սեռականը Գեորց, զօրժիականը Գեորցէ, բացառականը ի Գեորց ալ կ'ըլլայ: Եշմպէս Հայր բառին յոգնակի սեռականը հարան, զօրժիականը հարմբք, արականը հարան, բացառականը ի հարան ալ կ'ըլլայ, բայց իր վրայ հորված Մայր և Եղայր բառերը ասանկ չեն կրնար ըլլալ:

Գ. Կան բառեր, որոնց եղակին մէկ կերպ, յոգնակին ուրիշ կերպ կ'ըլլայ ամբարար. ինչպէս.

Եւ Դորն, Զորն, Զորն. Բանին պէս:

Յոգ. Դորնք, Զորնք, Զորնք. Բանիւն պէս:

Եւ Երկին, երկն, երկնա. Բապտիստ պէս:

Յոգ. Երկնք, երկնց, երկնէք. Բանիւն պէս:

Եւ Բար, բար, բարէ, իմ բարմբ. Բանին պէս:

Յոգ. Բարնէք, բարանց, բարմբք. Եւնիւն պէս:

Եւ Ժողովուրդ, Ժողովուրդան, Ժողովուրդեմբ. Սերճին պէս:

Յոգ. Ժողովուրդք, Ժողովուրդաց, Ժողովուրդէք. Գեորցին պէս:

Եւ Չեան, ձեռն, ձեռամբ, Եւնիւն պէս:

Յոգ. Չեանք, ձեռանց, ձեռոք. Բապտիստ պէս:

Եւ Ոտն, ոտն, ոտմբ. Եւնիւն պէս:

Յոգ. Ոտնք, ոտնց, ոտմբք. Բանիւն պէս:

Գ. Կան բառեր ալ, որոնք տարբեր կերպով հարկելով ուս-
րիչ նշանակութիւն կ'ունենան. ինչպէս 2

Այր, այրի, այրիւ.	այր,	ճաղարան
Այր, առն, արամբ.	երէի ճարդ,	երէի:
Մայր, մայրի, մայրիւ.	ճայր ճարո,	լամ աղանձ:
Մայր, մոր, մարբ.	ճայր,	անաս:
Որժ, որժոյ, որժով.	որժ,	ամսա:
Որժ, որժու, որժու.	հորժ,	դանա:
Փող, փողոյ, փողով.	փող,	դորս:
Փող, փողի, փողիւ.	փող,	սողալ:
Օդ, օդի, օդիւ.	որդո սման,	խաղաձ:
Օդ, օդոյ, օդով.	օդ,	հալա:

Ե. Քանի մը մասնիկներ կան, որ եզակի անունն վրայ դըս-
ուելով յոգնակի կը շինեն. ինչպէս 2

էսոր, եր, էջ, էնէար.	էշեր:	
էնի, Չօր, զօրական.	դիտարներ:	
որայ, Կալ, կալորայ.	հարմարներ:	
էան, Խող, Խողեան,	խողեր:	
անի, Կանակ, Կամականի.	նամակներ:	
ան, Չի, ձիան.	ձիեր:	(ոստորներ:
որի, որի, Մանուկ, մանկաի.	դուստներ:	Ոսկր սակրապի

Երբեմն ստոնք ալ կրկին յոգնակի կ'ըլլան * ով ո ով, ասիւ-
րաքար ուղղական և հայցական. ինչպէս, Աբարաբ, զԱբար-
բայ. Մանկոտի, զՄանկաիս:

Հաս անգամ անուն մը կրկնուելով, յոգնակիի սթ կ'ունե-
նայ. ինչպէս, Ազգ ազգ, աղճեր: Այր այր, առն առն, ամի-
նի ճարդ, ամին ճի ճարդոս: Քաղաքի քաղաքի, ամին քաղի: Ա-
ւուր աւուր, ամին օրոսան: զՔարի բարին, աղէի՛երը: զՅօտի
յօտին, գեղերը:

48. ՈՐՈՇԵԱԼ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀՈՒՈՎՄԱՆՆԵՐԸ.

	Մի.	Երկու.	Երեք.	Չորք.
Ն. անոգի.	Յոգ. անէն.	Յոգ. անէն.	Յոգ. անէն.	
Ո.	Մի.	Երկու.	Երեք.	Չորք.
Ս.	Միոյ.	Երկուց.	Երից.	Չորից.
	միով.			

Գ.	Միով.	Երկուք.	Երեքք.	Չորիքք.
Հ.	ՉՄի.	ՉԵրկուս.	ՉԵրիս.	ՉՉորս.
Տ.	Միուս.	Երկուց,	Երից,	Չորից,
	միոյ, ի մի.	յերկուս.	յերիս.	ի չորս.
Բ.	ի Միովէ:	յերկուց.	յերից:	ի Չորից:

Հինքի վեճ

	Եզակի	Յոգնակի	Եզակի	Յոգնակի
Ո.	Հինգ.	Հինգ+	Վեց.	Վեց+.
Ս.	Հնոյ.	Հնոյց.	Վեցի.	Վեցից.
Գ.	Հնոյի.	Հնոյի+.	Վեցիի.	Վեցիի+.
Հ.	չՀինգ.	չՀինգ+.	չՎեց.	չՎեց+.
Տ.	Հնոյի,	Հնոյց,	Վեցի,	Վեցից,
	ի հինգ.	ի հինգ+.	ի վեց.	ի վեց+.
Բ.	ի Հնոյի.	ի Հնոյց:	ի Վեցի.	ի Վեցից:

Հինգ յոգնակիի մէջ կ'ըլլայ նաև հնոյց, հնոյի:

ԵՕԹԻՆ ՈՒԹ

	Եզակի	Յոգնակի	Եզակի	Յոգնակի
Ո.	Եօթն.	Եօթնս.	Ութ.	Ութ+.
Ս.	Եօթան.	Եօթանց.	Ութի.	Ութից.
Գ.	Եօթամբ.	Եօթամբ+.	Ութիս.	Ութիի+.
Հ.	չԵօթն.	չԵօթնս.	չՈւթ.	չՈւթ+.
Տ.	Եօթան,	Եօթանց,	Ութի,	Ութից,
	յեօթն.	յեօթնս.	յութ.	յութ+.
Բ.	յեօթանի.	յեօթանց:	յՈւթի.	յՈւթից:

ԻՆՆ ՏԱՍՆ

	Եզակի	Յոգնակի	Եզակի	Յոգնակի
Ո.	Ինն.	Իննս.	Տասն.	Տասնս.

Ս.	Ըննի.	Ըննից.	Տասն.	Տասանց.
Գ.	Ըննիւ.	Ըննիւք.	Տասամբ.	Տասամբք.
Հ.	չինն.	չիննանս.	չՏասն.	չՏասնանս.
Տ.	Ըննի,	Ըննից,	Տասն,	Տասանց,
	յինն.	յիննանս.	ի տասն.	ի տասնանս.
Բ.	յԸննի.	յԸննից:	ի Տասնի.	ի Տասանց:

Ինն յոգ . սեռ . իննանց ալ Կ'ԸԼԸԿ : Տասն յոգնակիին մէջ տասնից , տասնիւք ալ Կ'ԸԼԸԿ :

Մեռասան.	}	նի , նիւ , նի . նի , նից , նիւք .	արանեակի :
Երկրտասան.			արաներկոս :
Երեքտասան.			արաներեք :
Չորեքտասան.			արանեաչորս :
Հնգեռտասան.			արանեահնգ :
Վեցտասան.			արանեաճեց :

Եօթնեւտասան.	}	սին , սամբ , սնի , սանք , սանց , սամբք :
Ութեւտասան.		
Իննեւտասան.		

Քսան , նի , նիւ , նի , նից , նիւք .

Երեսուն.	}	անի , անիւ , անի , սոնք , անից , անիւք :
Քառասուն.		
Յիսուն.		
Վաթսուն.		
Եօթանասուն.		
Ութսուն.		
Իննսուն.		

Հարիւր.	}	րոյ , րով , րի , րոց , րովք :
Երկերիւր.		
Երեք հարիւր.		
Չորեք հարիւր.		
Հինգ հարիւր.		
Վեց հարիւր.		
Եօթն հարիւր.		
Ութ հարիւր.		
Ինն հարիւր.		

Հաղար , րի , րաւ , րի , րի , րոց , րովք :
Եիւր , րոս , րոս , րի , րի , րոց , րոսք :

Առաջին , Չնոյ , Չնով , Չնոց , Չնովք :	}	ի , ս , սց , օ :
Առաջներորդ .		
Երկրորդ .		
Երրորդ .		
Չորրորդ .		
Հինգերորդ .		
Եւրոյն :		

Միակ	}	ի , ս , սց , օ :
Երկեակ .		
Երրեակ .		
Քառեակ .		
Եւրոյն .		

Կրկին .	}	կնոյ , կնով , կնոց , կնովք :
Երեքկին .		
Չորեքկին .		
Հնգապատիկ , ի , ս , սց , օ :		
Եւրոյն :		

Երկօքեան, Երկօքին, երկօքն ալ, էքքեքեք:

Ո.	Երկօքեան.	Երկօքին.
Ս.	Երկօքուն.	Երկօքունց.
Գ.	Երկօքումք.	Երկօքումքք.
Հ.	ՂԵրկօսեան.	ՂԵրկօսին.
Տ.	Երկօցուն,	Երկօցունց,
	յԵրկօսեան.	յԵրկօսին.
Բ.	յԵրկօցուն.	յԵրկօցունց:

Երեքեան, Երեքին, երեքն ալ, էքքեքեք:
 Չորեքեան, Չորեքին, չորեքն ալ, րեքրեքրեքրեք:
 և այլն:

49. ԱՆՈՐԱՇ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀՈՒՈՎՄՈՒՆԵՐԸ

ՈՄՆ. Բիլը, մը, պերբեք:

Եզակի

Ո.	Ոմն.	Բիլը.	պերբեք
Ս.	Ուրումն.	Բիլում մը.	պերբեքն:
Գ.	Ոմամք.	Բիլումք մը.	պերբեքն էլ.
Հ.	ՂՈմն.	Բիլը.	պերբեքն էլ.
Տ.	Ումնին, յՈմն.	Բիլում մը.	պերբեքն էլ.
Բ.	յՈւմնինէ.	Բիլն մը.	պերբեքն էլ:

Յոգնակի

Ո.	Ոմանք.	Բիլի քանն.	պաղլարք.
Ս.	Ոմանց.	Բիլի քաննց.	պաղլարքն.
Գ.	Ոմամքք.	Բիլի քաննք.	պաղլարքն էլ.
Հ.	ՂՈմանս.	Բիլի քանն.	պաղլարք.
Տ.	Ոմանց, յՈմանս.	Բիլի քանն.	պաղլարք.
Բ.	յՈմանց.	Բիլի քանն.	պաղլարքն:

50. ՈՔ. Բիլը, մը, պերբեք. Տիլը, միսն Նշանալու թեանք կը բանի. և յոգնակի չունի, միայն եզակի այսպէս կը հարկի:

Ո.	Ոք.
Ս.	Ուրումք.
Գ.	—
Հ.	ՂՈք.
Տ.	Ումնք, յՈք.
Բ.	յՈւմնքէ.

51. ԻՄՆ, ԻՔ, ԻՆՉ, քան մը, մը, պերբեք:

Եզակի անյոգնական

Ո.	Իմն,	Իք,	Ինչ,	քան մը.	պերբեք.
Ս.	—	Իրիք,	—	քանն մը.	պերբեքն:
Գ.	—	Իւիք,	—	քաննք մը.	պերբեքն էլ.
Հ.	Իմն,	—	Ինչ.	քան մը.	պերբեքն էլ.
Տ.	Իմնին,	Իրիք,	Ինչ.	քանն մը.	պերբեքն էլ.
Բ.	յԻմնինէ,	յԻրիքէ,	—	քանն մը.	պերբեքն էլ:

52. ԶԻ, ԶԻՆՉ, ԻՆՉ. Ինչ. նէ, նէ շէյ:

Եզակի անյոգնական

Ո.	Զի, զինչ, ինչ.	Ինչ. նէ շէյ.
Ս.	Էր, եր.	Ինչան. նէ շէյն:
Գ.	Իւ.	Ինչում. նէ շէյն էլ.
Հ.	Զի, զինչ, ինչ.	Ինչ. նէ շէյ.
Տ.	Իմ, հիմ, էրում, երում, յինչ.	Ինչան. նէ շէյն.
Բ.	առ Իմէ.	Ինչն. նէ շէյն:

53. Սմենեքեան կամ ամենեքին. Բոլորեքեան կամ բոլորեքին, կը հարկին Երկօքեան, Երկօքին պէս, տես. երես 26:

Ամենայն , աֆնը , կը հոլովի բանին պէս . վերջ .
ար . Ամենայնո՞՞ս ալ կ'ըլլայ , և յոգնակիին տեղ
Աֆնէտեանը կը բանի , կամ եղակի Աֆնայնը :

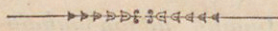
54. Այլ , որեւէ , պարտա , կը հոլովի բեռին
պէս . վերջահոլով տրականը Այլո՞՞՞ , բացառա-
կանը յԱյլէ կ'ըլլայ :

Նոյնպէս իւրաքանչիւր , աֆն աֆն , ան պերտի ,
կը հոլովի բեռին պէս . վերջ . ար . իւրաքան-
չիւրո՞՞՞ , բաց . յիւրաքանչիւր , կամ յիւրաքան-
չիւրէ կ'ըլլայ :

Նոյնպէս Միւս , աֆն , օ պերտի , կը հոլովի
բեռին պէս . վերջ . ար . Միւսո՞՞՞ . բաց . ի Միւսօ՞՞
կ'ըլլայ :

Միմեանց . աֆն աֆն , պերտերէն . յոգնակի է ,
և ուղղական չունի , կը հոլովի «երջին յոգնակի-
ին պէս . Միմեամբ , զՄիմեանս , ի Միմեանց =

Իրերաց , երբո՞՞ , պերտերէն , յոգնակի է , և
ուղղական չունի , կը հոլովի «առաջին յոգնակիին
պէս . իրերօք , զիրեարս , յիրերաց =

ԳԼՈՒԽ Բ .

ԴԵՐԱՆՈՒՆ

55. Արդէն յիշուած խօսք մը չկրկնելու հա-
մար , անոր տեղն ուրիշ բառ մը կը դրուի որ
Դերանուն կ'ըսուի :

56. Դերանունը չորս տեսակ է . Էական , Յո-
ցական , Սրացական և Յարաբերական :

57. ԷԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐ

Դիմական կամ Էական կ'ըսուին այն դերա-
նունները , որոնք դէմք կը ցուցնեն :

58. Դէմքն երեք է . Ասուին , Երկրորդ , Եր-
րորդ = Առաջին դէմքը խօսողն է , Ես . երկրորդ
դէմքը որու որ կը խօսուի , Դու . երրորդ դէմ-
քը որու համար որ խօսք կ'ըլլայ , Նա :

59. Էական դերանուններն ասոնք են , Ես ,
Դու , Ինչ , Իւր . որոնք գոյական են , և առան-
ձին հոլովմունք ունին այսպէս :

60. ԱՌԱՋԻՆ ԴԵՄԳ-ԵՍ

Եղակի

Ո .	Ես .	Էս .	պէն .
Ս .	Իմ .	Էմ .	պէնէմ .
Գ .	Ինեւ .	Էնձմով .	պէնէմ էլէ .
Հ .	Դիս .	Էս .	պէնէ .
Տ .	Ինձ , յիս .	Էնձէ .	պանս .
Բ .	յինէն .	Էնձօք .	պէնորէն .

Յոգնակի

Ո .	Մեք .	Յենք .	պէք .
Ս .	Մեր .	Յերք .	պէքերմ .
Գ .	Մեօք .	Յեղմով .	պէքերմ էլէ .
Հ .	զՄեղ .	Յեղ .	պէքէ .
Տ .	Մեղ , ի մեղ .	Յեղէ .	պէքէս .
Բ .	ի Մէնջ .	Յեղօք .	պէքլորէն .

61. ԵՐԿՐՈՐԳ ԴԵՄԳ-ԴՈՒՆ

Եղակի

Ո .	Դեմ :	Դոմ .	ան .
-----	-------	-------	------

Ս.	Քո.	չս.	սենին.
Գ.	Քեւ.	չեզճ.	սենին էլ.
Հ.	ՂՔեղ.	չեզ.	սենին.
Տ.	Քեզ, ի քեղ.	չեղ.	սանս.
Բ.	ի Քէն.	չեղ.	սենորեն.

Յողնակի

Ո.	Գուք.	չս.	րիչ.
Ս.	Ձեր.	չեր.	սիղեն.
Գ.	Ձեօք.	չեզճ.	սիղեն էլ.
Հ.	ՂՁեղ.	չեզ.	սիղեն.
Տ.	Ձեզ, ի ձեղ.	չեղ.	սիղեն.
Բ.	ի Ձէն.	չեղ.	սիղեն:

62. ԵՐՐՐԳ ԳԵՄՔ-ԻՐ, ԻՆՔՆ

Եղակի

Ո.	—	—	—
Ս.	Իւր, իւրեան.	էր.	չենորեն.
Գ.	Իւրեւ, իւրեաւ, իւրեամբ.	էրճ.	չենորէ էլ.
Հ.	—	—	—
Տ.	Իւր, իւրեան, յիւր.	էրեն.	չենորեն.
Բ.	իւրմէ.	էրե.	չենորենորեն.

Յողնակի

Ո.	Իւրեանք.	էրեն.	չենորէլէրէ.
Ս.	Իւրեանց.	էրենց.	չենորէլէրէն.
Գ.	Իւրեամբք.	էրենցճ.	չենորէլէրէ էլ.
Հ.	ՂԻւրեանց.	գիւրեն.	չենորէլէրէն:

Տ.	Իւրեանց.	էրենց.	չենորէլէրէն.
	յիւրեանս.		
Բ.	յիւրեանց.	էրենցե.	չենորէլէրէնորեն:

ԻՆՔՆ, ԻՆԿ, չենորէ, կը հօլովի Սերմին պէս. ինքն, ինքեան, ինքեամբ. ինքեանք, ինքեանց, ինքեամբք, զինքեանս:

63. ՅՈՒՅԱԿԱՆ ԳԵՐԱՆՈՒՆԵՐ

Յուցական գերանունները երեք տեսակ են

Սա,	Սյա,	Սոյն.	սա,	սյա:
Դա,	Դյդ,	Դոյն,	դա,	դյա:
Նա,	Նյն,	Նոյն,	նա,	ոյն:

Սա, Դա, Նա՝ գոյական են. իսկ Սյա, Սյդ, Սյն. Սոյն, Դոյն, Նոյն՝ ածական են. և այսպէս կը հօլովին.

64. ՍՍ, սս, սյս:

Եղակի

Ո.	Սա.	սս.	սյս:
Ս.	Սորա.	սսոր.	սյսոր.
Գ.	Սովաւ.	սսով.	սյսով էլ.
Հ.	ՂՍա.	սս.	սյսոր.
Տ.	Սմա, ի Սա.	սսոր.	սյսմա.
Բ.	ի Սմանէ.	սսիլ.	սյսմոր.

Յողնակի

Ո.	Սոքա.	սսոն.	սյսն.
Ս.	Սոցա.	սսոց.	սյսոց.
Գ.	Սօքօք.	սսօցճ.	սյսօց էլ.
Հ.	ՂՍոցա.	սսոն.	սյսոց.
Տ.	Սոցա, ի Սոցա.	սսոց.	սյսոց.
Բ.	ի Սոցանէ.	սսիլ.	սյսոց.

Ասոր նման կը հորովն ԴԱ, ՆԱ, ո ին տեղ ր և ն դրուե-
լով. դիւրութեան համար անոնց հորովման ամբողջ ձեւը դնենք:

Եզակի Թողնակի Եզակի Թողնակի

Ո.	Դա.	Դոքա.	Նա.	Նոքա.
Ս.	Դորա.	Դոցա.	Նորա.	Նոցա.
Գ.	Դովաւ.	Դոքօք.	Նովաւ.	Նոքօք.
Հ.	զԴա.	զԴոսա.	զՆա.	զՆոսա.
Տ.	Դմա,	Դոցա,	Նմա,	Նոցա,
	ի Դա.	ի Դոսա.	ի Նա.	ի Նոսա.
Բ.	ի Դմանէ.	ի Դոցանէ.	ի Նմանէ.	ի Նոցանէ:

65. ԱՅՍ, աւ, պոտ:

Եզակի

Ո.	Այա.	աւա.	պոտ:
Ս.	Այար, այտորիկ.	աւար.	պոտանան.
Գ.	Այաու, այաուիկ.	աւով.	պոտանան իէ.
Հ.	զԱյա.	աւա.	պոտանան.
Տ.	Այամ, այամիկ, յայա.	աւար.	պոտանա.
Բ.	յԱյամ, յայամանէ.	աւակէ.	պոտանարան.

Թողնակի

Ո.	Այաք, Այտքիկ.	աւանք.	պոտանաք.
Ս.	Այաց, Այտցիկ.	աւանց.	պոտանաքն.
Գ.	Այտքիւք.	աւանցով.	պոտանաք իէ.
Հ.	զԱյտսիկ.	աւանք.	պոտանաք.
Տ.	Այաց, այտցիկ, յայաս. յայտսիկ.	աւանց.	պոտանաքա.
Բ.	յԱյաց, յայացանէ.	աւանցակէ.	պոտանաքարան.

Այս օրինակն կ'երևայ թէ երկու կերպ կը հորովն, նա՛հ
և երկուսն: ԱՅԴ. ԱՅՆ կը հորովն ասոր նման, ր և ն դրուե-
լով ր տեղ, դիւրութեան համար անոնց հորովման ամբողջ
ձեւը դնենք:

ԱՅԴ, աւ, շոտ:

Եզակի Թողնակի

Ո.	Այդ.	Այդք, այդքիկ.
Ս.	Այդր, այդրիկ.	Այդց, այդցիկ.
Գ.	Այդու, այդուիկ.	Այդքիւք.
Հ.	զԱյդ.	զԱյդսիկ.
Տ.	Այդմ, այդմիկ, յայդ.	Այդց, այդցիկ, յայդսիկ.
Բ.	յԱյդմ, յայդմանէ.	յԱյդց, յայդցանէ:

ԱՅՆ, աւ, ծ:

Ո.	Այն.	Այնք, այնքիկ.
Ս.	Այնր, այնրիկ.	Այնց, այնցիկ.
Գ.	Այնու, այնուիկ.	Այնքիւք.
Հ.	զԱյն.	զԱյնս, զայնսսիկ.
Տ.	Այնմ, այնմիկ, յայն.	Այնց, այնցիկ, յայնս, յայնսսիկ.
Բ.	յԱյնմ, յայնմանէ.	յԱյնց, յայնցանէ:

66. ՍՈՅՆ, աւ, պոտ:

Եզակի Թողնակի

Ո.	Սոյն.	Սոքին.
Ս.	Սորին.	Սոցին.
Գ.	Սովին.	Սովիւքք.
Հ.	զՍոյն.	զՍոսին.
Տ.	Սովն, ի սոյս.	Սոցին, ի սոսին.
Բ.	—	ի Սոցունց.

Ատոր նման կը հօլովին ԴՈՅՆ, ՆՈՅՆ :

	Եզակի	Յողնակի	Եզակի	Յողնակի
Ո.	Դոյն.	Դոքին.	Նոյն.	Նոքին.
Ս.	Դորին.	Դոցին.	Նորին.	Նոցին.
Գ.	Դովին.	Դովմբ.	Նովին.	Նովմբբ.
Հ.	զԴոյն.	զԴոսին.	զՆոյն.	զՆոսին.
Տ.	Դմին.	Դոցին.	Նմին.	Նոցին.
	ի գոյն.	ի գոսին.	ի նոյն.	ի նոսին.
Բ.	—	ի Դոցունց:	—	ի Նոցունց:

Սոյն, Դոյն, Նոյն կ'ըլան նաև եզակի սեռ ականի մէջ Մորան, Դորան, Նորան. գործիական Սովիմբ, Դովմբ, Նովմբ : յոգնակի մէջ Ազգական Սոյն, Դոյն, Նոյն. Սեռական Սոյուն, Մոցունց, Դոցուն, Դոցունց, Նոցուն, Նոցունց. Գործիական Սովմբ, Սոսմբ, Դովմբ, Դոսմբ, Նովմբ, Նոսմբ. Հայցական ՂՍոյն, ՂԴոյն, ՂՆոյն :

67. ՄՏԱՅԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ե, Դ, Է, Ի, Կ, Լ, Կախան դերանուններուն եզակի և յողնակի սեռականները Իժ, Գ, ՄԵր, Չեր, և ԽԻբ եզակին՝ Ստացական դերանուն կ'ըլաւին, և ածական են. ու այսպէս կը հօլովին :

ԻՄ ԻՈ

	Եզակի	Յողնակի	Եզակի	Յողնակի
Ո.	Իմ.	Իմբ.	Գո.	Գոյբ.
Ս.	Իմոյ.	Իմոց.	Գոյ.	Գոց.
Գ.	Իմով.	Իմովբ.	Գով.	Գովբ.
Հ.	զԻմ.	զԻմբ.	զԳո.	զԳոյս.
Տ.	Իմում,	Իմոց,	Գում,	Գոց,
	յիմ.	յիմո.	ի քո.	ի քոյս:
Բ.	յիմմէ.	յիմոց:	ի քումմէ.	ի քոց:

ՄԵՐ ՉԵՐ

	Եզակի	Յողնակի	Եզակի	Յողնակի
Ո.	Մեր.	Մերբ.	Չեր.	Չերբ.
Ս.	Մերոյ.	Մերոց.	Չերոյ.	Չերոց.
Գ.	Մերով.	Մերովբ.	Չերով.	Չերովբ.
Հ.	զՄեր.	զՄերս.	զՉեր.	զՉերս.
Տ.	Մերում,	Մերոց,	Չերում,	Չերոց,
	ի մեր.	ի մերս.	ի ձեր.	ի ձերս.
Բ.	ի Մերմէ.	ի Մերոց:	ի Չերմէ.	ի Չերոց:

ԻԻԲ

	Եզակի	Յողնակի
Ո.	Իւր.	Իւրբ.
Ս.	Իւրոյ.	Իւրոց.
Գ.	Իւրով.	Իւրովբ.
Հ.	զԻւր.	զԻւրս.
Տ.	Իւրում,	Իւրոց,
Բ.	յիւրմէ.	յիւրոց:

Քիին սեռականն ու արականը ու գործիականը Ժոյս, Ժոյսմ, Ժոյսլ, Ժոյոց, Ժոյսլէ. և բացառական Ի Ժոյս, Ի Ժոյոց ալ գործածուած կայ :

Ասոց եզակի արական յնոյ, Ժոյ, Չերոյ, Յերոյ, Խերոյ ալ կ'ըլալայ, և բացառական յիւոյ, Ի Ժոյ, Ի Չերոյ, Ի Յերոյ, Ի Խերոյ :

Սա, դա, նա՝ Յուցական դերանուններուն եզակի և յողնակի սեռականներն ալ սորա, սոցա, դորս, դոցա, նորս, նոցա Ստացական դերանուն գործածուած կան, և վերիններուն նման կը հօլովին. սորա, սորոցոյ, սորոցոյլ, սորոց, սորոցոյ, սորոցով, Ի քոյն :

68. ՅԱՐԱՅԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

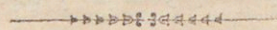
Որ, Ո կ'ըլաւ Թարգմարտի դերանուն, որ գէմբ չունի, բայց ամէն գէմբի անուն կամ

դերանուն մէջ կը բերէ : ինչպէս, Ես որ կը
խօսիմ, Գու որ կը խօսիս : Են որ կը խօսի :

ՈՐ, որն որ, քի : Ո կամ ՈՎ, որը :

	Եղակի	Յոգնակի	Եղակի	Յոգնակի
Ո.	Որ.	Որք.	Ո, ով.	Ոք.
Ս.	Որոյ.	Որոց.	Ոյր.	Ոյց.
Գ.	Որով.	Որովք.	—	—
Հ.	զՈր.	զՈրս.	զՈ, զով.	զՈս.
Տ.	Որում,	Որոց,	Ում, յս,	Ոց,
	յոր.	յորս.	յով.	յոյս.
Բ.	յՈրմէ.	յՈրոցի	յՈւմէ,	յՈցի
			յումմէ.	

Իական, Յուցական և Ստացական դերանուններու ոյժ ունեցող երեք զրեբ կան * , որ , ն , որոնց Գէճորդ յօր կ'ըսուի : Ասոնց վրայ կարելորդ տեղեկութիւն աւանդուած է ֆերականութեանն Բ. Մասին մէջ :

ԳԼՈՒԽ Գ.

ՆԱԽԳԻԻՐ

69. Մինչև ցարդ հօլովմանց մէջ անանք, որ Հայցական հօլովը շ գիր մը, և բազմապնով սկսուած բառերուն Նախգրիւ ար-

շահաններն և Բացառականներն ալ է գիր մը, և ձայնաւորով սկսուածներուն ալ , գիր մը կ'առնէին :

70. Այս շ, է, ց գրերը Նախքէ կ'ըսուին. և ոչ միայն Հայցական, նախգրիւ արական և բացառական հօլովները շինելու կը գործածուին. այլ ուրիշ հօլովներու վրայ ալ գրուելով ուրիշ նշանակութիւն կուտան անոնց, որ գիտնալու է :

71. Ձ նախգիրը վերջահօլով արականի վրայ ալ կը դրուի, և կ'ըսուի շ նախգրով արական հօլով. որ քիչ կը գործածուի¹.

Ուղ. Գաբ. արա. Գաբէ. շ գնելով՝ շ Բարի. Գաբէ, Բաշա :

Ուղ. Ան. արա. Անի. շ գնելով՝ շ Անի. Գաբէ, Գորգոյա :

Ձ նախգիրը գործիական հօլովի վրայ ալ կը դրուի, և կ'ըսուի շ նախգրով գործիական հօլով, կամ որ նոյնն է՝ Պարտական հօլով. նըշանակութիւնը կ'ըլլայ Բուրբոյք կամ Գրան, երբ շ Գրան կամ Երբեմնորէ. ինչպէս,

Ուղ. Տոան, գործ. Տոմբ. շ նախգրով՝ շ Տամբ. Գրան Բուրբոյք :

¹ Այս շ նախգրով արական հօլովը Հարկանել, Չարկանել բայերուն հետ կը գործածուի. ինչպէս. Հարկանել զքարի. Գաբէ զարնուիլ : Չարկանել հարկանել. Գաբէ զարնուիլ. Գաբէ Չիլ ինձ : Հարկանել զայսմ. Գաբէ զարնուիլ : Չնին Գրիտտակ զարկուցեալ հրեայքն. հրեայները նոյն Գրիտտոյն զարնուելով :

Ուղ. Ես, գործ. Ինն. Ղնախդրով՝ զինն և
է՛ Բուրբուրս :

Ուղ. Նա, յոգ. գործ. Նոսո. Ղնախդրով՝
Սոքոք. աննոց Բուրբուրս, կամ աննոց զբան :

Ձ նախդիրը բացառական հոլովի վրայ ալ
կը դրուի, փոխանակ անոր է կամ, նախդիր-
ներուն, և կը ըսուի Ղնախդրով բացառական
հոլով, կամ որ նոյնն է՝ Պարսկան հոլով. նշա-
նակութիւնը կ'ըլլայ զրոյ կամ համար. եօթերե-
ինչպէս,

Ուղ. Ասորսած, բաց. յԱսորսծոյ. յին տեղ Ղ
դնելով՝ ՂԱսուծոյ. Ասորսծոյ զրոյ :

Ուղ. Դոս, յոգ. բաց, է Ձէնը. է ին տեղ Ղ
դնելով՝ ՂՁէնը. յեր զրոյ, ինչպէն եօթերե :

Ուղ. Այր, բաց. յԱննէ. յին տեղ Ղ
դնելով՝ ՂԱննէ. երեի ճարտար զրոյ :

72. Ի կամ Յ նախդիրն եղակի վերջահո-
լով տրականի վրայ ալ կը դրուի. ու կ'ըսուի է
կամ, նախդրով վերջահոլով տրական, կամ որ
նոյնն է՝ Ներհոյական հոլով. նշանակութիւնը
կ'ըլլայ Ձը կամ զրան. ինչպէս,

Ուղ. Հայ, վերջ. տրա. Հայն. է նախդրով՝
է Հայի. հայն Ձը, էտետրէ :

Ուղ. Այն, վերջ. տրա. Այն՝ այնի. յ նախ-
դրով՝ յԱյնմ, յԱյնմիկ. անոր Ձը կամ անոր
զրան, ծնար :

Ուղ. Բայր, վերջ. տրա. Բեր. է նախդրով՝
է Բեր. արով զրոյ, զըզտարարար :

Իսկ Ձը կամ զրոյ, նշանակութիւնը յոգնակի
բառերու ալ տալ, կամ որ նոյնն է՝ յոգնակի

ձերգոյական հոլով շինել պէտք ըլլայ, յոգնա-
կի նախդրիւ տրականները կը գործածուին .

Ուղ. Ձէնար, յոգ. նախդր. տր. է Ձէնար .
կը նշանակէ հարստութեամբ, եսպողար, կամ
հարստութեամբ Ձը, եսպողարար :

Ուղ. Տեր, յոգ. նախդր. տր. է Տեր . կը
նշանակէ արեւեր, սահաղար, կամ արեւեր-
Ձը, սահաղարար :

Երբեքն եղակի նախդրիւ տրական ալ այս մտք կը բանի :

73. Յ գիրն ալ նախդիր է, և նախդրիւ
տրական հոլով կը շինէ, փոխանակ է կամ, ու
նախդրիւ տրականի .

Ուղ. Արտայ, նախդր. տր. յԱրտայ կամ յԱրտայ .
Բարեառութի, Գարեշահն :

Ուղ. Ես, նախդր. տր. յիս կամ յիս . Իննի, պոսն :

Ուղ. Հայր, յոգ. նախդր. տր. է Հայր կամ
ՅՀար . հայրեր, Գերեւեր :

Ուղ. Ասորս, նախդր. տր. յԱսորս, կը
նշանակէ Բնու արար, սողանա Գարար :

Ուղ. Քաղա, նախդր. տր. յՔաղա, կը նշա-
նակէ Բնու արար, Գերեւ Գարար :

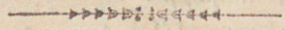
74. Ան, այս երկու գիրն ալ նախդիր է,
և նախդրիւ տրական հոլով կը շինէ այն բա-
ռերը, որ հոգի ունին, շնչաւոր են, ինչպէս,
Ա՝ Սոտուած : Ա՝ մարգ : Ա՝ մըջիւն : Ա՝ իս :
75. Ընդ, ԸՍՏ, ասոնք ալ նախդիր են,
և նախդրիւ տրական հոլով ալ կը շինեն . ինչ-
պէս, ընդ ֆաղարքս, ըստ Գետ : Թէ ասոնք
և Թէ ու նախդիրը ուրիշ հոլովներու հետ
բանելով, զանազան նշանակութիւններ կ'ու-

ներան, որոնք փերականութեանս երկրորդ
Մասին մէջ պիտի աւանդուին :

76. Ձ, է, յ, ց, ա, ը, որ, ը որ նախդիր
ներէն դատ, ուրիշ բառեր ալ կան, որոնք հո-
լովով մը կը բանին, ու բառին մէկ միւսք մը
կուտան. և հոլովաւոր բառ կամ նախադրութեան
կ'ըսուին. անոնցմէ խիստ գործածականներն
ասոնք են .

Յեա, երէք : Առանց, առանց : Իբրև, Որպէս,
պէս : Քան, եւեւ կամ ձեր : Մինչ, մինչ : Բաց,
չոր : Չափ, չո՛ք : Կողմն, կոյս, որեւ, որէն :
Վասն, Սակս, Իսակս, Յաղագս, համար : Ի
վերայ, ձրոյ : Ձկնի, Ձհեա, երեւն : Առա-
ջի, առջ : Ընթեր, Աւընթեր, Կո՛ւ : Յանդի-
ման, Հանդէպ, որե՛տ : Ներքոյ, Իներքոյ,
որե՛ք : Հանդերձ, հեր, Գեղորդ :

Ասոնց ինչ հորմէրով բաներուն վրայ փե-
րականութեանս երկրորդ Մասին մէջ պիտի
խօսինք :

Գ Լ Ո Ւ Ք Դ .

Բ Ա Յ

77. Բայ կ'ըսուին այն բառերը, որոնք
ընել կամ ըլլալ կը նշանակեն :

78. Բայերը երեք տեսակ են, Ներգործա-
կան, Կրտսերական և Չեղո՛ք :

79. Բայերն ունին թէ՛, դէ՛մ, եղանակ,
ժամանակ :

80. Թիւն՝ Եզակին և Յոգնակին է :

81. Դէմքը գերանուան պէս երեք է .
առաջին, երկրորդ, երրորդ :

82. Եզանակն ալ երեք է, Սահմանական,
Հրամայական, Սորորաբասական :

83. Ժամանակն ալ երեք է, ներկայ, անց-
եալ, ապառնի : Անցեալն ալ երկու է, անցեալ
անկարար, անցեալ կարարեալ :

84. Երեք հաս ալ գերբայներ կան, Ան-
րեւ, Անցեալ, Ապառնի, որոնք դէմք չունին :

85. Բայերը թիւ, դէմք, եզանակ, ժա-
մանակ ցուցնելու համար իրենց վերջաւորու-
թիւնը կը փոխեն. այս փոփոխութեանը խո-
նարհո՛մ կ'ըսուի : Ամէն բայ միւսնոյն կերպով
չխոնարհիր. զլխաւոր չորս կերպ խոնարհ-
մունք կայ, չորս լծորդութեանց համեմատ,
որք են ԵՄ, ԻՄ, ԱՄ, ՈՒՄ :

Ա. ԼԵՈՐԳՈՒԹԻԿԵՆՆԵՄ

86. ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿ

Ներգործական ՍԻՐԵՄ. արմատ ՍԵՐ, ՍԻՐԵԱՅ :

ՄԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ

Եզակի

(Ե՛) ՍԻՐԵ՛Մ. Ի՛ն Ի՛րԵ՛Մ. Ե՛մ Ե՛րԵ՛Մ.

(Գոս)	Սիրէս.	իւ սերեո.	սեփերօփն.
(Նոս)	Սիրէ.	իւ սերէ.	սեփէր.

Յողնակի

(Մէ)	Սիրէժ.	իւ սերէն.	սեփէրէն.
(Դոս)	Սիրէ+	իւ սերէ+.	սեփէրսփնէն.
(Նոս)	Սիրէն.	իւ սերէն.	սեփէրէր.

Անցեալ անկատար

Սիրէի.	իւ սերէի.	սեփէրիսփ.
Սիրէիբ.	իւ սերէիբ.	սեփէրիսփն.
Սիրէբ.	իւ սերէբ.	սեփէրիսփ.
Սիրէս+.	իւ սերէն+.	սեփէրիսփ+.
Սիրէի+.	իւ սերէի+.	սեփէրիսփնէն.
Սիրէին.	իւ սերէին.	սեփէրիսփէր.

Անցեալ կատարեալ

Սիրեցի.	սերեցի.	սեփացի.
Սիրեցեր.	սերեցեր.	սեփացն.
Սիրեաց.	սերեց.	սեփաց.
Սիրեցա+.	սերեցն+.	սեփաց+.
Սիրեցի+.	սերեցի+.	սեփացնէն.
Սիրեցին.	սերեցին.	սեփացէր.

Ապառնի

Սիրեցից.	(պիսի) սերեժ.	սեփացիժ.
Սիրեացեո.	սերեո.	սեփացն.
Սիրեացե.	սերէ.	սեփաց.
Սիրեացս+.	սերէն+.	սեփաց+.
Սիրեացի+.	սերի+.	սեփացնէն.
Սիրեացին.	սերին.	սեփացէր.

ՀՐԱՄԱՏԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

(Դոս)	Սիրեա.	սերէ.	սեփ.
(Դոս)	Մի Սիրեբ.	սի սերեբ.	սեփիբ.
(Դոս+)	Սիրեցէ+.	սիսերեցէ+.	սեփիսցէն.
(Դոս+)	Մի Սիրէ+.	սի սերէ+.	սեփիսցէնէն.

ԱՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Սիրեցեժ.	(Ըէ սբ)	սերեժ.	սեփացեժ.
Սիրեցեո.		սերեո.	սեփացն.
Սիրեցե.		սերէ.	սեփաց.
Սիրեցեա+.		սիսերէն+.	սեփաց+.
Սիրեցի+.		սիսերի+.	սեփացնէն.
Սիրեցին.		սիսերին.	սեփացէր.

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐԲԱՑ.	Սիրել.	սերել.	սեփացի.
ԱՆՏԵԱԼ ԴԵՐԲԱՑ.	Սիրեալ.	սերած.	սեփացն.
ԱՊԱՌՆԻ ԴԵՐԲԱՑ.	Սիրելոց.	սերելոս.	սեփացի+.

87. Սերեփն պէս կը խոնարհին ընդհանրացել արմատին վրայ պարզ էմ վերջաւորած ամէն բայերը, թէ ներդործական ե թէ չէզորք որոնցմէ քանի մը հաս դնենք կը թու թեան համար.

Ներդործական

Գործեմ, գործելոյ, գործեալ.	իւ գործեմ, իսերիժ.
Կոչեմ, կոչելոյ, կոչեալ.	իւ կոչեմ, կուչորցեմ.
Գրեմ, գրելոյ, գրեալ.	իւ գրեմ, եսուրցեմ.
Սերմանեմ, սերմանելոյ, սերմանեալ.	իւ ցանեմ, թօհաս էսերիժ.

Չէզորք

Ճամանեմ, ժամանելոյ, ժամանեալ. իւ հասնիժ, էէրիսիբիժ.
Թագաւորեմ, ւորելոյ, ւորեալ. թագաւոր ի՛լուս, ժառանգ սուրցեմ.
Աղաղակեմ, աղաղակելոյ, աղաղակեալ. իւ սոսամ, պարզորցեմ.

¹ Այս ընդդու թեան վրայ խոնարհող շատ բայերուն անցեալ զերբայք եղեալ ալ կը յանդի, սիսեղեալ, բայց անխափ ա մենուն համար չէ առ.

Ներգործական ՏԵՍԱՆԵՄ, արմատ ՏԵՍ :

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ

Տեսանեմ.	կը տեանեմ.	կեօրեբեմ.
Տեսանես.	կը տեանես.	կեօրեբես.
Տեսանել.	կը տեանել.	կեօրել.
Տեսանեմք.	կը տեանեմք.	կեօրեբեմք.
Տեսանեք.	կը տեանեք.	կեօրեբեք.
Տեսանենք.	կը տեանենք.	կեօրեբենք.

Անցեալ անկատար

Տեսանելի.	կը տեանելի.	կեօրելի.
Տեսանելիք.	կը տեանելիք.	կեօրելիք.
Տեսանելք.	կը տեանելք.	կեօրելք.
Տեսանելեմք.	կը տեանելեմք.	կեօրելեմք.
Տեսանելեք.	կը տեանելեք.	կեօրելեք.
Տեսանելենք.	կը տեանելենք.	կեօրելենք.

Անցեալ կատարեալ

Տեսի.	տեսայ.	կեօրեմ.
Տեսիք.	տեսաք.	կեօրեմք.
Տես, ե՛տես.	տեսաւ.	կեօրեմ.

Որ բային արմատը որ միապանակ և բազմապանակ սկսած է ինչպէս Տեսանեմ՝ արմատ տես և Հատանեմ՝ արմատ հատ, ասանկերուն կատարեալ եղակի երրորդ գեմբը սկիզբը է զի բառնեցով այ կըլլայ ետես և հատ : Նոյնպէս միակ ա ձայնաւորով սկսող միապանակ արմատներուն սկիզբն ալ է զիբը կը բըբ. յա ի՛նչպէս Արկանեմ՝ արմատ արկ, կատարեալ շարիկ ևն :

Տեսաք.	տեսաք.	կեօրեմք.
Տեսիք.	տեսաք.	կեօրեմք.
Տեսին.	տեսան.	կեօրեմք.

Ապառնիք

Տեսց.	(այլ տի) տեանեմ.	կեօրելմ.
Տեսցես.	տեանես.	կեօրես.
Տեսցի.	տեանել.	կեօրելի.
Տեսցոք.	տեանեմք.	կեօրելիք.
Տեսցիք.	տեանելք.	կեօրելիք.
Տեսցենք.	տեանենք.	կեօրելենք.

ՀՐԹՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Տես.	տես.	կեօ՛ր
Մի Տեսանելք.	մի տեանելք.	կեօ՛րիք.
Տեսեք.	տեսեք.	կեօրեմեք.
Մի Տեսանեք.	մի տեանելք.	կեօրեմեք.

ՍՏՈՐԱԳԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Տեսանիցեմ.	(Ո՛ր որ) տեանեմ.	կեօրեբեմ.
Տեսանիցես.	տեանես.	կեօրեբես.
Տեսանիցի.	տեանել.	կեօրել.
Տեսանիցեմք.	տեանեմք.	կեօրեբեմք.
Տեսանիցեք.	տեանելք.	կեօրելեք.
Տեսանիցենք.	տեանենք.	կեօրեբենք.

ԱՆՈՐԻՇ ԳԵՐԲԱՅ.	Տեսանել.	տեանել.	կեօրիտ.
ԱՆՏԵՍԱԼ ԳԵՐԲԱՅ.	Տեսեալ.	տեսած.	կեօրիտք.
ԱՊԱՌՆԻ ԳԵՐԲԱՅ.	Տեսանելաց.	տեանելու.	կեօրեմք.

89. Տեսանեմին պէս կը խոնարհին ընդհանրապէս արմատին վրայ անէ՞ զերկատարած անէն բայերը, թէ՛ ներգործական և թէ՛ չեղար, որոնցմէ քանի մը հաս գնեք կրթութեան համար :

Ներդործական

Հատանէմ, հատի հատ իմ էհատ, հատ . ին իբրէմ, քեռերիմ, Հարցանէմ. հարցի, հարց, իմ էհարց, հարց . ին հարցնիմ սորորմ, Գտանէմ . (արմատ գիտ) գտի, գիտ իմ էգիտ . գիտ . ին գտանէմ, գտալըմ :

Սպանանէմ, սպանի, սպան, սպան . ին սպաննի, ետլի-րի-րիմ .

Չէզոք

Ելանէմ, էլի, էլ, էլ .

Անցանէմ, անցի, անց իմ էանց, անց .

Մտանէմ (արմատ մտ) մտի, մտա իմ էմտա, մտա . ին մտանէմ, մտալի :

Ինէնէմ, լեգորմ :

Ինչնիմ, ինչերիմ .

Տեսանէ՞ին պէս կը խոնարհին Գարձուցանէ՞մ, Ամրացուցանէ՞մ, Ապրեցուցանէ՞մ, և օւրիչ այս տեսակ քայեր, որոնց արմատը դարձոյց, ո՞րոյց, ուրեցոյց, ըլլալով, կատարեալ եղակի երրորդ գէմք կ'ըլլան . սակայն եղակի հրամայականը նոյն արմատին յոյզերը թողլով կը կազմուի, ինչպէս, գարձուցանէ՞մ արմատ գարձոյց, հրամայական՝ դարձո . ամրացուցանէ՞մ հրամայական՝ ամրացո . ապրեցուցանէ՞մ հրամայական՝ ապրեցո : Գիւրումեան համար ամբողջ խոնարհուած օրինակ մը դնենք :

ՄԱՏՈՒՅԱՆԵՄ, իտորամ, ծոր կը բերեմ :
արմատ ՄԱՏՈՅՑ :

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ Ներկայ

Եղակի

Յոգնակի

Մատուցանէմ.

Մատուցանեմք :

Մատուցանեա.

Մատուցանեք :

Մատուցանի.

Մատուցանին :

Անցեալ անկատար

Մատուցանէի .

Մատուցանեաք .

Մատուցանելիք .

Մատուցանելիք .

Մատուցաներ .

Մատուցանելիք :

Անցեալ կատարեալ

Մատուցի .

Մատուցաք .

Մատուցեր .

Մատուցեք .

Մատուցի .

Մատուցին :

Ապառնի

Մատուցեցի .

Մատուցոքաք .

Մատուցեա .

Մատուցելիք .

Մատուցի .

Մատուցեին .

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Մատու .

Մատուցիք .

Մի՛ Մատուցաներ .

Մի՛ Մատուցանելիք :

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Մատուցանիցեմ .

Մատուցանիցեմք :

Մատուցանիցեա .

Մատուցանիցեք :

Մատուցանիցի .

Մատուցանիցին :

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐԲԱՑ .

Մատուցանել :

ԱՆՏԵԱԼ ԴԵՐԲԱՑ .

Մատուցեալ :

ԱՊԱՌՆԻ ԴԵՐԲԱՑ .

Մատուցանելոց :

Ասոր պէս կը խոնարհին Գարձուցանէմ, գարձուցի, գարձոյց, գարձո . ին գարձուցի, րեռի-րի-րիմ :

Ջեկուցանէմ, ղեկուցի, ղեկոյց, ղեկո . ի՞նչ նստամ, քաշուցորմ :

Ամրացուցանէմ, ամրացուցի, ամրացոյց, ամրացո . ի՞մերնիմ, ղեկի, ղեկի-րի-րիմ :

Յարեցուցանէ՛, սարեցուցի՛, սարեցոյց՛, սարեցո՛, իսարեցի՛ն՛,
Էսարեցը՛ն՛ :

Բ. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻԻՆ-ԻՄ

90. ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԻՆ ԱԿ

Ներդործական խՕՍԻՄ, արմատ խՕՍ,
ԽՕՍԵԱՅ :

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ Ներկայ

խօսիմ.	իւ խօսիմ.	սեօյլերիմ.
խօսիս.	իւ խօսիս.	սեօյլերիս.
խօսի.	իւ խօսի.	սեօյլեր.
խօսիմք.	իւ խօսիմք.	սեօյլերիք.
խօսիք.	իւ խօսիք.	սեօյլերիքն.
խօսին.	իւ խօսին.	սեօյլերին.

Մնցեալ անկառար

խօսելի.	իւ խօսելի.	սեօյլերիլի.
խօսելիք.	իւ խօսելիք.	սեօյլերիլիք.
խօսելք.	իւ խօսելք.	սեօյլերիլիքն.
խօսեալ.	իւ խօսեալ.	սեօյլերիլիքն.
խօսելիք.	իւ խօսելիք.	սեօյլերիլիքն.
խօսելին.	իւ խօսելին.	սեօյլերիլիքն.

Մնցեալ կատարեալ

խօսեցայ.	խօսեցայ.	սեօյլերիմ.
խօսեցար.	խօսեցար.	սեօյլերիս.
խօսեցաւ.	խօսեցաւ.	սեօյլերի.
խօսեցաք.	խօսեցաք.	սեօյլերիք.
խօսեցայտ.	խօսեցայտ.	սեօյլերիլիք.
խօսեցայտ.	խօսեցայտ.	սեօյլերիլիքն.
խօսեցան.	խօսեցան.	սեօյլերիլիքն.

Սպասանի

խօսեցայց.	(պէտի) խօսիմ.	սեօյլերիմ.
խօսեցարս.	խօսիս.	սեօյլերիս.
խօսեցի.	խօսի.	սեօյլերի.
խօսեցաք.	խօսիք.	սեօյլերիք.
խօսեցաք.	խօսիք.	սեօյլերիքն.
խօսեցան.	խօսին.	սեօյլերին.

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

խօսեաց.	խօսե.	սեօյլեր.
Մի խօսիք.	ի խօսիք.	սեօյլերիք.
խօսեցաք.	խօսեցեք.	սեօյլերիլիք.
Մի խօսիք.	ի խօսիք.	սեօյլերիլիքն.

ՍՏՈՐԱԴԱՍՍԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

խօսելիմ.	(Ըէ ր) խօսիմ.	սեօյլերիմ.
խօսելիս.	խօսիս.	սեօյլերիս.
խօսելի.	խօսի.	սեօյլերի.
խօսելիք.	խօսիք.	սեօյլերիք.
խօսելիք.	խօսիք.	սեօյլերիքն.
խօսելին.	խօսին.	սեօյլերին.
ԱՆՈՐԻՇ ԳԵՐԲԱՅ.	խօսել.	սեօյլերի.
ԱՆՑԵԱԼ ԳԵՐԲԱՅ.	խօսեալ.	սեօյլերիլիք.
ԱՊԱՌՆԻ ԳԵՐԲԱՅ.	խօսելաց.	սեօյլերիլիքն.

91. խօսի՛ ին պէ՛ս կը խոնար՛ ին ընդհանրապէ՛ս արմատի՛ն
ճայ ի՛մ վերջապո՛ծ ամեն բայի՛ք, թէ՛ նե՛րդործական և թէ՛
ճեղքը՛ սրտեղմէ՛ քանի՛ մը հատ քննեք կըթախեան համար :

Ներդործական

Գրասիմ.	գրասեցայ.	իւ գրասիմ.	շեռասն սեռեցիմ.
կամ.մ.	կամեցայ.	իւ գրասիմ.	իսելիլիքն.
խորհիմ.	խորհեցայ.	իւ խորհիմ.	պիտանեցիմ.
համարիմ.	համարեցայ.	իւ համարիմ.	պան խորհիլիքն.

Չէզոք

Ղշխատի՛մ,	տշխատեցայ,	ի՛ աշխատի՛մ,	աշխատեցի՛
Բարե՛ն,	արարեցայ,	ի՛ արարե՛ն,	արարեցի՛
Բնակե՛ն,	բնակեցայ,	ի՛ն բնակե՛ն,	առի՛ն օղորեցի՛

92. ԵՐԿՐՈՐԳ ՕՐԻՆԱԿ

Ներգործական ՈւսմանիՄ, արևատ ՌՅՍ =

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ

Ուսանե՛մ,	ի՛ն սորվե՛մ,	եօյրենե՛րեմ՛
Ուսանե՛ա,	ի՛ն սորվե՛ա,	եօյրենե՛րա՛ն
Ուսանե՛ն,	ի՛ն սորվե՛ն,	եօյրենե՛ր
Ուսանե՛մք,	ի՛ն սորվե՛նք,	եօյրենե՛րեք՛
Ուսանե՛ք,	ի՛ն սորվե՛ք,	եօյրենե՛րեք՛ը
Ուսանե՛նք,	ի՛ն սորվե՛նք,	եօյրենե՛րեք՛ը

Մնյեալ անկատար

Ուսանե՛իք,	ի՛ն սորվե՛իք,	եօյրենե՛րեիք՛
Ուսանե՛իրք,	ի՛ն սորվե՛իրք,	եօյրենե՛րիրք՛
Ուսանե՛րք,	ի՛ն սորվե՛րք,	եօյրենե՛րիրք՛
Ուսանե՛անք,	ի՛ն սորվե՛անք,	եօյրենե՛րանք՛
Ուսանե՛իքք,	ի՛ն սորվե՛իքք,	եօյրենե՛րանք՛ը
Ուսանե՛նքք,	ի՛ն սորվե՛նքք,	եօյրենե՛րանք՛ը

Մնյեալ կատարեալ

Ուսացայ,	սորվեցայ,	եօյրենե՛րեմ՛
Ուսարք,	սորվեցարք,	եօյրենե՛րա՛ն
Ուսանայ,	սորվեցանայ,	եօյրենե՛ր
Ուսանայք,	սորվեցանայք,	եօյրենե՛րեք՛
Ուսանայքք,	սորվեցանայքք,	եօյրենե՛րեք՛ը
Ուսանայքքք,	սորվեցանայքքք,	եօյրենե՛րեք՛ը

Ոպառնի

Ուսացայ,	(պիտի) սորվե՛մ,	եօյրենե՛րեմ՛
Ուսարք,	սորվե՛ա,	եօյրենե՛րա՛ն
Ուսանայ,	սորվե՛ն,	եօյրենե՛ր
Ուսանայք,	սորվե՛նք,	եօյրենե՛րեք՛
Ուսանայքք,	սորվե՛նքք,	եօյրենե՛րեք՛ը
Ուսանայքքք,	սորվե՛նքքք,	եօյրենե՛րեք՛ը

ՀՐԱՄԱՅՈՒՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ուսեր,	սորվե՛ն,	եօյրեն՛
Մի Ուսանե՛րք,	մի սորվե՛րք,	եօյրենե՛րք
Ուսարարք,	սորվե՛րքք,	եօյրենե՛րքք
Մի Ուսանե՛իք,	մի սորվե՛իք,	եօյրենե՛րիքք

ՍՏՈՐԱԳՈՒՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ուսանեցե՛մ (նե սր) սորվե՛մ,	եօյրենե՛րա՛ն
Ուսանեցե՛ա սորվե՛ա,	եօյրենե՛րա՛ն
Ուսանեցե՛ն սորվե՛ն,	եօյրենե՛ր
Ուսանեցե՛մք սորվե՛նք,	եօյրենե՛րեք՛
Ուսանեցե՛ք սորվե՛ք,	եօյրենե՛րեք՛ը
Ուսանեցե՛նք սորվե՛նք,	եօյրենե՛րեք՛ը

ԱՆՈՐԻՇ ԳԵՐԲԱՅ,	Ուսանե՛լ	սորվե՛լ	եօյրենե՛րքք
ԱՆՅԵԱԼ ԳԵՐԲԱՅ,	Ուսանե՛լք	սորվե՛լք	եօյրենե՛րքք
ԱՊՍՈՒՆԻ ԳԵՐԲԱՅ,	Ուսանե՛լցայ	սորվե՛լցայ	եօյրենե՛րքքք

95. Ուսանի՛ն պէս կը խոնարհին ընդհանրապէս արմա տին վրայ անի՛ վելու որո՛ւ ամեն բայեքք, ի՛ն ներգործական և թէ շեղք, որո՛ցմէ քանի մը հատ զնեք կը թու թեան համար:

Ներգործական

Ծնանի՛մ, ծնայ, ծնի՛ր,	ի՛ն ծնի՛մ, որաւրե՛մ
Անանի՛մ, սկսայ, սկսի՛ր,	ի՛ն սկսի՛մ, որաւրե՛մ

Չեղաք

Բուսանի՛, բուսայ, բուսի՛ր.
Մեւանի՛, մեւայ, մեւի՛ր.

իւ բուսի՛մ. սիբեւի՛ն.
իւ մեւանի՛մ. եօլի-ւի՛ն.

Գ. ԼԾՈՐԴՈՒԹՒԻՆ-ԱՄ

ԾԻ. ԱՌ. ԱԶԻՆ ՕՐԻՆ ԱԿ

Ներդործական ԱՂԱՄ. արմատ ԱՂ, ԱՂԱՅ.

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ ՆԵՐԿԱՅ

Table with 3 columns: Armenian word, Russian transliteration, and English translation. Includes words like Աղամ, Աղաս, Աղայ, Աղամբ, Աղայք, Աղամբ, Աղան.

Անյեալ անկատար

Table with 3 columns: Armenian word, Russian transliteration, and English translation. Includes words like Աղայն, Աղայնբ, Աղայր, Աղայք, Աղայք, Աղայք, Աղայք.

Անյեալ կատարեալ

Table with 3 columns: Armenian word, Russian transliteration, and English translation. Includes words like Աղայն, Աղայնբ, Աղայ, Աղայք, Աղայք, Աղայք, Աղայք.

Աղաւանի

Table with 3 columns: Armenian word, Russian transliteration, and English translation. Includes words like Աղայն, Աղայն, Աղայն, Աղայն, Աղայն, Աղայն.

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Table with 3 columns: Armenian word, Russian transliteration, and English translation. Includes words like Աղա, Մի Աղաք, Աղայք, Մի Աղայք.

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Table with 3 columns: Armenian word, Russian transliteration, and English translation. Includes words like Աղայն, Աղայն, Աղայն, Աղայն, Աղայն, Աղայն.

Table with 3 columns: Armenian word, Russian transliteration, and English translation. Includes words like ԱնՈՐԻՇ ԴԵՐԱՅ, ԱնՅԵՍԱԼ ԴԵՐԱՅ, ԱՊԱՌՍԻ ԴԵՐԱՅ.

95. Ի՛չ ա՛ ին պեա կը խոնարհին ը դհանրապեա արմատին զոյս ա՛ զերջաւորած ամէն բայերը, թէ ներքործական և թէ շեղք, որոնցմէ քանի մը հասա դնեաք կըթու թեան համար.

Ներդործական

Կարգամ, կարգաթի, կարգա. իւ խանի, իւ խարամ, օգուրմ, արդարեւ, հաստատի, հաստատ, իւ հասարամ, ինանընթ, Աղբամ, ողբաթի, ողբա, իսլամ, եօթար եօթար աղբարմ, արմ (արմատ) արց, բացի, ըստ իսմ էլաց, արց, իսլամ, աղբարմ.

Չեղրք

Իսաղմ՝ Խաղաչի, Խաղա՝ առաջ Ի՛երեւմ՝ Իեւի Ի՛րեւի՛՛մ,
 Պլամ՝ (արմատ՝ չաց), կացի, կաց չաց եկաց, կաց՝ ին Ի՛նտմ՝
 արա՝ արա՛մ ։
 Գնա՛, գնա՛ի, գնա՝ Ի՛երեւմ՝ Ի՛րեւի՛՛մ ։

96. ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԻՆԱԿ

Ներդործական ՍՏԱՆԱՄ, արմատ ՍՏԱՑ ։

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ

ՍԱՆանամ՝	կ' ըստ անամ՝	էտին րիբ՝
ՍԱՆանաո	կ' ըստ անաո	էտին րիբն՝
ՍԱՆանայ	կ' ըստ անայ	էտին րիբ
ՍԱՆանամ+	կ' ըստ անամ+	էտին րիբիչ
ՍԱՆանայ+	կ' ըստ անայ+	էտին րիբիչը
ՍԱՆանան	կ' ըստ անան	էտին րիբիբ

Անցեալ անկատար

ՍԱՆանայի	կ' ըստ անայի	էտին րիբիբի՛՛մ
ՍԱՆանայիբ	կ' ըստ անայիբ	էտին րիբիբի՛՛ն
ՍԱՆանայր	կ' ըստ անայր	էտին րիբիբի
ՍԱՆանայր+	կ' ըստ անայրի+	էտին րիբիբի+
ՍԱՆանայիբ+	կ' ըստ անայիբի+	էտին րիբիբիբիչ
ՍԱՆանայիբն	կ' ըստ անայիբն	էտին րիբիբիբիբի

Անցեալ կատարեալ

ՍԱՆացայ	ստացայ	էտին րիբ՝
ՍԱՆացար	ստացար	էտին րիբն՝
ՍԱՆացաո	ստացաո	էտին րիբ
ՍԱՆացամ+	ստացամ+	էտին րիբի+
ՍԱՆացայ+	ստացայ+	էտին րիբիբիչ
ՍԱՆացան	ստացան	էտին րիբիբիբ

Ապառնի

ՍԱՆացայց	(այի րիբ) ստաննաց	էտին րիբի՛՛մ
ՍԱՆացիբ	ստաննաց	էտին րիբն՝
ՍԱՆացի	ստաննաց	էտին րիբ
ՍԱՆացամ+	ստաննամ+	էտին րիբի՛՛մ
ՍԱՆացիբ+	ստաննիբ+	էտին րիբիբիչ
ՍԱՆացիբն	ստաննիբն	էտին րիբիբիբի

ՀՐԱՄԱՅՈՒԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

ՍԱՆացիբ	ստացիբ	էտին
Մի ՍԱՆանար	մի ստաննար	էտին մի
ՍԱՆացար+	ստացիբ+	էտին րիբիչ
Մի ՍԱՆանայ+	մի ստաննայ+	էտին միբիբի

ՍՏԱՐԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

ՍԱՆանացիբ՝ (ըն րի)	ստաննաց	էտին րիբ՝
ՍԱՆանացիբա	ստաննաց	էտին րիբն
ՍԱՆանացիբն	ստաննաց	էտին րիբ
ՍԱՆանացիբի+	ստաննիբ+	էտին րիբի+
ՍԱՆանացիբի+	ստաննիբ+	էտին րիբիբիչ
ՍԱՆանացիբն	ստաննիբն	էտին րիբիբիբ

ԱՆՈՐԻՇ ԳԵՐՐԱՑ	ՍԱՆանալ	ստանալ	էտին մե+
ԱՆՅՅԱԼ ԳԵՐՐԱՑ	ՍԱՆացեալ	ստացած	էտին միչ
ԱՊԱՌՆԻ ԳԵՐՐԱՑ	ՍԱՆանալոց	ստանալա	էտին րիբիբի+

97. Ստաննի արեւը խնարհին ընդհանրապէս արտախն
 փրայ անձ վերջապատ ամէն բայի ըր . Թե ներքոյ ծ . կան եւ
 Թե չեղոր . ստացիբ քանի մը հաս գնեւը կըլմութեան համար ։

Ներդործական

Խոտանամ՝ Խոտացայ, Խոտացիբ, Խոտի Խոտամ, Եեռ վերիբիմ
 Գողման, Գողացայ, Գողաիբ . ին գողման, Լալուլմ
 Մեբիանամ, մեբիացայ, մեբիանիբ . ին վերիբիմ, սոյոտարբ

Չէզոք

Գ. անանամ : գոհանայ : գոհանի : գոհանիկն : անանամ : անանի : անանիկն :
Հ. անանամ : հեռանայ : հեռանի : ին հեռանանամ : ելլանագ օլորլում :
Կ. անանամ : կուրանայ : կուրանի : ին կուրանամ : Կե. անանիկն :

Դ. ԼՄՈՐԴՈՒԹՒԻՆՈՒՄ

98. ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԻՆ ԱԿ

Ներդործական ՁեՆՈՒՄ, ամառ՝ ՁԵՆ :

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ Ներկայ :

ՁեՆում.	ին ժողովեմ.	պօղաղլարբեմ.
ՁեՆուս.	ին ժողովես.	պօղաղլարբեմն.
ՁեՆու.	ին ժողովե.	պօղաղլարբ.
ՁեՆումս.	ին ժողովեմս.	պօղաղլարբեմ.
ՁեՆումս.	ին ժողովես.	պօղաղլարբեմն.
ՁեՆումն.	ին ժողովեն.	պօղաղլարբեմն.

Անցեալ անկատար

ՁեՆուի.	ին ժողովի.	պօղաղլարբի.
ՁեՆուիք.	ին ժողովիք.	պօղաղլարբիքն.
ՁեՆույք.	ին ժողովիք.	պօղաղլարբիք.
ՁեՆուսս.	ին ժողովիս.	պօղաղլարբիս.
ՁեՆուիս.	ին ժողովիս.	պօղաղլարբիսն.
ՁեՆուին.	ին ժողովին.	պօղաղլարբին.

Անցեալ կատարեալ

ՁեՆի.	ժողովից.	պօղաղլարբից.
ՁեՆեք.	ժողովիցք.	պօղաղլարբիցքն.
ՁեՆ, Ե. զեՆ.	ժողովից.	պօղաղլարբից.
ՁեՆաս.	ժողովիցեմս.	պօղաղլարբիցեմ.
ՁեՆիս.	ժողովիցիս.	պօղաղլարբիցիս.
ՁեՆին.	ժողովիցին.	պօղաղլարբիցին.

Սպասելի

ՁեՆից.	(պիտի) ժողովեմ.	պօղաղլարբեմ.
ՁեՆիցե.	ժողովես.	պօղաղլարբեմն.
ՁեՆից.	ժողովե.	պօղաղլարբ.
ՁեՆիցս.	ժողովեմս.	պօղաղլարբեմ.
ՁեՆիցի.	ժողովիս.	պօղաղլարբիս.
ՁեՆիցն.	ժողովին.	պօղաղլարբին.

ՀՐԱՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

ՁեՆ.	ժողովե.	պօղաղլարբ.
Մի ՁեՆուսք.	մի ժողովեսք.	պօղաղլարբեսքն.
ՁեՆեք.	ժողովեսք.	պօղաղլարբեսքն.
Մի ՁեՆուս.	մի ժողովես.	պօղաղլարբեսքն.

ՍՏՈՐԱԴՈՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

ՁեՆուսցում.	(լեւոր) ժողովեմ.	պօղաղլարբեմ.
ՁեՆուսցուս.	ժողովես.	պօղաղլարբեմն.
ՁեՆուսցու.	ժողովե.	պօղաղլարբ.
ՁեՆուսցուս.	ժողովեմս.	պօղաղլարբեմ.
ՁեՆուսցուի.	ժողովիս.	պօղաղլարբիս.
ՁեՆուսցուն.	ժողովին.	պօղաղլարբին.

ԱՆՈՐԻՇ ԳԵՐԲԱՅ. ՁեՆուլ ժողովել.
 ԱՆՅԵԱԼ ԳԵՐԲԱՅ. ՁեՆեալ ժողովեսք.
 ԱՊԱՌԵՆԻ ԳԵՐԲԱՅ. ՁեՆուլց. ժողովելուս.

99. ՁեՆում ին սկսա կը խնայի ին ընդհանրապէս արմա.
 արն զիս ուս զկրնա սա՞ն ներդործական բարբը : որանցմն
 բանի մը հաս դեհեր կ թաթեան համար :

Ներդործական

Թողամ. Թողի. Թողիս. Թողիք. Թողիքն. Թողիքն.
 Հեղամ. հեղի. հեղիս. հեղիք. հեղիքն. հեղիքն.
 Կեղամ. կեղի. կեղիս. կեղիք. կեղիքն. կեղիքն.
 Արգելամ. արգելի. արգելիս. արգելիք. արգելիքն. արգելիքն.

Ներդործական ԶԳԵՆՈՒՄ, արևատ ԶԳԵՍՑ,

ԶԳԵՑԱԻ:

ՄԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ

Զգևնում.	էք հաքնիմ.	էկերիմ.
Զգևնում.	էք հաքնիա.	էկերիմ.
Զգևնում.	էք հաքնի.	էկեր.
Զգևնում.	էք հաքնիք.	էկերիք.
Զգևնում.	էք հաքնիք.	էկերիքից.
Զգևնում.	էք հաքնիք.	էկերիքիք.

Անցեալ անկատար

Զգևնում.	էք հաքնիք.	էկերիքիք.
Զգևնում.	էք հաքնիք.	էկերիքիք.
Զգևնում.	էք հաքնիք.	էկերիքիք.
Զգևնում.	էք հաքնիքիք.	էկերիքիք.
Զգևնում.	էք հաքնիքիք.	էկերիքիքիք.
Զգևնում.	էք հաքնիքիք.	էկերիքիքիք.

Անցեալ կատարեալ

Զգեցայ.	հաքայ.	էկարիմ.
Զգեցար.	հաքար.	էկարիմ.
Զգեցաւ.	հաքաւ.	էկարի.
Զգեցաք.	հաքաք.	էկարիք.
Զգեցայք.	հաքայք.	էկարիքիք.
Զգեցան.	հաքան.	էկարիքիք.

Ապառնի

Զգեցայց. (պիքի) հաքնիք. էկարիքիք.

Զգեցցէս.	հաքնիս.	էկարիմ.
Զգեցցի.	հաքնի.	էկարիմ.
Զգեցցաւ.	հաքնիւ.	էկարիմ.
Զգեցցար.	հաքնիք.	էկարիքիք.
Զգեցցայք.	հաքնիք.	էկարիքիք.
Զգեցցան.	հաքնիք.	էկարիքիք.

ՀՐԱՄԱՑԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Զգեցիք.	հաքիք.	էկար.
Սի Զգեհնար.	սի հաքնիք.	էկարիք.
Զգեցարաւ.	հաքել.	էկարիքիք.
Սի Զգեհնար.	սի հաքնիք.	էկարիքիքիք.

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Զգևնումացում. (էք որ)	հաքնիմ.	էկարիմ.
Զգևնումացում.	հաքնիս.	էկարիմ.
Զգևնումացում.	հաքնի.	էկարիմ.
Զգևնումացում.	հաքնիք.	էկարիք.
Զգևնումացում.	հաքնիք.	էկարիքիք.
Զգևնումացում.	հաքնիք.	էկարիքիք.

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐՔԱՑ.	Զգևնում. հաքնիք.	էկարիք.
ԱՆՅԵԱՍ, ԴԵՐՔԱՑ.	Զգեցեալ. հաքնիք.	էկարիք.
ԱՊԱՐՆԻ ԴԵՐՔԱՑ.	Զգևնում. հաքնիք.	էկարիքիք.

Զգեհնում ին պէս կը խնարհին ընդհանրապէս արմատին պոյս նոսմ վերջաւորած ամէն բայերը: Ի՞նչ ներդործական եւ թէ շէղք. որոնցմէ բանի մը հաս դեկը կը թուծեան համար:

Ներդործական

Սկսում: սկսայ, սկսիք. Ի՞նչպէ՞ս: պարտքիք:
Նշմանում: (արևատ ընկերք): ընթերցայ. ընթերցիք. Ի՞նչ էք.
դում: օգորդում:

Չէզոք

Չբանում: զբայ. զբարիք. զբանիք. Ի՞նչէ՞ն. ելնիքիք:
Չերմանում: զերմայ. զերմիք. Ի՞նչպի՞ս. ինչպիս զբարիք:
Չնունում: (արևատ զեք). յեցայ, յեցիք. Ի՞նչ էք. Ի՞նչիք. զայնուրեք:

101. Վերի օրինակներուն մէջ տեսանք որ ամէն լծորդ ու թիւնով եժ, էժ, աժ, ուժ, ներգործական բայեր կան :

Ամէն ներգործական բայ իր կրաւորականն օտնի . ներգործականը ընե՛ծ կը նշանակէ , կրաւորականը ըլլա՛նէ . հարկաւ ընող մը օտնի ըլլա՛նող մը . ինչպէս , թէ որ ըսնա՛մ կը սե՛րե՛ծ , հարկաւ բան մը կայ որ կը սե՛րու՛ն , կը սե՛նե՛ծ՝ բան մը կայ որ կը սե՛նան՛ն . կը ե՛տե՛ծ՝ բան մը կայ որ կը ե՛տան՛ն . կ'ուսանե՛ծ՝ բան մը կայ որ կ'ուսանան . կ'աշխատե՛ծ՝ բան մը կայ որ կ'աշխատան . կը ընես՛ծ՝ բան մը կայ որ կը ընենան . կ'ըլլե՛ծնա՛մ՝ բան մը կայ որ կը հաճեսնան :

102. Տեսանք որ ամէն լծորդ ու թիւն խոնարհման երկերկու օրինակ ա՛նէք բժ և ա՛նե՛ծ , էժ և ա՛նի՛ծ , աժ և ա՛նա՛ծ , ուժ և նա՛ւ :

Արդ ե՛ծ լծորդին կրաւորականը երկրորդ լծորդին առաջին օրինակին՝ այսինքն է՛ծին պէս կ'ըլլայ , և ա՛նե՛ծին կրաւորականն ալ երկրորդ լծորդին երկրորդ օրինակին՝ այսինքն ա՛նի՛ծին պէս . Սիրե՛ծ ներգործական՝ Սիրե՛ծ կրաւորական , խօսե՛ծ ին պէս . Տեսանե՛ծ ներգործական՝ Տեսանե՛ծ կրաւորական , Ուսանե՛ծ ին պէս :

103. Սերե՛ծ կրաւորականը ամբողջ աշխարհաբառով և տաճկերէնով խոնարհենք :

Կրաւորական ՍիրիՄ . կը սե՛րու՛ն , սե՛նե՛նէ՛ծ :

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ Ներկայ

Սիրե՛ծ . կը սե՛րու՛ն . սե՛նե՛նէ՛ծ .

Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .
Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .
Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .
Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .
Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .

Անցեալ անկառար

Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .
Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .
Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .
Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .
Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .
Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .
Սիրե՛ն .	կը սե՛րու՛ն .	սե՛նե՛նէ՛ն .

Անցեալ կատարեալ

Սիրե՛ցայ .	սե՛րու՛նցայ .	սե՛նե՛նցայ .
Սիրե՛ցար .	սե՛րու՛նցար .	սե՛նե՛նցար .
Սիրե՛ցաւ .	սե՛րու՛նցաւ .	սե՛նե՛նցաւ .
Սիրե՛ցատ .	սե՛րու՛նցատ .	սե՛նե՛նցատ .
Սիրե՛ցայ .	սե՛րու՛նցայ .	սե՛նե՛նցայ .
Սիրե՛ցան .	սե՛րու՛նցան .	սե՛նե՛նցան .

Ապառնի

Սիրե՛ցայց . (պիտէ) սե՛րու՛նցայ .	սե՛նե՛նցայ .
Սիրե՛ցե՛ն .	սե՛նե՛նցե՛ն .
Սիրե՛ցե՛ն .	սե՛նե՛նցե՛ն .
Սիրե՛ցու՛ն .	սե՛նե՛նցու՛ն .
Սիրե՛ցու՛ն .	սե՛նե՛նցու՛ն .
Սիրե՛ցու՛ն .	սե՛նե՛նցու՛ն .
Սիրե՛ցու՛ն .	սե՛նե՛նցու՛ն .

ՀՐԱԾԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Սիրե՛ց . սե՛րու՛ն . սե՛նե՛նց .

Մէ Ս/րէբ:	Ֆ սեր-տէր:	սեղէլեհ:
Ս/րէցարոտ:	սեր-տեղտ:	սեղէլեհեղ:
Մէ Ս/րէտ:	Ֆ սեր-տէ:	սեղէլեհեղեղ:

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ս/րէցեհ:	(Բէ սբ) սեր-տէ:	սեղէլեհ:
Ս/րէցեհ:	սեր-տեհ:	սեղէլեհ:
Ս/րէցեհ:	սեր-տե:	սեղէլեհ:
Ս/րէցեհտ:	սեր-տեհտ:	սեղէլեհտ:
Ս/րէցեհտ:	սեր-տէտ:	սեղէլեհեղ:
Ս/րէցեհն:	սեր-տեհն:	սեղէլեհեղ:

ԱՆՈՐԻՇ ԳԵՐԲԱՅ:	Ս/րէլ	սեր-տէլ	սեղէլեհտ:
ԱՆՅԵԱԼ ԴԵՐԲԱՅ:	Ս/րեալ	սեր-տաժ:	սեղէլեղ:
ԱՊԱՌՆԻ ԴԵՐԲԱՅ:	Ս/րելց:	սեր-տելա:	սեղէլեհեղ:

401. Պարզ է՛ վերջաւորած ներգործական բայերուն կը բառադրականը ճիշդ ասոր նման կը խմբարկի.

Ներգ:	Գործել:	էրա:	Գործի՛մ:	գործեցայ:	գործեաց:
Ներգ:	կաշէ:	էրա:	կաշի՛մ:	կաշեցայ:	կաշեաց:
Ներգ:	Գրել:	էրա:	Գրի՛մ:	գրեցայ:	գրեաց:
Ներգ:	Սերմանել:	էրա:	Սերմանի՛մ:	սերմանեցայ:	սերմանեաց:

103 կրաւորական ՅԵՍՍՆԻՄ. կը տեւանուի՛մ, կեօրեղեղեղե՛մ:

ԱՂՎԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

Տեսնի՛մ:	Տեսնի՛մ:
Տեսնի՛ք:	Տեսնի՛ք:
Տեսնի՛ն:	Տեսնի՛ն:

Անցեալ անկապար

Տեսնեի՛:	Տեսնեա՛մ:
Տեսնեի՛ք:	Տեսնեի՛ք:
Տեսնեի՛ն:	Տեսնեի՛ն:

Անցեալ կատարեալ

Տեսայ:	Տեսա՛մ:
Տեսար:	Տեսայ՛ք:
Տեսաւ:	Տեսան՛ն:

Ապառնի

Տեսայց:	Տեսցա՛մ:
Տեսցի՛ս:	Տեսցի՛ք:
Տեսցի՛ն:	Տեսցի՛ն:

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Տեսի՛ր:	Տեսարո՛ւմ:
Մէ Տեսանի՛ք:	Մէ Տեսանի՛ք:

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Տեսանիցե՛մ:	Տեսանիցե՛մ:
Տեսանիցե՛ք:	Տեսանիցե՛ք:
Տեսանիցե՛ն:	Տեսանիցե՛ն:

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐԲԱՅ:	Տեսանել:
ԱՆՅԵԱԼ ԴԵՐԲԱՅ:	Տեսեալ:
ԱՊԱՌՆԻ ԴԵՐԲԱՅ:	Տեսանելց:

106. Ան՛ է՛ վերջաւորած ներգործական բայերուն կրաւորականը ճիշդ ասոր նման կը խմբարկի.

Ներգ:	Հասնել:	էրա:	Հասնի՛մ:	հասայ:	հասիր:
Ներգ:	Հարցանել:	էրա:	Հարցանի՛մ:	հարցայ:	հարցի:
Ներգ:	Գտանել:	էրա:	Գտանի՛մ:	գտայ:	գտիր:
Ներգ:	Սպանանել:	էրա:	Սպանանի՛մ:	սպանայ:	սպանիր:

107. Երկրորդ լծորդութեան երկու օրինակներուն ալ, այսինքն՝ է՛մ և անի՛մ վերջաւորած ներգործականներուն կրաւորականը ճիշդ ներգործականին հետ միևնոյն է. ուստի խօսի՛մ, խօսեցայ. Ուսանի՛մ, ուսայ թէ՛ ներգործաբար, այսինքն՝ ել խօսի՛մ, ել խօսեցայ, ել սորվի՛մ:

սորէցայ կը նշանակեն, և թէ կրաւորաբար, այսինքն՝ ինչ իշտութիւն, իշտութեաց, ինչ սորժութիւն, սորժութեաց կը նշանակեն: Այս անտակ բայերուն Հասարակ Բայ կ'ըսուի:

108. Երրորդ լծորդութեան առաջին օրինակին, այսինքն՝ ա՛մ վերջաւորած ներգործականներուն կրաւորականը նոյն լծորդութեան երկրորդ օրինակին, այսինքն ա՛նձ վերջաւորածին պէս կ'ըլլայ, բայց ի ստորագասականէն, որ այցի՛մ կը վերջանայ. ինչպէս,

կրաւորական ԱՂԱՄ. կ'աւարտութիւն, եռյն-նիւ-ւե-րէ՛մ:

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

Աղած.	Աղած.
Աղաս.	Աղայ.
Աղայ.	Աղան:

Անցեալ անկատար

Աղայի.	Աղայութ.
Աղայիբ.	Աղայիք.
Աղայր.	Աղային:

Անցեալ կատարեալ

Աղացայ.	Աղացութ.
Աղացար.	Աղացայք.
Աղացաս.	Աղացան:

Աղաւնի

Աղացայց.	Աղացութ.
Աղացից.	Աղացիք.
Աղացի.	Աղացին:

ՀԻԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Աղացիբ.	Աղացարութ.
Մի Աղար.	Մի Աղայ:

ՍՏՈՐԱԳԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Աղացիմ.	Աղացիմք.
Աղացիս.	Աղացիքք.
Աղացի.	Աղացին:

ԱՆՈՐԻՇ ԳԵՐԲԱՅ.	Աղալ
ԱՆՅԵԱԼ ԳԵՐԲԱՅ.	Աղացեալ
ԱՊԱՌՆԻ ԳԵՐԲԱՅ.	Աղալցի:

409. Պարզ ա՛մ վերջաւորած ներգործական բայերուն կը կրաւորականը ճիշտ ապր նման կը խոնարհի:
Ներք. կարգած. իրա. կարգած, կարգացայ, կարգացիք:
Ներք. Հաւատամ. իրա. Հաւատամ, հաւատացայ, հաւատացիք:
Ներք. Աղբամ. իրա. Աղբամ, սղբացայ, սղբացիք:
Ներք. Լամ. իրա. Լամ, լացայ, լացիք:

410. Իսկ երրորդ լծորդութեան երկրորդ օրինակին, այսինքն՝ ա՛նձ վերջաւորած ներգործականներուն կրաւորականը ներգործականին հետ նոյն ըլլալով, ասոնք ալ Հասարակ Բայ ըսուած են. ուստի Ստանամ, ստացայ՝ թէ՛ կ'ըստանամ, սրացայ ըսել է և թէ՛ կ'ըստացուիմ, սրացուեցայ: Միայն ստորագասականին մէջ ստանայցի՛մ կ'ըլլայ փոխանակ ստանայցի՛մ ըլլալու:

411. Չորրորդ լծորդութեան առաջին օրինակին, այսինքն՝ ա՛նձ վերջաւորած ներգործականներուն կրաւորականը նոյն լծորդութեան երկրորդ օրինակին, այսինքն՝ ա՛նձ վերջաւորածին պէս կ'ըլլայ. ինչպէս,

կրաւորական ՉԵՆՈՒՄ, իւ Ժոյննի՛մ, պոչալանբըր՛մ:

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ Ներկայ:

Չենում.	Չենում+.
Չենուս.	Չենուս+.
Չենու.	Չենումն:

Անցեալ անկատար

Չենու-ի.	Չենուս+.
Չենու-իք.	Չենու-ի+.
Չենույք.	Չենու-ին:

Անցեալ կատարեալ

Չենաց.	Չենու+.
Չենար.	Չենուց+.
Չենաս.	Չենումն:

Ապառնի

Չենաց.	Չենացում+.
Չենցի-.	Չենցի+.
Չենցի.	Չենցին:

[ՀՐԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Չենիք.	Չենարում+.
Մի Չենար.	Մի Չենուս+.

ՍՏՈՐԱԴԱՅՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Չենուացում.	Չենուացում+.
Չենուացումս.	Չենուացում+.
Չենուացու.	Չենուացումն:

ԱՆՈՐԻՇ ԳԵՐԲԱՑ.	Չենուաց.
ԱՆՑԵԱԼ ԳԵՐԲԱՑ.	Չենուաց.
ԱՊԱՌՆԻ ԳԵՐԲԱՑ.	Չենուաց.

112. Պարզ սմ վերջաւորած ներգործական բայերուն կրաւորականը ձիջւ աւոր նման կը խոնարհի.

Ներգ. Թողում.	Նրա Թողում, Թողաց, Թողիք:
Ներգ. Հեղում.	Նրա Հեղում, հեղաց, հեղիք:
Ներգ. կիզում.	Նրա կիզում, կիզաց, կիզիք:
Ներգ. Արգելում.	Նրա Արգելում, արգելաց, արգելիք:

113. Իսկ չորրորդ լծորդութեան երկրորդ օրինակին, այսինքն՝ նոսմ վերջաւորած ներգործականներուն կրաւորականը՝ միևնոյն ըլլալով ներգործականին հետ, ասոնք ալ Հոսարակ Բայ ըսուած են. ուստի Չգենում, զգեցայ՝ թէ ինչ հաբնի՛մ, հաբաց, ըսել է, և թէ ինչ հաբումի՛մ, հաբումացայ:

Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք Խ Ո Ն Ա Ր Հ Մ Ա Ն Ց Ա Ր Ա Ց

114. Ա. Վերը (78) ըսինք որ բայերն երեք տեսակ են. ներգործական: կրաւորական և Չեղք:

Ներգործական կըսուին այն բայերը, որոնք գործողութեան աւարկաց մը ունին, այսինքն՝ երեք ընող ըլլալով, ըլլալու մ'ալ հարկաւ կուանան. ընող բային ներգործական կըսուի. (Ըլլալու բային ալ կրաւորական կըսուի. ինչպէս տեսանք վերը 104). Ինչպէս. Սիրեմ, Տեսնեմ, Իտսիմ, Աւանիմ՝ ներգործական բառեր են. վասն զի սիրուելու, տեսնուելու, խոսուելու, սորվուելու բան մը պիտի ըլլայ որ սիրեմ, տեսնեմ, խոսիմ, սորվիմ. Ըսել է թէ ամէն ներգործական իր կրաւորականը, և փոխադարձաբար ամէն կրաւորական ալ իր ներգործականն ունի:

Հասարակ Բայ կըսուին թէ ներգործական և թէ կրաւորական նշանակութեամբ գործածուած բայերը. (տես 107):

Չեղք կըսուին այն բայերը, որոնք գործողութեան ուսարկաց չունին, ինչպէս. Թագաւորեմ, Կտսիմ, Գնամ, Զայթում. Ես կը Թագաւորեմ, Ես կը Կտսիմ, Ես կը Գնամ, Ես կ'արթնամ կը նշանակին. և ոչ թէ մէկ ուրիշին վրայ գործողութիւն մը կը ցուցնեն:

Բ. Վերը (82) ըսինք որ բային եղանակը երեք է, Սակեմ, նական, Հարամացական և Ստորագրական:

Հիստորիաներ գործողութիւնը սուրբ և հասարակն կը զը-
ցուցէ և կը պատմէ:

Հարաւայտանք գործողութիւնը կը հրամայէ կամ կ'արգիլէ-
անոր համար երկու կերպ հրամայական կայ: մէկը Սարսափան
որ կը հրամայէ ընկրտ: և միւսը Բացասական՝ որ կ'արգիլէ շը-
նկրտ: և Հրամայականը միայն երկրորդ դեմք ունի: Վստիկը հը-
րամայել կամ արգիլել զինացիներն կ'ըլլայ:

Սարսափականը գործողութիւնը կտես կը թողը: և կը
ցուցնէ թէ ուրիշ եղանակով մը պետի լինելու:

Գ. Վերը (85) ըսիք որ բային ժամանակն երկը է: Վեր-
կայ: Վշեալ: Վշտանի:

Վերջին հիմակուանը կը ցուցնէ: ինչպէս: Վերեմ: Կի-
ն փրէն:

Վերջին անցածը կը ցուցնէ: ինչպէս: Վերջի: երէ: ա-
թ որ անցն փրէտ:

Վրաստին գաւերը կը ցուցնէ: ինչպէս: Վերեղի: փր-
փրէն:

Վնցեալը որ անցած բանի միայ կը խօսուի: և թէ չէ լը-
մնց՝ մ' Վշեալ անկարգ կ'ըլլուի: ինչպէս: Գրէի: և Գրէի: Ը-
նել է զրել սկսած եմ: բայց զեռ լնցած չեմ: բայց Գրեցի:
քսել է որ զրել լնցել եմ: և կ'ըլլուի Վշեալ Խոսուելու:

Վերջին: Վնցեալ անկարգ: Վնցեալ կատարեալ: Վշտա-
նի: այս չորս ժամանակներն ոչ Ոսկանական եղանակին ներքե
կը պարտեակեն: Իսկ Հրամայականն իր նշանակութեան համե-
մատ երբեմն ներկայ և երբեմն ապառնի ժամանակ միայն կը
ցուցէ: Սարսափականն ալ միայն ապառնի ժամանակ:

Գ. Խոսարհմանց կարգին մէջ տեսանք (88) որ անէ և ու՛ր
ծորդութեանց կատարեալ եղակի երրորդ գեղիցն վայ է զե-
րը կ'աւելնայ: երբ բային արմատն ըլլայ բարձրացնով սկսած ու
միայնակ: զոր օրինակ: Տեսանեմ: Ե՛կեմ: Հատանեմ: Է՛շա-
Մանեմ: Է՛Մուտ: Զ՛նում: Է՛Զեւ: Իսկ ձայնաւորով սկսած
միայնակ արմատներուն մէջէն միմակ ա զրով սկսածներուն
կատարեալ եղակի երրորդ դեմքը է զիւր կ'աւելն: զոր օրինակ
Վրկանեմ: Է՛ թէ: Վնցանեմ: Է՛նց: Բայց բարբառական ար-
մատներուն վայ զիւր աւելցնել շըւար: զոր օրինակ: Վնի՛ս:
նեմ: ա՛ւելմ: Վրկե՛ում: արգել: Ե՛տեկում: Գլուել: շտուիր
կամեմ: Կարգել: Է՛ յաւել:

Գրեալը զեւր է նաև որ թէ Տեսանեմ ին և թէ Զնում ին

Վայ խոսարհող բայերուն արմատը կատարեալ եղակի երրորդ
դեմք և հրամայական ըլլալով: անոց մէջ բուն արմատին զը
լեւը կը գրուին: զորօրինակ Գաւնեմ: արմատ՝ գիւտ: կար: և
հրմ: գիւտ: Մանեմ: արմատ՝ մ: աւտ: կար: և հրմ: մուտ:
Մա՛ւանեմ: արմատ՝ մ: ծ: կար: և հրմ: մոյ՛ծ: Վստիկ գիւտ:
Վայ պէտք է որ շատ բայի արմատը լծորդութենէ զատուած
մասը շիարմը: ալ պակաս զիւր ունի նէ: պակասը կը լեցուի:
կամ մասնիկ ունենայ հարկ է նէ: մասնիկ կ'աւելնայ:

Ե. Խոսարհմանց կարգին մէջ տեսանք որ կատարեալ յոյ-
նակի երկրորդ գեմքը կ'ըլլար: Վերեմ՝ Վրեցեք: Տեսանեմ՝
տեսեք: Խօսիմ՝ Խօսեցայ: Ուսանիմ՝ ուսոյ: Վրամ՝ աղ-
ջեք: Սասնամ՝ ստացայ: Զնում՝ զնե՛ք: Զքնում՝ ԶԳ
զեցայ: կը գործածուի նաև Վրեցեք: Տեսեք: Խօսեցարոս:
Ուսարոս: Վրայի: Ստացարոս: Զնի: ԶԿեցարոս: Վստիկ
հասկնալու է իւրաքանչիւր լծորդութեան վայ խոսարհուած
բայերուն համար:

Զ. Վշտանի ժամանակին ալ ուրիշ կերպ եղակի աւաճիկ
գեմք: և յոյնակի Ս. և Բ. դեմք իւրաքանչիւր լծորդու-
թեանց համար կը խոսարհուին: Օրինակով բացատրենք:

ԱՌԱՋԻՆ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ-ԵՄ

Ա. օրինակ: Բ. օրինակ:

Վշտանի

Վրեցեք:	փրէսցեմ:	Տեսից:	փրէսցեմ:
Վրեցես:		Տեսցես:	
Վրեցէ:		Տեսցի:	
Վրեցուք:	փրէսցե՛ք:	Տեսուք:	փրէսցե՛ք:
Վրեցիք:	փրէսցե՛ի:	Տեսիք:	փրէսցե՛ի:
Վրեցցես:		Տեսցես:	

Բ. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ-ԵՄ

Ա. օրինակ: Բ. օրինակ:

Խօսեցայ:	խօսեցի:	Ուսոյ:	ուսոյի:
Խօսեսցես:		Ուսցիս:	
Խօսեսցի:		Ուսցի:	
Խօսեսցուք:	խօսեցե՛ք:	Ուսցուք:	ուսոյի:
Խօսեսցիք:	խօսեցե՛ի:	Ուսցիք:	ուսոյի:
Խօսեսցես:		Ուսցես:	

Գ. ԼԾ ՈՐԴ ՈՒ Թ Ի ԿՆ-ԱՄ

Ա. օրինակ

Բ. օրինակ

- Աղապից արասցենք.
- Աղապեա.
- Աղասցե.
- Աղասցուք արասցենք.
- Աղասից արասցիք.
- Աղասցենք.

- Ստասացց, արասցիք.
- Ստասացիս.
- Ստասացի.
- Ստասացուք, արասցիք.
- Ստասացիք, արասցիք.
- Ստասացինք.

Գ. ԼԾ ՈՐԴ ՈՒ Թ Ի ԿՆ-ՈՒՄ

Ա. օրինակ

Բ. օրինակ

- Չեցից, չեցենք.
- Չեցես.
- Չեցիք.
- Չեցուք, չեցենք.
- Չեցիք, չեցիք.
- Չեցինք.

- Չգեցայց, չեցիք.
- Չգեցցիս.
- Չգեցցի.
- Չգեցուք, չեցիք.
- Չգեցիք, չեցիք.
- Չգեցինք.

Օրինակներուն մէջ նստր գրով գրուած մասերն են, որ խոնարհմանց կարգին մէջ լիային. թէ այն իւրաքանչիւր ընդ. բռնութեանց վրայ խոնարհող ամէն բայերը և թէ եւքը գրուե. լիք արտուղն բայերը կրնան ապաւնի Ժամանակին այս մասերն ալ անխտիր ունենալ.

Ի. Բոլոր բայերուն ապաւնի յոգնակի երկրորդ զեմբը յոգնակի հրամայական ալ կը գործածուի. զորօրինակ, Սիրես. լիք, Տեսիք, Խօսեալիք, Ուսիք, Աղասիք, Ստասիք, Չեն. լիք, Չգեցիք, կը նշանակեն փեռնիք, փեռնիք, խօսեցիք, սոր. լիք, աղասցիք, արասցիք, իրաւեցիք, հազեցիք. Երկուսն աւանդ. քերք քի փոխուելով եղակի հրամայական ալ կ'ըլլայ. զորօրինակ Սիրեսիք, Տեսիք, Խօսեալիք, Ուսիք, Աղասիք. Ստաս. լիք, Չեցիք, Չգեցիք:

Ը. Վերը (87 և 89) բոսած ենք թէ պարզ էմ վերջաւորած բայերը Սիրենին պէս, և անէմ վերջաւորածներն ալ Տեսանէմ ին պէս կը խոնարհին. բայց կան քանի մը էմ վերջաւորած բայեր, Ածեն, Բերեն, Հանեն, Հեղուսեն, որոնց կատարեալը, ապաւ. նին ու հրամայականը Տեսանեմ ին պէս կ'ըլլան Ածի, ամից, ան. Բերի, բերից, բեր, Հանի, հանից, հան, Հեղուսի, հեղուսից, հեղուս, և չստուիր Ածենի, ամեից, ամեա, Բերե. յի, բերեից, բերեա կայն:

կրուսանէմ, փրուանէմ բայերն ալ Մտտոնցանէմ բային նման կը խոնարհին, ց գրին տեղս և շ առած ըլլալով. ուստի պի. տի բանք կրուսի, փրուսից, կորս. փուսի, փուսից, փու. սպ. հարից, հրմ. հար, անց, դերք. հարեալ պիտի բանք, և ուն թէ հարիք, հարից, հարի, հարիեալ:

Ուշանէմ, առնաշանէմ, երոշաշանէմ վերջաւորութեամբ ներ. քործական կ'ըլլան չեղք բայերը. զորօրինակ Գտտեմ չեղքը. Գտտեցանէմ ներգործական, Մարէմ չեղքը. Մարեցանէմ ներ. քործական, Կրելիմ չեղքը, Կրուսանէմ ներքործական. Ամա. լիմ չեղքը, Ամալեցորանէմ ներգործական, Եթէ այս ներքոր. Ծականեղուսն կրու. որական շինել պէտք ըլլայ, երեց չեղքը քործածել սովորութիւն եղած է:

Ուսանի՛ ին պէս (93) խոնարհող էմ վերջաւորութեամբ բայ ալ կայ, զորօրինակ Կտտիմ, նտայ, նտայց, փոխանակ խօսե. ին պէս Կտտեցայ, նտայցայ ըլլալու: Տանիմ (արմատ Տար) ստ. բայ, տարայց, փոխանակ տարեցայ, տարեցայ ըլլալու: Բայց եղակի հրամայական նկատ, տար կ'ըլլայ, յոգնակի հրամայական նտարուս, տարայց:

Դարձեալ Ուսանի՛ ին վրայ խոնարհող քանի մը բայերու յոգնակի հրամայականը երեսը կ'ըլլայ, զորօրինակ, Ածեանիմ, անկերուս, Ագեանիմ, ագեբուս: Ագանի՛ ին անպէս զերբայը ա. քործածող գործածուած կայ:

Քանի մը էմ վերջաւորած (93) բայեր ունի վերջաւորած. ներուն պէս կը խոնարհին. զորօրինակ, Հողամ, Ցնծամ, Որսու. Եռուսամ, կատարեալ և ապաւնին կ'ըլլան Հողացայ, Ցնծացայ, Որսացայ, Եռուսացայ, Հողացայ, Ցնծացայ, Որսացայ, Եռու. սացայց. քիչ կայ գործածուած Ցնծայի, Որսայի: Բայց հրա. մայականները կ'ըլլան Հողա, Ցնծա, Որսա, Եռուս. քիչ կայ գործածուած Հողայի, Ցնծայի, Որսայի, Եռուսայի:

Ապաւնիմ ին պէս խոնարհող բայերն ամանց եղակի հրամա. յակուր կ'ըլլայ նաև Աղմ ին պէս, զորօրինակ խնանմ, իմ. սցիք իմ իմ. Մտտանմ, մտտայիք իմ մտա, Ընթանմ, ըն. թայիք իմ ընթիմ, Դաւեմ, դարձիք իմ դարձ:

Ապաւնի՛ ին պէս խոնարհող էմ վերջաւորութեամբ բայ ալ կայ, զորօրինակ, Արբեմ, արբեցայ, արբեցիք, արբեցիք, արբեցեալ:

Ում վերջաւորած Լնամ, խնամ, Ընկնում բայերուն սը.

մատր լէր, ի ինչ ընկեց ըլլալով, կատարեալ լին, խցի, ընկեցը
(ընկեաց), ապառնի լին, խցի, ընկեցին, հրամայական լից,
խցի, ընկեա, անցեալ դերբայ լինալ, խցեալ, ընկեցեալ կ ըլլան :

Աւետած բայն ալ ջեւոած ին պէս կը խոնարհի, ք զիբը կոր,
որոցնելով կատարեալի, ապառնի, հրամայականի և անցեալ
դերբայի մէջ. ինչպէս, լսի, աւի, աւի, աւելալ :

Ուժ մերջաւորած բայերուն մէջ ջգնեո՛ճին պէս խոնարհող
ալ կայ. դորսինակ Հանոճ, արմատ հան, կը նշանակէ ին ին-
չեճ, էօրէրէճ, կատարեալ հանայ, ապառնի հանայ, հրամայա-
կան հանիք կ'ըլլայ :

ԱՐՏՈՒՂԻ ԽՈՆԱՐՀՈՒՄՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱՅԵՐ

115. Բայերուն կանոնաւոր խոնարհման
ձևը վերը տեսանք. հիմա պիտի անցնինք խո-
նարհել այն բայերը, որ տեղ տեղ կը խոտո-
րին կանոնաւոր խոնարհմունքէ. կամ թէ՛ եր-
կու պակասաւոր բայեր մէկ մէկով կ'ամբող-
ջանան :

Բայց բուն արտուղի բայերուն խոնարհ-
մանց չսկսած, առաջ չորս լծորդութեանց մէկ
քանիին վրայ եղած արտուղի բայերը խոնար-
հենք :

116. Սէբէ՛ ին պէս կը խոնարհին երկու
ներդործական բայեր Ստեմ՛, Գիտեմ՛, և եր-
կու չէղբ բայեր Կարեմ՛, Մարթեմ՛, տեղ
տեղ անկէ խոտորելով. օրինակ մը ամբողջ
դնենք :

ԱՍԵՄ, Կ'ըսեմ, Կ'եայլէբեմ :

ՍԱՀՄԱՆՍԱԿԱՆ Ներկայ

Ասեմ

Ասեմք

Ասեմ
Ասէ
Ասեմ
Ասեմք
Ասեմք

Ասեմք
Ասեն
Ասեմք
Ասեմք
Ասեմք

Անցեալ անկատար

Ասեմ
Ասեմք
Ասեմք
Ասեմք

Անցեալ կատարեալ

Ասացեմ
Ասացեմք
Ասացեմ
Ասացեմք
Ասացեմք

Ապառնի

Ասացեմք
Ասացեմք
Ասացեմք
Ասացեմք

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ասա
Մի Ասեմք
Ասացեմք
Մի Ասեմք

ՍՏՈՐԳԻՍՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ասեմք
Ասեմք
Ասեմք
Ասեմք
Ասեմք

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐԲԱՅ
ԱՆՑԵԱԼ ԴԵՐԲԱՅ
ՍՊԱՌՆԻ ԴԵՐԲԱՅ
Ասեմ
Ասացեմ
Ասեմք

Այսպէս կը խոնարհին
Գիտեմ, գիտալի, գիտալից, գիտեա իճ գիտա :
Կարեմ, կարալի, կարալից, կարալիք :
Մարթեմ, մարթալի, մարթալից, մարթալիք :

Ասե՛մ, Գիտե՛մ ներգործական ընկալով կրան
և որական ալ ունին .

Ասե՛մ, ասացայ, ասացայց, ասե՛նք, ասե՛ցե՛մ :

Գիտե՛մ, գիտացայ, գիտացայց, գիտացե՛ր, գիտե՛ցե՛մ :

117. Ուսանե՛լին պէս կը խոնարհին չե՛մ,
նչե՛մ վերջացած չէզոք բայեր ալ : Բայց սովոր
ըստար քանի մը տեղ քիչ մը տարբերութիւն
ունենալնուն՝ ամբողջ գնենք օրինակ մը :

Չէզոք ԹԱՔՉԻՄ, իւր հոգեւորական, արմատ
ԹԱՔ, ԹԱՔԱՅԱՅ :

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Թաքչե՛մ.	Թաքչե՛մ.
Թաքչե՛ս.	Թաքչե՛ս.
Թաքչե՛ն.	Թաքչե՛ն.

Անցեալ անկատար

Թաքչե՛ի.	Թաքչե՛ւ.
Թաքչե՛ր.	Թաքչե՛ր.
Թաքչե՛ր.	Թաքչե՛ն.

Անցեալ կատարեալ

Թաքե՛ց.	Թաքե՛ւ.
Թաքե՛ր.	Թաքե՛ր.
Թաքե՛ս.	Թաքե՛ն.

Ապառնի

Թաքե՛ցայ.	Թաքե՛ցայ.
Թաքե՛ցե՛ս.	Թաքե՛ցե՛ս.
Թաքե՛ցե՛ն.	Թաքե՛ցե՛ն.

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Թաքե՛ր.	Թաքե՛ր.
Մի՛ Թաքչե՛ր.	Մի՛ Թաքչե՛ր.

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Թաքչե՛ցե՛մ.	Թաքչե՛ցե՛մ.
Թաքչե՛ցե՛ս.	Թաքչե՛ցե՛ս.
Թաքչե՛ցե՛ն.	Թաքչե՛ցե՛ն.

ԱՆՈՐԻՇ ԳԵՐԲԱՅ.	Թաքչե՛լ.
ԱՆՑԵԱԼ ԴԵՐԲԱՅ.	Թաքը՛ցե՛ւ.
ԱԳԱՌՆԻ ԴԵՐԲԱՅ.	Թաքչե՛լց.

Ասոր նման կը խոնարհին

Թաքչե՛մ, Թաքչե՛ս, Թաքչե՛ն.	իւր Թաքչե՛մ, Թաքչե՛ս, Թաքչե՛ն :
Փախու՛լ, փախե՛լայ, փախե՛ր.	իւր փախու՛լ, փախե՛լայ, փախե՛ր :
Կորնե՛լ, կորե՛լայ, կորե՛ր.	իւր Կորնե՛լ, կորե՛լայ, կորե՛ր :
Մարանե՛լ, մարանե՛լայ, մարանե՛ր.	իւր Կորնե՛լ, Կորնե՛լայ, Կորնե՛ր :

118. Թաքչե՛լին մօտ կը խոնարհին Մե
ղանչե՛մ, Յանցանե՛մ, Յառնե՛մ բայերը . ս
րունք առանձին խոնարհենք :

Չէզոք ՄԵՂԱՆՉԵՄ, արմատ ՄԵՂ,
ԺԴԻ՛ իւր ԲԻՐԺԵ՛ :

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Մեղանչե՛մ.	Մեղանչե՛մ.
Մեղանչե՛ս.	Մեղանչե՛ս.
Մեղանչե՛ն.	Մեղանչե՛ն.

Անցեալ անկատար

Մեղանչե՛ի.	Մեղանչե՛ւ.
Մեղանչե՛ր.	Մեղանչե՛ր.
Մեղանչե՛ր.	Մեղանչե՛ն.

Անցեալ կատարեալ

Մեղայ.	Մեղաք.
Մեղար.	Մեղայք.
Մեղաւ.	Մեղան.

Ապառնի

Մեղացց.	Մեղիցուք.
Մեղիցես.	Մեղիջիք.
Մեղիցէ.	Մեղիցեն.

ՀՐԱՄԱՅՈՒԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Մեղիր.	Մեղարուք.
Մի Մեղանչեր.	Մի Մեղանչէք.

ՍՏՈՐԱԴՍՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Մեղանչիցեմ.	Մեղանչիցեմք.
Մեղանչիցես.	Մեղանչիցէք.
Մեղանչիցէ.	Մեղանչիցեն.

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐՔԱՅ.	Մեղանչեր.
ԱՆՅԵԱԼ ԴԵՐՔԱՅ.	Մեղուցեալ.
ԱՊԱՌՆԻ ԴԵՐՔԱՅ.	Մեղանչելոց.

Զեղք ՅԱՆՅԱՆԵՄ, արմատ՝ ՅԱՆՅ.

իւ Իւլիւ.

ԱՍՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Յանցանեմ.	Յանցանեմք.
Յանցանես.	Յանցանէք.
Յանցանէ.	Յանցանեն.

Անցեալ անկատար

Յանցանէի.	Յանցանէաք.
Յանցանէիր.	Յանցանէիք.
Յանցանէր.	Յանցանէին.

Անցեալ կատարեալ

Յանցեայ.	Յանցեաք.
Յանցեար.	Յանցեայք.
Յանցեաւ.	Յանցեան.

Ապառնի

Յանցեայց.	Յանցիցուք. } Յանցիցես.
Յանցիցէ.	Յանցիցեն.

ՀՐԱՄԱՅՈՒԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Յանցիր.	Յանցերուք.
Մի Յանցաներ.	Մի Յանցանէք.

ՍՏՈՐԱԴՍՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Յանցանիցեմ.	Յանցանիցեմք.
Յանցանիցես.	Յանցանիցէք.
Յանցանիցէ.	Յանցանիցեն.

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐՔԱՅ.	Յանցաներ.
ԱՆՅԵԱԼ ԴԵՐՔԱՅ.	Յանցուցեալ և՛ մ Յանցեալ.
ԱՊԱՌՆԻ ԴԵՐՔԱՅ.	Յանցանելոց.

Զեղք ՅԱՌՆԵՄ, ամատ՝ ՅԱՐ, ՅԱՐԻՐ.

որ Կէլիւ.

ԱՍՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Յառնեմ.	Յառնեմք.
Յառնես.	Յառնէք.
Յառնէ.	Յառնեն.

Անցեալ անկատար

Յառնէի. }	Յառնէաք.
Յառնէիր.	Յառնէիք.
Յառնէր.	Յառնէին.

Անցեալ կատարեալ

Յարեայ.	Յարեաք.
Յարեար.	Յարեայք.
Յարեաւ.	Յարեան.

Ապառնի

Յարկայց.	Յարկցուք.
Յարկցես.	Յարկջիք.
Յարկցէ.	Յարկցեն:

ՀԲԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Արի.	Արիք.
Մի Յառնէր.	Մի Յառնէք.

ԱՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Յառնիցեմ.	Յառնիցեմք.
Յառնիցես.	Յառնիցէք.
Յառնիցէ.]	Յառնիցեն:

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐԲԱՅ.	Յառնել.
ԱՆՅԵԱԼ ԴԵՐԲԱՅ.	Յարուցեալ.
ԱՊԱՌՆԻ ԴԵՐԲԱՅ.	Յառնելոց:

119. Այլ ին պէս՝ բայց քիչ մը խոտորեւ լով կը խոնարհի կեանք չէզոք բայց, որուն արմատը կեայ է, և կատարեալը՝ կեցի. ամբողջ օրինակը հոս դնենք:

կեամ. կ'ապրիմ, եաշարէ:

ԱՍՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

կեամ.	կեամք.
կեսաս.	կեայք.
կեայ.	կեան:

Անցեալ անկատար

կէի.	կէաք.
կէիր.	կէիք.
կեայր:	կէին:

Անցեալ կատարեալ

կեցի.	կեցաք.
կեցիր.	կեցէք.
կեայ, կկեայ.	կեցին:

Ապառնի

կեցից.	կեցցուք.
կեցցես.	կեցջէք.
կեցցէ.	կեցցեն:

ՀԲԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

կեայ.	կեցէք.
Մի կեար.	Մի կեայք:

ԱՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

կեայցեմ.	կեայցեմք.
կեայցես.	կեայցէք.
կեայցէ.	կեայցեն:

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐԲԱՅ.	կեար.
ԱՆՅԵԱԼ ԴԵՐԲԱՅ.	կեցեալ.
ԱՊԱՌՆԻ ԴԵՐԲԱՅ.	կելոց:

120. Չէնոս ին պէս կը խոնարհին նաև վերջաւորած կարգ մը չէզոք բայեր ալ, որոնք աւելի թուրքի ին պէս կ'ըլլան: Օրինակ մը ամբողջ դնենք գիւրութեան համար:

Չէզոք ՉՅՐԹՆՈՒՄ արմատ՝ ՉԱՐԹ:

ԱՍՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Չարթնում.	Չարթնումք.
Չարթնես.	Չարթնէք.
Չարթնէ.	Չարթնեն:

Անցեալ անկատար

Զարթնութ.	Զարթնութ.
Զարթնութք.	Զարթնութք.
Զարթնոյր.	Զարթնոյր.

Անցեալ կատարեալ

Զարթեայ.	Զարթեա.
Զարթեաք.	Զարթեայք.
Զարթեաւ.	Զարթեան.

Ապառնի

Զարթեայց.	Զարթեցութ.
Զարթեցեա.	Զարթեցեք.
Զարթեցե.	Զարթեցեն.

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Զարթիք.	Զարթեցութ.
Մի Զարթնութք.	Մի Զարթնութք.

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Զարթնացութ.	Զարթնացութ.
Զարթնացութք.	Զարթնացութք.
Զարթնացութ.	Զարթնացեն.

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐԲԱՅ.	Զարթնուլ
ԱՆՑԵԱԼ ԴԵՐԲԱՅ.	Զարթնուցեալ
ԱՊԱՌՆԻ ԴԵՐԲԱՅ.	Զարթնուցի

Ասոր նման կը խոնարհին
 Քախնում, միսնեայ, միսնիք.
 Դարնում, թարեայ, թարքիք.
 Յանում, ցաւեայ, ցաւիք.

իւ Գալիի, Գալիք.
 իւ պահուցութ, սահմանք.
 իւ սրբութ, եօթնութիւն.

ԵՐԴՆՈՒՄ, արմատ՝ ԵՐԴ, ԵՐԴՈՒՄՆ.
 Ի՛նչո՞ւննամ, Զարնամ ին պէս՝ բայց քիչ մը
 խոտորեալ կը խոնարհի. ինչպէս,
 ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Երդնու.	Երդնուք.
Երդնու.	Երդնուք.
Երդնու.	Երդնուն.

Անցեալ անկատար

Երդնու.	Երդնուք.
Երդնուիր.	Երդնուիք.
Երդնուր.	Երդնուին.

Անցեալ կատարեալ

Երդուայ.	Երդուաք.
Երդուար.	Երդուայք.
Երդուաւ.	Երդուան.

Ապառնի

Երդուայց.	Երդուիցուք.
Երդուիցեա.	Երդուիցիք.
Երդուիցե.	Երդուիցեն.

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Երդուիր.	Երդուարուք.
Մի Երդնուք.	Մի Երդնուք.

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Երդնուցու.	Երդնուցուք.
Երդնուցու.	Երդնուցուք.
Երդնուցու.	Երդնուցուն.

ԱՆՈ. ԴԵՐԲ.	Երդնուլ
ԱՆՑ. ԴԵՐԲ.	Երդուեալ
ԱՊ. ԴԵՐԲ.	Երդնուցի

121. Անցնինք բուն արտուղի բայերուն
խոնարհմանը :

ԵՄ Լծնորդ ութեան վրայ .

122. Երբդ ործական ԱՌՆԵՄ , արմատ՝
ԱՐԱՐ . ԿՆԻԺ :

Երբդ ործական Կրաւորական

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ Երկայ

Առնեմ.	Առնեմք.	Առնիմ.	Առնիմք.
Առնես.	Առնէք.	Առնիս.	Առնիք.
Առնէ.	Առնին.	Առնի՛ս.	Առնին.

Անցեալ անկատար

Առնէի.	Առնէաք.	Առնէի՛.	Առնէաք.
Առնէիրք.	Առնէիք.	Առնէիր.	Առնէին.
Առնէր.	Առնէին.	Առնէր.	Առնէին.

Անցեալ կատարեալ

Արարի.	Արարաք.	Արարայ.	Արարաք.
Արարերք.	Արարէք.	Արարար.	Արարայք.
Արարի.	Արարին.	Արարաւ.	Արարան.

Ապառնի

Արարից.	Արարցուք.	Արարայց.	Արարցուք.
Արարցես.	Արարիք.	Արարցիս.	Արարիք.
Արարցէ.	Արարցին.	Արարցի՛.	Արարցին.

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Արաւ.	Արարէք.	Առնիջիր.	Առնիջիք.
Արաւներք.	Արաւներք.	Արաւներք.	Արաւներք.

ՄՏՈՐԱԳՆԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Առնիցեմ.	Առնիցեմք.	Առնիցիմ.	Առնիցիմք.
Առնիցես.	Առնիցէք.	Առնիցիս.	Առնիցիք.
Առնիցէ.	Առնիցին.	Առնիցի՛.	Առնիցին.
ԱՆՈ. ԳԵՐԲ.	Առնել.	ԱՆՈ. ԳԵՐԲ.	Առնել.
ԱՆՅ. ԳԵՐԲ.	Արարեալ.	ԱՆՅ. ԳԵՐԲ.	Արարեալ.
ԱԳ. ԳԵՐԲ.	Առնելոց :	ԱԳ. ԳԵՐԲ.	Առնելոց.

123. Երբդ ործական ԳՆԵՄ , արմատ՝ ԴԻՐ .
ԷՔ ԴՆԻՐ :

Երբդ ործական Կրաւորական

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ Երկայ

Գնեմ.	Գնեմք.	Գնիմ.	Գնիմք.
Գնես.	Գնէք.	Գնիս.	Գնիք.
Գնէ.	Գնին.	Գնի՛ս.	Գնին.

Անցեալ անկատար

Գնէի.	Գնէաք.	Գնէի՛.	Գնէաք.
Գնէիրք.	Գնէիք.	Գնէիր.	Գնէին.
Գնէր.	Գնէին.	Գնէր.	Գնէին.

Անցեալ կատարեալ

Եղի.	Եղաք.	Եղայ.	Եղաք.
Եղիրք.	Եղիք.	Եղար.	Եղայք.
Եղի.	Եղին.	Եղաւ.	Եղան.

Ապառնի

Եղից.	Գիցուք.	Եղայց.	Գիցուք.
Գիցես.	Գիջիք.	Գիցիս.	Գիջիք.
Գիցէ.	Գիցին.	Գիցի՛.	Գիցին.

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Գիր.	Գիք.	Գնիջիր.	Եղարուք.
Արաւներք.	Արաւներք.	Արաւներք.	Արաւներք.

ՍՏՈՐԱԴՌԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Գնիցեմ:	Գնիցեմք:	Գնիցիմ:	Գնիցիմք:
Գնիցես:	Գնիցեք:	Գնիցիս:	Գնիցիք:
Գնիցէ:	Գնիցեն:	Գնիցի:	Գնիցին:
ԱնՈ. ԴԵՐԲ.	Գնել:	ԱնՈ. ԴԵՐԲ.	Գնել:
ԱնՅ. ԴԵՐԲ.	Եղեալ:	ԱնՅ. ԴԵՐԲ.	Եղեալ:
ԱՊ. ԴԵՐԲ.	Գնելոց:	ԱՊ. ԴԵՐԲ.	Գնելոց:

124. Ներդործական ՈՒՏԵՄ . արմատ՝ 038 .
ԵԵՐ . Կ՝-ռ-բ-ժ՝:

Ներդործական կրաւորական

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

Ուտեմ:	Ուտեմք:	Ուտիմ:	Ուտիմք:
Ուտես:	Ուտեք:	Ուտիս:	Ուտիք:
Ուտէ:	Ուտեն:	Ուտի:	Ուտին:

Մնցեալ անկատար

Ուտէի:	Ուտէաք:	Ուտէի:	Ուտէաք:
Ուտէիր:	Ուտէիք:	Ուտէիր:	Ուտէիք:
Ուտէր:	Ուտէին:	Ուտէր:	Ուտէին:

Մնցեալ կատարեալ

Կերայ:	Կերաք:	Կերայ:	Կերաք:
Կերար:	Կերայք:	Կերար:	Կերայք:
Կերաւ:	Կերան:	Կերաւ:	Կերան:
Կկեր:			

Ապրանի

Կերայց:	Կերիցւք:	Կերայց:	Կերիցւք:
Կերիցես:	Կերիջիք:	Կերիցիս:	Կերիջիք:
Կերիցէ:	Կերիցեն:	Կերիցի:	Կերիցին:

ՀՐԱՄԱՅՈՒԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Կեր:	Կերայք:	Կերիջիր:	Կերիջիք:
Մի Ուտեր:	Մի Ուտէք:	Մի Ուտիր:	Մի Ուտիք:

ՍՏՈՐԱԴՌԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ուտիցեմ:	Ուտիցեմք:	Ուտիցիմ:	Ուտիցիմք:
Ուտիցես:	Ուտիցեք:	Ուտիցիս:	Ուտիցիք:
Ուտիցէ:	Ուտիցեն:	Ուտիցի:	Ուտիցին:
ԱնՈ. ԴԵՐԲ.	Ուտել:	ԱնՈ. ԴԵՐԲ.	Ուտել:
ԱնՅ. ԴԵՐԲ.	Կերեալ:	ԱնՅ. ԴԵՐԲ.	Կերեալ:
ԱՊ. ԴԵՐԲ.	Ուտելոց:	ԱՊ. ԴԵՐԲ.	Ուտելոց:

125 . Ներդործական ՀՄՊԵՄ , արմատ՝
ՈՒՄՊ , ԱՐԲ ԷԷ ԽԻԺ՝:

Ներդործական կրաւորական

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ :

Ըմպեմ:	Ըմպեմք:	Ըմպիմ:	Ըմպիմք:
Ըմպես:	Ըմպեք:	Ըմպիս:	Ըմպիք:
Ըմպէ:	Ըմպեն:	Ըմպի:	Ըմպին:

Մնցեալ անկատար

Ըմպէի:	Ըմպէաք:	Ըմպիի:	Ըմպէաք:
Ըմպէիր:	Ըմպիք:	Ըմպիր:	Ըմպիք:
Ըմպէր:	Ըմպին:	Ըմպր:	Ըմպին:

Մնցեալ կատարեալ

Արբի:	Արբաք:	Արբայ:	Արբաք:
Արբեր:	Արբէք:	Արբար:	Արբայք:
Արբ:	Արբին:	Արբաւ:	Արբան:
Կարբ:			

Ապառնի

Աբբից.	Աբբցուք.	Աբբայց.	Աբբցուք.
Աբբցես.	Աբբջիք.	Աբբցիս.	Աբբջիք.
Աբբցէ.	Աբբցինս	Աբբից.	Աբբցինս

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Աբբ.	Աբբէք.	Աբբիր.	Աբբերուք.
Մի Բձպեր.	Մի Բձպէք.	Մի Բձպիր.	Մի Բձպիք.

ՍՏՈՐԱԴԱՍՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Բձպիցեմ.	Բձպիցեմք.	Բձպիցիմ.	Բձպիցիմք.
Բձպիցես.	Բձպիցէք.	Բձպիցիս.	Բձպիցիք.
Բձպիցէ.	Բձպիցինս	Բձպիցի.	Բձպիցինս
ԱՆՈ. ԳԵՐՔ. Բձպել.	ԱՆՈ. ԳԵՐՔ. Բձպել.		
ԱՆՑ. ԳԵՐՔ. Աբբեալ.	ԱՆՑ. ԳԵՐՔ. Աբբեալ.		
ԱՊ. ԳԵՐՔ. Բձպելոց.	ԱՊ. ԳԵՐՔ. Բձպելոց.		

126. Ներդործական ԱՅԵՄ, արմատ՝ ԼԱԻ, ԼԱԻՐ. ԿԷ ԷԵԷ՝:

Ներդործական Կրատորական

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

Լսեմ.	Լսեմք.	Լսիմ.	Լսիմք.
Լսես.	Լսէք.	Լսիս.	Լսիք.
Լսէ.	Լսինս	Լսի.	Լսինս

Անցեալ անկատար

Լսէի.	Լսէաք.	Լսէի.	Լսէաք.
Լսէիր.	Լսէիք.	Լսէիր.	Լսէիք.
Լսէր.	Լսէինս	Լսէր.	Լսէինս

Անցեալ կատարեալ

Լուայ.	Լուաք.	Լուայ.	Լուաք.
--------	--------	--------	--------

Լուար.	Լուայք.	Լուար.	Լուայք.
Լուաւ.	Լուանս	Լուաւ.	Լուանս

Ապառնի

Լուայց.	Լուիցուք.	Լուայց.	Լուիցուք.
Լուիցես.	Լուիջիք.	Ցուիցիս.	Լուիջիք.
Լուիցէ.	Լուիցինս	Լուիցի.	Լուիցինս

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Լուր.	Լուարուք.	Լուիջիր.	Լուիջիք.
Մի Լսեր.	Մի Լսէք.	Մի Լսիր.	Մի Լսիք.

ՍՏՈՐԱԴԱՍՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Լսիցեմ.	Լսիցեմք.	Լսիցիմ.	Լսիցիմք.
Լսիցես.	Լսիցէք.	Լսիցիս.	Լսիցիք.
Լսիցէ.	Լսիցինս	Լսիցի.	Լսիցինս
ԱՆՈ. ԳԵՐՔ. Լսել.	ԱՆՈ. ԳԵՐՔ. Լսել.		
ԱՆՑ. ԳԵՐՔ. Լսեալ.	ԱՆՑ. ԳԵՐՔ. Լսեալ.		
ԱՊ. ԳԵՐՔ. Լսելոց.	ԱՊ. ԳԵՐՔ. Լսելոց.		

127. Ներդործական ՃԱՆԱԶԵՄ, արմատ՝ ՄԱՆ. ԿԷ ՃԱՆԷ՝:

Ներդործական

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

Ճանաչեմ.	Ճանաչեմք.
Ճանաչես.	Ճանաչէք.
Ճանաչէ.	Ճանաչինս

Անցեալ անկատար

Ճանաչէի.	Ճանաչէաք.
Ճանաչէիր.	Ճանաչէիք.
Ճանաչէր.	Ճանաչէինս

Անցեալ կատարեալ

Մանեայ.	Մանեաք.
Մանեար.	Մանեայք.
Մանեաւ.	Մանեան:

Ապառնի

Մանեայց.	Մանիրուք.
Մանիցես.	Մանիջիք.
Մանիցէ.	Մանիցեն:

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Մանիր.	Մաներուք.
Մի ձանաչեր.	Մի ձանաչէք:

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

ձանաչիցեմ.	ձանաչիցեմք.
ձանաչիցես.	ձանաչիցէք.
ձանաչիցէ.	ձանաչիցեն:

Ա.Ն.Ո. Գ.ԵՐԲ. ձանաչելի
 Ա.Ն.Ց. Գ.ԵՐԲ. Մանուցեալի
 Ա.Պ. Գ.ԵՐԲ. ձանաչելոց:

կրաւորական

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

ձանաչիմ.	ձանաչիմք.
ձանաչիս.	ձանաչիք.
ձանաչի.	ձանաչին:

Անցեալ անկատար

ձանաչէի.	ձանաչէաք.
ձանաչէիր.	ձանաչէիք.
ձանաչէր.	ձանաչէին:

Անցեալ կատարեալ

Մանուցայ.	Մանուցաք.
Մանուցար.	Մանուցայք.
Մանուցաւ.	Մանուցան:

Ապառնի

Մանուցայց.	Մանուցուք.
Մանուցիս.	Մանուցիք.
Մանուցի.	Մանուցին:

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Մանուցիր.	Մանուցարուք.
Մի ձանաչիր.	Մի ձանաչիք:

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

ձանաչիցիմ.	ձանաչիցիմք.
ձանաչիցիս.	ձանաչիցիք.
ձանաչիցի.	ձանաչիցին:

Ա.Ն.Ո. Գ.ԵՐԲ. ձանաչելի
 Ա.Ն.Ց. Գ.ԵՐԲ. Մանուցեալի
 Ա.Պ. Գ.ԵՐԲ. ձանաչելոց:

Ձանաչոցայ կրաւորականք ձանու ձանիմ բայեն աւետած է.

ԻՄ Լծորդութեան վրայ :

128. Ներդործական և կրաւորական, ՌԷՆԻՄ, արմատ ՈՅՆ, ԿՍԼ, և Բանեմ, և Բանուիմ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Ունիմ.	Ունիմք.
Ունիս.	Ունիք.
Ունի.	Ունին:

Անցեալ անկատար

Ունէի.	Ունէաք.
Ունէիր.	Ունէիք.
Ունէր.	Ունէին

Անցեալ կատարեալ

Կալայ.	Կալաք.
Կալար.	Կալայք.
Կալաւ.	Կալան

Ապառնի

Կալայց.	Կալցուք.
Կալցիս.	Կալցիք.
Կալցի.	Կալցին

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Կալ, կա.	Կալարուք.
Մի Ունիր.	Մի Ունիք:

ՍՏՈՐԱԳԱՍՏԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ունիցիմ.	Ունիցիմք.
Ունիցիս.	Ունիցիք.
Ունիցի.	Ունիցին

ԱՆՈ. ԴԵՐԲ. Ունել
 ԱՆՅ. ԴԵՐԲ. Կալեալ
 ԱՊ. ԴԵՐԲ. Ունելոց:

Ասոր անան կը խոնարհին
 Ահուանիմ, ահիկալոց, ահիկալ.
 Անգուանիմ, ընկալոց, ընկալ.

ԱՄ Լծորդուժեանն վրայ :

429. Ներդործական ՏԱՄ, արմատ՝ ՏՈՒ,
 ՏՈՒԲ. Կոտորմ :

Ներդործական

Կրտսորական

ՍՏՆՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

Տամ.	Տամք.		չանի.
Տաս.	Տայք.		
Տայ.	Տան		

Անցեալ անկատար

Տայի.	Տայաք.		չանի.
Տայիր.	Տայիք.		
Տայր.	Տային		

Անցեալ կատարեալ

Յտու.	Տուաք.	Տուայ.	Տուաք.
Յտուր.	Յտուք.	Տուար.	Տուայք.
Յտ.	Յտուն	Տուաւ.	Տուան

Ապառնի

Տոց	Տոցուք.	Տուայց.	Տոցուք.
Տոցես.	Տոցիք.	Տոցիս.	Տոցիք.
Տոցէ.	Տոցեն	Տոցի.	Տոցին

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Տուր.	Տուք.		չանի.
Մի Տար.	Մի Տայք:		

ՍՏՈՐԱԳԱՍՏԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Տայցիմ.	Տայցիմք.	Տայցիմ.	Տայցիք.
Տայցիս.	Տայցիք.	Տայցիս.	Տայցիք.
Տայցի.	Տայցին	Տայցի.	Տայցին

ԱՆՈ. ԴԵՐԲ. Տալ
 ԱՆՅ. ԴԵՐԲ. Տուեալ
 ԱՊ. ԴԵՐԲ. Տայոց:

130. Չէզոք ԳԱՄ, արմատ՝ ԵԿ, ի-բ-ա-ժ:

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

Գամ.	Գամք.
Գաս.	Գայք.
Գայ.	Գան:

Անցեալ անկատար

Գայի.	Գայաք.
Գայիր.	Գայիք.
Գայր.	Գային:

Անցեալ կատարեալ

Եկի.	Եկաք.
Եկիր.	Եկիք.
Եկն.	Եկին:

Ապառնի

Եկից.	Եկեսցուք.
Եկեսցես.	Եկեսցիք.
Եկեսցէ.	Եկեսցին:

ՀՐԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Եկ.	Եկայք.
Մի Գար.	Մի Գայք:

ՍՏՈՐԱԴԱՍՏԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Գայցեմ.	Գայցեմք.
Գայցես.	Գայցէք.
Գայցէ.	Գայցեն:

ԱՆՈ. ԳԵՐԲ. Գար
 ԱՆՑ. ԳԵՐԲ. Եկեալ
 ԱՊ. ԳԵՐԲ. Գալոց:

131. Չէզոք ԵՐԹԱՄ, արմատ՝ ԵՐԹ, ՉՈԳ, ի-բ-ն-ժ:

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

Երթամ.	Երթամք.
Երթաս.	Երթայք.
Երթայ.	Երթան:

Անցեալ անկատար

Երթայի.	Երթայաք.
Երթայիր.	Երթայիք.
Երթայր.	Երթային:

Անցեալ կատարեալ

Չոքայ.	Չոքաք.
Չոքար.	Չոքայք.
Չոքաւ.	Չոքան:

Ապառնի

Երթայց.	Երթիցուք.
Երթիցես.	Երթիցիք.
Երթիցէ.	Երթիցեն:

ՀՐԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Երթ.	Երթայք.
Մի Երթար.	Մի Երթայք:

ՍՏՈՐԱԴԱՍՏԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Երթայցեմ.	Երթայցեմք.
Երթայցես.	Երթայցէք.
Երթայցէ.	Երթայցեն:

ԱՆՈ. ԳԵՐԲ. Երթար
 ԱՆՑ. ԳԵՐԲ. Երթեալ
 ԱՊ. ԳԵՐԲ. Երթալոց:

132. Մէկ երկու բայեր կան, որոնց մէկ քանի ժամանակները միայն կը բանին, անոր համար Պակասապը կ'ըսուին:

Պարտիմ. Պարտիմ. եմ. | Գողել. Եղել

ՍՍ.ՀՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

Պարտիմ.	Պարտիմը.	
Պարտիս.	Պարտիք.	չանի:
Պարտի.	Պարտին.	

Անցեալ անկատար

Պարտէի.	Պարտէաք.	
Պարտէիք.	Պարտէիք.	չանի:
Պարտէր.	Պարտէին.	

Անցեալ կատարեալ

չանի:		չանի:
-------	--	-------

Ապառնի

չանի:	—	Գողցուք
	Գողցես.	Գողցիք.
	Գողցէ.	Գողցեն.

ՀՐԱՄԱՅՈՒԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

չանի:	Գող.	Գողէք
-------	------	-------

ԱՏՈՐԱԴԱՍՍԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Պարտիցիմ.	Պարտիցիմը.	
Պարտիցիս.	Պարտիցիք.	չանի:
Պարտիցի.	Պարտիցին.	
ԱՆՈ. ԴԵՐՐ.	Պարտիք.	ԱՆՈ. ԴԵՐՐ. Գողիլ.

Պարտիմ կրաւորական մը կայ, որուն ներդրածական է Պարտիմ, նշանակութիւնն է ինչո՞ւնէ՞մ, ամբողջ բայ է առ, և կը խոնարհի Սիբեմ են պէս:

133. Մէկ երկու ալ խիստ պակասաւոր բայեր կան, որոնց մէկ քանի եզակի երրորդ դէմքերը միայն կը բանին. անոր համար դեմաւորէ կամ անդէմ բայ կ'ըսուին, և գլխաւոր ասոնք են:

ՍՍ.ՀՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

Պիտի. պէտէ: Յաւէ. ցաւ լուսայ: Մարթի. իւրեմէ:

Անցեալ անկատար

Պիտիք. պէտէք: Յաւէք. ցաւ լուսայ: Մարթիք. իւրեմէք:

Անցեալ կատարեալ

Պիտեցաւ. պէտէ եղաւ: Յաւեաց. ցաւ եղաւ:

Ապառնի

Պիտեսցի. պէտէ լուսայ: Յաւեսցի. իմ ցաւեսցի. ցաւ լուսայ:

ՀՐԱՄԱՅՈՒԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

չանի:

ԱՏՈՐԱԴԱՍՍԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Պիտեսցի. պէտէ լուսայ: Յաւեսցի. իմ ցաւեսցի. ցաւ լուսայ:

134. Չորս բայ կան, եմ, եղանիմ. լինիմ, Գում. որոնք իսկան բայ կ'ըսուին, և նշանակութեամբ չէղքք, ու խոնարհմանց մէջ ալ արտուղի և պակասաւոր են. ինչպէս,

Պակասաւոր եմ. արմատ՝ է. եմ:

ՍՍ.ՀՄԱՆԱԿԱՆ Ներկայ

եմ.		եմք.
ես.		եք.
է.		մն.

Անցեալ անկատար

ԵՒ.	Էաք.
ԵՐ.	Էիք.
ԵՐ.	Եին:

Անցեալ կատարեալ

չաւի.	չաւի:
-------	-------

Ապառնի

չաւի.	չաւի:
-------	-------

ՀՐԱԾԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Եր.	Եք, Երուք
-----	-----------

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Եցեմ.	Եցեմք.
Եցես.	Եցէք.
Եցէ.	Եցեն:

ԱՆՈ. ԴԵՐԲ. ԵՂ
 ԱՆՅ. ԴԵՐԲ. Եալ
 ԱՊ. ԴԵՐԲ. Ելոց:

433. Արտուղի ԵՂԱՆԻՄ, արմատ՝ ԵՂ.
 Էաւ:

ՍԱՀԾԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Եղանիմ.	Եղանիմք.
Եղանիտ.	Եղանիք.
Եղանի.	Եղանին:

Անցեալ անկատար

Եղանէի.	Եղանէաք.
Եղանէիր.	Եղանէիք.
Եղանէր.	Եղանէին:

Անցեալ կատարեալ

Եղէ.	Էղաք.
Եղեր.	Եղէք.
Եղեւ.	Եղեն:

Ապառնի

Եղէց.	Եղիցուք.
Եղիցիտ.	Եղիցիք.
Եղիցի.	Եղիցին:

ՀՐԱԾԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Եղիջիր.	Եղերուք.
Մի Եղանիր.	Մի Եղանիք.

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Եղանիցիմ.	Եղանիցիմք.
Եղանիցիտ.	Եղանիցիք.
Եղանիցի.	Եղանիցին:

ԱՆՈ. ԴԵՐԲ. Եղանել:
 ԱՆՅ. ԴԵՐԲ. Եղեալ:
 ԱՊ. ԴԵՐԲ. Եղանելոց:

436. Պակասաւոր ԱՆԻՄ. Էաւ:

ՍԱՀԾԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Լինիմ.	Լինիմք.
Լինիտ.	Լինիք.
Լինի.	Լինին:

Անցեալ անկատար

Լինէի.	Լինէաք.
Լինէիր.	Լինէիք.
Լինէր.	Լինէին:

Անցեալ կատարեալ

լսելի.	լսելի.
Ապառնի	
Լիցիմ.	Լիցուք.
Լիցիս.	Լիջիք.
Լիցի.	Լիցին:
ՀՐԱՄԱՅՈՒԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ	
Լեր.	Լերուք.
Մի Լինիք.	Մի Լինիք.

ՍՏՈՐԱԴԱՍՏԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Լինիցիմ.	Լինիցիմք.
Լինիցիս.	Լինիցիք.
Լինիցի.	Լինիցին:

ԱՆՈ. ԳԵՐԲ. Լինել
 ԱՆՅ. ԳԵՐԲ. Լեալ
 ԱՊ. ԳԵՐԲ. Լինելոց:

137. Պակասաւոր ԳՈՄ, արմատ՝ ԳՈՅ.
 կամ, եմ:

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Գոմ.	Գոմք.
Գոս.	Գոյք.
Գոյ.	Գոն:

Անցեալ անկատար

Գոյի.	Գոյաք.
Գոյիր.	Գոյիք.
Գոյր.	Գոյին:

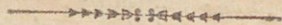
Անցեալ կատարեալ

լսելի.	լսելի.
--------	--------

Ապառնի

լսելի.	լսելի.
ՀՐԱՄԱՅՈՒԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ	
լսելի.	լսելի.
ՍՏՈՐԱԴԱՍՏԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ	
Գուցեմ.	Գուցեմք.
Գուցես.	Գուցեք.
Գուցէ.	Գուցեն:
ԱՆՈ. ԳԵՐԲ. ԳՈՂ	

138. Էական բայերուն կարգը կը գրուի նաև իջ բայը. որ կոչ ըսել է, և աւելի չ ով կը բանի Ձիք, չի, ոչ գոյ՝ ըսելու տեղ:

ԳԼՈՒԽ Ե.

ԳԵՐԲԱՅ

139. Ղերը (84) ըսինք թէ երեք Գերբայ կան, Անորիշ, Անցեալ, Ապառնի, որոնք դէմք չունին, և թէ իբրև անուն և թէ իբրև բայ կը գործածուին:

140. Անորիշ գերբայը իբրև գոյական Անուն կը հոլովի գե բառին հոլովմանը պէս միայն ե. զակի. ինչպէս.

Ա. Լծորդ. (Արիւ, սիրելոյ, սիրելով.
 (Տեսանել, տեսանելոյ, տեսանելոյ)

Բ. Լծորդ . (Խօսեալ , խօսելոյ , խօսելով .
(Աւասանել , ուսանելոյ , ուսանելով .

Գ. Լծորդ . (Ազալ , ազալոյ , ազալով .
(Ստանալ , ստանալոյ , ստանալով .

Դ. Լծորդ . (Չենուլ , զենելոյ , զենելով .
(Չգենուլ , զգենելոյ , զգենելով .

141. Անցեալ գերբայք իրբև ամական անուն
կը հոլովի գեր բառին հոլովմանը պէս թէ եղա-
կի և թէ յոչնակի . ինչպէս ,

Ա. Լծորդ . (Սիրեալ . սիրելոյ , սիրելով . կամ
(Սիրեցեալ , սիրեցելոյ , եւայն .
(Սիրեալք , սիրելոց , սիրելովք .
(Տեսեալ , տեսելոյ , տեսելով .
(Տեսեալք , տեսելոց , տեսելովք .

Բ. Լծորդ . (Խօսեալ , խօսելոյ , խօսելով .
(Խօսեալք , խօսելոց , խօսելովք .
(Ուսեալ , ուսելոյ , ուսելով .
(Ուսեալք , ուսելոց , ուսելովք .

Գ. Լծորդ . (Ազացեալ , ազացելոյ , ազացելով .
(Ազացեալք , ազացելոց , ազացելովք .
(Ստացեալ , ստացելոյ , ստացելով .
(Ստացեալք , ստացելոց , ստացելովք .

Դ. Լծորդ . (Չենեալ , զենելոյ , զենելով .
(Չենեալք , զենելոց , զենելովք .
(Չգեցեալ , զգեցելոյ , զգեցելով .
(Չգեցեալք , զգեցելոց , զգեցելովք .

Ղինիմ էական բային անցեալ գերբայք նախ
դրև միայն կը հոլովի .

142. Ապաւնի գերբայք չհոլովիք .

143. Դե բայնորը իրբև բայ կը գործած-
ուին եմ և Ղինիմ էական բայերուն հետ . և ա-
նանկ ժամանակ մը կը ցուցեն որ բայը լոկ իր
վերջը փոխելով չկրնար այն ժամանակը ցուցը-
նել .

144. Անորիչ գերբայք եմ բային ներկայ ան-
կատար և ստորագ առական եղակի երրորդ գէմ-
քերուն հետ կ'ըլլայ . ինչպէս , գրել է , գրել
էր , գրել եցէ . որ կը նշանակեն գրել կը վայ-
լէ , գրել կը վայլեր . գրել վայլէ նէ , եւլլալու ար-
եւալլալու ըստ , եւլլալու ըստ .

145. Անցեալ գերբայն ալ եմ բային ներ-
կայ , անկատար և ստորագ առական ժամանակ-
ներուն հետ մէկտեղ իր գործածուի . Ն'րկա-
յին հետ՝ եղամ լինցամ բանը կը ցուցնէ . բայց
բուն կատարեալին ցուցրցածէն աւելի ժամա-
նակ անցած ըլլալն իմացնելով . ինչպէս , գրեալ
եմ , գրած եմ , եւլլալու ըստ շատանց գրեր եմ
ըսելու պէս է . ստոր կ'ըսուի Յարախարդ . Անկա-
տարին հետ՝ կը ցուցնէ որ գործը լինալէն
եւայր այնքան ժամանակ անցեր է , որ այն մի-
ջոցին ուրիշ գործ մ'ալ եղեր լինցեր է . ինչ-
պէս , գրեալ էի , գրած եմ , եւլլալու ըստ . ստոր
կ'ըսուի Գերախարդ . Ստորագ առականին հետ՝
գործ այն ըլլայ անտայց կերպով մը կը ցուցը-
նէ , ինչպէս , գրեալ լցիմ , գրելմեմ , եւլլալու ըստ .
որ թէպէտ անցած ատեն կը ցուցնէ , բայց

դարձոյն եղած ըլլալը տարակուսելի կը թողու
առոր կ'ըսուի Ստորագրական անցեալ ժամանակ :

Այս Յարկատար, Գերակատար և Ստորա-
գրասական անցեալ ժամանակներուն մէկ ամ-
բողջ օրինակը դնենք հոս :

Յարկատար

Յիրեալ եմ.	սէրած եմ.	սեվեշնի.
Յիրեալ նս.	սէրած ես.	սեվեշնի.
Յիրեալ է.	սէրած ե.	սեվեշնի.
Յիրեալ եմք.	սէրած ենք.	սեվեշնիք.
Յիրեալ էք.	սէրած եք.	սեվեշնիք.
Յիրեալ են.	սէրած են.	սեվեշնիք օրի.

Գերակատար

Յիրեալ էի.	սէրած էի.	սեվեշնիք օրի.
Յիրեալ էիր.	սէրած էիր.	սեվեշնիք օրի.
Յիրեալ էր.	սէրած էր.	սեվեշնիք օրի.
Յիրեալ էաք.	սէրած էինք.	սեվեշնիք օրի.
Յիրեալ էիք.	սէրած էիք.	սեվեշնիք օրի.
Յիրեալ էին.	սէրած էին.	սեվեշնիք օրի.

Ստորագրական անցեալ

Յիրեալ իցեմ.	սէրած եմնե.	սեվեշնիք օրի.
Յիրեալ իցեա.	սէրած եսնե.	սեվեշնիք օրի.
Յիրեալ իցե.	սէրած ենե.	սեվեշնիք օրի.
Յիրեալ իցեմք.	սէրած ենքնե.	սեվեշնիք օրի.
Յիրեալ իցեք.	սէրած եքնե.	սեվեշնիք օրի.
Յիրեալ իցեն.	սէրած եննե.	սեվեշնիք օրի.

146. Թէ միւս բոլոր լծորդութեանց վրայ
խոնարհող, և թէ արտուղի խոնարհում ունե-
ցող բայերն այս օրինակին նման կրնան ունե-
նալ յարակատար, գերակատար և ստորագր-
ական անցեալ ժամանակներ, իրենց անցեալ
գերբային հետ մէկտեղ եմ բային ներկայն, ան-
կատարը և ստորագրականը դրուելով :

147. Անցեալ գերբայը լինիմ էական բային
հետ դրուելով, թէ ներգործական և թէ կրա-
ւորական նշանակութիւն կ'ունենայ. ըստ ո-
րում անցեալ գերբային ներգործականը ու կը-
րաւորականը միևնոյն է. բայց աւելի կրաւորա-
կան բայի ոյժ կ'ունենայ. և այս ձևը կը գոր-
ծածուի մանաւանդ յատուկ կրաւորական շու-
նեցող ներգործական բայերուն համար :

ՍԱՀՄԱՆՈՒԿԱՆ Ներկայ

Յիրեալ լինիմ.	իւ սիրումս.	սիրումս կ'ըլլամ.
Յիրեալ լինիս.	իւ սիրուես.	սիրումս կ'ըլլաս.
Յիրեալ լինի.	իւ սիրուե.	սիրումս կ'ըլլայ.
Յիրեալ լինիք.	իւ սիրումսք.	սիրումս կ'ըլլաք.
Յիրեալ լինիրք.	իւ սիրուեք.	սիրումս կ'ըլլաք.
Յիրեալ լինին.	իւ սիրումն.	սիրումս կ'ըլլան.

Անցեալ անկատար

Յիրեալ լինէի.	իւ սիրուէի.	սիրումս կ'ըլլայի.
Յիրեալ լինէիր.	իւ սիրուէիր.	սիրումս կ'ըլլայիր.
Յիրեալ լինէր.	իւ սիրուէր.	սիրումս կ'ըլլայր.
Յիրեալ լինէաք.	իւ սիրուէինք.	սիրումս կ'ըլլայինք.
Յիրեալ լինէիրք.	իւ սիրուէէք.	սիրումս կ'ըլլայիրք.
Յիրեալ լինէին.	իւ սիրուէն.	սիրումս կ'ըլլային.

Անցեալ կատարեալ

Սիրեալ եղէ.	սիրուեցայ.	սիրուած եցայ:
Սիրեալ եղեր.	սիրուեցար.	սիրուած եղար:
Յիրեալ եղել.	սիրուեցաւ.	սիրուած եղաւ.
Սիրեալ եղաք.	սիրուեցանք.	սիրուած եղանք:
Սիրեալ եղէք.	սիրուեցաք.	սիրուած եղաք:
Սիրեալ եղին.	սիրուեցան.	սիրուած եղան:

Ապառնի

Սիրեալ եղէց. (պէտէ)	սիրուեմ.	սիրուած լլլամ.
Սիրեալ եղիցիս.	սիրուեա.	սիրուած լլլաս.
Սիրեալ եղիցի.	սիրուեի.	սիրուած լլլայ.
Սիրեալ եղիցուք.	սիրուեմք.	սիրուած լլլաք.
Սիրեալ եղիցիք.	սիրուեիք.	սիրուած լլլաք.
Սիրեալ եղիցին.	սիրուեն.	սիրուած լլլան.

կամ

Սիրեալ լիցիմ.	Սիրեալ լիցումք.
Սիրեալ լիցիս.	Սիրեալ լիցիք.
Սիրեալ լիցի.	Սիրեալ լիցին.

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Սիրեալ լեր.	սիրուե.	սիրուած եղեր.
Մի Սիրեալ լինիր.	մի սիրուեիր.	սիրուած մ լլլար.
Սիրեալ լերուք.	սիրուեցեք.	սիրուած եղեք.
Մի Սիրեալ լինիք.	մի սիրուեիք.	սիրուած մ լլլաք.

ՍՏՈՒԱԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Սիրեալ լինիցիմ. (լեւոր)	սիրուեմ.	սիրուած լլլամ.
Սիրեալ լինիցիս.	սիրուեա.	սիրուած լլլաս.
Սիրեալ լինիցի.	սիրուեի.	սիրուած լլլայ.
Սիրեալ լինիցիք.	սիրուեմք.	սիրուած լլլաք.

Սիրեալ լինիցիք. սիրուեիք.
 Սիրեալ լինիցին. սիրուեն.

ԱՆՈ. ԳԵՐՅ. Սիրեալ լինել. սիրուել.
 ԱՆՑ. ԳԵՐ. Սիրեալ լեալ կամ եղեալ. սիրուած.
 ԱՊ. ԳԵՐ. Սիրեալ լինելոց. սիրուելու.

448. Թէ միս ս բոլոր լծորդա թեանց վրայ
 խոնարհող, և թէ արտուզի խոնարհում ունեցող
 ներգործական բայերը այս օրինակին նման
 կրնան կրա սրական ունենալ, իրենց անցեալ
 դերբային հետ մէկտեղ լինիմ բայն ամբողջ խոնարհելով:

449. Ապառնի դերբայն ալ եմ բային ներկայ,
 անկատար և ստորագատական ժամանակներուն
 հետ մէկտեղ կը գործածուի, և ապառնի
 նշանակութիւն կուտայ, բայց մէկ ստուգում
 լինի մ'աւելցնելով. ինչպէս, Գալղե կ'ըսուի
 անոր համար, որան գալը ստոյգ զխոնարհք
 և այս է աշխարհարաւին մէջ պէտէ քայ և տաճկերէն
 կեղծեալ տէր ըսուածը: Եկեացէ ըսելը որ
 բուն ապառնի է, այս ստուգում լինելը չցուցը
 ներ. գալու ըլլալը ստոյգ չգիտցած մարդեր
 նոս համար ալ կրնանք ըսել Եկեացէ, և աս
 ալ աշխարհարաւին մէջ կոտայ, քայ, և տաճկերէն
 կեղծ ըսուածին պէս, նշանակութիւն ունի:

450. Ապառնի դերբայը եմ բայով խոնարհուած
 ամբողջ օրինակ վրդենք հաս, որ թէ ներ-

գործական և թէ կրաւորական նշանակութիւնն ունի, ըստ որում Ապառնի դերբայը ներգործական և կրաւորական մէկ է :

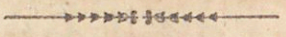
Մերեւոյ եմ. պէտէ սերեմ, պէտէ սերուեմ, համ սերելուեմ. սերուելու եմ.

Մերեւոյ ես.	պէտէ սերես.	պէտէ սերուես.
Մերեւոյ է.	պէտէ սերէ.	պէտէ սերուէ.
Մերեւոյ եմք.	պէտէ սերենք.	պէտէ սերուենք.
Մերեւոյ էք.	պէտէ սերէք.	պէտէ սերուէք.
Մերեւոյ են.	պէտէ սերեն.	պէտէ սերուեն.
Մերեւոյ էի.	պէտէ սերէի.	պէտէ սերուէի.
Մերեւոյ էիր.	պէտէ սերէիր.	պէտէ սերուէիր.
Մերեւոյ էր.	պէտէ սերէր.	պէտէ սերուէր.
Մերեւոյ էաք.	պէտէ սերէնք.	պէտէ սերուենք.
Մերեւոյ էիք.	պէտէ սերէիք.	պէտէ սերուէիք.
Մերեւոյ էին.	պէտէ սերէին.	պէտէ սերուէին.
Մերեւոյ իցեմ (լեւոր).	պէտէ սերես.	պէտէ սերուես.
Մերեւոյ իցես.	պէտէ սերես.	պէտէ սերուես.
Մերեւոյ իցէ.	պէտէ սերէ.	պէտէ սերուէ.
Մերեւոյ իցեմք.	պէտէ սերենք.	պէտէ սերուենք.
Մերեւոյ իցէք.	պէտէ սերէք.	պէտէ սերուէք.
Մերեւոյ իցեն.	պէտէ սերեն.	պէտէ սերուեն.

151. Թէ միւս բոլոր լծորդութեանց վրայ խոնարհող և թէ արտադի խոնարհում ունեցող բայերը այս օրինակին նման կրնան ըլլալ, Ապառնի դերբայը եմ՝ բային հետ մէկտեղ խոնարհելով :

152. Հոս գիտնալ արժան է որ, դերբայները էական բայերով դործածուած աստե՛ն, կրնան էական բայէն ետքն ալ գրուիլ այսպէս,

Ե սիրել. եմ սիրել. Լինիմ սիրեալ,
Եմ սիրելոց, եւ այլն :

ԳԼՈՒԽ Զ. ՄԱԿԲԱՅ

153. Մակբայ կ'ըսուին այն բառերը, որ բայերու վրայ գրուելով անոնց գործողութեան պարագայները այսինքն կերպը, սեղը, աստե՛նը և այլն կը ցուցնեն : Շատ գործածական մակբայներն իրենց նշանակութեամբը հոս զնենք :

Ըստ.)	հոս. ...	Գիշերայն. գիշերանց.
Սյոր.)		Ըյգուն. աստօքանց.
ԱՅԲ. հոս :		Վաղ. շուրթ :
Այգ.)		Լակոն. Վէլէ ի Վէ :
Սնգր.)	հոն :	Վազվազակի. շուրթ :
Անդանօր.)		Նախ. աստ :
Ըրախ. ասից :		Աջա. ետը :
Այախ. ասից :		Չարաչար. իխա գեղ :
Անախ. անից :		Չոր.)
Աւասի. ասից :		Վայրապար.)
Արաքա. շարա :		Չիպա. Ինչպէս :
Արաքաւաս. գրուէն :		Չի.)
Ի ներք. ներս :		Ընդէր.)
Ի ներքուստ. ներսէն :		Ընա.)
Քոս.)		Ընաւասիկ.)
Սերմ.)	հոս :	Ընաւայիկ.)
Հեռի հեռու :		Ընաւանիկ.)
Ի վեր. վեր :		Թեթև. արեւի :
Հերուն. անցած ասի :		Այն. այն :

Յայնժամ. ան սաբին :
 Սահեց. սըգ. սըգ :
 Յանախ. շար. շարանախ :
 Սահաւ. յիւ :
 Ըջ. ժ.) շար :
 Էա. ի.) շար :
 Ի վերստ. վերին :
 Բարսար. աւելի :
 Զ.) յե. ետ :
 Մի.) յե. ետ :
 Մին.)
 Յիւզեհ.)
 Յարժամ.) երբ :
 Իբրև.)
 Ո՞ր. ո՞ր :
 Մնորեն. նորին :
 Այժմ. հիւս :
 Յետոյ. ետը :
 Այսօր. այսօր :
 Վաղիւ. վաղ :
 Կանուխ. կանախիկ :
 Վարդան. սուր :
 Երեկ. երեկ :
 Եսանդ. առջի օր :

154. Ածականներն ալ եզակի, և երբեմն
 յողնակի ու ալ, և ինն, ինչ, թ բառերով կը դըրը-
 ուին բազի վրայ և մակրայ կ'ըլլան. ինչպէս,
 նոր (չիննայ), նոր (չիննայ),
 Գեճաւեճա (փքայ),
 Գեղեցիկ ինն (պատմել),
 Սահաւ. ինչ (ծառայել),
 Փոքր թ (ննջել),

Մերթ. թշ :
 Երբեմն. սաբին, սաբին ինն
 Մանասանդ, հարթա :
 Լ. յաշարի. այդպէ :
 Լ. յաշարի. այդպէ :
 Լ. յաշարի. այդպէ :
 Լ. յարան. այնտե :
 Սիխոյամ. աւելի ինն :
 Մի սանդամ. սորիւն արգամ :
 Վարձեայ.)
 Վերստին.) նորին :
 Կրկին.)
 Միայն.) սալի :
 Ե. եթ.)
 Երգեցք.) ածական :
 Միթէ.)
 Լ. զարե՛ն. ի նորի :
 Զն.)
 Զն և ա.) շեւ ինն :
 Լ. մէն,) իրա :
 Լ. մ. ն ամեն.) իրա :
 Միշտ.) առն ի թիբ :
 Շատապայ.) գայլճա :
 Լ. ոք փոյթ. շատու :

նոր (չիննայ),
 թ թ (նորիստը),
 սպոր ինն (պատմել),
 ինչ ինն (ծառայել),
 ինչ ինն (ննջել) :

ՇԱՂԿԱԳ

155. Շարկապ կ'ըստին այն բառերը, որ
 ըստ բառի և խօսք խօսքի հետ կը կապեն :
 156. Գլխաւոր շարկապները հետևեալ
 ներքն են, և. ևս. ղ. էիէ. իէ. կամ. իսկ. քայց.
 այլ. սակայն. ինչպէս. իմն. արդ. սպա. սա-
 ընծա. սպա սարե՛ն. գանեայ. գիէ, և այլն :

ՁԱՅՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

157. Չայնարկութիւն կ'ըստին այն սե-
 սանկ բառերը կամ ձայնները, որոնք կիրք մը կը
 յայտնեն, երկիւղ, զարմանք, բարկութիւն,
 դժուանք, ցաւ, արհամարհութիւն, և այլն :
 158. Գլխաւոր ձայնարկութիւնները հե-
 տևեալներն են,
 Ո՞հ. ո՞հ. ո՞վ. օ՞ն. վա՛հ. աղէ՛. բա՛բէ. եղա՛նի.
 հա՛պա. վա՛շ. եղէ՛. սա՛ղ. ա՛յ, և այլն :

ԱՂբաւ . — Դու : Տէր բայի աստէր բային : Դու եղակի Գ .
դէմ ըրարուն բայն ալ աստէր եղակի Գ . դէմք գրուած է :
Որո՞նք բռն . — Դուք . Տէր բայի աստէր բային : Դուք յոգնա-
կին Գ . դէմք ըլլաւուն բայն ալ աստէր յոգնակին Գ . դէմք
գրուած է :

ԱՂ գործեց . — Ես : Տէր բայի գործեաց բային . Ես եղակի Գ .
դէմք ըրարուն բայն ալ գործեաց եղակի Գ . դէմք գրուած է :
Որո՞նք գործեցին . — Եսքա . Տէր բայի գործեցին բային : Եսքա
յոգնակի Գ . դէմք ըլլաւուն բայն ալ գործեցին յոգնակի Գ .
դէմք գրուած է :

Վերը օրինակներուն մէջ կը տեսնենք որ Տէր
բայիները միայն Գերանուն էին : Տէր բայի կ'ըլ-
լան նաև Անունը , Գերբայը , մինչև անգամ
Մակրայը , Շաղկապը , Նախագրութիւնն իր
խնդրովը , հոլոված բառ , և դիմաւոր բայ ,
ասկայն ասոնք խիստ քիչ կը սործածուին .
ընդհանրապէս Անունները , Գերանունները
ու Գերբայները Տէր բայի կ'ըլլան :

165 . Առաջին ու եկրորդ դէմքով Տէր
բայիներն Ես , Մեք , Դու . Դուք , դերանուն-
ներն են . Անուններն ու գերբայները դէմք
չունին , և անոր համար ամէնքն ալ երրորդ
դէմքով կը բանին , և իրենց բայը երրորդ
դէմքով կը գրուի . ինչպէս ,

Ասորսած ստեղծ .	Ասորսած ստեղծեց :
Հո՞վք արածեն .	հո՞վքն էրը կ'արածեն :
Անասունք ստատեցան .	անասունները ստախեցան :
Ձեռնաք գտա .	ճարխոսածը գտնաւեցա :
Մեռեալք բարեցին .	մեռելները օղբի յառնին :

166 . Աժական անունները և մարդու ա-
նունները՝ որ երրորդ դէմք են , կրնան առա-
ջին և երկրորդ դէմք ունենալ , Առաջին դէմք
ցուցնելու համար « դիմորշ յօղը կ'առնեն .
ինչպէս ,

Նուաստա ասայի . — Էս նուաստա ըսի :
Տէրս արարի . — Էս որէրս ըսի :
Երկրորդ դէմք ցուցնելու համար ք դի-
մորշ յօղը կ'առնեն . ինչպէս ,

Անմահը մեռար . — դու անմահը մեռար :
Այս և ք դիմորշներուն զբառթեան վրայ դիմորշ յօղերուն
գլխին մէջ պիտի խօսինք :

167 . Երբ երկու կամ աւելի բառեր աւեր
բայի ըլլան , բայը յոգնակի կը գրուի , թէև
աւեր բային կաղմող բառերը եղան ըլլան . ինչ-
պէս ,

Պետրոս եւ Յովհաննէս ելին . — Պետրոս ու Յովհան-
նէս ելան , չըլար ելա :
Նոյ և որդիքն մտին . — Նոյ ու զաւակները մտան ,
չըլար մտա :

168 . Որոշեալ թուականները Գէն զատ
թէ գոյականով և թէ առանց գոյականի , Ե-
լակն ալ գրուին նէ , իրենց բայը յոգնակի պիտի
գրուի , որովհետև նշանակութիւննին յոգնա-
կի է . ինչպէս ,

Պատահեցան որան այր . — որանը մարդ որտարակե-
ցան , չըլար որտարակեցա :
Հինքն եկին . — հինքն եկան , չըլար եկա :

169 . Երբ ասանկ երկու կամ աւելի բա-
ռեր աւեր բայի ըլլան , և անոնց մէջն ալ Ա .

Բ. Գ. դէմք ունեցողներ զանուիւն, բայց վերի կանոնին համեմատ յոգնակի, և նախապատիւ դէմք ունեցող տէր բայիին դէմքովը կը դրուի: (Ա. դէմքը Բ. դէմքէն, Բ դէմքը Գ. դէմքէն նախապատիւ է). ինչպէս,

Ես եւ դու եւ բազմութիւնդ աչակերտեցողս .
— Ես ու դոսն ու Բազմութիւնդ աչակերտիս :

Հոս Ես Ա. դէմք՝ Գոս Բ. դէմք՝ Բազմութիւնդ Գ. դէմք տէր բայի են աչակերտեցող բային: Տէր բաներուն մէջ Ես նախապատիւ դէմքով է, բայն ալ անոր դէմքով. այսինքն Ա. դէմքով դրուեր է, և յոգնակի, բայ որում երեք հատ տէր բայի ունի:

Գոս եւ որդիքդ պատուեալիքդ . — դոսն ու դոսն աչակերտքդ պարտեալքդ :

Հոս Գոս Բ. դէմք՝ որդիդ Գ. դէմք տէր բայի են պարտեալքդ բային: Գոս տէր բային որդիդ տէր բային նախապատիւ է, անոր համար պարտեալքդ բայն ալ դոսն ին դէմքով այսինքն երկրորդ դէմքով դրուեր է:

170. Վերը ըսինք թէ տէր բային ուղղական հոլով կը դրուի ամէն բայի վրայ. բայց անորիչ և անյեալ դերբայներուն վրայ սեռական հոլով կը դրուի տէր բային. ինչպէս,

Տեսեալ Յիսասայ . — Յիսասայ գիտնելով:

Հոս Յիսասայ տէր բայի է տեսել անյեալ դերբային: Անյեալ դերբայը էր և բայ գործածուեալն, անորիչ դերբայի գործիակալի յո՞վ կ'ուսնուց:

Ի ժողովել Պատգամ . — Պատգամն ժողովելու արգելք:

Հոս Պատգամ տէր բայի է ի ժողովել անյեալ դերբային. որ հարկած ըլլալով արեւը նախապատիւն կը ցուցնէ:

Լուեալ Յեր . — դոստ լսելով:

Չէ՞ տէր բայի է լուեալ անյեալ գե բային.

Ի մտանել նորս . — անոր մտնելու արգելք:
Յորս տէր բայի է ի մտնել անյեալ գե բային:

171. Անորոջ դերբային, մանաւանդ ուղղականին տէր բային եթէ դերանուն ըլլայ, որովան կը դրուի. ինչպէս,

Ի կալ նմա յաղօթս . — անոր աղօթի ինկուստ արգելք:
Նմա տէր բայի է ի կալին:

Ոչ կամիմք թագաւորել դոս . — արոր մտնուողի:

Ը ընէ՛ սողեր . կամ ընէ՛ սողեր որ ար մտնուողի:
Գոս տէր բայի է թագաւորելին:

Երթալ անցանել ինչ յաշխարհ իմ . — երթա՞մ անցա՞լ իմ ի՞նչ երկիրս:

Ինչ տէր բայի է երթալ անցանելին:

172. Անյեալ դերբայը է՞ հական բային հետ Յարակարար Գերակարար և Սորորարարան անյեալ ժամանակները կը շինեն ըսինք Գերբայներուն մէջ (148): Այս ժամանակներուն եղակի երրորդ դէմքերը ամէն դէմքի տեղ կը բանին եղակի և յոգնակի, երբ քովերնին սեռական հոլովով իմ, քո, նորս. Մեր, Ձեր, Նոցա դերանունները տէր բայի առնեն, ինչպէս.

Յարակարար ժամանակին եղակի երրորդ դէմքը ամէն դէմքի տեղ,

Սիրեալ է իմ,	Ա. դէմք՝ Մը.
Սիրեալ է քո,	Բ. դէմք՝ Նը.
Սիրեալ է նորս,	Գ. դէմք՝ Նը.
Սիրեալ է մեր,	Ա. դէմք՝ Յոք.
Սիրեալ է ձեր,	Բ. դէմք՝ Յոք.
Սիրեալ է նոցա,	Գ. դէմք՝ Յոք.

Ինչպէս օրինակներուն մէջ կը տեսնուի. Սիրեալ է մէջս ելալի երրորդ դէմք մնացած է, բայց ի՞նչ դերանունը Ա. դէմքի եղակի յիմած է, ան Բ. դէմքի եղակին, նոցան Գ. դէմքի եղակին:

նոյնպէս ալ Քրք Ա. Դեմ⁴ յոգնալին, յերբ Բ. Դեմ⁴ յոգնալին, եւ
յան Գ. Դեմ⁴ յոգնալին. անանկ որ ըսուած է
Սիրեալ է իմ, փոխանկ ըսուելու
Սիրեալ է քո, " Սիրեալ եմ ես,
Սիրեալ է նորա, " Սիրեալ ես դու,
Սիրեալ է մեր, " Սիրեալ էք մեր,
Սիրեալ է ձեր, " Սիրեալ էք դուք,
Սիրեալ է նոցա, " Սիրեալ են նոցա:

Ասանկ ալ Գերայտար ժամանակին եղակի
երրորդ-դէմքը ամէն դէմքի տեղ կը դորժած
ուի. ինչպէս,

Սիրեալ էր իմ,	Ա. Դեմ ⁴ . Ել
Սիրեալ էր քո,	Բ. Դեմ ⁴ Ել
Սիրեալ էր նորա,	Գ. Դեմ ⁴ Ել
Սիրեալ էր մեր,	Ա. Դեմ ⁴ Յոգ.
Սիրեալ էր ձեր,	Բ. Դեմ ⁴ Յոգ.
Սիրեալ էր նոցա,	Գ. Դեմ ⁴ Յոգ.

Ասանկ ալ Սարգստատկան անցեալ ժամանակին
եղակի երրորդ-դէմքը ամէն դէմքի տեղ կը
դորժածուի. ինչպէս,

Սիրեալ իցէ իմ,	Ա. Դեմ ⁴ Ել
Սիրեալ իցէ քո,	Բ. Դեմ ⁴ Ել
Սիրեալ իցէ նորա,	Գ. Դեմ ⁴ Ել
Սիրեալ իցէ մեր,	Ա. Դեմ ⁴ Յոգ.
Սիրեալ իցէ ձեր,	Բ. Դեմ ⁴ Յոգ.
Սիրեալ իցէ նոցա,	Գ. Դեմ ⁴ Յոգ.

173. Վերի օրինակներուն մէջ կը տեսնուի
որ առաջ անցեալ դերբայը, ետքը եւկան Բայը
և ետքը դերանուն տեղ բային դրուած են. այս
կարգը կրնայ վտխոխիլ սովորաբար, այս
ուչ 21 :

Սիրեալ է իմ,
է իմ Սիրեալ,
իմ է Սիրեալ,
իմ Սիրեալ է:

Չ կամ ոչ մտկայ դնել պէտք ըլլայ, սովո
րաբար էական բայը անցեալ դերբայէն առաջ
կը դրուի. ինչպէս,

չէ Սիրեալ իմ,
իմ չէ Սիրեալ,
չէ իմ Սիրեալ.

Եւ չըսուիր Սիրեալ չէ իմ, Սիրեալ իմ չէ.
174. Առաջին և երկրորդ դէմքի բայե

րուն տէր բային, Եւ, Մեւ, Դու, Դու, սովո
րաբար յայտնի չեն դրուիր. ուստի կ'ըսուի
կամիմք տեսանել. վտխանակ ըսելու, Մեւ
կամիմք տեսանել,
խորհեցար գնալ. վտխանակ ըսելու, Դու
խորհեցար գնալ:

Բայց երրորդ դէմքի բայերուն դերանուն
տէր բայները, Եւ, Եւտ, Իմն, Իմեան, ան
ատեն յայտնի չեն դրուիր, երբ նախընթաց
բային տէր բային ցուցնեն. ինչպէս,

Չաքլոս խնդրէր տեսանել, եւ ոչ կարէր. — Չու
+եւ Կուգէր տեսնել, ու չէր կրնար:

Հոս կարէր բային տէր բային դրուածեամբ նա է, որ չէ շըք
ուած, ըստ սլուած միևնոյն Չարեանին համար է իւրք. ու
չող և չկրողը Չաքլոսն է. Բ. տի աւելորդ է ըսելը, Չու
գետ խնդրէր տեսանել, և ոչ կարէր նա:

175. Վերը (164) ըսուեցաւ թէ տէր բա
յին թուով կը համաձայնի իր բային տային.

քըն յոգնակի բային տէր բային յոգնակի
 ուղղական կ'ըլլայ : Բայց յոգնակի ուղղական
 անունները երբեմն յոգնականացուցիչ + ին
 տեղ « գիրն սուներով տէր բայի կ'ըլլան, և
 քարձեալ համաձայն կը համարուին . ինչպէս,
 Արտասուս բաղում հեղան . — շոք արցունս բախ-
 օսեցան :

Կնձ արտասուս դան ընդ մորթութիւնդ . — Եւր-
 բոմբեանք վրայ լալ կոտայ :

Երիս խորհուրդս զարմանալիս գործեցան . — Երեւ
 զարմանալի խորհուրդներ քործուեցան :

Բայն ալ եզակի կրնայ գրուիլ . ինչպէս,
 Յուեալ է . . . այլում չորհն բժշկութեանց . —
 օրեշն արտաս է բժշկութեան շորհ :

Երիս խորհուրդս սոսկալիս ի քեզ տեսանի . —
 Երեւ սոսկալի խորհուրդներ քո զբար լը տեսանին :
 Ոչ էր ընդ նոսա Աստուածս օտարոտիս . — անոնց
 հետ օտար աստուածներ չկային :

ԳԼՈՒԽ Բ.

ԽՆԴԻՐ ԵՒ ԽՆԴԻՐԱՌՈՒ

176. Խնդիր կ'ըսուին այն բառերը, որ
 Խնդրոտուին նշանակութիւնը կ'որոշեն կամ
 կ'ամբողջացնեն :

Ինչպէս, երբ ըսենք Աստուած «տեղծ», ասի-
 կա ամբողջ խօսք մը չկազմեր, վասն զի կ'իմա-

նանք որ Աստուած ստեղծեր է, ստեղծողն
 Աստուած է, բայց չենք իմանար թէ ինչ բա-
 տեղծեր է. ուստի հարկ է որ քովը ուրիշ
 բառ մը դնենք, օրինակի համար. Աստուած
 «տեղծ զարարած», և կը հասկնանք որ Աստուած
 ստեղծեր է արարածները, կ'ըլլայ խօսք մը .
 ահա զարարած բառը «տեղծ բային նշանակու-
 թիւնը ամբողջացուց, և անոր խնդիրն եղաւ :
 Իսկ թէ որ ուզենք իմանալ թէ Աստուած ա-
 րարածները «տեղծ ստեղծեր է, վերի խօսքին
 քով ուրիշ բառ մ'ալ կը դնենք. օրինակի
 համար, Աստուած «տեղծ զարարածս յաշնչէ, և կը
 հասկնանք որ Աստուած արարածները «շնչէ
 ստեղծեր է. կ'ըլլայ ամբողջ խօսք մը . վասն զի
 ստեղծելու գործողութեանը՝ ստեղծողը ցուց-
 ուած է, որ է Աստուած . ստեղծուածներն ալ
 ցուցուած են, որ են արարածները . և սուկէ ստեղ-
 ժելը ցուցուած է, որ է «շնչէ բառը :

Ահա զարարած և յաշնչէ բառերը Խնդիր
 կ'ըսուին «տեղծ խնդրառուին :

Խնդիրը երկու կերպ կ'ըլլայ, Սեռի խնդիր
 և Բնութեան խնդիր :

1. Սեռի Խնդիր

177. Ներգործական բայերը հայցական
 հորով խնդիր կ'ունենան, որն որ գործողու-
 թիւնը կրողն է, և կ'ըսուի Սեռի Խնդիր, և շօ-
 կամ Խնչ Բանը հարցման կը պատասխանէ, զոր-
 օրինակ, Սեռի՞ ներգործական բայ է, և հարկ

է որ քովը դրուի հայցական հորովով այն բա-
նը որ կը սիրուի, սիրոյ գործողութիւնը կը
կրէ. ինչպէս,

Սիրեցի Պարոտձ. սիրեցի շեղ. սիրեցի շա.
Պարոտձ. շեղ. շա հայցական սեռի խնդիր են սրբո՛ր բա-
ներուն. վասն զի ես եմ որ կը սիրեմ, և անոնք կը սի-
րուին:

Չով սիրեցի. — Պարոտձ, հայցական սեռի խնդիր է:

Չով սիրեցի. — շեղ, հայցական սեռի խնդիր է:

Չով սիրեցի. — շա, հայցական սեռի խնդիր է:

Անդգամն անգոսնէ դերաս. — անգոսնէ կ'անգոսնէ
երասք:

Ո՞վ կ'անգոսնէ. — Անգոսն, տէր բայի է անգոսնէ բային. Ի՞նչ
բանը կ'անգոսնէ. — դերաս, հայցական սեռի խնդիր է ան-
գոսնէ ներգործական բային:

Յովաննէս մկրտեաց զՅիսուս. — Յովաննէս մկր-
տեց Յիսուսը:

Ո՞վ մկրտեց. — Յովաննէս, տէր բայի է մկրտեաց բային. Չով
մկրտեց. — զՅիսուս, հայցական սեռի խնդիր է մկրտեաց ներ-
գործական բային:

Առնու զհացն. — հացը կ'առնէ:

Ո՞վ կ'առնէ. — ես, զորութեամբ տէր բայի առնու բային.
Ի՞նչ բանը կ'առնէ. — զհացն, սեռի խնդիր է առնու ներգոր-
ծական բային:

178. Երբ սեռի խնդիրը անորոշ բան
մ'է, շնախդիրը չդրուիր, և Անորոշ կամ Ան-
շախդիբ հայցական կ'ըսուի. ինչպէս,

Որթ Խաղող բերէ. — որթը Խաղող ին բերէ:

Ո՞վ Խաղող բերէ. — որթը, տէր բայի բերէին:

Որթը Ի՞նչ բան բերէ. — Խաղող, սեռի խնդիր է բերէին, բայց
անմտախդիր հայցական սեռի խնդիր է. ինչու որ անտիշ բան
մ'է, չը յայտնեմ թէ այս կամ այն Խաղողէն կը բերէ. այլ
Խաղող ին բերէ:

Յատուկ անունները, դերանունները և

անորոշ թուական ածականները և անոնց հետ
եզոյ գոյականները, և գիմնորոշ յօդ ու յատ-
կացուցիչ ունեցող բառերը աննախդիր հայ-
ցական չեն ըլլար. չըսուիր տեսի Մարտի, նա,
մե, այր մե, այրն, հայր Ի՛մ. հապա սխաի ըս-
ուի տեսի Ղարկոս, շնա, շոմն, շայր ոմն,
շայրն, շհայր իմ:

179. Յոգնակի աննախդիր կամ անորոշ
հայցական անունները երբեմն ուղղականի
կերպով + ով կը գրուին. ինչպէս,

Օրհնութիւն և վառ + տային. — փոխանակ
ըսելու, օրհնութիւն և վառ + տային. օրհ-
նաթիւն ա + փառ + կոտորային:

Նոր սքանչելիք տեսանեմք. — փոխանակ ըսե-
լու, նոր սքանչելիք տեսանեմք. նոր + անչե-
լի + ին փեմնէն:

Ստացան սպրճան + յախտենական. — փոխա-
նակ ըսելու, ստացան սպրճանս, յախտե-
նական. յախտենական սպրճան + անեցան:

Որդ + ինձ կարդացէք. — փոխանակ ըսելու,
որդ + ինձ կարդացէք. Ինձէ համար ողբ ըսէ +:

180. Ներգործական բայերուն սեռի խնդ-
րից կրաւորական բայերուն մէջ տէր բայի
կ'ըլլայ, և ներգործականի տէր բային կը-
րաւորականին առջև ստիւորաբար բացառական
հորովով սեռի խնդիր կ'ըլլայ. ինչպէս,

Ներք. Յովաննէս մկրտեաց զՅիսուս:

Կրա. Յիսուս մկրտեացաւ ի Յովաննէս:

Մկրտեաց Ներք. բային տէր բային է Յովաննէս, և սեռի խնդ-
րից զՅիսուս. բայց կը բաշտ կ'աւորական եզու, մկրտեաց:

ան ատեն Յովհաննէս բացատրական գրութեցաւ, ի Յովհաննէ, և Յիսուս ուղղական տէր բայի գրութեցաւ, Յիսուս՝ աւստի բացատրեցաւ Յիսուս մկրտեցաւ ի Յովհաննէ, ո՞վ մկրտեցաւ. — Յիսուս, տէր բայի է, մկրտեցաւ ի Յովհաննէ, ո՞վ սկի. Յովհաննէսն բացատրական սեռի խնդիր է Վրդեցաւ կրաւորական բային:

Ներք. Հիւան շինեաց զտունն:
Կրա. Տունն շինեցաւ ի հիւսանէ:

Ներքործական օրինակին մէջ, ո՞վ շինեց տունը, — Հիւան, տէր բայի է շինեաց ներքործական բային, կրաւորական օրինակին մէջ, ի՞նչ քան շինուեցաւ, — Տունը, տէր բայի է շինեցաւ կրաւորական բային: Ներք. օրինակին մէջ, հիւսը ինչ քան շինեց, — Տունը, սեռի խնդիր է շինեաց շերք. բային, կրա. օրինակին մէջ, տունը ո՞ւսով շինուեցաւ, — Ի հիւսանէ, բացատրական սեռի խնդիր է շինեցաւ կրաւորական բային:

2. ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

181. Ներքործական, կրաւորական և չէզորք բայերը, նոյնպէս նաև գերբայները երբ իրրև բայ գործածուին, իրենց նշանակութեանը համեմատ հօլովներով խնդիր կ'առնեն. այս խնդիրը կ'ըսուի քննութեան խնդիր:

182. Իւրաքանչիւր հօլովով բնութեան խնդիրներուն վրայ համառօտիւ տեղեկութիւն տանք:

Ուղղական հօլով

183. Էական բայերը եմ, լինիմ, եղաւնիմ, գամ, կը պահանջեն ուղղական հօլովով խնդիր, որ տէր բայինն ինչ ըլլալը կը ցուցնէ. ինչպէս,

Աստուած է հօլը:

Ո՞վ հօլը. — Աստուած, տէր բայի է բային: Ինչ է Աստուած. — հօլը, ուղ. բնութեան խնդիր է բային:

Յանկալի է նա:

Ի՞նչ թե՛ ես:

Այն այն էր իշխան:

184. Էական բայերուն այս ուղղական հօլով խնդիրը երբեմն նախքէն որական հօլովով կը գրուի. բայց ան ատեն նշանակութիւնն ալ քիչ մը կը փոխուի, անանկ որ ոչ ուղղականի և ոչ բուն տրականի նշանակութիւն կ'ունենայ, այլ տեղը ըսել կ'ըլլայ. ինչպէս,

Ես եղեց ի հայր, և և նա եղիցի յորդի. — Ես հօլը տեղ ըլլամ, ան ալ զաստի՛ տեղ ըլլայ:

Հաս ի հայր և յորդի նախքիւ տրական են ուղղականի տեղ, և նշանակութիւնն ալ հօլ տեղ, զաստի՛ տեղ եղամ է. Ի՞նչ որ ուղղական ըսուեր, և երեց հայր, ան ատեն հօլ տեղ չէր նշանակեր այնպիսի, որչափ բուն հայր ըլլամ ըսել կ'ըլլար: Եղիցուք ձեզ ի Ժառանգ. — Յեզի Ժառանգ կամ Ժառանգի տեղ ըլլամ:

Մովսէս յորդեգիւ եղեւ. — Մովսէս որդեգիւ եղաւ:

185. Էական բայէն զատ ուրիշ բայեր ալ կան, ինչպէս են Անսանեմ, կոչեմ, Ասանեմ, Գլանեմ, կարգեմ, կացուցանեմ, և ուրիշ ասանց մօտ նշանակութիւն ունեցող բայեր և ուրիշներ, որ ուղղական հօլով խնդիր կ'առնեն. ինչպէս,

Ծնաւ Յիսուս, որ անուանեցաւ Քրիստոս. —

Ձնաւ Յիսուս, որ Քրիստոս ըսուեցաւ:

Ի՞նչ գրուեցաւ անունը, — Քրիստոս, ուղ. բնութեան խնդիր է անուանեցաւ բային:

Ո՞ կացոյց զիս դատարան. — ո՞վ զիս դատարան կեցուց:

Ի՞նչ կոչեցիս կեփա. — Դուն կեփա կոչեցիս:

Կոչեաց զանուն նորա Յիսուս . — անոր անունը Յիսուս կանչեց :

Մտեմ ի բոյնն աղանի , եւ անդուստ արտաս ելանեմ . — աղանի (աղանիի պէս) իւր Տրմեմ քոյնը , եւ անիւ արտաս (արտասի պէս) դոտրս ՚իւլեմ :

186. Այս բայերուն ուղղական խնդիրն ալ երբ նախդրիւ արական գրուի , նշանակութիւնը քիչ մը կը փոխուի . ինչպէս ,

Եզ զիս յռնել . — զիս ունիլ արեւ դրստ :

Համարեցաւ յարքեալ . — ճիւղով արեւի կարծեց :

Կարգեաց զնա ի Բահանայ . — Բահանայ արեւի կարգեց :

187. Քիտնալ պէտք է որ բայերուն ուղղական խնդիրը թէ որ եզականի մը վրայով է խօսքը՝ սովորաբար եզակի կը գրուի . իսկ թէ որ յոգնականի վրայով՝ յոգնակի . սա տարբերութեամբ որ ներգործական բայերուն եւ անորիչ գերբային քով յոգնակի ուղղական խնդիրը յոգնականնացոցիչ + ին տեղ աւելի « առնելով կը գրուի (տես 175) . ինչպէս ,

Կացո զնոսա իշխանս . — զանոս + իշխան կեցոր :

Կացո ներգործական բային իշխան ուղղական խնդիր է , եւ ուով գրուի է : Աշխարհարատ ին մէջ եզակի , իշխան , կը թարգմանուի . եւ չէ թէ յոգնակի , իշխաններ :

Եզ զձեզ սեռուչս . — յեզ արտասուլ դրստ :

Կենդանիս արար զմեզ . — մեզ կենդանի ըրտ :

Յանդիման կայուցանել զձեզ սուրբս եւ անբիծս եւ անարատս . — յեզ սուրբ եւ անբիծ եւ անարատ արեւաց կեցունել :

Մինչեւ մերկս եւ վիրաւորս փախչել . — մինչեւ մերկ ու վիրասոր փախչել :

Մնամօթս եւ անդատապարտս կալ . — անամօթ ու անդատապարտ կենալ :

Վերջին երկու օրինակներուն մէջ փախչել եւ փախչողը անորիչ գերբայներ են . բայց ուղղական խնդիրին ուով առած են :

188. Կրնայ ըլլալ որ ուղղական խնդիրները առանց « ի » , ինչպէս նաև առանց « ի եզակի գրուին » . ինչպէս ,

Զուսին եւ զաստեղս արար իշխանական զիշխարոյ . — ըստինք եւ աստեղը ճիշտորտան իշխան ըրտ :

Հոս իշխանականը որ ուղ . խնդիր է արդ ներգործական բային եզակի գրուած է :

Զամենսեսան պարեբազմող եւ իշխանօ՞ սուսել ըարի իցէ , եթէ սիրելիս եւ բարեկամս . — ամենք պարեբազմող եւ իշխանօ՞ ոսնենալը աղէկ է մի , ի՞նչէ՞ սիրելի ու բարեկամ :

Հոս պարեբազմող եւ իշխանի որ ուղ . խնդիր են ունիլ գերբային եզակի գրուած են , եւ միևնոյն օրինակին մէջ սիրելիս եւ բարեկամս բառերը՝ որ նայեցես ուղ . խնդիր են գործածեամբ ունիլ գերբայի մը , ուով յոգնակի գրուած են վերի կանոնին համեմատ :

189. Կըլլայ որ ուղղական անուն մը խօսքի մէջ պաշտօն մը չունեցած կը գրուի կանչելու կերպով . ասանկները որ երբեմն հարկի կարող ալ անցած էին՝ կուշկան բառ կ'ըսուին . ինչպէս ,

Որդեալի , զինչ գործ գործեցեր . — որդեալ , ինչ գործ գործեցեր :

Բի՛նչի , բժիկեա զանձն քո . — Բի՛նչի , բժիկե Կոտնչի :

Չափե՛, փութա է՛ջ այտի . — Չափես քոնս ինք
արիէ :

Լուք, որքնա՛կ, խրատու հօր քոյ, — Տորի ըրէ,
որաս, քո հօրք իրառին :

Մասերուք, հեթանոսք, եւ լուարուք . — Տօրե-
ցե՛, հեթանոսներ, եւ լեցե՛ :

Ապրեցս զիս, աէր, ի մարդոյ շարէ . — Դէր .
չար Տարքե աղաթե՛ զե՛ :

Օրինակներուն մէջ կ'երևայ որ կոչական հո-
լով ցուցուածները աղական հօլով են, բայց
կանչուած կերպ մ'ունին, անոր համար երկ-
րորդ դէմք են, և իրենց հեռուորդ բայերն ալ
երկրորդ դէմք դրուած են :

190. Կոչական հօլովին հետ կը գրուին
նաև ո՛վ և դո՛ւս բառերը, երբեմն դո՛ւս ին տեղ
դ զիմորոյ մը կ'աւելցուի ծայրք . ինչպէս,
Ո՛վ տեր, ո՞չ այս բանք են իմ . — ո՛վ տէր աս զե՛ն
իմ խօսեցս :

Ս՛յք դո՛ւ, չգիտեմ զի՛նչ խօսիս . — դո՛ւն ո՛վ
Տարք, չեմ գիտեր ի՛նչ ին խօսիս :

Ո՞վ հէքք եւ թշուառականք . — ո՞վ հե՛տ և ինչ-
ուտառական դո՛ւ :

Ո՛վ անարժանդ . — ո՛վ անարժան դո՛ւ :

191. Երբ կոչականն իրմէ առաջ ամական
մը ունի, և ինքը յատուկ անուն է, դ զիմ-
որոյր ամականին վրայ կ'աւելցուի . ինչպէս,

Բաջդ Թէօփիլէ :

Բաջդ Փեառոս :

Պուրք հայրապետք Յակոբ :

192. Իսկ թէ որ իրմէ ետքը ամական մը

կամ յատկացուցիչ և խնդիր ըլլայ, զիմորոյը
կոչական բառին վրայ կը դրուի . ինչպէս,

Խորհրդականքդ առաքինիք :

Այրք մահու :

Ողջ եր, արքայդ հրէից :

Անուանիդ ի վկայս :

Սեռական հօլով

193. Էական բայերը սեռական հօլով ալ
խնդիր կ'առնեն . ինչպէս,

Իմ է հանճար եւ զօրութիւն . — հանճար դո՛ւ
բո՛ւնեանք իմա է :

չառ ի սեռական հօլով խնդիր է էական բային . և նշանա-
կութեանը աւելի սեփականութիւն մը կը ցուցնէ, իմն է՛ իմ
սեփականութիւնս է ըսելու պէս :

Բո է տիւ եւ քո է գիշեր . — քուիդ է քիտը, և
քուիդ է գիշերը :

Նար է ծով . — անքն է ծովը :

199. Էական բայի քով սեռական հօլով
ներքը առնելու ալ կը նշանակեն . ինչպէս,

են իմ եղբարք հինգ . — ես հինգ եղբարք առնիմ :

Իմ սեռական հօլով խնդիր է են էական բային . և եղբարք
հինգ ալ տէր բայի . Գիտել արժան է որ, ունեցողը որ է ես
ուզողականը գրաբարի մէջ սեռական դրուած է . և ունեցա-
ծըս որ են հինգ եղբարք հայցական սեռի խնդիրը, ուզողական
տէր բայի գրուած է . ստանկ զիմանալու է սեռական խնդ-
րով էական բային առնելու նշանակած բոլոր օրինակներուն
համար :

Ոյք իցեն կրկու հանդերձք . — ով որ երկու հան-
դերձ առնի :

Առն Տիւն էին երկու որդիք . — Տարբ մը երկուս
որոյ անկեր :

Ոչ դոյ մեր զօրութիւն . — Տե՛ս զքրոսթիան շա-
նին :

Ուստի երբ ուզենք Ռաբաթսը շար զքրոսթիան
անկեր աշխարհաբառը գրաբառի թարգմանել,
պիտի ըսենք, եր Ռաբաթսին զքրոսթիան յոյժ . զի-
սանակ ըսելու Ռաբաթսն անկեր զքրոսթիան յոյժ .
այս վերջին ձևն ալ թէպէտ կը գործածուի,
բայց հեղինակներն աւելի էական բայով գոր-
ծածուած ձևը կ'ընդունին :

195. Ծախելու և դնելու նշանակութիւն
ունեցող բայերն ալ սեռական հոլովով խնդիր
կ'առնեն գրամին անունը, կամ այն բանին ա-
նունը՝ որուն հետ որ փոխանակութիւն պի-
տի ըլլայ . ինչպէս :

Վաճառեցին գնովսէփ քանն դահեկանի . — քանն
դրոշի ծախեցին Յովսէփ :

Քանի՛ լաճառեցին . — քանն դահեկանի, սեռական խնդիր է
լաճառեցին բային :

Վաճառեաց երեւոտն դահեկանի . — երեւոտն դը-
րոշի ծախեց :

Ո՛չ ապաքէն երկու ճնճղուկք դանիէ մե՛ղ վա-
ճառին . — երկու ճնճղուկ մե՛ղ սարէ շտախտի՞ք մը :

Գնեաց յիսոան դահեկանի . — յիսոան դրոշի ծախս-
անունն հինգ զարկ . դահեկանաց :

Ուստի երբ ուզենք Յովսէփ քանն դահեկանի
շար դրոշի ծախեց աշխարհաբառը գրաբառի
թարգմանել, պիտի ըսենք, Յովսէփ վաճառեաց
դրոշան հինգ զարկ . դահեկանաց :

196. Ծախելու և դնելու նշանակութիւն
ունեցող բայերուն պահանջած սեռական հոլը-
վով խնդիրը ընք նախդրով ալ կը գրուի, ա-
ռանց իր նշանակութիւնը փոխելու . ինչպէս ,

Վաճառե գնոսա ընք յիսոան դահեկանի . — զանոն
յիսոան դրոշի կը ծախի :

Ընդ երկից հարիւրոց դահեկանաց . — երեք հարիւր
դրոշի ըսել է :

197. Տարիք ցուցնող բառերն ալ սեռա-
կան հոլով խնդիր կ'ըլլան, և նշանակութիւն-
նին քանի՞ տարուան հարցման կը պատասխանէ .
ինչպէս ,

Վախճանեցաւ Յովսէփ ամաց հարիւր և տասանց .
— Յովսէփ հարիւր տասն տարուան մեծասն :

Քանի՛ տարուան վախճանեցաւ Յովսէփ . — ամաց հարիւր և տա-
սանց, սեռական հոլով խնդիր է վախճանեցաւ բային :

Իր ամաց երկուտասանից . — տասներկու տարուան էր :

Աղէքսանդր երեւոտն և երկուսց ամաց եղեալ վախ-
ճանեցաւ . — Աղէքսանդր երեւոտն և երկու տար-
ուան ըլլալով մեծասն :

Նոյ էր ամաց վեց հարիւրոց . — Նոյ վեց հարիւր տար-
ուան էր :

Ուստի երբ ուզենք քանն դահեկանի մեծասն աշ-
խարհաբառը գրաբառի թարգմանել, պիտի
ըսենք մեծասն ամաց քաննից :

198. Չափ ցուցնող բառերն ալ սեռական
հոլով խնդիր կ'ըլլան . ինչպէս ,

Լայնութիւնն քանն էր կանգնոց քաննից . — քանն
լայնութիւնը քանն կանգնոցն էր :

Կաթնոջ սեռական հոլով խնդիր է եր բային :

Բարձրութիւն նորա քսան կանխնոյ : — անոր քարճերու յիւսը քսան կանխան :

Գործիական հոլով

199. Գործիականը որով կամ որնոցմով, և ինչ բանով կամ ինչ բաներով հարցմանց պատասխան է. ինչպէս,

Ամենայն ինչ նովա եղեւ. — ամէն բան անով եղաւ :

Որով եղաւ. — նովա, գործիական հոլով խնդիր է ելն բային : Հովուեացես զնոսա քառադանա երկաթեաւ. — զանոնք երկաթե քառադանով հովուես :

Ինչ բանով հովուես. — քառադանա երկաթեաւ, գործիական հոլով խնդիր է հովուեցես բային :

Զփեսորոք պատասպարիւք. — զփեսորներով իք պարսպարներ :

Որք ծառայութեամբ անցուցին զկեանս, զղջացան. — անոնք որ ծառայութեանով կեանք անցացին զղջացին :

Հայցական հոլով

200. Ժամանակ ցուցնող անունները հայցական հոլով բնութեան խնդիր կ'ըլլան, ու որչափ արեւն կամ որչափ արեւնի մեջ հարցման կը պատասխանեն. ինչպէս,

Զ՛ից օր արար սէր Աստուած զերկինս եւ զերկիր. — ից ասար մեջ արեւ Աստուած արեւմեց երկինս ու երկիր :

Որչափ արեւի մէջ արար. — զից օր, հայցական բնութեան խնդիր է արար ներգործական բային :

Տեսին զգործս իմ զբարաստան ամ. — բարաստան որարի իմ գործերս արեան :

Որչափ արեւ սեփն. — դաստան ամ, հայցական բնութեան խնդիր է արեւին ներգործական բային :

Զփեշերն ողջն աշխատեցաք. — քուրք փեշերն աշխատեցան :

Որչափ արեւ աշխատեցաք. — զփեշերն ողջն, հայցական բնութեան խնդիր է աշխատեցաք շէղք բային :

Եղեւ ջրհեղեղ զբարաստան արեւ եւ զբարաստան փեշեր. — բարաստան օր և բարաստան փեշեր ջրհեղեղ եղաւ :

Որչափ արեւ եղև ջրհեղեղ. — դաստան արեւ և դաստան փեշեր, հայցական բնութեան խնդիր է եղև եական բային :

Օրինակներուն մէջ յայտնի կ'երևայ թէ այս հայցական բնութեան խնդիրը աւելի նախորիւ տրական կամ ներգոյական հոլովներու նշանակութիւն ունի. ինչպէս զից օր՝ վոխանակ ըսելու է ից ասարս. զբարաստան ամ՝ վոխանակ ըսելու ընդ բարաստան ամ. և այլն :

201. Հայցական բնութեան խնդիրը անպարտէր ալ կը գրուի. ինչպէս,

Ծառայեաց ամս եօթն. — եօթն որարի ծառայեց :

Լուռ եկաց ասարս երկորասուն. — արաներկու օր լուռ կեցաւ :

Փոքր մի ծամանակ ընդ ձեզ եմ. — ինչ մը արեւ յեղեկ հեթ եմ :

Ուստի երբ ուզենք քուրք օրը ծոմ կեցաւ, ից որարի Թախարեց աշխարհաբառները գրաբառի թարգմանել, պիտի ըսենք պանեաց զօրն ողջն, Թախարեաց ամս ից կամ զամս ից :

202. Ըամբայի անուններն ալ նախորդ

կամ աննախդիր հայցական հոլով բնութեան
խնդիր կ'ըլլան արականի մտօք . ինչպէս ,

Տրտմութեամբ երթային զերկայնութեան ճա-
նապարհին . այսինքն՝ ընդ երկայնութեան ճա-
նապարհին . — որքո՞ւմ կ'երկային երկար ճանա-
պարհը :

Երթիչէք զճանապարհն ձեր , այսինքն՝ ընդ ճանա-
պարհն ձեր . — յեր ճանապարհը քացե՛ք :

Նորա բնակեցան զեզր ծովուն . այսինքն՝ յեզր
կամ ընդ եզր . — անտէ՛ք ծովուն եզրը բնակեցան :

Գնաց ճանապարհ ժամանակս բազումս . այսին-
քն՝ է ճանապարհ կամ ընդ ճանապարհ . — շար
ժամանակ ճանապարհ ըրաս :

Ճանապարհ աննախդիր հայցական բնութեան խնդիր փոխանակ
արականի դրուած է գնաց բային վրայ . ժամանակս Բազումս
ալ աննախդիր հայցական բնութեան խնդիր է գնաց բային .
վասն զի ժամանակ ցուցնող բառ է , տես Վերը 204 թուա-
համարը :

Ուտի երբ ուզենք ծորաբանս ճանապարհ-
ներ քնաց աշխարհաբառը դրարառի թարգմա-
նել , պիտի ընենք քնաց զճանապարհս յերթս :

203. Չափի անուններն ալ հայցական
բնութեան խնդիր կ'ըլլան , փոխանակ տրա-
կանի կամ գործիականի . ինչպէս ,

Բարձրանալ հնճեքատան կանխոան . այսինքն՝ է
հնճեքատան կանխոան կամ հնճեքատան կանխուան .
— ասան և հնճեք կանխոան Բարձրանալ :

Ձկնի մարմնոց նոցա ոսկի անուսին . այսինքն՝
նշող . է նշի . — անոնց մարմններան իշող
ոսկի կ'անուսին :

Բարձին զնչխարսն երկորտան առկաթի . այսինքն՝

Երկորտան առկաթով , յերկորտան առկաթի . — ասան
երկու առկաթ կորորտանէ վերջոսցին :

204. Չեի անուններն ալ հայցական բը-
նութեան խնդիր կ'ըլլան , փոխանակ արականի
կամ գործիականի . ինչպէս ,

Չտարսն յձև եւ զբնակ Բարեկտնի շինէր . այսին-
քն՝ յնով եւ օրբնակ , է յև եւ յօրբնակ . — Տարսն
տաղաթը կը շինէր Բարեկտնին յնով և օրբնակով :

Ձե՞նչ օրբնակ վկայեցին . այսինքն՝ որ՞ով օրբնակա-
յե՞նչ օրբնակ . — է՞նչ օրբնակով վկայեցին :

Տրական հոլով

Ա . Վերջանալով արական

205 . Վերջահոլով արականը որ՞ո՞ւմ , որո՞նց ,
տաճկերէն քե՞զ , քե՞զէք՞ հարցմանց կը պատաս-
խանէ . ինչպէս ,

Փոխ տայ Աստուծոյ , որ ողորմի անանկին . — Աս-
տուծոյ փոխ կտարայ ան , որ անանկին կ'ողորմի :

Որ՞ո՞ւ փոխ տայ , — Աստուծոյ , վերջահոլով արական բնու-
թեան խնդիր է փոխ տայ բային :

Որ՞ո՞ւ ողորմի . — անանկին , վերջահոլով արական բնութեան խն-
դիր է ողորմի բային :

Ոչ գոյ մը զիրկութիւն . — մեղի փրկութեան զկայ :

Որ՞ո՞նց ոչ գոյ փրկութիւն . — էլ , վերջահոլով արական բնու-
թեան խնդիր է գոյ բային :

Կայր կտաքի յորժամ առաջնորդէ . — կայրը երբ կտա-
քի առաջնորդէ :

Խոտառվանել քանանային . — քանանային խոտառվանել :

Պատանի եղբօրն . — եղբօրն պատանի :

Հրամայել ծառային . — ծառային հրաման ընել :

Հասուցանել պետան . — փերովը հարսացանել :

206. Յուրեմ, Պաշտպանեմ բայերը հասարակօրէն հայցականի տեղ վերջահոլով արական խնդիր կ'առնուն. ինչպէս ,

Սէր ունայնէ յազթէ . փոխանակ ըսելու՝ սէր զամնայն յազթէ . — սերը ունէ բունէ իջ յազթէ :

Պաշտպանեաց իւրայելի . փոխանակ ըսելու՝ պաշտպանեաց իւրայելի . — իւրայելին պաշտպան եղան :

207. Կան անանկ բայեր ալ որ վերջահոլով արական խնդիր կ'առնուն փոխանակ հայցականի . բայց ան ատեն նշանակութիւննին ալ քիչ մը կը փոխուի . ինչպէս ,

Լուր ինձ . — ըսել կ'ըլլայ ինձի ծախի ըրե . չըլլար լուր զիս . բայց կ'ըսուի լուր զՅայն ի՞մ , որ ըսել կ'ըլլար ի՞մ Յայնս լաւ , եւ ոչ թէ ի՞մ Յայնեա ծախի ըրե . վասն զի այս վերջինին զբարտը կ'ըլլայ լուր Յայնէ ի՞մասմ . Յայնէ վերջահոլով արական դրուած , որովհետեւ լուր կը նշանակէ ծախի ըրե :

Անիծանել այլոց . — ըսել կ'ըլլայ անեծս կարգաւ օտրիշներան . իսկ անիծանել զայլ . ըսել կ'ըլլայ օտրիշները անիծել :

Հովուել հօտի . — ըսել կ'ըլլայ հովանաւորելն ընել հօտի . իսկ հովանել զհօտ , ըսել կ'ըլլայ հօտը հովանել :

Ձգալ ցաւոց . — ըսել կ'ըլլայ զհայտն ըլլալ ցաւաւորս . իսկ զհաւ ըցաւս , ըսել կ'ըլլայ ցաւերը զհաւ :

Բ. Նախարէս արական

208. Երբ բայը մէկ տեղայ մէկալ տեղ շարժում կը նշանակէ , ու կը հարցուի ո՞ր , նե՞րէյն , նախդրիւ արական խնդիր կ'առնու . ինչպէս ,

Չորաւ ի Բաղատն . — Բաղատը քնաց :

Ո՞ր շքաւ . — Ի Բաղատն , նախդրիւ արական բնութեան խնդիր է շքաւ բային :

Գնաց ի քոռն . — քոռն քնաց :

Ե՛լ Յակոբ յիջիպարոս . — Յակոբ Ե՛լիպարոս իջաւ :

Մտանել ի նաւ . — նաւ ծորել :

Արկանել ի ծով . — ծով ներել :

Հանել ի ցամաք . — ցամաք հանել :

Ելանել ի լեռան . — լեռան ելնել :

Փախչել շանապար . — անապար փախչել :

Այս աշխարհաբաններուն նայելով յայտնի կ'երևայ թէ նախդրիւ արական հոլովը աշխարհաբառի մէջ ուղղական կամ հայցական ձևով դրուած է . ուստի ըսին նշանակութեանը նայելու եմք . երկնս նայել աշխարհաբառը զըրարանի թարգմանելով՝ պիտի ըսենք յերկնս հայել . որովհետեւ նայիլ որեւ ո՞ր , — յերկնս , նախդրիւ արական : Ասանկ ալ որոն ծորել , զըրարաւ պիտի ըսենք ծորանել ի քոռն . հնոցն ինչաւ զրարաւ պիտի ըսենք անխանել ի հոցն :

209. Յ գիրն ալ նախդիր է ըսինք վերը (73) . և նախդրիւ արական հոլով կ'ըլլայ , մանաւանդ ասեմ , հարցանեմ , որմ բայերուն քով . ինչպէս ,

Ասէ ցնա . — կ'ըսէ անոր :

Յրկնչէին հարցանել ցնա . — Էլ վախճայն անոր հարցնել :

Ես ցղանդ սկապեան երկուս դահեկանս . — պանդակագետին երկուս դրոշ գոռոս :

240 . ԱՌ ալ նախդրի է ըսինք վերը (74) , և նախդրիւ արական հոլով կը շինէ այն բառերը , որ հոգի ունին , շնչաւոր են . ինչպէս , Յորժամ նրթիցես աւ իշխանն . — երբ ի իրանին երկուս :

Մասնան աւ փարխոցիս . — փարխոցնեբրոն մարեցան :

Իշխան և փարխոցի հոգի ունեցողներ են , անոր համար աւ ով նախդրիւ արական գրուած են :

241 . Աւ նախդրիւ եթէ հոգի չունեցող բառերուն վրայ դրուի , արականի նշանակութիւն չիտար . ինչպէս ուղղականի վրայ դրուելով զանազան նշանակութիւններ կուտայ բառին կամ բային նշանակութեան համեմատ , զոր օրինակ ,

Աւ սէր Քրիստոսի . — Քրիստոսի սիրոյն համար :

Ոչ թէ աւ ատել ատում — ոչ թէ սպելու համար էլ լսեմ :

Աւ չժուժել ծախուցն եղև փախտական . — ծախին չիքիմանակն առաւ փախ :

Աւ ինաստունս ունել պինն . — ինչպէնք էմաստ ասանեբրոս կարի քնել :

Աւ ոսն հարկանել . — սորի ասի զարնել :

Որպէս լոյսն աւ իտաւր . — ինչպէս լոյսն մասնին Կով , այսինքն մասնին քաղաքաբելով :

242 . Ընդ ալ նախդրի է ըսինք վերը (75) ,

և նախդրիւ արական հոլով կը շինէ , բայց կերպ կերպ նշանակութեամբ :

Ա . Բանի մը մէջէն անցնիլ նշանակելու համար՝ ընդ ով նախդրիւ արական հոլով կը գործածուի . ինչպէս ,

Մասնել ընդ նեղ դուսն . — նեղ դուսն մարել :

Գնաց ընդ արատայսն ի շաբաթու . — շաբաթ օրը արտերսան մեջէն անցաւ :

Այս աշխարհաբառներէն կ'երևայ որ բացառական հոլովի թարգմանուած են ընդ ով նախդրիւ արական ձևացած բառերը . ուստի պարտաւանին քոսն մարաւր գրաբառ պիտի ըսենք եմար ընդ պարտաւանն ի քոսն . մէկը ընդ ով նախդրիւ արական հոլով դրուած , և միւսը ի ով նախդրիւ արական . վասն զի սոր մտաւ , ի քոսն , նախդրիւ արական է . սորակց ատն մը տաւ , — պատուհանէն , ընդ պարտաւանն , ընդ ով նախդրիւ արական բնութեան խնդիր է եմար բային :

Բ . Տեղւոյ մը բոլոր տարածութեանը վրայ եղած բան մը ցուցնելու համար ալ տեղւոյն անունը ընդ ով նախդրիւ արական հոլով կը դրուի . ինչպէս ,

Նրջիլ ընդ քաղաքս եւ ընդ գիւղս . — Բոլոր քաղաքներ և գիւղեր յընէ :

Անուն Քրիստոսի փառաւորեացի ընդ ամենայն օրեղերս . — Քրիստոսի անունը Բոլոր աշխարհ փառաւորուի :

Գ . Խնդալ , ուրախանալ , արամել , նախանձել , ցանկալ , զարմանալ , արանչանալ , և

ուրիշ ասոնց նման բայեր, որոնց աշխարհա-
բառ խնդիրը զբոյ բառով կը ձևանայ, գրա-
բառի մէջ ընդ ուր նախդրիւ տրական խնդիր
կ'առնեն. ինչպէս.

Մի նախանձիր ընդ չարս. — շարեւրան զբոյ մի
նախանձիր:

Մի տրամիք ընդ մահ սիրելեաց ձերոց. — յէր
սիրելիներուն մահուանը զբոյ մի տրամիք:

Չարմանային ընդ յամբն նորա. — անոր ուշա-
նալուն զբոյ կը զարմանային:

Ուստի որսխանայ անոր փալան զբոյ աշխար-
հարաւը՝ գրաքառ պիտի ըսենք որսխանայ ընդ
փալասոր նորա:

Գ. Եթէ ընդ ուր նախդրիւ տրական երկու
հատ գրուին ետևէ ետև, երկու կերպ նշանակու-
թիւն կ'ունենան. մէյմը՝ երկուսին մէջ տեղը կը նը-
շանակեն. ինչպէս.

Մի լիցի կոխ ընդ իս եւ ընդ քեզ. — իս ուս ուս
մէջ տեղը կ'առնու զբոյ:

Կախեցաւ ընդ երկինս եւ ընդ երկիր. — երկնէ
ու երկրէ մէջ տեղ կ'առնու զբոյ:

Մէյ մ'ալ երկուսը մէկտեղ, ասինք մէկն կը նը-
շանակեն. ինչպէս.

Ընդ այր եւ ընդ կին. — երկէ մարդ կնիկ մարդ մե-
կն:

Ընդ հեծեալ եւ ընդ հետեւակ. — հեծեալ եւ հե-
տեւակ մէկն:

213. ԸՍՏ ալ նախդրիւ է ըսինք վերը (75),
և նախդրիւ տրական հոլով ալ կը շինէ, ու կը
նշանակէ ասին մէկ կամ մարդ գլուխ. ինչպէս.

Ըստ տունի }
Ըստ երդ } որսն գլուխ :
Ըստ մարդ . — մարդ գլուխ :

214. ԸՍՏ ուր նախդրիւ տրական ձևացած
քառերը՝ անցնելու յարմար նշանակու թիւ.
նով խօսքի մէջ կը նշանակեն անորին, որս-
նիւն, պէս.

Ելին ըստ քաղաքն. — քաղաքն որսառ ելան :
Անցանի ըստ սահման. — սահմանն որսառ ելնէ :

Ուստի լեռնէն անդին անցնել աշխարհարաւը՝
զըրարաւ պիտի ըսենք անցանի ըստ լեռան :

Բացառական հոլով

215. Բացառական հոլովը ուսուց կամ
էնչ բանն հարցման կը պատասխանէ. ինչպէս.
Ա՛րարտաւանութիւն յերկնից ընկեաց զհրեշտակ-
արն. — ասէրարտաւանութեանը երկնէն յերե-
դուսերը :

Ո՛րից ընկեաց. — յերկնից, բացառական բնութեան խնդրէ
ընկեաց բային.

Ի մէջն կս թէ ի լիշնութեաց մերոց. — մէջն էս լի-
մեր լիշնութեան :

Արիւնն Յիսուսի արբեսցէ զմեզ յամենայն մեղաց.
— Յիսուսի արբանը զմեզ ամեն մեղսերէ պիտի
արբէ :

Ի պարոյ անտի ծառն ճանաչի. — ծառը պարագեն
կը ճանչնայ :

216. Առաջին մասին մէջ Նախդրիւներուն
փոյ խօսած ասեմնիս, ըսինք թէ ինչպէս կը

շինուին պարսական (փոխանակ ըսելու և նախ-
դրով դործիական), պարսկան (փոխանակ ըսե-
լու և նախդիրով բացառական) և ներքոյական
(փոխանակ ըսելու է կամ, նախդրով վերջա-
հորով տրական) հոլովները, և թէ ինչ նշանա-
կութիւն ունին. հոս բնութեան խնդրոյն մէջ
գլխաւոր վեց հոլովներուն վրայ խօսելնէս ետ-
քը. անոնց վրայ ալ համառօտ տեղեկութիւն
մը տանք:

Պարսուական հոլով

217. Պարսուական հոլովը մէկուն կամ
քանի մը քուրթիք կամ իրան կը նշանակէ. ինչ
պէս,

Խոնեցան զնձա ժողովուրդք բաղումք. — շար
ժողովուրդք անոր քուրթիք լեցուեցան:

Որոն Բոլորիք խոնեցան, — զնձա, պարսուական հոլով
բնութեան խնդիր է խոնեցան բային:

Անկաւ զպարսնցաւ նորա. — անոր պարսնցին վե-
րայ ինչա:

Որոն իրայ անկաւ, — զպարսնցաւ, պարսուական բնութեան
խնդիր է անկաւ բային:

Պատեաց զոտօտ ան. — ինի պարեց անոնց իրայ:

Պատեացին գիւ թնամիք քո պատնէշ. — Երչ-
նամիներդ քո քուրթիք պարնէլ պարնէլ:

Արկանել զբրեաւ զզգեսան. — զբրեաւ իրան ա-
նաւ, կամ պլուսէլ, հաթիլ:

Զորձ զբրեւլ արկանել. — Բրեան իրայ Զորձ ինէլ,
կամ Զորձ քուրթի ասնէլ:

218. Պարսուականը անորոշ ժամանակ

մը պոչնելու համար ալ կը դրուի. ինչպէս,
Զիվաաաաքք ծագեաց լոյս. — Ին օրոան ապեւ-
ները լոյս ծագեց:

Զհասարակ աուրը } Ին օրոան ապեւները:
Զմիջօրէիւ }

Զհասարակ գիշերաւ } Ին գիշերոան ապեւները:
Զմէջ գիշերաւ }

Զայսու ժամանակաւ. — ան ապեւները:

219. Կան քանի մը բայեր որ պարսուա-
կան հոլով խնդիր առնելով ուրիշ նշանակու-
թիւն կ'ունենան. ինչպէս,

Անցանել զպարսուիրանաւ. — պարսուերը զպանել:

Անցանել զոսիթիւ. — ոսիթը զպանել:

Անցանել զաաաաքք. — օրերն անցընել, ծերանալ:

Զանց առնել զիմասարսիւեաքք. — իմասարսիւեան
անհոգ Ելլալ:

Պատմական հոլով

220. Պատմական հոլովը մէկուն կամ քա-
նի մը իրայով կը նշանակէ, ինչպէս,

Եղև զնձանէ ամբաստանութիւն. — անոր իրայով
ամբաստանութեան եղաւ:

Որոն իրայով Եղև ամբաստանութիւն. — զնձանէ, պատմական
հոլով բնութեան խնդիր է Եղև բային:

Մի աոււտ վկայիք զնիկրէ քոման. — քոմ ընկերա-
ջըք իրայ սոսա զիւյրութեան մ'ըներ:

Ունել իրաւ զուսիտ. — Իրաւ իրայով ին ասնե-
նաւ:

Տրանջէին զնձանէ. — անոր իրայով կը պարնցին:

Ջուր է շարահասաց գրպարանին զմէնջ . — Էս-
բիտաներուն յեր զբոյ շրգարտելը պարտ է :

221. Պատմական հոլովը երբ ունի կամ
հաշիւ, բառն հարկանել, կոնիել, կարել բայերուն
խնդիր ըլլայ, իր նշանակութիւնը աշխարհա-
բառի մէջ բացատրականի կը դառնայ. ինչպէս,
կարալ զյեռանէ . — յեռանէ բանեց :

կախել զգոյրէ . — գոյրէ կոնիել :

Բուռն եհար զհանրերէնցն . — հանրերէնցն բանեց :

Ներգոյական հոլով

222. Ներգոյական հոլովը «-ր¹, տաճկե-
րէն ՚նէ՛րէտէ հարցման կը պատասխանէ, և երբ
բոյը տեղ մը գաղարու՛մ կը նշանակէ, (Յի
կամ զբոյ նշանակութիւն ունենալով,) սեղ-
աոյն անունը ներգոյական հոլով կը գրուի .
ինչպէս,

կալ է քան . — քան յիջ կենալ :

Ո՛ր կալ . — է քան, ներգոյական հոլով բնութեան խնդիր է
չալին :

Նատաւ տապանն է լեբէն Արարտայ . — քա-
պանը Արարտայ լեռներուն զբայ նաբա :

Գալին զնա է քաճարէն . — քաճարէն յիջ գրան զանէ :

Վասն այնորիկ է քաղաքս բնակիւմք . — անոր հա-
ճար քաղաքներս յիջ էր բնակիւմք :

Նասել յեկեղեցւոջ . — եկեղեցիէ յիջ նստել :

Նասել յեկեղեցին . — եկեղեցիներս յիջ նստել :

1 Նախգրիւ տրական այ ներգոյականին նման «-ր հարցման
կը պատասխանէ . բայց անկա տաճկերէն ՚նէ՛րէտէ կը նշանակէ,
և առ ՚նէ՛րէտէ առ լեբն շարժում և ետքինը գաղարում նշա-
նակելով :

Հանդիւլ է քաղաքէ . — քաղաքէ յիջ հանդիւլ :

Հանդիւլ է քաղաքս . — քաղաքներս յիջ հանդիւլ :

223. Ներգոյական հոլովը արեւը ալ կը
նշանակէ . ինչպէս .

Տեղայր մարգարիտ է հարսնութեան Սաթինկան .

— Տարգարէր կը արեւը Սաթինկէն հարսնութեան ա-
րեւը :

Ե՛րբ տեղայր մարգարիտ . — է հարսնութեան Սաթինկան . է հար-
սնութեան ներգոյական բնութեան խնդիր է արեւը բային :

Յառարս Հերովդի արքայի . — Հերովդէս իւրա-
ւորին օրերը, կամ օրերսն յիջ :

Ի ծանկնութեան առաւել սնկի խրատ ծնողաց ի
միտս մանկանց . — ծնողաց իւրտը աւելի ծան-
կնութեան արեւն կը արեւոյն ծանկնաց յարցը յիջ :

ԲԱՆԻ ՄԸ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

224. Կան բայեր՝ որոնց կրաւորականը ներ-
գործականին մարով հայցական խնդիր կա-
նեն, ներգործութիւնը գործողը իր վրան ը-
րած ցուցնելով . ինչպէս,

Արկաւ զիւրեւ զսիւսմաննին . — օգտանելին
(գիշիկեմալ) զբան առա :

Չսիւսմաննին հայցական սեւի խնդիր գրուած է ալիս կրաւ-
րական բառն :

Եղաւ զմազն Ասիացոց . — Ասիացոց իւրե-
րս :

Յերեսս իւր օծաւ զվայելչութիւն . — էր երեւին
օծեց լայելչութեանն :

Բաժանեցան զաւարն ի մէջ իւրեանց . — առաջը
իւրեանց յիջ բաժանեցին :

225. Շատ բայեր իրենց արմատը, կամ արմատին մտա նշանակութիւն ունեցող ա- նունները հայցական հոլովով խնդիր կ'առնուն, որ գործիական կ'իմացուի. ինչպէս,

Ձե՛ք սիրելցին զՅիսուս . այսինքն՝ մո՛ւ՛ սիրո՛ւ .
— մե՛կ սերով սերեցին Յիսուսը :

Հոս սերելին բային արմատը սեր՝ հայցական գրուած է :

Մեռանել զյաւերջնական մահն . այսինքն՝ յաւերջ- նական մահուամբ . — յաւերջնական մահով մեռել :

Հոս մեռանելին արմատին մտա նշանակութիւն ունեցող բառը մահ՝ հայցական գրուած է :

Երկեան երկիւղ մեծ . այսինքն՝ երկիւղե՛ս մեծա՛ս .
— մեծ վախով վախցան :

Ինդացին յոյժ ուրախութեան մեծ . այսինքն՝ ու- բախտախեամբ մեծա՛ս . — մեծ ուրախութեամբ ու- բախացան :

226. Ասանկ բայերու հետ յարաբերա- կան դերանունն ալ հայցական կը դրուի, երբ յարաբերեալը բային արմատն է, կամ արմա- տին մտա նշանակութիւն ունեցող բառ է . ինչպէս,

Գիտես զծառայութիւնն զոր ծառայեցի քեզ . այսինքն՝ որով ծառայեցի քեզ . — չէրես այն ծառայութեանը, որով չեղի ծառայեցի :

Հոս զոր յարաբերական դերանունը հայցական. դրուել է փա- խանակ գործիականի, փան զի իր յարաբերեալը զծառայու- թեանն՝ ծառայեցի բային արմատն է :

Բժշկելի ի վիրացն զոր խոցեցին գնա . այսինքն՝ որով խոցեցին գնա . — Բժշկել այն վերէրեհն՝ ու- բուցմով զայն խոցեցին :

Հոս ալ յարաբերականը հայցական փոխանակ գործիականի գը-

ուած է, փան զի իր յարաբերեալը ի վերան՝ խոցելի բային արմատին մտա նշանակութիւն ունեցող բառ է :

227. Երբեմն հայցական գրուած բառ մը ուրիշ հոլովի նշանակութիւն կ'ունենայ ինչպէս,

Հարցից եւ ես յՅեզբան մի . այսինքն՝ յՅե բան մի . — Ես ալ յՅե բան մը հարցնեմ : Կամ թէ՛ հարցից եւ ես զձեզ բան մի . փոխանակ բանիս մո՛ւ՛ ըսելու . — Ես ալ յՅե բանով մը հարցնուիմ ընե՛մ ի պէս նշանակութիւն առնելով :

Ուսուցանէր շնորհ բազում ինչ . այսինքն՝ շոցա՛ս . — անոց շատ բան կը սորվեցնէր :

Ձայս միայն աղաչեցուք զԱստուած . այսին- քն՝ առ այս կամ այստա՛ս . — ասոր համար միայն աղաչե՛մ Աստուծոյ :

228. Նախգրիւ տրական հոլովը շատ բա- յերու քով գործիականի ոյժ կ'ունենայ . ինչ- պէս,

Ի Յայն բարձր . — բարձր Յայնիս :

Խօսել յայլալ լեզուս . — Խօսել այլեւայլ լեզուս :

Ի իբրեմ երեսոց ուսել զհայ . — բարձր երե- սոց ուսել զհայ :

Յերասանս անցուցիր զայս ամենայն ընդ մեզ . — իբրեամբս անցուցեր զայս ամենայն ընդ մեզ :

Նիրհել ի Թաղք Թան . — Նիրհել քաղցր Թան :

Կ'ըսուի նաև բարձր ի Յայն : Թաղք ի Թան, ու- բանք զարձեալ բարձր Յայնով . Թաղք Թանով կը նը- շանակեն . բայց սա ասարբերութիւնը կայ որ

ածականք առաջ գրուեր է, և նախդիրն ալ ինք չէ առեր. ականջի ակորժ գալու և տալաչալու թեան համար են այս տեսակ ըսուած քները:

ԳՈՅԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ԿՍԹ ԲՍՅԱՆՈՒՆԵՐՈՒՆ ԽՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

229. Մինչև ցարդ տեսանք որ խնդրառու էին բայերը և իբրև բայ գործածուած դերբայները. հիմա պիտի խօսինք այն գոյականներուն խնդրառութեանը վրայ, որոնք բայի արմատ կամ բայի արմատէ ամանցեալ անուն են, և բայանուն կ'ըսուին:

230. Սկէն բայի, այսինքն ներդործական կրաւորական և չէզք բայերուն արմատները, կամ արմատէ ամանցեալ անունները բնութեան խնդիր կ'առնեն այն հոլովով, ինչ հոլով որ իրենցմէ ելած բայը կը պահանջէ. ուստի հոս հարկ չէ երկարօրէն խօսիլ բայանուններու խնդրառութեանցը վրայ, վասն զի անոնց բայերը ինչ հոլով բնութեան խնդիր կը պահանջեն նէ, այն հոլովն իրենք ալ պիտի պահանջեն. քանի մը օրինակով բացատրենք:

Ելք ի մարմնոյ. — Ելք, ել արմատ է Ելանեմ բային. և որովհետև Ելանեմ բացառական խնդիր կ'ուզէ, ո՞տակէց ելնում, — է մարմնոյ. ուստի Ելք արմատն ալ բացառական խնդիր կ'առնու, Ելք է մարմնոյ:

Մուտ յաշխարհ. — Տուտ արմատ է Տաանեմ բային. և որովհետև Տաանեմ նախդիր տրական խնդիր կ'ուզէ, ո՞տակէց մուտնում, — յաշխարհ, ուստի Տուտ արմատն ալ նախդիր տրական կ'առնու, Տուտ յաշխարհ:

Մնունդ ի կուսէն. — Քնանեմ բային արմատը Քնէն ամանցեալ Քնանոր եղած է. ո՞տակէց Քնանել, — է կուսէն, ուստի Քնանոր է կուսէն պիտի բանք:

Հայհայտ թիւն զնորոյն. — Հայհոյել բային արմատն ամանցեալ անուն է Հայհոյալթան. ո՞րոջոյ Հայհոյել, — զնորոյն, պատմական հոլով, ուստի Հայհոյալթան զնորոյն պիտի բանք:

Ասանկ գխացիլ միւս բոլոր բայերուն արմատներուն կամ արմատէ ամանցեալ անուններուն խնդրառութեանը համար:

ԱՅՍԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

231. Ածական անուններն ալ իրենց նըշանակութեանը համեմատ այլևայլ հոլովով խնդիր կ'առնուն. և ասոնց մէջ պակասութիւն կամ չունենայ մը ցուցնող բառերը մէջի բացառական կամ վերջահոլով տրական խնդիր կ'առնուն. ինչպէս,

Արժանի պատժոյ. — պատժի արժանի:
Պատժոյ վերջահոլով տրական խնդիր է արժանի ամականին:
Հնազանդ թնոջոյ. — թնոջի հնազանդ:
Ծնողոյ վերջահոլով տրական խնդիր է Ծնողոյ ամականին:

Աղբատ է բաժնատանաց . — բաժնատանէ տղար ,
 Ի բաժնատանց բացառական խնդիր պարտ անականին :
 Զուրկ յեմատորութենէ . — Եմատորութենէ զարի :
 Թագուր է շարհաց . — շարհէ գարապ կամ զարի :
 Անտես աշաց կամ յաշաց . — աշէ կամ աշէ անդէ :
 Անշայտ տեսողաց կամ է տեսողաց . — տեսողութե-
 կամ տեսողութե անշայտ :
 Աղբատ հորտ . — հորտով աղտար :

232. Ածականները իրենց խնդրէն ետև
 ալ կրնան գրուիլ . ինչպէս ,

Պատժոյ արժանի :
 Յիմատատ թենէ զարի :
 Կտօք աղտար :

233. Արոշեալ և անորոշ թուականները
 սովորաբար բացառական խնդիր կ'առնուն .
 ինչպէս ,

Մին է յենջ . — յենջ զիւ :
 Արժեք մէկը . — է յենջ . հարցումը թ ին զոյ եղաւ , և է
 յենջ ալ բացառական խնդիր է թ թուականին :
 Առաքեաց զերկուս յաշիւերոյցն . — աշիւերոյց-
 րէն երկուսը իրիւց :
 Արժեք երկուքը . — յաշիւերոյցն , բացառական խնդիր շե-
 ևա թուականին :
 Ոմն է նոցանէ . — անոնցմէ մէկը :
 Արժեք մէկը . — է նոցանէ՝ բացառական խնդիր է ան անորոշ
 թուականին :
 Աճիք յեմատորոց . — Եմատորաններէն արելէեցը :
 Իւրաքանչիւր ոք է յենջ . — յենջ տէն մէկը :

234. Քերականութեանս Ս . մասին նոյ-
 րէն գլխոյն մէջ (76) ըսինք թէ կան հոգնա-
 կամ նախադրութիւն ըսուած բառեր . սրանք
 այլևայլ հարցով կը բանին : Առջի մասին մէջ
 գործածական նախադրութեանց անունն ու
 նշանակութիւնը տուինք . հիմա անոնց ինչ
 հարցով խնդիր պահանջելին պիտի խմայլենք .
 Գիտնալ պէտք է թէ նախադրութիւններ
 րէն սմանք խնդրէն առաջ , սմանք ետքը , ա-
 մանք ալ առաջ ու ետքը կը գրուին :

235. Առաջ դրուող նախադրութիւնները , սո-
 անոնց պահանջած հարցով խնդրենք :

— Յետ , կը նշանակէ ետքը , սեռական հո-
 լովով կը բանի , ինչպէս ,
 Յետ մասնու . — մասնուէն ետքը :
 Ստեռ սեռական հարցով խնդիր է յետին :
 Յետ այսպիսի . — ասի ետքը :
 — Առանց , կը նշանակէ առանց , (տաճկերէն
 առ մասնիկ) , սեռականով կը բանի . ինչպէս ,
 Առանց իմ . — առանց ինձի . պէնսիջ :
 Առանց սեղաց . — առանց մորտի :
 — Իջրէն , որդեա , կը նշանակեն որեւ , հայցա-
 կանով կը բանին . ինչպէս ,
 Իջրեւ զմարդ . — մարդու պէն :
 Արպես զգող . — ցողի պէն :
 — Քան , կը նշանակէ առելի կամ գէր , հայ-
 ցականով կը բանի . ինչպէս ,

Պեղեցիկադոյն Գան զսիրամարդ — սիրամարդէ ասեալն ի բեռեցիկ :

Ոչ է աչակերտ լաւ Գան զվարդապետ իւր — աչակերտն էր վարդապետն ասելի լաւ զէ :

Չարստոյն հայցական խնդիր Գանին Գան զվարդապետ (երկուրը մեկն) նախադրութեամբ խնդիր է բայն : Բնն նախադրութեանց համար ասանկ լոկի պետք է քովի հրէ լաւ նախադրութեան խնդիր ու թոյլ լին նախադրութեան ու լին խնդիրը երկուրը մեկն ո՛ր բաժն կը վերաբերին նէ, այն բայն խնդիր պետք է տրուի :

Օրինակներէն կը տեսնենք որ Գան նախադրութիւնով բաղդատութիւն մը կը ցուցուի • սիրամարդէ ասելի բեռեցիկ ըսելը՝ անանկ գեղեցկութիւն մը ըսել է, որ սիրամարդի քով չկայ • Բայց ներգոյական հօլովով ալ բաղդատութիւն կը ցուցուի ինչպէս, գեղեցիկադոյն ի սիրամարդս՝ ըսելով պիտի խմանանք սիրամարդէրան մէջն բեռեցիկ, գեղեցիկ եղող և աստուծութիւն ունեցողը սիրամարդներուն մէջն է, դրսէն չէ, նշանակութիւններէն և բացատրութիւններէն կ'երևայ Գան նախադրութեամբ և ներգոյական հօլովով բաղդատական խօսքերու տարբերութիւնը :

Ուրիշ օրինակով մ'ալ բացատրենք :

Արեւոյստեղ իմաստունն է լաւագոյնս չքտիր • բայց Արեւոյստեղ իմաստունն Գան զլաւագոյնս կրնանք ըսել, ինչու որ Արիստոտէլ թագաւոր չէր, որ թագաւորներուն մէջ իմաստունն եղած լլլար • բայց Արիստոտէլ թագաւորներէ աւելի իմաստուն կրնանք ըսել : ինչպէս կ'երևայ ներգոյականը նմաններու մէջ բաղդատ

տութիւն կը ցուցնէ • բայց Գան նախադրութիւնը աննմաններու մէջ բաղդատութիւն • աստի Արեւոյստեղ իմաստունն է լաւագոյնս ըսելու տեղ կրնանք ըսել Մուշեղ իմաստունն է լաւագոյնս • վասն զի Սողոմոն թագաւոր էր և թագաւորներուն մէջ ալ իմաստունը :

Ներգոյական հօլովով բաղդատութեան խնդիրը սեռական ալ կրնայ գրուիլ • Բնն է մարտաբն Մովսէս ալ կ'ըսուի, Բնն մարտաբնն Մովսէս ալ կ'ըսուի :

Բացատական հօլովով ալ ներգոյականի նրման բաղդատական խօսքերու մէջ կրնայ գրուիլ, ինչպէս,

Մեծն ի ձեռն • — յեղե կամ յեր մեծն մեծն • կրտսերն ի նոցանէ • — անոնցե կամ անոնց մեծն ուղտիկ :

— Մեծն, մեծն, կը նշանակեն մեծն, նախդրի տրականով կը բանին • ինչպէս,

Մինչ ի գետին • — մեծն գետին :
Մինչ ի յերկինս • — մեծն երկինս :
Մինչև ցճաւիթ • — մեծն Դաւիթ :

Եթէ տեղ կամ ժամանակ ցուցնող տունները ցով նախդրի տրական ձևանան, մեծն նախադրութեանց ոյժ կ'ունենան • ինչպէս, Նալածեաց ցքաղաքն • — մեծն Կալաթեց • կրնանք ըսել նաև

Նալածեաց մեծն ցքաղաքն •
Նալածեաց մեծն է քաղաքն :

Ննջեաց ցառաւօտ • — մեծն արտա Գնացա • կրնանք ըսել նաև

Մնջեաց միւլն յառաւօտ :

Մնջեաց միւլն յառաւօտ :

— Բաց : կը նշանակէ դար , բայառականով
կը բանի . ինչպէս ,

Բաց ի քէն . — Կեղծի դար :

Բաց ի մէնջ . — Տեղի դար :

236. Երբ զբո՞ւր նախարարո՞ւննեբը և ո՞ւր
նոնց պահանջած հալովով ինքերեբը :

— Զո՞ք , կը նշանակէ շո՞ք , դործխականով
կը բանի . ինչպէս ,

Ոգ . ով չարի . — հոգիով շո՞ք :

Մահու չարի . — Տեղնեւ շո՞ք :

— Կողմն , կոյս , կը նշանակեն դեպ , դէն , նախ
դրիւ տրականով կը բանին . ինչպէս ,

Ի կինն կողմն . — դեպ ի կնիւն :

Ի թիկունս կոյս . — Երևի դէն :

237. Առաջ ո՞ւր երբ զբո՞ւր նախարարո՞ւննեբը
նեբը . և անոնց պահանջած հալովով ինքերեբը :

— Առաջի , կը նշանակէ առջև , սեռականով
կը բանի . ինչպէս ,

Առաջի իմ . իմ առաջի . — Իմ առջև :

— Յանդեման , հանդեպ կը նշանակեն դիմաց ,
սեռականով կը բանին . ինչպէս ,

Յանդիման դրախտին . դրախտին յանդիման .

— դրախտին դիմացը :

Հանդեպ աման . աման հանդեպ . որանը դիմացը :

— Հանդերք , կը նշանակէ հետ , մեկտեղ , գոյ
ծիականով կը բանի . ինչպէս ,

Հանդերք մարբն . մարբն հանդերք . — Երբ հետ
մեկտեղ :

Զնի , զնեք կը նշանակեն երևն , սեռականով
կը բանին . ինչպէս ,

Զկնի չարին . չարին զկնի , կամ զչարին զկնի ,
կամ զչարին կնի . — չարն երևն :

Գիանալ պէտք է որ առաջ ու ետքը դըր
ուիլ կրցող նախագրութիւնները երբ նախդիր
ունենան , իրենց նախդիրը առաջ դրուած .
ինդրոյն վրայ ալ կրնայ դրուիլ . և երբեմն ալ
նոյն իսկ նախագրութեան վրայ չդրուելով .
ինչպէս վերը տեսանք , զչարն զնի նախդիրը
երկուքին վրայ ալ կրկնուած . զչարն կնի , նախ
դիրը միայն առաջ դրուող ինդիլն առած :

Ասանկ գիանալու է յետագայ նախագրու
թեանց համար ալ , որոնցմէ նախդիր անեցողնե
րը երբ ինդրեն ետքը դրուին , իրենց նախ
դիրն անոնց վրայ ալ կրկնել կամ միայն ա
նոնց վրայ դնել հարկ կ'ըլլայ , ինչպէս պիտի
տեսնենք .

Ի վերայ կը նշանակէ վրայ , սեռականով կը
բանի . ինչպէս .

Ի վերայ երկրի . յերկրի վրայ . — Երկրի վրայ :

— Ընթեր , առ ընթեր , կը նշանակեն Ի՞նչ , սե
ռականով կը բանին . ինչպէս ,

Ը թեր խաչին խաչին ընթեր . — Խաչն Ի՞նչ :

Առ ընթեր գետոյն . առ գետոյն ընթեր . — Գե
տն Ի՞նչ :

— Վասն , սակս , ի սակս , յառաջ , կը նշանա
կեն համար , սեռականով կը բանին , ինչպէս ,

Վասն մարդոյ , մարդոյ վասն , — Երբ ուր
համար :

Սակո ձեր, ի սակս ձեր. ի ձեր սակս. — յեդի համար :

Յաղագս սիրոյ . ի սիրոյ աղագս . — սիրոյ համար :

238. Հոս երկու գիտելիք կան . Ա. կրնայ բլալ որ նախագրութեան ու խնդրոյն մէջ տեղ ուրիշ բառեր մտնեն . ինչպէս ,

Ասան ի լաւութիւնս զմարդն յորդորելայ . — փոխանակ ըսելու , վասն յորդորելոյ զմարդն ի լաւութիւնս :

Յեք զաշխարհն ընդ ձեռամբս նստածելայ . — փոխանակ ըսելու , յեք նստածելոյ զաշխարհն ընդ ձեռամբս :

Բ. Նախագրութիւն մը երբ առաջ անգամ մը յիշուած է , կրնայ զեղչուիլ . միայն թէ զեղչուած նախագրութիւնը նախդիր ունենալու բլայնէ , նախդիրը անոր խնդրոյն վրայ կը կրկնուի . ինչպէս ,

Շահու վասն խնդրես՝ այլ փրկութեան ոչ . — այսինքն՝ այլ փրկութեան վասն ոչ խըղութես . — շահու համար կը խնդրես , և ոչ թէ վերկուրեան համար :

Գթայր ի վերայ նորա , իրբև հայր յորդուոյ . — այսինքն՝ կրբև հայր ի վերայ որդուոյ . — անոր վրայ կը վեր , ինչպէս հայր մը որդիին վրայ կը վեր :

Ի վերայ նախագրութիւնը մէջի գրուած է , և ետքի խոյն մէջ չէ գրուած . այլ անոր նախդիր խնդրոյն այսինքն որդուին վրայ գրուած է , յորդուոյ . յորդուին պատճառը բառ որ որդիս ձայնս որով սկսուած բլայն է , փոխանակ ի ի յորդուածէ . ինչպէս բառ երբ հարկմանց կարգին մէջ . Զկի նոցա երթան , եւ զմեր ոչ գան . — այս

ինքն՝ եւ զմեր կնի կամ զկնի մեր՝ ոչ գան . — անոնց երևեն կ'երթան ու մեր երևեն չեն գայ :

239. Ա. , ընդ , ըստ նախդիրներուն իբրև նախագրութեան զորմածուելով , այլևայլ հարկներով այլևայլ նշանակութիւն կ'ունենան . ինչպէս .

Ա. , ընդ , ըստ՝ նախդիրները իբրև նախագրութիւն գործածուելով , այլևայլ հարկներով այլևայլ նշանակութիւն կ'ունենան . ինչպէս .

ԱՌ սեռական հարկով՝ համար կը նշանակէ . ինչպէս ,

- Առ ամօթոյ . — ամօթի համար :
- Առ անի . — վախի համար :
- Առ խնոյ յիշատակի . — ի՞մ յիշատակս համար :

Ա. գործիական հարկով կը նշանակէ արեւել , երբ ատեն ցուցնող բառի կամ մարդու անունի վրայ գրուի . ինչպէս ,

- Առ ջրնեղեզան . — ջրնեղեզան արեւել :
- Առ Հայկաւ . — Հայկն արեւել :

Ա. գործիական հարկով Ի՞մ , Ի՞նչ , Ի՞նչ , Ի՞նչ , նշանակութիւններն ալ կուսայ բառին . ինչպէս ,

- Առ գեառիւ . — գեառն Ի՞մ :
- Առ արիւնի . — արիւնն Ի՞նչ :
- Առ ճանապարհաւ . ճամբուն վրայ :

Ա. գործիականով համեմատութիւն մ'ալ կը ցուցնէ . ինչպէս ,

Զի՞նչ է յարդ ու ցորենով . — յարդը ցորենին Ի՞նչ է :

Այս փոքր ինչ է առ նովաւ . — անոր Կամ
անոր նայելով անկէս քոք բան է :

Առ արական հոլովով կը նշանակէ Կոճը . եւ
դակի բառը վերջահոլով արականով կը դրուի .
իսկ յոգնակի բառերուն նախդիրներուն տեղը
անցնելով նախդրիւ արական հոլով կ'ըլլայ .
ինչպէս ,

Առ նմա . — անոր Կոճը :

Առ արքայի , որոպէ Կոճ :

Նատեր առ դրանն . — դրանը Կոճը կամ Տոքը կը
նորեր :

Կայր առ խաչին . — խաչին Կոճը կամ Տոքը կը իե-
նոր :

Սարակին առ դուրս . — դրանը Կոճը կ'ըլլապակին :

Առ նոսա . — աննոց Կոճ :

Առ ձեզ . — ինչ Կոճը :

Առ բացառականի հետ առանց անոր է կամ
նախդրին՝ համար կը նշանակէ . ինչպէս ,

Առ առակէ . փոխանակ ըսելու՝ առ յառակէ .
— առակէ համար :

Առ երկիւզէ . փոխանակ ըսելու՝ առ յերկիւզէ .
— քոնէ համար :

Առ հակառակութենէ . փոխանակ ըսելու՝ առ
է հակառակութենէ . — հակառակութեան համար :

Առ բացառականի հետ կողմն ալ կը նշանա-
կէ . ինչպէս ,

Անհնարինքն առ ի մարդկանն . — Տարբոց կողմն
անխորհիւնքն :

Ալ տկարացի առ յԱստուծոյ ամենայն բան .
— Աստուծոյ կողմն բան ըլլալը շարժանար :

Ընթ սեռական հոլովով Կոնանակ կամ տեղ
կը նշանակէ . ինչպէս ,

Ընդ նորս . — անոր տեղը :

Ընդ իմ եւ ընդ քո . — իմ առ Կոն տեղը :

Ակն ընդ ական . — աչի տեղ աչի :

Ընդ դործիականով տակը կը նշանակէ . ինչ-
պէս ,

Ընդ ծառով . — ծառի տակ :

Ընդ նովաւ . — անոր տակ :

Ընդ հողոյն . — հողին տակ :

Ընդ արական հոլովով հետ կը նշանակէ .
եղակի բառը վերջահոլով արականով կը դր-
ուի . իսկ յոգնակի բառերուն նախդիրներուն
տեղը անցնելով նախդրիւ արական հոլով կ'ըլ-
լայ . ինչպէս ,

Ընդ նմա . — անոր հետ :

Ընդ նոսա . — աննոց հետ :

Ընդ վարդապետի . — վարդապետի հետ :

Ընդ վարդապետս . — վարդապետներս հետ :

— ԸՍՏ արական հոլովով պէս , շոճ (կէօրէ)
կը նշանակէ . եղակի բառը վերջահոլով ար-
կանով կը դրուի . իսկ յոգնակի բառերուն
նախդիրներուն տեղ անցնելով նախդրիւ ար-
ական հոլով կ'ըլլայ . ինչպէս ,

Ըստ պատկերի մերում . — մեր պատկերին պէս :

Ըստ բանի քում . — Կոն խօսիչ պէս :

Ըստ դործո . — Կոն ծառի շոճ (կէօրէ) :

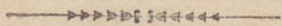
Ըստ անորիշ դերբայի սեռականով և ուղղականով ալ չոք կամ համեմար կը նշանակէ ինչպէս .

Ըստ պակասելոյ ամացն . — արբնեբոան պակասելուն զոք :

Ըստ ածել լուսնոյ ածէ , եւ ըստ պակասելն պակասէ . փոխանակ ըսելու՝ ըստ ածելոյ լուսնոյ ածէ , եւ ըստ պակասելոյն պակասէ . — լուսնոյ ածելուն համեմար (կտրէ) կ'ածէ և անոր պակասելուն համեմար կը պակաս :

Ըստ առանց է կամ չի բացառականով յաւրոտեան նշանակութիւն ունի . ինչպէս ,

Ձթագաւորսն որ ըստ նմանէ էին . փոխանակ ըսելու՝ զթագաւորսն որ ըստ էնմանէ էին . — անոր յաջորդող կամ անկէ ետքը եկող թափարքները :

ԳԼՈՒԹ Գ .

ՅԱՏԿԱՑՈՒՑԻՉ

ԵՒ ՅԱՏԿԱՑԵԱԼ

240 . Յատկացուցիչ կ'ըսուի այն սեռապական անունը , որ մէկ ուրիշ անուան օրո՞ւն ըլլալը կամ անոր պատշաճիլը կը յայտնէ . ուստի միւս բառն ալ կ'ըսուի յարկացեալ . ինչպէս

թէ որ ըսենք տուն Պեարոսի . լոյս աշխարհի . դասնոյը արտայնոյ . Պեարոսի . աշխարհի , արտայնոյ յատկացուցիչ կ'ըլլան տուն , լոյս , դասնոյը բառերուն , որ յարկացեալ կ'ըսուին : վասն զի որո՞ւն տունը , — Պեարոսի , յատկացուցիչ է րոտն բառին . որո՞ւն լոյսը , — աշխարհի , յատկացուցիչ է լոյս բառին . որո՞ւն դասնոյը , — արտայնոյ , յատկացուցիչ է արտայնոյ բառին :

Չկ . կը տեսնուի օրինակներէն թէ յատկացուցիչը որո՞ւն , քի՞նչ հարցման պատասխան է , և յատկացեալէն ետքը գրուած , որ աչխարհաբառին ու տաճկերէնին ներհակն է , վասն զի գրաբառ րոտն Պեարոսի , աշխարհաբառ Պեարոսին րոտնը , տաճկերէն Պեարոսին ելէ պիտի ըսենք : Ուստի կանոն ունինք թէ յատկացուցիչը սեռական հոլովով կը գրուի , յատկացեալէն ետքը , և որո՞ւն , քի՞նչ հարցման պատասխան . ինչպէս ,

Անդգամն անդոսնէ զխրատ հօր . — անդգամը հօրը խրատը կ'անգոսնէ :

Որո՞ւն խրատը կ'անգոսնէ անդգամը . — հօր , յատկացուցիչ է զխրատ յատկացեալին :

Օրհնութիւնն հօր հաստատէ զտուն օրդասոյ . — հօր օրհնութեանը զասկէն րոտնը կը հաստատէ :

Որո՞ւն օրհնութիւնը . — հօր , յատկացուցիչ օրհնութեան բառին , որո՞ւն տունը . — օրդասոյ , յատկացուցիչ րոտն բառին :

Որ դրեան ընկերին բառնայ , կատարէ զօրէնան Բրեքոսոսի . — ան որ ընկերին բեռը կը վերցնէ , Բրեքոսոսի օրենքը կը կարգէ :

Խոնարհութիւնն աղբիւր խոնարհութեան է , եւ

վտակը շինութեան եղանակն ի նմանէ . — խոնարհո-
նութեանը խաղաղութեան ոգիներ է , և շինութեան
վտակներ կ'ենեն անկէ :

Աւասի Արարածայ կամքը կարողել այխարհա-
բարը զբարառի թարգմանելու ատեն պիտի
ըսենք կարողել զկամս Արարածայ . որոն կամքը , —
Արարածայ , յատկացուցիչ է զկամս յատկացեալին .
անոր համար սեռական հոլովով և զկամս յատ-
կացեալէն ետքը գրուեցաւ :

242. Յատկացուցիչը յատկացեալէն ա-
ռաջ ալ կրնայ գրուիլ . ինչպէս ,

կրտսեր որդւոյն Յաղկերտի դայեակն . փոխա-
նակ ըսելու՝ դայեակն կրտսեր որդւոյն
Յաղկերտի . — Յաղկերտն պարիկ որդւոյն դայե-
ակն :

Արոն դայեակը — կրտսեր որդւոյն , յատկացուցիչ է դայեակն ին ,
որոն կրտսեր որդւոյն դայեակը . — Յաղկերտի , յատկացուցիչը
որդւոյնին :

Յովհաննու և զբայրն որ սպանաւ սրով . փոխա-
նակ ըսելու՝ և զբայրն Յովհաննու :

243. Յատկացուցիչը յատկացեալէն ա-
ռաջ գրուած ատեն , եթէ յատկացեալը նախ-
դիր ունենայ՝ նախդիրը ինք կ'առնէ , կամ
նախդիրը երկուքին վրայ ալ կը կրկնուի . ինչ-
պէս ,

Փրկեցաւ յախճուցն բերանոյ . փոխանակ ըսե-
լու՝ փրկեցաւ ի բերանոյ առիւծուցն . — առիւծ-
ներուն բերէն աշարուեցաւ :

Արածուս յատկացուցիչը ի բերանոյ յատկացեալէն առաջ գր-
ուած , և անոր ի նախդիրը վն ի փոխելով վրան առած է ,
յաւ խճուցն բերանոյ :

Յովսէփ մեկնեաց Ղփարաւանի դերագն . փոխա-
նակ ըսելու՝ զերագն Փարաւոնի . — Յովսէփ Փա-
րաւանին երազը զիկեց :

Փարաւանի յատկացուցիչը դերան յատկացեալէն առաջ գր-
ուած , և անոր զնախդիրը վրան առած է , միանգամայն յատ-
կացեալին վրայ շնախդիրը կրկնուած , Ղփարաւանի դերագն :

Մեք զայս յառաքելոցն վարդապետութենէ ու-
սաք . փոխանակ ըսելու՝ ի վարդապետութենէ
առաքելոցն . — մէն+ այս բանը առատեաններուն
վարդապետութենէն որդեցան :

Սողոս զքարկոծողացն զհանդերձս առեալ պա-
հէր . փոխանակ ըսելու՝ զհանդերձս քարկոծ-
ղացն . — Սողոս + արկոծողներուն հանդերձները կա-
նէր կը պահէր :

244. Յատկացուցիչը ըստ սովորութեան
իր յատկացեալէն ետքը գրուած ատեն , կըր-
նայ իր յատկացելոցն նախդիրն իր վրայ ալ առ-
նել , մանաւանդ երբ երկուքին մէջ ուրիշ
բառ մտնէ . ինչպէս ,

Սողոսը զխօշիւն միայն զմարդոցն առեալ . փոխա-
նակ ըսելու՝ սողոսը զխօշիւն մարդոյ միայն առ-
եալ . — սողանները միայն մարդան իւրոցն առ-
նելով :

Զմիտս կամեցաւ հաճել զամբոխին . փոխանակ
ըսելու՝ կամեցաւ հաճել զմիտս ամբոխին .
— ամբոխին միտքը հաճեցունել ուղեց :

Մի խոտորիցես յիրաւունս զեկին և զորոյ և
զայրոյ . փոխանակ ըսելու՝ մի խոտորիցես զի-
րաւունս եկին և որոյ և այրոյ . — որոսեցին ,
որքին և այրին իրաւանքը զխոտորցնես :

245. Երբ միևնոյն յատկացեալէն ետքը քանի մը յատկացուցիչներ կան, յատկացեալն ամէն մէկ յատկացուցիչին քով չկրկնուիր. և ան ատեն եթէ յատկացեալը նախդիր ունենայ՝ նախդիրը մտտին վրայ չկրկնուի ալ նե՛ հետևաւորին վրայ կրնայ կրկնուիլ. ինչպէս,

Աստուծոյ բարբառ է եւ ոչ մարդոյ. այսինքն եւ ոչ մարդոյ Բարբառ. — մարդոս Բարբառ չէ Աստուծոյ Բարբառ է :

Բարբառ յատկացեալը երկու անգամ շարուելու համար, մարդոյ յատկացուցիչին քով զանց առնուերէ, խոսքին ամուշու. թիւանը համար :

Ժանիք նորա՝ կորեան առիւծու. այսինքն՝ ժանիք նորա՝ (էին) Ժանիք կորեան առիւծու. — անոր ախտները առիւծի յոփե ախտներ (ախտներս ոչ ես) էին :

Յիշեցես զօր մահուն եւ զդատաստանին. այսինքն՝ եւ զօր դատաստանին. — մահուն օրն ու դատաստանի օրը յիշես :

Չօր յատկացեալը չէ կրկնուեր. բայց դատաստանին յատկացուցիչն անոր նախդիրն առած է :

Զարմանային յոյժ ընդ գեղեցկութիւն նորա եւ ընդ ամենայն որդւոցն իսրայելի. այսինքն՝ եւ ընդ գեղեցկութեան ամենայն որդւոցն իսրայելի. — շատ էր զարմանային անոր գեղեցկութեանը և իսրայելի Բոլոր դասակարգ գեղեցկութեանը վրայ :

Հրովարտակ եհաս յայլարհն Հայոց, ի Վրաց, յԱղճնեաց. — հրովարտակ հասաւ Հայոց, Վրաց, Աղճնեաց աշխարհը :

Պէտք էր ըսել և ի Վրաց և Աղճնեաց. և ի մը պակասութիւնը կրնայ իմաստը փոխել :

246. Յատկացուցիչը հայցական սեռի խընդքի նշանակութիւն կրնայ ունենալ ներդործական բայանուններու քով. ինչպէս,

Ծննդեամբ կայենի. — այսինքն՝ ծնանելով զկային :
Ճաշակեալը պողոցն. — այսինքն՝ ճաշակելով զպտուղն :

Կայելի, պարտն սեռական հորով գրուած են, և յատկացուցիչ են. բայց նշանակութիւնով հայցական սեռի խնդիր են. ըստ սրտով յատկացեալները ծննդեամբ, ճաշակեալ բայանուն են, և գերբայի դարձնելով պիտի ըսենք ծնանելով զկային. ճաշակելով զպտուղն :

Կրաւորական բայանուններու քով ալ զըտնուած յատկացուցիչը բացառական հօլովի ոյժ կ'ունենայ. ինչպէս,

Նկիր ի փրկութիւն մարդկան ծննդեամբ կոսին. փոխանակ ըսելու՝ եկիր ի փրկել զմարդիկ ծնանելով ի կոսելն. — Եկաք մարտիկ զըտնելու համար՝ կոսելն ծնելով :

Այս օրինակին մէջ մարդկան սեռ, յատկացուցիչ գրուած է ի փրկութեան ներդործական բայանունին, փոխանակ ըսելու՝ ի փրկել զմարտիկ, և իստին սեռ. յատկացուցիչ գրուած է ծննդեամբ կրաւորական բայանունին, փոխանակ ըսելու՝ ծնանելով ի կոսելն :

247. Յատկացուցիչ պէս շատ անգամ դոյախան անուն մը կը գրուի սեռական հօլով ամալիանի տեղ. ինչպէս,

Անօթ ընտրութեան. այսինքն՝ անօթ ընտիր :
Բանա դառնութեան. այսինքն՝ դառն բանա :
Սպասք ստեղծեաց եւ արժանեաց. այսինքն՝ ստեղծելն եւ արժանեցելն սպասող :

ԲԱՅԱՅԱՅՏԻՉ

ԵՒ ԲԱՅԱՅԱՅՏԵԱԼ

248. Անունի մը կամ դերանունի մը ինչ կամ ո՛վ ըլլալը, կամ ինչ մտօք առնուած ըլլալը յայտնել ուղենք, քովը ուրիշ անուն մը կամ դերանուն մը կը դնենք, որ քաջայայտիչ կ'ըսուի, և միւսն ալ քաջայայտեալ է ինչպէս երբ ըսենք Աշոտ, չենք հասկցներ թէ ո՞ր Աշոտն է ըսածնիս. իսկ երբ ըսենք Աշոտ սպարապետ, կ'իմացընենք թէ Աշոտ ըսածնիս սպարապետ Աշոտն է: Նոյնպէս Աշոտ Լափառոյ ըսելու ըլլանք, կ'իմացընենք թէ Աշոտ ըսածնիս թագաւոր Աշոտն է, և ոչ թէ սպարապետ Աշոտ: Ուստի սպարապետ և Լափառոյ բառերը քաջայայտիչ եղան և Աշոտ բառն ալ քաջայայտեալ է:

Ընդհակառակը, երբ ըսենք սպարապետ, չենք իմացընել թէ ո՞ր սպարապետն է. իսկ երբ ըսենք սպարապետն Աշոտ, կ'իմացընենք թէ սպարապետ ըսածնիս Աշոտն է և ոչ ուրիշը. ուստի հոս Աշոտ բացայայտիչ եղաւ, և սպարապետ բացայայտեալ է: Նոյնպէս Լափառոյն Աշոտ ըսելով կ'իմացընենք թէ թագաւոր ըսածնիս Աշոտն է և ոչ ուրիշը. ուստի Աշոտ բացայայտիչ եղաւ, և Լափառոյ բացայայտեալ է:

Այս բացատրութենէն կ'երիայ թէ բա.

ցոյցայտիչը միշտ իր բացայայտեալէն ետքը կը գրուի. այսպէս, Աշոտ սպարապետ. — սպարապետ բացայայտիչ է Աշոտին: Սպարապետն Աշոտ. — Աշոտ բացայայտիչ է սպարապետին:

249. Բացայայտիչը թուով ու հոլովով կը համաձայնի բացայայտեալին հետ. ինչպէս,

Անանիա հանգերձ կնաւ իւրով Սափէրաւ վաճառեաց ագարակ. — Անանիա էր Սափէրաւ կնալ հետ սփարակ ծախեց:

Սափէրաւ բացայայտիչ է կնա բացայայտելոյն. և եզակի գործիական հոլով դրուած են երկուքն ալ, իրարու համաձայն: Փախուածան Անակայ, հօր սրբոյն Գրիգորի. — սորբ Գրիգորն հօր Անակն փոխաւորը:

Ո՛վ է եղեր Անակ, — սուրբ Գրիգորի հայրը, ուրեմն հօր բացայայտիչ է Անակ բացայայտելոյն:

Մեօք քարոզեցաւ, ինչ և եւ Սեղոսանոսն եւ Տէմոսելիս. — Տեղով քարոզուեցաւ, ինչմով, Սեղոսանոսով և Տէմոսելիսով:

Ինչ, Սեղոսանոսն, Տէմոսելիս երկքն ալ բացայայտիչ են Տէմոսին, վասն զի Տէմոս ըսուածնին անոք են. բացայայտիչներուն երկքն ալ թէպէտ եզակի են, բայց երբ հաս ըլլալուն համար Տէմոս բացայայտեալը յոյճակի դրուած է:

250. Երբ բացայայտեալը նախդիր ունենայ, նախդիրը բացայայտիչին վրայ սովորաբար չկրկնուիր. ինչպէս,

Վաճառեցին զՅովսէփի եղբայր իւրեանց. — էրեց եղբայրը Յովսէփի ծախեցին:

Եղբայր բացայայտիչը դրուած է Յովսէփին, և անոր չ'նախդիրն իր վրայ ալ չ'է առած:

ՂԱՄԱՕՈՒ խաղաղութեան Գրիգորոս սիրով ի մեզ ընկալցուք. — խաղաղութեան տրամադրող Գրիգորոս սիրով մեր մեզ ընդունին:

Եկին առ Յակոբ հայրն իւրեանց . — Երեւոյ հօրը Յակոբին էկան :

251. Շատ անգամ ալ բացայայտեալին նախդիրը բացայայտիչին վրայ կը կրկնուի , և մանաւանդ երբ երկուքին մէջ ուրիշ բառ մտնէ , և շ , է կամ , նախդիրն ունենան , ինչպէս ,

Թողեալ ի բաց զխառն հայրենի՛ ղքահանա-
յութիւն . — Դէլքէ Բողլու հայրենէ քառքէ քա-
հանայութեանը :

Զղլուխ ամենայն առաքինութեանց զէրն բո-
վանդակեալ ունի ոգորմութիւնն . — սղորմա-
թեանն էր մէջ կը պարտանալէ Բուր արատելութեանց
էլախը սերը :

Կոչեաց զորդի իւր զկրտսեր զՅակոբ . — Իւր
կրտսեր որդին Յակոբը կանչէց .

Կոչեաց զնաւ զորդի իւր երեց . — Էր երեց որդին
Սաաւը կանչէց :

Անց նա ըստ դեան մեծ ըստ Յիրատ . — Եղբորս
Լծ քեռին անցաւ ան :

252. Բացայայտիչը իր բացայայտեալին վը-
րայ այնինքն , այս է , սե՛ժ , ան՝ան բառերով ալ
կը դրուի , ինչպէս ,

Ի նա հաւատասցեն , այնինքն ի Յիսուս Քրիստոս :
Սաղարթօք վարտից , այս է արտաքին զի՛թօք
բարեչուք կերպից :

Հրաշալի սրտուով յարգեալ , բանիւ սե՛ժ և
մտօք :

Այր մի Մաթթէոս անան : Ի քաղաքն անան
Նապին :

Պէ՛տք է զխանալ թէ այս բառերը , այնինքն
այս է , սե՛ժ , ան՝ան և այլն ամէն բացայայտիչ-
ներու թով կ'իմացուին զորութեամբ :

253. Ըսինք թէ բացայայտիչը միշտ յե-
տադաս է . մինչև անգամ մարդու և տեղւոյ
յատուկ անուններն ալ (ինչպէս վերի օրինակ-
ներուն մէջ ալ տեսանք) շատ անգամ իրենց
մէ ետքը հասարակ անուն մը իբրև բացայայ-
տիչ կ'ունենան . ինչպէս ,

Դաւիթ որայ : Այրաբատ քաառ :

Ասոնց վրայ սա հետևեալ զխտելիքները
կան :

Ա. Մարդու յատուկ անունը երբ իր իբ-
րև բացայայտիչ դրուած հատարակ անունէն
նախադաս ըլլայ , անոր հետ կը համաձայնի .
ինչպէս ,

Ի Տրայեանոսէ արքայէ : Եսայեայ մարդարէի :
Կղեոպարաւ զստերն հանդերձ . — Կղեոպար-
աւ որդիով Դէլքէդ :

Բ. Երբեմն ալ մարդու յատուկ անունը
նախադաս ըլլալով անհամաձայն կը մնայ .
ինչպէս ,

Ել հրամանս յՕֆոսոս կայսերէ . — հրաման էլա-
Օֆոսոս կայսերէ :

Աշիէն տիկնաւ Յուլիոս կայսեր :

Գ. Իսկ երբ մարդու յատուկ անունը իբ-
րև բացայայտիչ յետադաս ըլլայ իր հասարակ
անունէն , միշտ կը համաձայնի ինչպէս ,

Մարգարէին Սաայեայ :
Յարքայէն Սողոմոնէ :

Գ. Տեղւոյն յատուկ անունը իրեն բացալայտիչ դրուած հասարակ անունին նախադաս ըլլայ նէ, անհամաձայն կը մնայ. ինչպէս, Ի Յիմ լնունէ: Առ Եփրայ գետով: ՅԱյրարար գաւառի:

Ե. Իսկ երբ տեղւոյ յատուկ անունը յետագաս ըլլայ, սովորաբար իբրև յատկացուցիչ սեռական հոլովով կը դրուի. ինչպէս, Ի լեռնէ Սինի: Ի ժողովրդենէ քուսմէ Իսրայել:

Ի գաւառին Սյրարարայ: Զգետովն Երասիայ:

Զ. Ամսոյ անունները տեղւոյ յատուկ անունանց պէս նախադաս անհամաձայն կը մնան. ինչպէս,

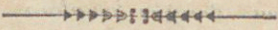
Մարտ ամսոյ: Ի Գառն ամսեան:

Իսկ յետագաս իբրև յատկացուցիչ սեռական կը դրուին. ինչպէս,

Յամսեանն Մարտի: Յամսեանն Յուլայ, այսինքն Յուլի:

Հայոց ամիսները հոլովելու սովորութիւն չկայ, ուստի անոնք յետագաս ալ ըլլան, անհամաձայն կը մնան. ինչպէս.

Ամսոյն Մարտի: Յամսեանն Գարոց

ԱԾԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՅԱԿԱՆ

254. Բանի մը Եւ ըլլալը ցուցնող բառին Գոյական ըսինք վերը (5), և Եւլե կամ Երաս ըլլալը ցուցնողին Ածական:

Գոյական անունն ինքնին նշանակութիւն մ'ունի, և իր մը կը ցուցնէ, ու խօսքի մէջ մինակ կ'իմացուի. Կար ըսելով կ'իմանանք այն մարմինը. որուն Կար, Կար կամ ուրիշ անուն մը չարուիր, նմանապէս Կար ըսելով կ'իմանանք այնպիսի շէնք մը, որ բնակութեան համար պատրաստուած է, և անոր ուրիշ անուն մը, Ելեւեջէ, Կարոց և այլն չենք կրնար ըսել. վասն զի Ելեւեջն թէպէտ տան պէս շէնք մ'է, բայց կրօնական արարողութեանց նուիրուած շէնքն է. և Կարոց ըսուածը թէպէտ շէնք մ'է, բայց տղայոց դաստիարակութեան յատկացած շէնքն է:

Ածականը ինքնին նշանակութիւն մ'ունի, բայց իր մը չցուցնէր, և ոչ ալ խօսքի մէջ մինակ կրնայ իմացուիլ. այլ իրի մը յատկութիւնը կը ցուցնէ և գոյականի հետ կը գործածուի, ուստի միշտ գոյականի մը պէտք ունի: Ինչպէս Կարոց բառն իր նշանակութիւնըն ունի, տեսակ մը զոյն է, որուն սղեպակ, Եւլե, Կարոց և այլն անուն չենք կրնար տալ, վասն զի անոնք ալ տեսակ տեսակ զոյներ են:

բայց կարծիք ըսելով չենք հասկնար թէ ինչ բան կարծիք է. կարմրութիւն ունենալու յարուց մարմին մը ցուցընել հարկէ, օրինակի համար, խնչ, որ տեսակ մը պտուղի անուն է, կարծիք խնչ ըսելով կ'իմանանք թէ կարծիք ըսածնիս ինձօրին համար է: Իսկ թէ որ ըսենք կարծիք խնչ, հոս ալ կարմրութիւնը թուղթին յատկացաւ: Նոյնպէս թէ որ ըսենք կարծիք հոս, հոս ալ կարմրութիւնը կտաւին յատկացաւ: Օրինակներէն կը տեսնենք որ կարմրութիւնը ինչ է նէ այն մնաց. բայց կարմրութեան ենթակայ եղող մարմինները խնչ, Բոսնի, Կոստա իրարմէ տարբերեցան:

255. Ըսել է որ՝ ամականը խօսքի մէջ մինակ, չգործածուիր, այլ հետք գոյական անուն մը կ'ուղէ: Արդ պիտի աւանդենք թէ ամականն իր գոյականին հետ ինչպէս կը համաձայնի:

256. Գրարառ լեզուի մէջ ամականը գոյականէն առաջ ալ կը դրուի, ետքն ալ:

257. Եթէ ամականը գոյականէն առաջ

1 Թե՛ որ բառը ամական ու որ բառը գոյական ըլլալը ճանչնալու համար միջոց մը կայ, որ տղայոց աւելի գիւրտատ կանայի է: (Ճական է այն անունը որ իր քովը բան (չէ) բառը անձեկով, անոր հետ կրնայ ըստի. ինչպէս կարծիք բան, Թէ բան, քաղցր բան կրտաի. ուրիմն կարծիք, Թէ, քաղցր ամական են. իսկ ըստ բան, քաղ բան, հող բան, քաղ բան ըստ ուրի, անոր համար ըստ, քաղ, հող, քաղ գոյական են: Ա՛՛ կերպով գիւրտու կ'որոշուին ամական ու գոյական բառերը:

2 Ամական անունը երբեմն խօսքի մէջ մինակ կը գործածուի և ան ասեմ գոյականաց առնուած կ'ըստի:

Կրուի, սովորաբար չհամաձայնիր, մինակ դոյականը կը հղովի. բայց նախդիրը ամականին վրայ կը դրուի, Օրինակ.

	Եզակի		Յոդ նակի
Ո.	Խաւարին Բանա.	Խաւարին Բանաք.	
Ս.	Խաւարին Բանտի.	Խաւարին Բանտից.	
Գ.	Խաւարին Բանտիւ.	Խաւարին Բանտիք.	
Հ.	Գլխաւարին Բանա.	Գլխաւարին Բանաս.	
Տ.	Խաւարին Բանտի,	Խաւարին Բանտից,	
	ի Խաւարին Բանա.	ի Խաւարին Բանաս.	
Բ.	ի Խաւարին Բանտէ.	ի Խաւարին Բանտից:	

Այսպէս պէտք է հղովին

Վայրենի ծառ, վայրենի ծառոյ, եւ այլն:
 Մտերիմ բարեկամ, մտերիմ բարեկամի, եւն:
 Իմաստուն որդի, իմաստուն որդւոյ, եւ այլն:
 Յորդառատ աղբիւր, յորդառատ աղբեր, եւն:

258. Բայց երբեմն, մանաւանդ միտվանկ և երկվանկ ամականները առաջ դրուած տեսնին կը համաձայնին իրենց գոյականին հետ. ինչպէս,

Մեծու ուրախութեամբ: Բովի ատն: Բարեաց գործոյ: Յէրնոյ ամբարշտութեան: Անեղծին Աստուծոյ:

Նախադաս բազմավանկ ամական ալ կը համաձայնի երբ իր ու գոյականին մէջ ուրիշ մասը բանի ունենայ, ինչպէս,

Սրբաւարին վերակոչեաց հրաման արգանն. այս ինքն՝ վերակոչեաց հրաման երկաւար արքային. — երկաւար Բաբաւարին հրամանը լեզ իրնոյ:

Հրաշափառաբանիւ պարտ էր անցանել Բանիւ .
այսինքն՝ պարտ էր անցանել հրաշափառաբանի
բանիւ :

Բազումս , Բազմաբերս եւ Գինեբերս ի նմա տնկեաց
հովիտս . այսինքն՝ տնկեաց ի նմա Բազում , Բազ-
մաբեր եւ Գինեբեր հովիտս :

259 . Իսկ եթէ ածականը գոյականէն ետ-
քը գրուի , անոր հետ մէկտեղ կը հըլովի .
բայց նախդիրը սովորաբար մինակ գոյականին
վրայ կը գրուի : Օրինակ .

Եղակի

Յոգնակի

- Ո . Այր / իմաստան . Արք իմաստանք .
- Ս . Առն իմաստնոյ . Արանց իմաստնոյ .
- Գ . Արամբ իմաստնոյ . Արամբք իմաստնոյ .
- Հ . զԱյր իմաստան . զԱրս իմաստանս .
- Տ . Առն իմաստնոյ , Արանց իմաստնոյ ,
յԱյր իմաստան . յԱրս իմաստանս .
- Բ . յԱռնէ իմաստնոյ . յԱրանց իմաստնոյ :

260 . Երբեմն անհամաձայն ալ կրնան
գրուիլ յետադաս կարգ մը ածականներ , մա-
նաւանդ անցեալ գերբայը . ինչպէս ,

- Աջովն հայրական փինկ ըսելու՝ Աջովն հայրականս :
- Զօրէնս արքունի . » Զօրէնս արքունիս :
- Հրամանաւ արքունի . » Հրամանաւ արքունիս :
- Տանն Արծրունի . » Տանն Արծրունիս :

Ոսկեհունն հանդերձից ընդելուղեալ մարդարտով .
փոխանակ ըսելու՝ Ոսկեհունն հանդերձից ըն-
դելուղեալ մարդարտով . — Բարձրորդ Բանաստ-
բանի հոտուն հանդերձիքերուն :

Ի վերայ աշխարհիս Վասպուրականն ինչեցեալ .
փոխանակ ըսելու՝ Ի վերայ աշխարհիս Վաս-
պուրականն ինչեցեալ . — Վասպուրականն ինչե-
սիսարհիս վրայ :

261 . Վերը տեսանք որ ածականը գոյա-
կանէն առաջ ու ետքը գրուած ատենը՝ միան-
գամայն նախդիրը առաջ գրուողը կ'առնէր .
երբեմն նախդիրը երկուքին վրայ ալ կը կրկ-
նուի . ինչպէս ,

Ս . Նախդիրը յետոյսս քոյակնին վրայ ալ կրկ-
նուած :

Յամենայն է կեանս ըս : Աս նա շաճիւնախա-
ռըն զիրակն :

Բ . Նախդիրը յետոյսս ածականին վրայ ալ կրկ-
նուած :

Ասէ ցարսն ցյարուցեալս ի վերայ նորա . —
անոր վրայ ելնող մարդոց կ'ըսէ :

Ընդ ամենայն անապանս ընդ մեծ եւ ընդ ա-
հազին . — Բուր մեծ ու ահաբէն անապարը :

Նախդրի կրկնութիւնն աւելի ան ատեն
կը գործածուի , երբ ածականին ու գոյակա-
նին մէջ ուրիշ մասն բանի մտնէ . ինչպէս ,

Շինեաց զգունն տանն Տեառն դարձր . փո-
խանակ ըսելու՝ զբարձր գունն . — Գրեղը
դանը Բարձր դուռը շինեց :

Ի բարձրաւանդակունն կուռ կալով է տեղ-
ւոջ . փոխանակ ըսելու՝ է բարձրաւանդակ
տեղւոջ կուռ կալով . — Ինչոք Բարձր գեղ մը
ուսար ինչալով :

262. Մէ թուականը եղակի ըլլալուն, և գոկի գոյական կ'ուզէ, և թէ նախադաս 1 ա թէ յետագաս կը համաձայնի. ինչպէս,

Ո.	Մէ	այր .	Ա. յր	ժ .
Ս.	Մէոյ	առն .	Ս.ռն	ժոջ .
Գ.	Մէով	արամբ .	Արամբ	ժով .
Հ.	շՄէ	այր .	շԱ.յր	ժ .
Տ.	Մէո՞՞	առն .	Ս.ռն	ժո՞՞ .
	ի Մէ	այր .	յԱ.յր	ժի .
Բ.	ի Մէո՞՞	առնէ .	յԱ.ռնէ	ժիջէ .

263. Երէն, երէտ, շրտ՝ անեղական ըլլալով, յողմակի գոյական կ'ուզեն, և թէ նախադաս ու թէ յետագաս կը համաձայնին. ինչպէս,

Ո.	Երէն	աւուրք .	Աւուրք	Երէն
Ս.	Երէոց	աւուրց .	Աւուրց	Երէոց .
Գ.	Երէն	աւուրքք .	Աւուրքք	Երէն .

1 Մէ երբ գոյականէն առաջ գրուի, որոշեալ թուական միութիւն կամ թի հար կը ցուցնէ. իսկ երբ յետագաս ըլլայ, առն, և անորոշ թուականի նշանակութիւն կ'ունենայ: Այս երկուքին մէջ ընչ տարբերութիւն կայ, և սա է որ թի ո՞՞նէ և նշանակելու ըլլայ, թէպէտ եր գոյականը թի հար մ'ըլլալ կիւնայնէ, բայց անոր նման շատելու մէջէ զատուած թի հարը կը նշանակէ, արիւնահոյ՞ որ քացատրենք.

Մի այր, թի ծաղ, ոչի սորո՞ւ
Այր մի, ծաղ ի՞նչ, սորո՞ւն տրեխի
Առտի մի Վատուած, թի Վարտած կրնանք ըսել, և Սոստուած մի, Վարտած ի՞նչ ըսել չենք կրնար, վասն զի Վատուած ոչ ոքիս ուրիշներ ալ չկան, որ անոնցմէ զատուած և անոնցմէ մէկը ըլլալ յոյժն է:

Հ.	Երէն	աւուրք .	գԱւուրք	Երէն
Տ.	Երէոց	աւուրց .	Աւուրց	Երէոց .
	յԵրէն	աւուրք .	յԱւուրք	Երէն .
Բ.	յԵրէոց	աւուրց .	յԱւուրց	Երէոց .

Այսպէս կը հղովին,

Երէտ վկայք, երէց վկայց, երէտ վկայուք, զէրէտ վկայս, յերէտ վկայս, յերէց վկայց .
Վկայք երէտ, վկայց երէց, վկայուք երէտ ևւայնս
Չորտ քաղաքք, շրտց քաղաքաց, ևւայնս . Գաղաքք շրտ, քաղաքաց շրտց, ևւայնս :

264. Իսկ հինգ էն անդին մնացած թուականները՝ թէ եղակի և թէ յողմակի գոյական կրնան ունենալ. թէ որ նախադաս ըլլան, և գոյականն ալ եղակի ըլլայ, սովորաբար չեն համաձայնիր. ինչպէս,

Ո.	Հինգ	օր .
Ս.	Հինգ	աւուր .
Գ.	Հինգ	աւուրք .
Հ.	շՀինգ	օր .
Տ.	Հինգ	աւուր, ի Հինգ օր .
Բ.	ի Հինգ	օրէ .

Այսպէս կը հղովին,

Վեց կանգուն, վեց կանգնոյ, վեց կանգնոյ՞, զվեց կանգուն . ևւայնս .
Տասն կին, տասն կնոջ, տասն կանամբ, ևւայնս .
Հաշար եկեղեցի, հաշար եկեղեցւոյ . ևւայնս :

265. Իսկ եթէ գոյականը յողմակի է, հինգէն սկսեալ ըստ որ թուականները առաջ գրուած ատեն կրնան թէ համաձայնիլ և թէ չհամաձայնիլ. ինչպէս,

ՅՐՈՒՆԵԱԼ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

262. Մէ թուականը եղակի ըլլալուն, եւ գոյակի գոյական կ'ուզէ, և թէ նախադաս և ու թէ յետադաս կը համաձայնի. ինչպէս,

Ո.	Մէ	այր .	Ս. յր	ժ .
Ս.	Մից	առն .	Ս.նն	ժ.ճ .
Դ.	Միւմ	արամբ .	Սրամբ	ժ.մ .
Հ.	չՄի	այր .	չՍ.յր	ժ .
Տ.	Միւմ	առն ,	Ս.նն	ժ.ոմ .
	ի Մի	այր .	յՍ.յր	ժ .
Բ.	ի Միցի	առնէ .	յՍ.ննէ	ժ.նէ .

263. Երէ՛ւ, երէ՛ւ, շր՛ւ անեղական ըլլալով, յոգնակի գոյական կ'ուզեն, և թէ նախադաս ու թէ յետադաս կը համաձայնին. ինչպէս,

Ո.	Երէ՛ւ	աւուրք .	Աւուրք	Երէ՛ւ
Ս.	Երէ՛ւց	աւուրց .	Աւուրց	Երէ՛ւց .
Գ.	Երէ՛ւ	աւուրքք .	Աւուրքք	Երէ՛ւ .

1 Մի էրբ գոյականէն առաջ գրուի, որոշեալ թուական միութիւն կամ ձէ հար կը ցոյցնէ. իսկ էրբ յետադաս ըլլալ, ո՞նչ, և անորչ թուականի նշանակութիւն կ'ուենայ. Ս.յր երկուքին մէջ զիչ տարբերութիւն կայ, և առ է որ Գ՛ զ՞նչ և նշանակելու ըլլայ, թէպէտ եր գոյականը ձէ հար մ'ըլլալ կիւնայրնէ, բայց անոր տեան շատելու մէջ զատուած մէջ հարք կը նշանակէ, որինսկիպ մը բացատրենք.

Մի այր, ձէ՛ ճարգ, պիբ արած :
Ա.յր մի, ճարգ ճն . արած շի յիբիս :

Առտի մի ըստուած, մէ՛ Վարդա՞ճ, կրնանք ըսել, և Ս.յր գտած մի, Վարդա՞ճ ճն ըսել չենք կրնար, վասն զի Վարդա՞ճ Ծոյ պիս ուրիշներ աչ չկան որ անոնցմէ գտտուած և անանցմէ մէկը ըլլալ ցոյցնէ :

Հ.	Երէ՛ւ	աւուրս .	չԱւուրս	Երէ՛ւ
Տ.	Երէ՛ւց	աւուրց,	Աւուրց	Երէ՛ւց .
	յԵրէ՛ւ	աւուրս .	յԱւուրս	Երէ՛ւ
Բ.	յԵրէ՛ւց	աւուրց .	յԱւուրց	Երէ՛ւց .

Այսպէս կը հոլովին,

Երէ՛ւ վկայք, երէ՛ց վկայից, երէ՛ւ վկայիք, զէ՛ւրէ՛ւ վկայս, յերէ՛ւ վկայս, յերէ՛ց վկայից :

Վկայք երէ՛ւ, վկայից երէ՛ց, վկայիք երէ՛ւ ևւայրն :
Չար՛ք քաղաքք, շրէ՛ց քաղաքաց, ևւայրն . Գա՞ւր քաքք շր՛ւ, քաղաքաց շրէ՛ց, ևւայրն :

264. Իսկ հինգ էն անդին մնացած թուականները՝ թէ եղակի և թէ յոգնակի գոյական կրնան ունենալ. թէ որ նախադաս ըլլան, և գոյականն ալ եղակի ըլլայ, սովորաբար չեն համաձայնիր. ինչպէս,

Ո.	Հինգ	օր .
Ս.	Հինգ	աւուր .
Գ.	Հինգ	աւուրք .
Հ.	չՀինգ	օր .
Տ.	Հինգ	աւուր, ի Հինգ օր .
Բ.	ի Հինգ	օրէ :

Այսպէս կը հոլովին,

Վեց կանգուն, վեց կանգնոյ, վեց կանգնով, զվեց կանգուն . ևւայրն :

Տասն կրն, Գասն կնոջ, Գասն կանամբ, ևւայրն :
Հաղար եկեղեցի, հաղար եկեղեցոյ . ևւայրն :

265. Իսկ եթէ գոյականը յոգնակի է, հինգէն սկսեալ բոլոր թուականները առաջ գրուած առին կրնան թէ համաձայնիլ և թէ չհամաձայնիլ, ինչպէս,

Ո. Հինգ աւուրք. Կամ Հինգ աւուրք.
 Ս. Հինգ աւուրց. Հնգեց աւուրց.
 Գ. Հինգ աւուրքք. Հնգօտ աւուրքք.
 Հ. ԿՀինգ աւուրս. ԿՀինգ աւուրս.
 Տ. Հինգ աւուրց, Հնգեց աւուրց,
 Ե Հինգ աւուրս. Ե Հինգ աւուրս.
 Բ. Ե Հինգ աւուրց: Ե Հնգեց աւուրց:

Այսպէս կը հորովին,

Վեց կանգունք, վեց կանգնոց կամ վեցեց կանգնոց. եւայլն:

Տասն կանայք, որսն կանանց կամ որսանց կանանց. եւայլն:

Հազար եկեղեցիք, հազար եկեղեցեաց կամ հազարաց եկեղեցեաց. եւայլն:

266. Իսկ երբ հինգէն սկսեալ բոլոր թըւականները զոյականէն յետագաս ըլլան, միշտ յոգնակի գոյական կ'ուզեն, և անոր հետ մէկտեղ կը հորովին. ինչպէս,

Ո. Աւուրք հինգ.
 Ս. Աւուրց հնգեց.
 Գ. Աւուրքք հնգօտ.
 Հ. ԿԱւուրս հինգ.
 Տ. Աւուրց հնգեց, յԱւուրս հինգ.
 Բ. յԱւուրց հնգեց:

Այս օրինակին մէջ Ո-ը Աւուրք հինգ բռուեցաւ, և ոչ թէ Աւուրք հինգ, Հայր. ԿԱւուրս հինգ բռուեցաւ, և ոչ թէ ԿԱւուրս հինգս. Եւիգրիտ որս. յԱւուրս հինգ բռուեցաւ, և ոչ թէ յԱւուրս հինգս: Գիտնալ պէտք է որ հինգէն սկսեալ բոլոր թուականները յետագաս եղած ստեղծին, գոյականին հետ մէկտեղ կը հորովին, բաց յոգնակիի և ոչ գրեթէ շին առնելով: Ինչպէս վերի օրինակին մէջ յայտնի կ'երևայ:

Այսպէս կը հորովին,

Կանգունք վեց (չըլար վեց), կանգնոց վեցեց, զկանգունս վեց (չըլար վեցս). եւայլն:

Կանայք որսն (չըլար որստանտ), կանանց որսանց, զկանայս որսան (չըլար որստանս). եւն:

Եկեղեցիք հազար (չըլար հազարտ), եկեղեցեաց հազարաց, զեկեղեցիս հազար (չըլար հազարտ) եւայլն:

Արք երկորստան (չըլար երկորստանտ), արանց երկորստանեց, զարս երկորստան (չըլար երկորստանս). եւայլն:

ԱՆՈՐՈՇ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

267. Ո՞՞, «+ անորոշ թուականները միայն մարդու համար կը զրուցուին, և սովորաբար զոյականէն ետքը կը գրուին և անոր հետ կը համաձայնին. ինչպէս,

Եզակի			Յոգնակի	
Ո.	Այր	ո՞ն.	Արք	ո՞մանտ.
Ս.	Առն	ոարսա՞ն.	Արանց	ո՞մանց.
Գ.	Արամբ	ո՞մա՞ք.	Արամբք	ո՞մա՞քտ.
Հ.	ԿԱյր	ո՞ն.	ԿԱրս	ո՞մանս.
Տ.	Առն	ո-մե՞ն,	Արանց	ո՞մանց,
	յԱյր	ո՞ն.	յԱրս	ո՞մանս.
Բ.	յԱռնէ	ո-մե՞նէ.	յԱրանց	ո՞մանց:

Այր «+ , առն ո-րոտ, արամբ ո՞մա՞ք, զայր «+ , առն ո-մե՞տ, յայր «+ , յառնէ ո-մե՞տ:

Ո՞+ միայն եզակի ունի. անոր համար եզակի գոյականի հետ կը գործածուի. յոգնակին գարձեալ ո՞ն ինչոգնակիով կը շինուի, Արք ո՞մանտ, արանց ո՞մանց և այլն բռուեցաւ:

268. Ինչ, Ինչ անորոշ թուականները միայն հոգի չունեցող բաներուն և իրաց համար կը գոուցուին . Ինչ սովորաբար գոյականէն կտքը գրուելով՝ անոր հետ կը համուծայնի , յոգնակի գոյականի հետ ալ եղակի հղովելով , ինչպէս ,

Եղակի

Յոգնակի

Ո.	Գործ	Ինչ.	Գործք	Ինչ.
Ո.	Գործոյ	Ինչք.	Գործոք	Ինչք.
Գ.	Գործով	Ինչով.	Գործովք	Ինչովք.
Հ.	զԳործ	Ինչ.	զԳործս	Ինչ.
Տ.	Գործոյ	Ինչոյ.	Գործոյք	Ինչոյք.
	ի Գործ	Ինչ.	ի Գործս	Ինչ.
Բ.	ի Գործոյ	Ինչոյ.	ի Գործոյք	Ինչոյք.

Ինչ անորոշ թուականն ալ ամէն հարկի տեղ կը գրուի , այսինքն՝ անկուրիտիսէ . ինչպէս , Գործ Ինչ , գործոյ Ինչ , զգործ Ինչ , գործք Ինչ , գործոց Ինչ , զգործս Ինչ , ի գործոց Ինչ . ևն :

269. Ինչ, Ինչ զարդի տեղ կը գրուին երբեմն . ինչպէս ,

Միթէ զու մեծ Ինչ ո՞ք իցես քան զհայր մեր Արքայամ . փոխանակ ըսելու՝ մեծ ո՞ք իցես . — Ինչ Գործ Ինչ հայր Աբրահամին Ինչ Ինչ ևն :

270. Այլ թէ որ նախադաս ըլլայ իր գոյականէն , սովորաբար կը համաձայնի . ինչպէս ,

Եղակի

Յոգնակի

Ո.	Այլ	քաղաք.	Այլ	քաղաքք.
Ս.	Այլոյ	քաղաքի.	Այլոյք	քաղաքաց.

Գ.	Այլով	քաղաքաւ.	Այլովք	քաղաքօք]
Հ.	Այլ	քաղաք.	Այլ	քաղաքս .
Տ.	Այլո՞՞ք	քաղաքի.	Այլոց	քաղաքաց .
	Այլ	քաղաք.	Այլ	քաղաքս .
Բ.	Այլովք	քաղաքէ .	Այլոցք	քաղաքաց .

Ինչպէս կը տեսնուի օրինակէս , որ այլ յոգնակի մէջ + և ո գրեմ չէ առած , Այլ քաղաքք ըսուերէ , և ոչ թէ այլք քաղաքք , զայլ քաղաքս և ոչ մէկ զայլք քաղաքս , յայլ քաղաքք , և ոչ թէ յայլ քաղաքք :

Այլ նախադաս եղած ատեն կրնայ անհամաձայն ալ գրուի .

271. Այլ թէ որ յետագաս ըլլայ իր գոյականէն , սովորաբար կը համաձայնի . ինչպէս ,

Ո.	Քաղաք	Այլ.	Քաղաքք	Այլք
Ս.	Քաղաքի	Այլոյ.	Քաղաքաց	Այլոցք
Գ.	Քաղաքաւ	Այլովք.	Քաղաքօք	Այլովքք .
Հ.	զՔաղաք	Այլ.	զՔաղաքս	Այլս .
Տ.	Քաղաքի	Այլո՞՞ք .	Քաղաքաց	Այլոց .
	ի Քաղաք	Այլ .	ի Քաղաքս	Այլս .
Բ.	ի Քաղաքէ	Այլովք .	ի Քաղաքաց	Այլոցք .

Ինչպէս կը տեսնուի օրինակէս , որ այլ յետագաս ըլլալով թէ եղակի և թէ յոգնակի հղոված է , + և ո գրեմ ալ յոգնակին մէջ առած , և նախդիտներն ալ չ . յիբ վրայ կրկնուած :

272. Միւս անորոշ թուականը եղակի գոյական կ'ուզէ , ու նախադաս ըլլալով՝ անոր հետ կը համաձայնի . ինչպէս ,

Միւս օր , Բիւսոյ աւուր , Բիւսով աւուրք , ևւ Բիւս օր , Բիւսո՞՞ք աւուր , ի Բիւս օր , ի Բիւսօ՞ք օրք :

273. Այլայն թէ որ գոյականէն նախադաս ըլլայ , սովորաբար անոր հետ Համաձայնի . ինչպէս ,

Ամենայն այր, ամենայն առն. ամենայն արք, ամենայն արանց. եւ այլն :

Ամենայն թէ որ գոյականէն յետագաս ըլլայ, սովորաբար եզակիին կը համաձայնի, իսկ յոգնակիին թուով չհամաձայնիր. ինչպէս,

Եզակի

Յոգնակի

ՌՔ	Այր	ամենայն.	Արք	ամենայն.
Ս.	Առն	ամենայնէ	Արանց	ամենայնէ.
Գ.	Արամբ	ամենայնի.	Արամբք	ամենայնի.
Հ.	ՂԱյր	ամենայն.	ՂԱրս	ամենայն.
Տ.	Առն	ամենայնէ,	Արանց	ամենայնի,
	յԱյր	ամենայն.	յԱրս	ամենայն.
Բ.	յԱռնէ	ամենայնէ.	յԱրանց	ամենայնէ.

ԱՄԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

274. Այ, Այդ, Այն ցուցական գերանունները ածական են (տես 63), և գոյականնէն թէ նախագաս և թէ յետագաս կրնան ըլլալ :

275. Այ, Այդ, Այն ցուցական գերանուններուն հոլովը տեսանք Ա. մասին մէջ (տես 65), որ զոյգ էին, մէկը կործ և միւսը երկայն : Արդ երբ այս ցուցական գերանունները գոյականէ նախագաս են, կործ հոլովներով անոր հետ կը համաձայնին. ինչպէս,

Եզակի

Յոգնակի

Ո.	Այն	առն.	Այն	առնք.
Ս.	Այնց	առն.	Այնց	առնց.

Գ.	Այնտ	առմբ.	Այնտ	առմբք.
Հ.	ՂԱյն	առն.	ՂԱյն	առնա.
Տ.	Այնք	առն,	Այնց	առնց.
	յԱյն	առն.	յԱյն	առնա.
Բ.	յԱյնք	առնէ.	յԱյնց	առնց.

Ինչպէս կ'երևայ օրինակի մէջ, այն ցուցականին կործ հոլովները գործածուեր են. բայց դիտելով կը տեսնենք նաև որ յոգնական և ս գրիւքն ալ շին գրուեր : Այն տունը ըսուեր է և ոչ թէ Այն տունք, ՂԱյն տուն և ոչ թէ ՂԱյն տուն. յԱյն տուն և ոչ թէ յԱյն տուն : Երկայն կը տեսնենք որ եզակի բացասական կարծ հոլով չըլլալուն. վերջահոլով տրական գործածուեր է. յԱյն տունէ, և ոչ թէ յԱյն տունէ ամեն. յոգնակի գործածուեր կարծ հոլով ալ չըլլալուն եզակի գործ. կարծ հոլով գրուեր է. այնտ առմբ և ոչ թէ այնորտ առմբք :

276. Իսկ երբ այդ, այդք, այն ցուցականները գոյականէ յետագաս են, երկայն հոլովներով անոր հետ կը համաձայնին. ինչպէս,

Եզակի

Յոգնակի

Բ.	Տունն	այն.	Տունքն	այնորիկ.
Ս.	Տանն	այնորիկ.	Տանցն	այնոցիկ.
Գ.	Տամբն	այնորիկ.	Տամբքն	այնորիք.
Հ.	ՂՏունն	այն.	ՂՏունն	այնորիկ.
Տ.	Տանն	այնիկ,	Տանցն	այնոցիկ.
	ի Տունն	այն.	ի Տունն	այնորիկ.
Բ.	ի Տանն	այնմանէ.	ի Տանցն	այնոցմանէ.

Օրինակի մէջ կ'երևայ որ այն ցուցականին երկայն հոլովները գործածուեր են : Դմանապէս կը տեսնուի որ գոյականին ծայրը ն գրիւքն ալ յոգնագաս է. Տունն այն. թէ որ այն ցուցական ըլլար ս պիտի գրուեր. այն ըլլար դ պիտի գրուեր : Տունն այն. Տունք այդ : Միայն սո գիտնալ պէտք է թէ այն ցուցականը երբ գոյականէ յետագաս ըլլայ, յոգնակի հոլովական և նախորդ տրական հոլովներուն մէջ կամ ս գրիւքն ալ չաւանդուի, կամ ս ալ կ'ըսուի. ինչպէս, չըլլար գտնուա

դայստի, հապա պիտի բուռի կամ դուռնս դայստի կամ ըզ-
տանքս դայստի: Ուրիշ դիտողութեան արժանի կէտ մ'ալ
կայ, այն է թէ նախադաս գոյականին և թէ յետադաս ջո ջո-
կանին վրայ նախդիրներուն կրկնուիլը . դուռնն դայն, ՚ի տանջի
յայնչանէ, և այլն:

277. Մոյն, Գոյն, Նոյն ցուցական դերա-
նուններն ալ ածական են ըսինք վերը (63),
ասոնք միշտ գոյականով կը վարուին, և նա-
խադաս գրուելով՝ անոր հետ կը համաձայնին .
ինչպէս,

	Եզակի		Յոգնակի
Ո.	Նոյն մարմին.	Նոյն մարմինք.	
Ս.	Նորին մարմնոյ.	Նոցին մարմնոց.	
Գ.	Նովին մարմնով.	Նովին մարմնովք.	
Հ.	ՉՆոյն մարմին.	ՉՆոյն մարմինս.	
Տ.	Նսին մարմնոյ.	Նոցին մարմնոց.	
	ի Նոյն մարմին.	ի Նոյն մարմինս.	
Բ.	ի Նսին մարմնոյ.	ի Նոցին մարմնոց.	

Նոյն եզակի բացառական շունի, անոր համար եզակի վեր-
ջահոյով տրականը գործածուեր է բացառականի տեղւ, ՚ի նոյն
մարմնոյ: Յոգնակիին մէջ ալ ուղղականը նոյն մարմինք ըսուեր է,
և ոչ թէ նորին մարմինք, հայցական ու նախդիրն տրականն ալ
ընոյն մարմնու, ՚ի նոյն մարմինս, և ոչ թէ ընոյն մարմինս, ՚ի
նոսին մարմինս: Յոգնակի գործիականին մէջ ալ նսին մարմնովք
ըսուած է, և ոչ թէ նովինք մարմնովք, բացառականն ալ ՚ի
նոցին մարմնոց ըսուեր է, և ոչ թէ ՚ի նոցանց մարմնոց:

278. Իմ, Գոյ, Մեք, Ձեր, Իւր ստացա-
կան դերանունները սովորաբար գոյականէն
յետադաս կ'ըլլան, ու անոր հետ կը համա-
ձայնին . ինչպէս,

	Եզակի		Յոգնակի
Ո.	Եղբայր իմ.	Եղբարք իմ.	

Ս.	Եղբոր իմոյ.	Եղբարց իմոց.
Ղ.	Եղբարք իմով.	Եղբարքք իմովք.
Հ.	Չեղբայր իմ.	Չեղբարս իմ.
Տ.	Եղբոր իմոսմ.	Եղբարց իմոց.
	յեղբայր իմ.	յեղբարս իմ.
Բ.	Եղբորէ իմով.	Եղբարց իմոց.

Գոյականէն նախադաս ըլլան, կը համա-
ձայնին սոյնպէս . զոր օրինակ,
Եզակի **Յոգնակի**

Ո.	Իմ եղբայր.	Իմ եղբարք.
Ս.	Իմոյ եղբոր.	Իմոց եղբարց.
Գ.	Իմով եղբարք.	Իմովք եղբարքք.
Հ.	Չիմ եղբայր.	Չիմ եղբարս.
Տ.	Իմոսմ եղբոր.	Իմոց եղբարց.
	յիմ եղբայր.	յիմ եղբարս.
Բ.	յիմով եղբորէ.	յիմոց եղբարց.

Այս երկու օրինակին մէջ, ՚ի ստացականը թէ յետադաս
և թէ նախադաս համաձայնած է, և անոց յոգնակի ուղղակա-
նին մէջ, զիւր և հայցական ու նախդիրն տրական հարկե-
րուն մէջ ալ ս գիրը ընդունելու . եղբարք ՚ի ըսուեր է փոխա-
նակ եղբարք ՚ի ըսուերու, ՚ի եղբարք փոխանակ ՚ի եղբարք
ըսուելու . նոյնպէս զեղբարս ՚ի փոխանակ զեղբարս ՚ի ըսուե-
լու, և այլն:

Սակայն գիտնալ պէտք է որ այս ստացա-
կան դերանունները երբ գոյականաբար գոր-
ծածուին, ան առեն յոգնակիի + և ս գրեթէ
կ'ընդունին . ինչպէս,

Իմ, զիմ, Գոյ, զբոյ, Իւր, զիւր . եւն .
Հանաչեմ գիմն . — Իք ճանչեմ իմնեքոյն .
Յիւրսն եկն եւ իւրքն զնա ոչ ընկալան . — Ի-
բնեքոսն էկաւ և իբնեքը զիւր զնոյսնեցին .

Բ, Բեր, Զեր, Է-ր ստացականներն ալ ի՛ն նման կը համաձայնին իրենց գոյականներուն հետ թէ նախադաս և թէ յետադաս . ինչպէս,

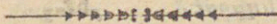
Հայր քո, հօր քո, հարբ քով, հարք քո, հարց քոց . եւ այլն :

Տուն մեր, տան մերոյ, տամբ մերով, տունք մեր, տանց մերոց . եւ այլն :

Զօրութիւն ձեր, զօրութեան ձերոյ, զօրութեամբ ձերով . զօրութիւնք ձեր, զօրութեանց ձերոց . եւ այլն :

Բան իւր, բանի իւրոյ, բանիւ իւրով . բանք իւր, բանից իւրոց . եւ այլն :

Մեր տուն, մերոյ տան . եւ այլն : Իւր բան, իւրոյ բանի, եւ այլն : Ձեր զօրութիւն, ձերոյ զօրութեան . եւ այլն :

ԳԼՈՒԽ Զ.

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ՅԱՐԱԲԵՐԵԱԼ

279. Յարաբերական գերանունին համար խօսեցանք փերականութեանս Ա. մասին մէջ (68), թէ ինք գէ՛մք չունի, բայց ամէն դէմքի անուն կամ գերանուն մէջ կը բերէ . ինչպէս, Ես որ խօսիմ, դու որ խօսիս, նա որ խօսի :

Առաջին մէջ որ յարաբերականը կը յարաբերէ Ես ք, երկրորդին մէջ դուն, երրորդին մէջ նա :

Յարաբերականին յուցըցած անունը կամ գերանունը յարաբերու կը ըսուի . վերի օրինակներուն մէջ Ես, դու, նա բառերը յարաբերու եւ կղան :

280. Յարաբերականը իր յարաբերեալէն ետքը կը գրուի, Ես-ով իր յարաբերեալին հետ կը համաձայնի, իսկ հետեւ իր բային հետ . բայն ինչ հոլով որ պահանջէ, այն հոլովով կը գրուի . ինչպէս,

Ծառայ՝ որ գլխիցէ զկամս տեսան եւ ոչ սանիցէ, արքցէ զան բազում . — այն ծառան որ փէրջը կամբը փէրնայ ու չքնէ, շար ծեծ դէտէ ոտքէ :

Հրոս որ յարաբերականը կը յարաբերէ ծառայ յարաբերեալ . ծառայ եղակի ըլլալուն որ եղակի գրուեր է . հոլովով ալ համաձայն են անոր համար, որ ծառայն իր բային, այսինքն աւփոյն ին տէր բային է, ու գ. գրուեր է . որ ալ իր բայերուն այսինքն գիտցնէ, առիցն բայերուն տէր բայի ըլլալուն, ու գ. գրուեր է :

Բանն զոր խօսեցայ ձեզ, հոգի է եւ կեանք, այն իօտը՝ որ յեզն խօսեցայ, հոգի ու կեանք է :

Բանն և զոր երկուքն ալ թուով համաձայն են, բայց հոլովով անհամաձայն . վասն զի Բանն տէր բայի պաշտօն ունի իր բային, այսինքն է ին քով, և զոր սեռի խնդիրի պաշտօն ունի իր բային, այսինքն խօսեցային քով :

281. Այս օրինակներուն վրայ կ'աւելցընենք հետեւեալ երկու դիտողութիւնները :

Ա. Յարաբերականն իրեն վերաբերեալ բայն և սիրի բառերն ունի, և յարաբերեալն ալ իրեն բայն և սիրի բառերը . յարաբերականն իր բառերով գլխաւոր խօսք կը ըսուի, յարաբերեալն ալ իր բառերով գլխաւոր խօսք . ինչպէս :

Տառայ որ գիտիցէ զիսն Տեառն և ոչ առնիցէ արքցէ դան բա-
ղուս :

Բանն զոր խօսեցայ յէս : հոգի ե և կեանք :

Այս օրինակներուն մէջ նօսք գրով նշանակուածները փ-
նակեալ խօսք են և միւսները գլխաւոր խօսք : Ինչպէս կը տես-
նուի Քրիստոսի խօսքերը գլխաւոր խօսքերուն մէջ մտած են .
ըսել է որ յարաբերականներն իրենց բառերովը յարաբերակնե-
րուն անմկնապէս բովը գրուած են և յարաբերակներուն վե-
րաբերակ մնացած խօսքերը Քրիստոսի խօսքն ենք : Թէպէտ
այս կարգը լեզուին բարձրութիւնը պահող բնական կարգն է ,
բայց կրօնքը ընդ նաև :

Գան բաղում արքցէ Տառայ որ գիտիցէ զիսն Տեառն և ոչ առ-
նիցէ :

Հոգի և կեանք է բանն զոր խօսեցայ յէս :

Այս օրինակներուն մէջ ալ կերևայ որ յարաբերականներն
իրենց յարաբերակներուն բովն չեն բաժնուեր . բայց յարաբեր-
եալներն իրենց վերաբերեալ բառերին ալ չեն զատուած :

Բ . Արի օրինակներուն աշխարհաբառները կրնանք նաև
թարգմանել այպէս .

Տիրուք Խմբը գիտող ու լինող ծառան շար ծեծ պիտի ոտի :

Զեւթ խօսած խօսքս հոգի ու կեանք է :

Առնցքն կը տեսնուի թէ յարաբերականն ու իր բայը , որ
գիտիցէ և ոչ առնիցէ , ոչ վերջաւորած բայածականի վերածուեր
են , գիտող ու լինող նշնպէս զոր խօսեցայ , անցեալ գերբայի
վերածուեր է խօսած :

Գրաբառն մէջ յարաբերականով ու գիտուար բայով ըս-
ուածները գրեթէ օտ հարակ աշխարհաբառին մէջ ալ վեր-
ջաւորած բայածականով կամ սեղեւ գերբայով կը բացատրուին
իրբե անահան յարաբերակին :

Գրաբառ լեզուի մէջ ալ բացածականով և անցեալ գերբայ-
ով բացատրու թիւնը կարելի է մանաւանդ երբ անոնք իրենց
հետ սեռի կամ բնութեան խնդիր ունենան . ինչպէս վերի

A Ոչ կամ էլ կամ լի վերջաւորած բայածականները փայն
իրենց բով սեռի խնդիր կ'ունենան , փոխանակ հայցականի
յատկացուցի պէտ սեռական հարկով կ'աւանն . ինչպէս , գոր-
ծող կամ գործիչ այնպիսեաց , առնել իր օրինաց . փոխանակ ը-
սերու , գործող իմ գործիչ պայնպիսն , առնող զորքն :

Այս բացատրութիւնը տես թուահամար (245) :

օրինակներն և ոչ մեկը իրենց աշխարհաբառներուն նման գը-
րաբառի չեն վերածաւ իր . բայց խորագործ լուհատեալն աշխար-
հաբառը գրաբառ կրնայ ըլլալ : որ ընթերցուան ի միտ առցէ .
կամ ընթերցողն ի միտ առցէ : Երջնպէս մեր լսածը ինչ պատկեր
յեւի . գրաբառ կրնանք ըսել զոր լսուան պատմեմք ձեզ . կամ
ընտելան մեր պատմեմք ձեզ :

Այս օրինակներուն մէջ եղած յարաբերականներուն յարա-
բերակները զօրութեամբ կ'իմացուին , որոնք դերանուն են ,
այսինքն նա որ ընթերցուող խօսք առցէ . պայն զոր լուսար պատ-
մեմք ձեզ : Աշխարհաբառներն կերևայ որ խորագործ և
մեր լսածը ըսուածներն իրենց հետ խնդիր չունենալով , զըրա-
բառ ըսուեր են որ ընթերցուան կամ ընթերցողն , զոր լսուան կամ
ընտելան մեր : Բայց պիտի լսածը գիտող ու լինող ծառան չեմք
կրնար գրաբառ ըսել , ծառայ գիտող զիսն սեռան և լսուող .
հայտ պիտի ըսենք , ծառայ որ գիտիցէ զիսն սեռան և ոչ առնի-
ցէ : Առտի վայելուչ և ընդհանուր գործածական կերպն է գի-
տուար բայով և յարաբերականով եղած բացատրութիւնը : Թէ
որ բացածականը և թէ անցեալ գերբայը եթէ ներկայի նշանա-
կութեամբ ըլլան աշխարհաբառի մէջ և գրաբառի մէջ գիտուար
բայը ներկայ կը գրուի . ինչպէս .
Կարգադրը (ան որ հիմ ինչ խորաց) լուհ հայտնայ . — Ար բն-
ութեանն ի միտ առցէ :

Ունեցածս (պայն որ հիմս ունիմ) պամ . — Զոր ունիմն սուց :

Եթէ անպարտի նշանակութեամբ ըլլան , գիտուար բայը ան-
խառն կը գրուի . ինչպէս .

Կարգադրը (ան որ ինչ խորաց) լուհ հայտնայ . — Ար բնութեանն
ոչ առնայր ի միտ :

Ունեցածիս (պայն որ ունիմն) պամ . — Զոր ունեմն կտուն :

Եթէ անպարտի նշանակութեամբ ըլլան , գիտուար բայը իս-
պարեալ կը գրուի . ինչպէս .

Տեւողը (ան որ պետաւ) ինչ Լիսյե : — Ար ետեմն վիսյե :

Լսածիս (պայն որ լսեմն) պամ . — Զոր լուսն պատմեցար :

Եթէ ապառաի նշանակութեամբ ըլլան , գիտուար բայը ա-
պառաի կը գրուի . ինչպէս .

Աս ընողը (ան որ պիտի ընես) պիտի սորի . — Ար որա ջե դտա
կիցցէ :

Ընեւորը (պայն որ պիտի ընես) լսառն ընէ . — Զոր առնողն կս
արա վարկազակի :

Եթէ ստորագրուի Նշանակութեամբ ըլլան զիմաւոր բաշք ստորագրուի կը գրուի ինչպէս :

Ահա եւլազ (ան՝ որ արդն ըլլա) եր լրտանայ . — Ար իցե յանգի մի գարձցի յետ :

Չարեղուն ունեցածն ալ (ան՝ որ ունեւայ) պիտի առնուի . — Յորձն ոչ անխի՛ն և զոր ունեցին բարձցի :

Հարցական խօսքերու մէջ՝ ներխայն տեղ ստորագրուի տեղ տեղ և գործածուի ինչպէս :

Կարգաթիւ (չայն՝ որ կէտ ի լրտան) գիտն . — Գիտիցիս զոր իմեաւնայուսդ :

282. Վերն ըսինք թէ յարաբերականը յարաբերեալէն ետքը կը դրուի . բայց շատ անգամ առաջ ալ կրնայ դրուիլ . ինչպէս :

Ո՛ւր է որ ծնաւ արեւոյն հրէից . փոխանակ՝ ըսելու՝ Ո՛ւր է արքայն հրէից որ ծնաւ . — ո՛ւր է հրէից թագաւորը որ ծնաւ . կամ հրէից համար ծնած թագաւորն ո՛ւր է :

Ար ի ձեան հրեշտակաց խօսեցաւ քանն հաստատունն եղեւ . փոխանակ ըսելու՝ Բանն որ ի ձեան հրեշտակաց խօսեցաւ հաստատունն եղեւ . — այն խօսքն որ հրեշտակներուն միջոցով ըստեցաւ հաստատունն եղաւ . կամ հրեշտակներուն միջոցով ըստած խօսքն հաստատունն եղաւ :

Վասն զի սուրբ է որ եմուտանդր րապանակն տեսան . փոխանակ ըսելու՝ Վասն զի սուրբ է տապանակն տեսան որ եմուտ անդր . — Ինչո՞ւ որ սուրբ է րեւոյն րապանակը որ հոն մտաւ . կամ Ինչո՞ւ որ րեւոյն հոն մտած րապանակը սուրբ է :

283. Վերն ըսինք զարձեալ թէ յարաբերականը յարաբերեալին հետ ինչով կը համաձայնի . բայց եղակի յարաբերականը յոգնակի բառ կրնայ յարաբերել , մանաւանդ եւ

զակի ուղղական և հայցական հորոքներուն մէջ . ինչպէս .

Երանի այնոյնի՛ , որ սուրբ են սրտիւք . փոխանակ ըսելու՝ որ սուրբ են սրտիւք . — Երանի նոնց որնս որտով սուրբ են . կամ որտով սուրբ եղողներուն երանի :

Չհրձան զոր ես գործեմ . փոխանակ՝ զոր ես գործեմ . — այն հրձեբը , որնս ես ինչ հրձեմ , կամ ի՞նչ հրձած հրձեբը :

Ար բարեւոք վերակացու լինին երեցունս կրկին պատուոյ արժանի եղիցին . փոխանակ՝ Երկուսնք որ բարեւոք վերակացու լինին՝ կրկին պատուոյ արժանի եղիցին . — այն երեցները՝ որ ուղի վերահացու՝ ի ըլլան իրին զարեւի՝ արժանի պիտի ըլլան . կամ ուղի վերահացու լինան ընող երեցները իրին զարեւի՝ արժանի պիտի ըլլան :

284. Եթէ յարաբերեալը դերանունն է , շատ անգամ զօրութեամբ կը դրուի . ինչպէս ,

Ար կամի փոխ առնուլ ի ջէն՝ մի դարձուցաներ զերեսս . փոխանակ՝ Մի դարձուցաներ զերեսս յայնմանէ որ կամի փոխ առնուլ ի ջէն . — Երես մի դարձընէր անիկ , որ ինչպէ՛ փոխ առնուլ ինչպէ՛ . կամ ինչպէ՛ փոխ առնուլ սուրբն երես մի դարձընէր :

Մատեայ առ մի ոմն որ անդ կային . փոխանակ՝ Մատեայ առ մի ոմն յայնցանէ որք անդ կային . — Տօբեցայ աննցմե միտան որ հոն էայն . կամ հոն էգողներն միտան Տօբեցայ :

285. Երբ դերանունն յարաբերեալը զօ

բութեամբ մնայ, յարարերականը անօր հողս
վով ալ կը դրուի. ինչպէս,

Որո՞՞մ խնդրէ ի քէն՝ տուր. փոխանակ ըսելու՝
Տուր այն՞ որ ինչդրէ ի քէն. — որո՞՞ք անո՞՞ք որ
+եղջէ կ'ուզէ. կամ +եղջէ ուղղելն որո՞՞ք:

Դու ոչ մտանես, եւ զորս մտանեն ընդդէմ
կացեալ արգելուս. փոխանակ ըսելու՝ գու
ոչ մտանես, եւ զորս մտանեն որդ մտանեն ընդդէմ
կացեալ արգելուս. — որո՞՞ն զէս ճո՞՞նք, եւ ու
նեն՞ որ կը ճո՞՞նեն՝ դէ՞մ կեցած կ'արգելէս, կամ որո՞՞ն
էս ճո՞՞նք եւ ճո՞՞նքները դէ՞մ կեցած կ'արգելէս:

Գուք երկիրպագանէք որո՞՞մ ոչն զխտէք, մե՞
երկիրպագանեմք որո՞՞մ զխտեմքն. — փոխա
նակ ըսելու՝ Գուք երկիրպագանէք այն՞, զոր
ոչ գիտէք, մեք երկիրպագանեմք այն՞ զոր
զխտեմք. — որո՞՞ք երկիրպագանեմքն կ'ընէ՞ք անո՞՞ք
որ զիտէ՞ք, մե՞ք երկիրպագանեմքն կ'ընէ՞ք անո՞՞ք
որ զիտէ՞ք. կամ որո՞՞ք ձեր փոքրածին երկիրպագա
նեմքն կ'ընէ՞ք, մե՞ք մեր փոքրածին երկիրպագա
նեմքն կ'ընէ՞ք:

286. Զարարերականը յարարերականի հոյսով գրուած կայ
հեղինակաց գրուածոց մէջ, և անոնք դիւրաւ հասկընարու հո
մար պոճան կը համարենք թէ այս ձեւը եւ թէ ուրիշ քանի մը
ձեւեր հոս գնելու հարկնայ:

Հատուցե զպանդան, որ արածոցեաց անձ. փոխանակ ըսելու՝
որ աւանդեցաւ նմա:

Ամենեցուն որոչ էք ի հոսով՝ ողջնս. փոխանակ ըսելու՝ ողջնս
ամենեցուն որոչ էք ի հոսով:

Մշտեա ի գարութենէ յորձ գրեցերն. փոխանակ ըսելու՝ յո
րո՞՞մ գրեցերն:

287. Ընդհակառակը յարարերականը յարարերականին հո
յսով ալ գրուած կայ հեղինակաց գրուածոց մէջ. ինչպէս:

Չբանն զոր խօսեցար, հաստարիմ լիցի, փոխանակ ըսելու՝
բանն զոր խօսեցար:

Յերիկն յոր հասեր քեզ լիցի ի ծառանդութիւն. փոխանակ
ըսելու՝ երիկն յոր հասեր:

Ամենայն ճարտի որ րնկեն զնա՝ յիմարեզուցանէ զմտան. փո
խանակ ըսելու՝ զմտոս ամենայն ճարտին որ րնկեն:

288. Զարարերականն ու յարարերականի կարգու հոյսով
փոխարինելի հոյսով աւանդութեամբ կայ հեղինակաց գրուա
ծոց մէջ. ինչպէս.

Ազրատարութիւնն ուսուցանես ի Մոսկովս որոչ ի հեթանոս ա
մենայն հրեայս եւ. փոխանակ՝ ամենայն հրեից որ ի հեթան
ոսոս եւ:

Չարս վանն կրօնոսի եւ Արամոցաց պարտութեան իցեն, ամե
նեմ անկ. փոխանակ՝ պարտութեանն որոչ վանն կայն:

Մարգարեանայ զոր աւ յապա անց ընդ Մառուզ անցանկը կ'ին,
փոխանակ՝ զանոս որոչ աւ յապա ընդ Մառուզ կայն:

289. Զարարերականը հոյսով աւանդ կրնայ իր ձեւով մը
նայ. ու ետքը իր դրուելիք հոյսով գերանուն մը կամ ուրիշ
յարմար բառ մը ընդունել. ինչպէս.

Որ ոչն ունիցի, և զոր ունիցին բարձցի է նման. փոխանակ ը
սելու՝ յորձ ոչն ունիցի և զոր ունիցին բարձցի:

Գլխացաւ ի նոսա այն՝ որ ոչ երբէք պահանջաւ գուժ նոս.
փոխանակ ըսելու՝ որոչ գուժն ոչ երբէք պահանջաւ:

Որ յարարերականը իր այն յարարերականին համաձայնեմ է հոս,
բայց գիտեալ է որ ուղ զտեան հոյսով մէջ պատահած է ուր
համաձայնութիւնը, ուրիշ հոյսով համաձայն գրուած ստեղծ
իմէ ետքը գարձեալ իր հոյսով գերանուն աւելցնել շքաւոր:

Ընն որ Մոսկովս և Եղիս կրբե զժողովայն եկեալ կոյնն ստեղծ
փոխանակ ըսելու՝ աւ որո՞՞մ Մոսկովս կայն կոյնն:

290. Զարարերականին հոյսով ուրիշ գերանուն խօսքի մէջ
կրնայ կրկնուիլ. ինչպէս.

Այն զոր անեք, նոս արացե զայր. — այն ճարտը՝ որ պետք
ան պիտի ընէ այդ բանը, կամ պետք ճարտը է որ պիտի ընէ
այդ բանը:

Այն յարարերական է ուր յարարերականին, և անք բայն ուսանչ
բայնն, ուստի նոս գերանունը այնին հոյսով աւելորդ գրու
ածն է, կրկնուած է:

Չիմաստ զոր դուք պատկեր, փոխարինելու հոյսով կայն

Յետո՞ւն՝ որն որ դուս սպանելէի , շահիս Աստուած յարոյր-
կամ յեր սպանած Յետուն է՝ որուն Աստուած յարութիւն արտա-
ի Բարեկամն անտի զոր գովէիր , ի նման զգոյշ լինելիւր . — ոչ
Բարեկամն՝ որն որ ի գովէի , անկ շտոյշ ելլիւր . կամ Բռնած
Բարեկամն է որն շտոյշ ըլլաւու էս :

291. Յարաբերականն հոգովու զերչ գերանուն ալ գրը-
ուած կայ . ինչպէս :

Յորոց իմաստունն անդի տուեալ փոխչին ի նոյնն . — փոխ-
նակ ըսելու յորոց իմաստունն անդի տուեալ փոխչին . ի ն-
ոյնն աւելորդ գրուած է :

292. Յարաբերական գերանունը յատ-
կացուցիչ եղած ատեն՝ իր յատկացեալէն ա-
ռաջ կը գրուի . և ան ատեն եթէ յատկացեա-
լը նախդիր ունի , նախդիրը երբեմն մինակ
յարաբերականին վրայ կը գրուի , և երբեմն
ալ երկուքին վրայ կը կրկնուի . ինչպէս ,

Կինն՝ որոյ անունն պատմի ընդ ամենայն աչ-
խարն :

Որոյ յատկացուցիչ է և անուն յատկացեալ :

Դաւիթ ընդ որոյ իմաստութիւնն զարմանա-
լին Յոնք :

Ընդ նախդիրը իմաստութիւն բառին է , բայց անոր յատկացու-
ցիչը որոյ ինքն աւելր է :

Դարեն զորոյ զմայրն կալաւ Աղեքսանդր :
Ղ նախդիրը որոյ յատկացուցչին և յայն յատկացեալն զէս ալ
կրկնուած :

293. Որ անորոշ ամականի պաշտօն ալ
կը վարէ , և անձանց ու իրաց վրայ կ'ըսուի ,
բայց ան ատեն յարաբերական գերանունն չէ ,
և Ի՞նչ , հա՞նչն նշանակութիւնը կ'ունենայ . գո-
յականէն ալ նախագաս՝ կը համաձայնի անոր
հետ . ինչպէս ,

Որ քաղաքը , որո՞յ քաղաքի , որո՞ւ քաղաքու , զո՞ր

քաղաք , յո՞րմէ քաղաքէ . ո՞ր քաղաքը , որո՞ց
քաղաքաց , որո՞ւ է քաղաքօք , զո՞ր քաղաքս ,
յո՞րոց քաղաքաց :

Որ , հարցականն չեզող խօսքերու մէջ ալ կը
դարձածուի . ինչպէս ,

Յոր ատուն մտանիցէք . — սր ասն որ մտնէ :

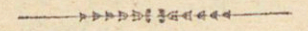
Որ , մանկած բառերուն հետ ալ գործած-
ուելով , ո՞վ որ կը նշանակէ . ինչպէս ,

Որ ո՞ր լուծցէ . — ո՞վ որ լուծէ :

Որ է մանկած փախաքին . — որն է որ կը փոխախէ :

Որ ամականը ինչ բառին հետ ալ կը գոր-
ծածուի , և կը նշանակէ ինչ որ , և կը հոլովի
այսպէս ,

Որ ինչ , որոյ իրիք , որով իրիք , զոր ինչ , ո-
րում իմիք , յորն իմեք :

ԳԼՈՒԽ Է.

ԴԻՄՈՐՈՇ ՅՕԴ

294. Ս . Դ . Ն երեք գրերուն շէ՛տու
յօք կ'ըսուի :

295. Դիմորոշ յողերը որ բառի վրայ որ
դրուին , այն բառին որոշեալ ըլլալը , այսինքն
որոշ բան մը կամ որոշ բաներ ցուցնելը կը
մտցընեն . ինչպէս ,

Մանուկ ծնաւ , անորոշ է .

յորժամ մակրայներու կամ անոնց իմաստը ու-
նեցող բառի ոյժ կ'ունենան . ինչպէս ,

Ուր եմ երթամ դուք ոչ կարէք գալ , այսինքն՝
անոր՝ ուր ես երթամ . — Ի՞՞նչ քոյժ փէրս դուք
չէ՛ք կրնար քալ :

Ուր եմ իցեմ . այսինքն՝ անոր ուր ես իցեմ :

Ուստի դամն գիտիցէք . այսինքն՝ դիտիցէք ըշտե-
ղին ուստի դամ . — Եկած փէղս զիտի փէրմատ :

Մինչ մանուկն էիր , այսինքն՝ յայնժամ կամ է
ժամանակին մինչ մանուկ էիր . — Բոլոր եղած ու-
փէնք :

Մինչ առ ձեզս եմ . այսինքն՝ այժմ մինչ առ ձեզ
եմ . — Յեղի հետ եղած արեան , կամ Ժամն որ
Յեր Ժամն եմ :

300. Դիմորոշ յօդ կը դրուի որդէս շող-
կապէն անմիջապէս ետքը եկող բառին վրայ ,
և ան ատեն նախընթաց բայը լուեղեսյն կ'ի-
մացուի , փոխանակ կրկնուելու . ինչպէս ,

Պաշարեցից դքեզ որպէս եւ Գաւիթն . այսինքն՝
որպէս եւ Գաւիթ պաշարեաց :

Ելից եւ արարից որպէս միշտն . այսինքն՝ ելից եւ
արարից որպէս միշտ արանէի :

301. Դիմորոշ յօդ կը դրուի յատկացուց-
չին վրայ , երբ յատկացեալը զօրութեամբ է .
ինչպէս ,

Այս առակ եւ դատաւորին . այսինքն՝ եւ դատա-
ւորի արանն :

Է բարկութիւն որ գովկի է ի վրայ , որպէս
Մովսէսին . այսինքն , որպէս Մովսէսի Բաբ-
կոսիցանն :

302. Յարաբերականը յատկացուցիչ է-
ղած ատեն անոր յատկացեալը դիմորոշ յօդ
կ'առնէ . ինչպէս ,

Հարիւրապետ մի , որոյ որդին հիւանդ կայր :

303. Դիմորոշ յօդ կը դրուի ածականին
վրայ , երբ անոր գոյականը զօրութեամբ է .
ինչպէս ,

Եթէ ընդ փայտ գալար զայս ատենն ընդ շորն
գինչ լինիցի . այսինքն՝ ընդ չար փայտն :

304. Դիմորոշ յօդ չդրուի բացական
ածականներու հետ եղող գոյականներու վը-
րայ , երբ ցուցականը գոյականէն նախադաս
է (տես 273) . ինչպէս ,

Այս այր . Զայն սեղի . Յայնմ տան . Զըս-
տի իր Այս այրս . Զայն տեղին . Յայնմ տա-
նոր :

305. Դիմորոշ յօդ կը դրուի ցուցական
ածականներու հետ եղող գոյականներու վը-
րայ , երբ ցուցականը գոյականէն յետադաս է
(տես 276) . ինչպէս ,

Այրս այս . Զտեղին զայն . Ի տանէք յայդմա-
նէ :

306. Դիմորոշ յօդ չդրուի անորոշ թը-
ւականներու հետ եղող գոյականներու վրայ .
ինչպէս ,

Այր ոմն . Արք ոմանք . Զայլ տուն . Ի Միւ-
սում տան . Զամենայն այր . Ո՞ր տուն .
եւ այլն : Զըստի իր Այրն ոմն . Արքն ոմանք .
Զայլ տունն . Ի միւսում տանն . Զամենայն
այրն . Ո՞ր տունն . եւ այլն :

307. Մտացական դերանունները խօսքի մէջ առանց գոյականի ըլլան, գիծորոշ յօդով կը բանին. ինչպէս,

Իմ, զիմն. Գոյումք, ի քոյոյդք. Ձերք, ձերոցք. Մերով, ի մերմէն. եւ այլն:

308. Երբ յօդ առնելու բառեր եւ կամ շաղկապներով կապուած են, յօդը կամ առջինը եւ կամ վերջինը կ'առնեն. ինչպէս,

Կարկուտն եւ անձրեւ: Ջրալցրութիւնն եւ ըզ-
տաստիպ թիւնն աստուծոյ:

Աղքատն եւ սմանկ: Արծաթեղինօք եւ սակե-
ղինօքն:

Ձխուրն եւ զհամր: Վասն հարց եւ մարցն:
Քահանայապետքն եւ դպիրք եւ փարիսեցիք:

309. Անունի մը յօդը իրմէ նախադաս ածականին վրայ կը դրուի. ինչպէս,

Կորուսեալն հողուց փինկ՝ կորուսեալ հողուց:
Միածինն որդի. » Միածին որդին:
Ի ծայրածաւալն ծովէ » Ի ծայրածաւալ ծովն:
Երկուցն եղբարց. » Երկուց կղբարցն:

310. Ածականը յետադաս եղած ատենն ալ կրնայ յօդ առնել վրան, երբ զասելով մը կ'առնուի. ինչպէս,

Օր Տեստն մեծն եւ կրեւելին. — Գերբն յոյ՛ Երբ
որ Էծ է ու երեւելի:

Անկաւ Բարեւոն մեծն:
Ուր էր Ղազար մտեալն:
Յրհնեցէք զԱստուած բարեբարն:

Յետագայ ածականները առնել յարմար թիւն մը կուտան իրենց գոյականներուն, իրենց վրայ գիծորոշ յօդ առնելով:

Յայց թուական եւ ստացական ածականներուն համար այս չըլլար. չըսուիր, եղբարց երկուցն, բանից իմոց. եւ այլն. հապա ըսելու է, եղբարցն երկուց, բանից իմոց, եւն:

311. Յատուկ անուններուն նախադաս ածականին վրայ յօդ կը դրուի սովորաբար. ինչպէս,

Մեծն Պաւղոս. Անուտն Աստուած:
Արին Վաղարշակ: Ի մարդասիրէն Աստուծոյ:
Քաջին Հայկայ. Մերոյն Հայկայ:

312. Յատուկ անունները երբ իրենց հասարակ գոյականը իրրե բացայայտիչ իրենց մէ ետքն ունենան, յօդը իրենք կ'առնեն. ինչպէս,

Դկլաթն զետոյ:
Ի Սինն անապատէ:
Ձկուաչն աւան:

313. Խնդիր կամ մակբայ ունեցող դերբայներուն կամ ուրիշ անուններուն յօդն ալ իրենցմէ առաջ եղող խնդրին կամ մակբային վրայ կը դրուի. ինչպէս,

Խնդրին վրայ յօդ

Ձի՛նչ իցէ ի մեռելոցն յառնել. այսինքն
յառնելն ի մեռելոց:

Ձտին ի չարն գործելոյ առնու զանուն. այսին-
քըն ի չար գործելոցն:

Յաղագս առ մեղն. գթութեան. այսինքն
յաղագս գթութեանն առ մեղ կամ որ առ
մեղ:

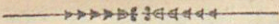
Մակառային վրայ յօդ

Միւսանգամն դալստեան դատատան . այսինքն՝ միւսանգամ դալստեանն :

Վաղն առնելով . ցանգն հայելով . այսինքն՝ վաղառնելովն . ցանգ հայելովն :

314. Յատկացուցիչն ալ նախադաս ըլլալով յատկացեալին յօդը կ'առնէ . ինչպէս , Չարբութեանն օրէնս . այսինքն՝ զարբութեանն օրէնս :

Չինչ օդանցուցանէ ոմանցն լուսաւորութիւնն զհասարակացն անտեսութիւնն . — այսինքն՝ ոմանց լուսաւորութիւնն զհասարակաց անտեսութիւնն :

ԳԼՈՒԽ Ը

ԴԵՐՐԱՅ

315. Գերականութեանն առաջին մասին մէջ (139) խօսեցանք դերբայներուն վրայ , թէ իբրև անունն և իբրև բայ ինչպէս կը գործածուին :

316. Մինչև ցարդ Համաձայնութեան կարգին մէջ ալ տեսանք որ դերբայները իբրև անունն դիմաւոր բայի խնդիր կ'ըլլան . բայց բայի պէս ալ սեռի խնդիր և ընտրութեան խնդիր կ'առնեն . տէր բայի ալ կ'առնեն սեռական հոլովով (տես 170) :

317. Հոս քանի մը գլխաւոր դիտելիքներ պիտի աւանդենք դերբայներուն վրայ :

318. Անորիչ դերբային գործիականը դիմաւոր բայի տեղ կը դրուի , որպէս զի երկու և աւելի դիմաւոր բայեր քովէ քով շարուելով խօսքը անչնորհք չընեն . ինչպէս ,

Գնալով խօսէին ընդ միմեանս . — Գնալով եւ խօսէին ժեկժեկս ևիտ :

Հա Գնալովը որ Գնալ անորիչ դերբային գործիականն է . քովի բային եղանակին , ժամանակին , դեմքին ու թիւին համեմատ դարձրնենք դիմաւորի , և շարկապով ալ իբրբու հետ կապենք , կ'առնենանք , զնային և խօսէին ընդ մեանս , որ ճիշդ առջև նշանակութիւնն ունի :

Բայց երբ ըսենք , գեղեցիկ է տեսնելով . հոս տեսնելով բայի տեղ գոյծածուած չէ . այլ անունի տեղ է . գեղեցիկ է տեսնելը ըսելու տեղ է , և նշանակութիւնն է տեսնել (իտե՛լե՛լիլիլի) որոտը է : աստի է բային նայելով տեսնելովն ալ աստ . ներկ . եղ . գ . դեմք բնիք նէ . նոյն նշանակութիւնը շատ . գեղեցիկ է և տեսնել ըսելու գեղեցիկ է տեսնելովին նշանակութիւնը շատ :

319. Բայց երբ դիմաւոր բայ մը իր անորիչ դերբային գործիականն իր քովին ունենայ , ան ասեմ խօսքին հաստատութիւնն և սաստկութիւնն կ'ուտայ . ինչպէս ,

Օրհնելով օրհնեցից զքեզ . — շատ օրհնի օրհնեմե՛ղ :

Աճելով աճէին եւ թողանալով բազմանային . — երբեք երբեք կամ երբեքով կ'աճէին ու կը շատանային :

320. Անորիչ դերբային ուղղականն ու հայցականն ալ իրենց դիմաւոր բայերուն վրայ կրկնուելով՝ հաստատութիւն կուտան խօսքին , ինչպէս ,

Ունեւ ունէր . — արքայքն ունէր :
Զօրրեւն սիրեն . — արքայքն կը դէրեն :

321. Ինչպէս վերը տեսանք անորիչ դեր-
բային գործիականը գիմաւոր բայի տեղ կը
դրուի , ասանկ ալ անորիչ դերբային ուղղա-
կանը գիմաւոր բայի տեղ կը դրուի . բայց իր
քովի գիմաւոր բային եղանակովը , ժամանա-
կովը , գէմքովը ու թուովը գիմաւորի չգառ-
նար , հոպա խօսքին համեմատ գէմք և թիւ
առնելով ստորագասական եղանակի կամ ա-
պաւնի ժամանակի կը գառնայ զի շարկապով .
ինչպէս ,

Կամին տեսնել գրեզ . — Կ'ուզեն թեղ տեսնել :

Թէ որ այս խօսքը վերի կանոնով գիմաւորի դարձրնել ու գենը ,
պիտի ըսենք իսկն և փեռանէն գենը , որ կ'ուզեն և իջ տեսնեն թեղ
ըսել կըլլայ և ոչ թէ կ'ուզեն թեղ տեսնել : Ինչպէս յայտնի է .
այս կերպ գիմաւորի դարձրելը սխալ է . ուստի զի շարկա-
պով պիտի ըսենք , իսկն զի փեռանէն գենը , ըսել է կ'ուզեն որ
թեղ տեսնեն . որուն հետ նոյն է կ'ուզեն թեղ տեսնել : Օրինա-
կէն կ'երևայ թէ ապաւնի ժամանակի յոգ . Գ . գէմք եղբր է
տեսնել գերբայը :

Պատուիրեաց նմա մի ումք ասել . փոխանակ
ըսելու՝ Պատուիրեաց նմա զի մի ումք աս-
ելիք . — պարտաւորեց անոր որ մէկու մը զըսէ :

Անտրուիչ գերբայը ստորագասական էզ . Գ . գէմքի դարձու .
Ակնարկէին որսակցացն գալ զօնել նոցա . փո-
խանակ ըսելու՝ Ակնարկէին որսակցացն զի
եկեցեն և զօնեցեն նոցա . — ալք կ'ընեն որո՞
ք ընկերներնան որ գան զօնեն երեսն :

322. Այս օրինակներուն վրայ նայելով
կը հետեցընենք նախ թէ , ինչպէս և շարկա-
պով գրուած ու միևնոյն ժամանակը գէմքը

ու թիւը ունեցող երկու գիմաւոր բայերու
ասալինը անորիչ դերբայի գործիականով կըր-
նայ գրուիլ , ասանկ ալ գիմաւոր բայի մը ետ-
քը զի շարկապով գրուած ստորագասական կամ
ապաւնի գիմաւորը անորիչ դերբայի ուղղա-
կանով կրնայ գրուիլ :

Կը հետեցընենք նաև թէ , զի շարկապով
ստորագասական կամ ապաւնի գիմաւոր բա-
յի տեղ գրուած անորիչ դերբայները նախ-
դրիւ տրականի մտ նշանակաթիւն կուտան
խօսքին , ինչպէս ալ կ'ընեն որո՞ք ընկերներնան որ
գան զօնեն երեսն ալխարհաբառը կրնանք ըսել
նաև ալք կ'ընեն որո՞ք ընկերներնան՝ գալու զօնե-
լու երեսն . և վերլուծութեան մէջ սովորութիւն
եղած է այս անորիչները անտարբեր որակն բե-
նախնան խնդրը ըսելու :

Երբեմն ալ այս անորիչ դերբայներուն վը-
րայ նախդիրը յայտնի կը դրուի . ինչպէս ,

Եկիր է վրկիլ դարարածս . փոխանակ՝ Եկիր
վրկիլ դարարածս , կամ Եկիր զի վրկեցե-
դարարածս . — Եկաք արարածները վրկելու , կամ
Եկաք որ արարածները վրկեա :

Ի լսել կամ աս է լսել . եկեալ եմ ես . փոխա-
նակ՝ Եկեալ եմ ես զի լսեցեմ , կամ զի լսուցայ .
— լսելու համար եկած եմ ես , կամ եկած եմ որ
լսեմ :

323. Իբրև , փնչ , յարժամ մակրայներով դի-
մաւոր բայի տեղ է , ընդ նախդիրներով անո-
րիչ դերբայ կրնայ գրուիլ . ինչպէս ,
Ի տեսնել գրեզ բերկրեսցի . փոխանակ ըսե-

լու՝ Յորժամ Գրեզ Բերկրեացի . — Ինչ
Գրեզնէս առեմը պէտքն ուրախանայ . կամ երբ ըս-
տեզ Գրեզնէ պէտքն ուրախանայ :

Ի Գրեզնէն Նորդիւն արական խնդր Գրուած է Բերկրեացի Գր-
մուտր բային , երբ ինք ալ յորժամ մակարայով կրնայ գիտնաւոր
Գրուել . յորժամ Գրեզնէ . Կայն :

Ի Զաննէն Յիսուսի ի Բերկրեացի մէջ կկին մոզք
յարեւելից . Գիտնանակ ըսելու՝ Իբրև ճնա-
Յիսուս ի Բերկրեացի , Կկին մոզք յարեւե-
լից :

Ընդ երկնան նորա նեղէին զնա ժողովուրդք .
Գիտնանակ ըսելու՝ Մինչ երկնայր նա նեղէին
զնա ժողովուրդք :

324. Անորիչ Գերբայր . մանաւանդ է ա-
կան բայի անորիչ Գերբայր զյարառ լեզուի
մէջ շատ անգամ գիտնաւոր բայով կը գրուի ա-
ւելի վայելչաբար . ինչպէս :

Եւ զի բարեաց կամեցող է Աստուած , ու-
սուցանէ մեզ Տէր մեր . Գիտնանակ ըսելու՝
Ձեռնէն Աստուծոյ կամեցող բարեաց՝ ուսու-
ցանէ մեզ Տէր մեր . — Բեր Գրեզնէ կը սարկե-
ցնէ Աստուծոյ կամեցող բարեաց ըսելու :

Եւ զի այս այսպէս է ամենեցուն յայտնի է
որ կամին ուսանել . Գիտնանակ ըսելու՝
Այսմ այսպէս լինէն ամենեցուն յայտնի է
որ կամին ուսանել . — Երբ այսպէս ըսելու՝ սոր-
վել ուղղութեամբ Գրեզնէն յայտնի է :

Այլ զի զեւ զգեւ ոչ կանն , զայն իսկ յայտ ա-
բար . Գիտնանակ ըսելու՝ Զոչ կաննէն զիսի
զգեւ յայտ աբար . — Գրեզնէ Գրեզնէն ալ ինչ-
քոց :

325. Անցեալ Գերբայր իբրև ածական ա-
նուն կը հորովի ըսինք Ա . մասին մէջ (141) :
Իբրև ածական ստորաբար ից դոյականէն
յեառապաս կը ըլլայ , և համաձայն . ինչպէս :

Գանձի Զանկելայ յագարակի . — Գագարակի Գլ
Զանկուած Գանձի :

Ուսանի սրկելայ ի ձով . — Զովն յիսուսն ուսանի :
Անհամաձայն ալ կը ըլլայ տես 260 :

326. Առաջին մասին մէջ ըսինք թէ անց-
եալ Գերբայրով կը շինուին յարակատար , գե-
րակատար և ստորապատական անցեալ ժամա-
նակները : Այս ժամանակներուն մէջ , այսին-
քըն Էական բայի ու անցեալ Գերբայրի մէջ
ուրիշ բառեր կրնան մտնել և երկուքն իրար
մէ հեռացընել . ինչպէս :

Ես ընեալ իսկ ի դմին Ե՛ . Գիտնանակ ըսելու՝
Ես ծնեալ եմ իսկ ի դմին :

Ձեւ էջէ հառու խօսեալ . Գիտնանակ ըսելու՝
Ձեւ իցէ խօսեալ հառու :

Ղերբուծութեան ժամանակ ալ անցեալ
Գերբայրները ուղղական հորով խնդիր կը աըր-
ուին Էական բայերուն , Գիտնանակ յարակա-
տար , Գերակատար և այլն ժամանակ ըսելու :

327. Ինչպէս անորիչ Գերբայրին համար
ըսինք (318) , նոյնպէս անցեալ Գերբայրը ա-
նորիչ Գերբայրի գործիականի նշանակութեամբ
իրև բայ կը գործածուի . ինչպէս :

Մտեալի տուն բազմեցաւ . Գիտնանակ ըսելու՝
Երեսոյ ի տուն և բազմեցաւ . — Գրեզնէն ըսելու

Բարեկեցաւ : կամ որոնք ժողովաւ Բարեկեցաւ :

Աս ալ ճիշդ անտիշ դերբայն նման է շաղկապով կարգուած երկու գիծուոր բային մեկուն տեղ գրուեր է . և երբ դե մուտի գարձընէլ հարկ եղաւ . բոլի բայը իշ ժամանակ թիւ : դեմք որ ունի նոյնպէս վերածաղկեցաւ ինքն ալ :

Տեսեալ արդարաց ծիծաղեցան . փոխանակ ըսելու՝ որեմն արդարք և ծիծաղեցան . — արդարեմքը տեսելով ծիծաղեցան . կամ արդարեմքը տեսան աս ծիծաղեցան :

Արդարո՞ց սեռական հարց տեր բայի գրուեր է որեմնին հասար . երբ միանգամայն ծիծաղեցանին ալ տեք բայի է . ինչպէս դիմաւորի գարձընելով տեսանք :

Տեսեալ Յիսուսի գնաւապ նոցա ասէ . փոխանակ ըսելու՝ Տեսանէ Յիսուս գնաւապ նոցա և ասէ . — Յիսուս որեմնելով ասոնց հասարքը կ'ըսէ : կամ Յիսուս անոնց հասարքը ին որեմն աս կ'ըսէ :

328. Չէզոք բայերուն անցեալ դերբայը գոյականաբար կրնայ գործածուիլ գրաբար ի մէջ , և աշխարհաբար ի մէջ ոչ բայածականի՝ նշանակութիւն կ'ունենայ . ինչպէս :

Ո՞վ է մեծ , քաղեալն կթէ սպառաորն . — ո՞վ զեծ է , նորո՞ց թէ սոսաւաորք :

Եւ ասէ զեկեալն ի վերայ նորա . — ու եր ճրպ եկողներուն կ'ըսէ :

329. Անորիշ և անցեալ դերբայները իր

1 Բայի արմատ կամ բացի արմատ անանցեալ գոյական աս նունենալու բայնունն ըսել սովորութիւն եղած է (տես 229) . ասանկ ալ բայի արմատ կամ բայի արմատ անանցեալ անանցեալ բայածական ըսել սովորութիւն եղած է . ասանք որ ինչ վերջուորակա՞նք կը գրածա՞նք . և կրնայ նոյն նշանակութիւն մնալ ինչպէս գրածա՞նք :

րև բայանուն կը հարավին և ինդիր կ'ըլլան բայի . և իրենք ալ ըստ պատշաճի ինդիր կ'առնեն : ինդիրը եթէ առաջ անցնի և այս դերբայներն ալ նախդիր ունենան , նախդիրը տվարար կանդոյն վրայ կը գրուի . ինչպէս ,

Չգուշանալ ի կոոց զոնկոյ . փոխանակ ըսելու՝
Չգուշանալ ի զոնկոյ կոոց :

Կոոց վերջ արական ինդիր ըլլալով զոնկոյ անտիշ դերբայն (որ բայածական հարցով գրուած է) , անոր ի նախդիրն ինք առած է , ի կոոց զոնկոյ :

Ղաւրը կ'ընեմն եւ զնորմով հասեմն եւ զմանեօք գազանայ ծախեալն յարուցանեա . փոխանակ ըսելու՝ Ղկիզեալն հուրը եւ զնոսեալն հոգմով եւ զմախեալն ժանեօք գազանայ յարուցանեա :

Այս օրինակն մէջ ալ հարեք իրեանին . հոգմով հոսեալն . ծախեալ գազանայ (գազանայ յատկէ ժանեօն) ծախեալն զործական հարցով ինդիրն , անոր համար անկերն ալ իրենց ինդրառուներուն զնախդիրներն իրենց վրայ առած են :

յԱռաքինի գործոցն խոստացեալ վարձոց . փոխանակ ըսելու՝ Ն վարձուցն խոստացելոց առաքինի գործոց :

Առաքինի գործոց (առաքինի անական է գործոցն) վերջ արական ինդիր է խոստացեալ անցեալ դերբային , որ անական ըլլալով նախացա գրուեր է իր գոյականն և եզեր է ի խոստացեալ վարձոց . կը տեսնուի որ խոստացեալ թեպէտ անական է , բայց իրեն ինդիր ունենալով , իր գոյականին նախդիրը որոնախոսքս գրուելովն իր վրան առած է , ինք ալ տուեր է իր ինդրոյն՝ որ առած գրուեր է իրմէ , և եզեր է շատախի՛ գործոցն խոստացեալ վարձոց : Թէ որ ուղեք ինդրոյն վրայն նախ դիրն առնել , պիտի ըսենք ի խոստացեալ վարձոց առաքինի գործոց : բայց այս խօսքը արեւ լիպմուեցաւ : վասն զի գործոցն վերջ . որ , ինչպէս խոստացեալն : և իմա անկէ նկատ գրուելն է ինչպէն գրեալ է յս վրայն զի , աստի ինչպի

քան իր խնդրառուին քովը բերելու համար պիտի ըսենք ի վար-
ձոց Խոստովելոց առաքելի գործոց, հիմա մարի սխալ զիայ, փա-
պին զի խնդրառու անտիպան իր խնդրոյն քովն ըլլալու համար
իր գոյականն ետև դրուեցաւ, և անոր համաձայն: Այս դե-
տողութիւնը ուրիշ բառերու և անէն խնդրառուներու հա-
մար ընել տէրտէր է. նոյնը է որ խնտաի երկդ խնտութիւնը
պատահի:

330. Երբ պատահի որ թէ՛ խնդրառու
դերբայը և թէ՛ խնդիրը միննոյն նախդիրն ու-
նենան, նախադաս խնդրոյն վրայ նախդիրը կը
մնայ, և ան կը բաւէ յետագայ խնդրառուին
ալ. ինչպէս,

Ի քուն լինել մարդկան եկն թշնամի. փոխանակ
ըսելու՝ ի է քուն լինել մարդկան. այսինքն՝
ի լինել մարդկան ի քուն:

Ի լինել ի տուն երկուքն ալ ի նախդիր ունին. ի տուն ինգիր
ըլլալով ի լինելին, առաջ դրուել է, և լինելին ին գեղջուե-
լով ըսուել է ի տուն լինել, փոխանակ ըսելու ի տուն ի լինել,
որ տեղի չէ:

Ի ճանապարհ անկանել նորա. փոխանակ ըսե-
լու՝ ի է ճանապարհ անկանել նորա. այսինքն՝
յանկանել նորա ի ճանապարհ:

Յարի եւ այս ի Բարելոնէ դարձեալսն. այսինքն՝
ի դարձեալսն ի Բարելոնէ:

Ի Քրիստոսէ պարգեւեալ փառան վայելեցորք.
փոխանակ ըսելու՝ ի է Քրիստոսէ պարգեւեալ
փառան. այսինքն՝ ի փառան պարգեւեալ
ի Քրիստոսէ:

Ի Բերտոսէ բացառական խնդիր պարգեւեալին. պարգեւեալ ա-
ծական փառանին, անոր համար չըսուեցաւ ի պարգեւեալ փառան
ի Բերտոսէ:

331. Ապառնի դերբայը ե՞՞ էական բային

հետ բուն ապառնիի նշանակութիւն կ'ունե-
նայ ըսինք Ա. մասին մէջ (149):

332. Ապառնի դերբային տեղ, հեղինակ-
ները նոյն նշանակութիւնով ուրիշ բայեր կը
գործածեն. ինչպէս,

Համարս ունի՞մ տալ. փոխանակ ըսելու՝ Հա-
մարս տալոց եմք:

Հանրեքնե՞ալ էս մեռանել. փոխանակ ըսելու՝
մեռանելոց ես:

Ունի՞մ և հանրեքնե՞ալ էմ (էմ էական բային
հետ իբրև յարակատար, դերակատար և ստո-
րագասական անցեալ ժամանակներով գոր-
ծածուած) ապառնի դերբային տեղ ճիշդ կը
գործածուին, անոր ցուցրցած ժամանակը,
դէմքն ու թիւն ալ ցուցնելով:

Բայց կան նաև երեք բայեր, հասանէ, ծնայ,
կայ, որոնք միշտ եզակի երրորդ դէմք կը մը-
նան, և իրենց քով ունեցած վերջ. տրական
խնդիրէն դէմքն ու թիւը կ'որոշուին. ինչպէս,
Հասանէ քեզ մարգարէանալ. այսինքն՝ մար-
գարէանալոց ես:

Կայ ծնայ մարդոց միանգամ մեռանել. այ-
սինքն՝ մարդ միանգամ մեռանելոց է:

Մնայ քեզ տանջել. այսինքն՝ տանջելոց ես:

Հանրեքնե՞ալ է՞մ ալ եզակի երրորդ դէմքով
կը գործածուի, և քովի վերջ. տրական խն-
դիրէն իր դէմքն ու թիւը կը ճանչցուի. ինչ-
պէս, հանդերձեալ է ինձ գալ, ըսել է ԳԵՐՈՒ
է՞մ, և այլն:

ՄԱԿԲԱՅ

333. Մակբայներուն համար առաջին մասին մէջ (153) ըսինք որ բայերուն վրայ գըրուելով, անոնց գործողութեան պարագաները, այսինքն՝ կերպը, տեղը, ատենը և այլն կը ցուցնեն ։

334. Միայն բայերուն վրայ չը գրուիր մակբայը, այլ բայի նշանակութիւն ունեցող ամէն բառերու վրայ, այսինքն գերբայներու և բայի արմատներու կամ բայի արմատէ ածանցեալ բառերու վրայ ։

Մակբայները ածականի մը և ուրիշ մակբայի մը որպիսութիւնն ալ կը ցուցնեն . ինչպէս ,

Յոյժ բարի . կարէ չար . յոյժ բարոք . կարէ չարաչար :

Յոյժ , կարէ մակբայները բարի , չար ածականներուն , և բարոք , չարաչար մակբայներուն որպիսութիւնը ցուցնած են ։

335. Դերբայները և բայի արմատները կամ արմատէ ածանցեալ անունները երբ նախդիր ունենան , նախդիրը նախադաս մակբային վրայ կը գրուի . և երբեմն ալ երկուքին վրայ ինչպէս ,

Չննդէմ դառնալ նոցա ։

Չճառաջագոյն ասացեալ պատգամն ։

Ե Մի սանդամ է դալատեանն .

Չճառաջագոյն զնչնցեալսն ։

336. Շատ գործածական մակբայները իրենց նշանակութեամբը առաջին մասին մէջ աւանդեցինք . հոս անոնցմէ մէկ քանիին վրայ քանի մը կազևոր գիտելիքներ պիտի աւանդենք ։

337. Այս , այր , անր , սար , անր , սարի , սարի , անրի մակբայները , , , , , գիմորոյ յոգերուն , և երբեմն ալ այս , այր , այն ցուցական գերանուններուն տեղ կը գործածուին ։

Այս , այր , անր մակբայները նախդիր տրական հոլովի ոյժ ունենալով , նախդիր տրականի հետ կը բանին . ինչպէս ,

Ի քաղաք այս . փոխանակ՝ Ի քաղաք , կամ Ի քաղաքս յայս ։

Ի քաղաք այր , փոխանակ՝ Ի քաղաքդ , կամ Ի քաղաքդ յայր ։

Ի քաղաք անր , փոխանակ՝ Ի քաղաքն , կամ Ի քաղաքն յայն ։

Ասրի , սարի , անրի մակբայները բացառական հոլովի ոյժ ունենալով , բացառական հոլովի հետ կը բանին . ինչպէս ,

Ի քաղաքէ աստի . փոխանակ՝ Ի քաղաքէս կամ Ի քաղաքէս յայսմանէ . կ'ըսուի նաեւ Ի քաղաքէ աստի յայսմանէ ։

Ի քաղաքէ այտի . փոխանակ՝ Ի քաղաքէդ կամ Ի քաղաքէդ յայրմանէ . կ'ըսուի նաեւ Ի քաղաքէդ այտի յայրմանէ ։

Ի քաղաքէ անտի . փոխանակ՝ Ի քաղաքէն , կամ Ի քաղաքէն յայնմանէ . կ'ըսուի նաեւ Ի քաղաքէ անտի յայնմանէ ։

Ասոր, անոր մակրայները ներգոյական հոլովի
ոյժ ունենալով, ներգոյական հոլովի հետ կը
բանին. ինչպէս,

Ի քաղաքի աստ . փոխանակ՝ ի քաղաքի, կամ
ի քաղաքի յայնօրէն . կ'ըսուի նաեւ ի քաղաքի
աստ յայսմիկ :

Ի քաղաքի անդ . փոխանակ՝ ի քաղաքին, կամ
ի քաղաքին յայնօրէն . կ'ըսուի նաեւ ի քաղաքի
անդ յայսմիկ :

Ի քաղաքի այդր . փոխանակ՝ ի քաղաքիդ,
կամ ի քաղաքիդ յայրօրէն :

338. Ոչ կամ շ մակրայները խօսքը կը բա-
ցասեն . ինչպէս,

Ոչ է բարեոք անուռ զհաց մանկանց եւ ար-
կանել շանց . — որդիներուն հացն անել և շո-
նեբուն անելը յիշել բան չէ :

Ձերկնչի՞ս յԱստուծոյ զի ի նմին պատմի կաս .
— զե՞ս վախնաք Ասորու՞նք, որուն ալ նոյն պատմին
ֆոյն են :

Ոչ մակրայը հարցական խօսքերու մէջ ո՞ւ
որդիքն, չէ՞ ֆ կը նշանակէ . ինչպէս,

Ոչ՞ երկոտասան ժամ է աւուր . — օրը որունե-
րու ժամ չէ՞ ֆ :

339. Ոչ, ֆ մակրայները սովորաբար բա-
յէն առաջ կը դրուին միշտ . բայց երբեմն
կրնան վերջն ալ դրուիլ, խօսքին վայելու-
թեանը համեմատ . ինչպէս,

Գրեցաւ իսկ ոչ . փոխանակ՝ ոչ գրեցաւ իսկ :

¹ Ոչ որդիքն որ գիտնորչն կամ այդ գերանուռն զուշնեքու հա-
տար թե նախորդի պատմանի և թե նեկ որդականի հետ կը բաժնուի :

Որ ոչն գործիցէ, եւ կերիցէ ֆ . փոխանակ՝ Որ
ոչն գործիցէ մի կերիցէ :

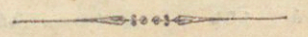
340. Ոչ, ֆ մակրայներէն ետքը՝ միենոյն
բայը իր բառերովը մէկտեղ սովորաբար չը-
կրկնուիր, այլ զօրութեամբ կ'իմացուի . ինչ-
պէս,

Թէպէտ եւ ամենքին դայթաղկեացին, այլ
ես ոչ . — այսինքն՝ այլ ես ոչ ֆայնակեցայց :
Գովեացէ զքեզ ընկերն եւ մի՛ քո բերան, օ-
տարն եւ մի՛ քո՝ շրթունք . — այսինքն՝ Գո-
վեացէ զքեզ ընկերն եւ մի՛ ֆայնակեցէ զքեզ քո
բերան . ֆայնակեցէ զքեզ օտարն եւ մի՛ ֆայնակեցէ
զքեզ քո շրթունք :

341. Ոչ, տեղ ցուցնող մակրայ է,
և յարաբերական գերանունին ներգոյական
հոլովին, այսինքն՝ յորում ի նշանակութիւն կ'ու-
նենայ . ինչպէս,

Ի տեղուոջ, ուր անուն տեառն զօրութեանց
կոչեցաւ . այսինքն՝ յորում կոչեցաւ :

342. Ոչ, որով մակրայն ալ յարաբերական
գերանունին բացառական հոլովին, այսինքն՝
յորովն նշանակութիւն կ'ունենայ . ինչպէս,
Ի դրախտին՝ ուրով ելանն գետք քառավտա-
կըք . — այսինքն՝ յորով ելանն :

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՇԱՂԿԱՊ

343. Առաջին մասին մէջ (153) ըսինք թէ Շաղկապ կ'ըսուին այն բառերը, որ բառաւի և խօսք խօսքի հետ կը կապեն, և դըլ-խաւոր շաղկապները նշանակներ էինք միայն: Հիմա այն շաղկապներուն մէկ քանիին վրայ մէկ քանի կարևոր գիտելիքներ պիտի աւանդենք:

344. Թէ, է՛նէ շաղկապները քանի մը կերպ նշանակութեամբ կը գործածուին:

Ա. Թէ, է՛նէ կը նշանակեն հէ՛ժ, կապելու բառերուն երկուքին ալ վրայ կը դրուին զատ զատ. ինչպէս,

Ե՛րէ կենօք եւ է՛նէ մահու. — հէ՛ժ կենդանի մահու՞մ հէ՛ժ մահու՞մ:

Բ. Թէ, է՛նէ կը նշանակեն որ, րէ. ինչպէս, Գրեալ է թէ ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ. — Գրեալ է որ միայն հացով չապրէք մարդ:

Գրաբառը առանց թէ շաղկապին ալ կ'ըսուի, Ե՛նին տեղ մը շօնա մը դնելով. Գրեալ է. ոչ հացի միայն կեցցէ մարդ:

Գ. Թէ, է՛նէ, կը նշանակեն թէ որ, էյեր. ինչպէս,

Վայ է ինձ, է՛նէ ոչ աւետարանեցից. — Վայ է ինձ թէ որ չաւետարանեմ:

Դ. Ե՛նէ, կը նշանակէ չէ՛նէ, եղև, հարցական խօսքերու մէջ կը գործածուի. ինչպէս,

Գաւազանա՞ւ եկից առ ձեզ է՛նէ սիրով. — Գաւազանա՞վ մի գա՞մ յեղէ չէ՛նէ սիրով:

Կա՞մ շաղկապը անանկ երկու բառեր կը կապէ, որ երկուքէն մէկը միայն կը ցուցնէ. ինչպէս, եզրայր կա՞մ քոյր իցէ քո:

Ի՞նչ բայր եղակի դուեր է, վասն զի կամ եղբայր տեր բայր է, կամ քոյր, երկուքին մէկը:

Այս օրինակը հարցականի դարձնել ուղենք, կա՞մ շաղկապը չենք կրնար գործածել, պէտք է է՛նէ գործածենք անոր տեղ. ինչպէս, եղբայր իցէ քո եթէ քոյր:

Ասոր ընդհակառակը. Գաւազանա՞ւ եկից առ յեղ է՛նէ սիրով խօսքին հարցական ձևը փոխել ուղենք, պիտի ըսենք. կա՞մ Գաւազանա՞ւ եկից առ յեղ, կա՞մ սիրով:

345. Զէ շաղկապն ալ քանի մը կերպ նշանակութեամբ կը գործածուի.

Ա. Զէ կը նշանակէ Կանգ, Ենչ որ, և իրմէ ետքը եկած խօսքը իրմէ առաջ եղածին պատճառ ըլլալը կը ցուցնէ. ինչպէս,

Գուք յոյժ մոլորեալ էք, զի ոչ գիտէք զգիրս ևւ զգորութիւնն Աստուծոյ. — Դուք ինչ որ մահու լըրած էք, Ենչ որ Գրեալն ու Աստուծոյ զօրութիւնը չէք գիտեր:

Ուրեմն երբ քանի մը համար Ենչ որ համար հարցումն ըլլայ, պատասխանն այս չէ շաղկապով սխալու է: Եթէ պատասխանը մէկ բառով պիտի լիննայ, կամ պատմական հոլով կը դրուի այն բառը, կամ վասն նախադրութիւնով սեռական հոլով:

Իսկ երբ մէկ բառով չլմննար պատասխանը, այն ատեն ան խօսքը ղէ շաղկապով կ'ըսկտուի :

Ասկէ կը հետեցնենք թէ ղէ շաղկապն ալ յարաբերականի նման պաշտօն մ'ունի : Երբ բանի մը ինչպէս ըլլալը իմացնել ուղես, ու մէկ ածական բառով չկրնաս իմացնել, յարաբերական դերանունով իր բայովը և խնդրովը ամբողջ խօսք մը կը շինես, որ ամէնը մէկէն ածականի մը ոյժ կ'ունենան. ինչպէս որ վերը յարաբերականին կանոններուն մէջ տեսնուեցաւ . այսպէս ալ երբ բայի մը խնդիրը՝ Բնական համար հարցման մը պատասխանն ըլլայ, և այն պատասխանը չկրնաս բառով մը լմնցնել, ու քանի մը բառ դնել պէտք ըլլայ, ղէ շաղկապով ամբողջ խօսք կը շարադրես :

Վերի օրինակը գրաբառ կրնանք ըսել նաեւ այսպէս,

Ի ուր յոյժ մոլորեալ էք, լասն ու գիտեալ յեր ըզգիրս եւ զգորութիւն Աստուծոյ,

Ինչպէս կը տեսնուի, լասն ու գիտեալ յեր բառեր է փոխանակ ղէ ոյ գիտեալ բառերու : Բայց այս կերպը լաւ չէ, ղէ շաղկապով բացատրութիւնն աւելի գործածական է :

Ձայս ասաց ոչ ղէ զաղքատաց ինչ փոյթ էր նմա, այլ ղէ գող էր . — ասէն ըստ ղէ թէ ողբորնեբոան վրայ հոգ մ'ընելու համար, այլ Բող ըլլալան համար :

Այս մտքին համեմատ, գրաբառ լասն նախադրութեամբ ըսուածները՝ կրնանք ղէ շաղկապով դիմաւոր բայի դարձնել, ինչպէս,

Վասն անին Հրէից . կրնանք ըսել նաեւ Ձի երկնչէին ի Հրէից :

Բ. Ձէ շաղկապը կը նշանակէ նաև որդեան, որ, և իրմէ ետքը եկող բայը ապառնի կամ ստորագասական կ'ուզէ . ինչպէս,

Ասա ղէ քարինքս այսոքիկ հաց լինիցին . — Ըտ որ աս Գորբը հաց ըլլան :

Վերը անորիչ դերբային (321) մէջ խօսեցանք թէ անորիչ դերբայը ղէ շաղկապով դիմաւոր բայի կը դառնայ, ահա ղէ շաղկապը այս երկրորդ նշանակութեամբ առնուածն է . ինչպէս վերի օրինակը կ'ըսուի նաև .

Ասա քարանցս այսոցիկ լինել հաց . փոխանակ Ասա ղէ քարինքս այսոքիկ հաց լինեցին :

346. Ձէ շաղկապը, նոյնպէս Գանդէ շաղկապը իրենցմէ առաջ բառ չեն ընդունիր . և շաղկապն անգամ ասոնցմէ առաջ չկրնար դըրուիլ, եթէ ոչ նշանակութիւնը կը փոխէ :

Եւ ղէ, և Գանդէ, որովհետեւ, այս երեք շաղկապներն ալ մէկ նշանակութիւն ունին, Բնական . թէպէտ պատճառ կը ցուցնեն, բայց իրենցմէ առաջ դանուող խօսքին պատճառը չէ ցուցրցածնին, իրենցմէ ետքը եղած խօսքինն է . ինչպէս,

Որովհետեւ ի սակաւուն հաւատարիմ էս, ի վերայ բազմաց կացուցից գըեզ . — Բնական որ Գանդէն միջ հաւատարիմ էս . շարին վրայ դնեմ Գեզ :

Որովհետեւ ին տեղը կրնայ և Գանդէ, կամ և ղէ շաղկապները դըրնել, ամենեին խօսքին նշանակութիւնը չփոխա իր :

Ինչպէս օրինակէն կ'երևայ, քիչն մէջ հաւատարիմ ըլլալը (որ առաջ գրուած խօսքն է) շատի վրայ գրուելուն պատճառ կ'ըլլայ (որ ետև գրուած խօսքն է) :

Եթէ ուզենք այս խօսքը չի շողկապով ըսել, պիտի ըսենք

Ի վերայ բազմաց Կացուցից զքեզ, ղի ի սահաւուն հաւատարիմ ես:

Պատճառը տեղ փոխածին պէս, պատճառ ցուցնող շողկապն ալ կը փոխուի:

Հեղինակաց գրուածոց մէջ ղի, Գոնի շողկապները և, Գոնի, և ղի, որովհետև շողկապներու տեղ գործածուած կայ:

347. Եւ ղի, և Գոնի, որովհետև շողկապներէն ետքը գալու խօսքին սկիզբը վասն նախագրութիւնով ցուցական դերանունի մը սեռականը կը դրուի, կամ թէ ուստի բառը, որ ասանկ տեղ գործածուի նէ շողկապ է. ինչպէս վերի օրինակը,

Որովհետև ի սահաւուն հաւատարիմ ես, վասն այնորիկ կամ ուստի ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ:

Կրնայ ըլլալ որ վասն այնորիկ, ուստի բառերը լուծելայն իմացուին:

348. Թէև, Բեդեո և շողկապները կը նըշանակեն Ֆարազ, իրենցմէ ետքը ուրիշ խօսք կ'ուզեն, այլ, Բայց, սակայն շողկապներով. և մէյժ՝ ալ գէթ, Գոնեա շողկապներով. ուր տեղ որ Բէև, Բեդեո և շողկապներէն ետքը եկած խօսքին բայը ապառնի չէ, այն խօսքին վրայ այլ, սակայն, Բայց շողկապներէն մէկը կը դրուի, իսկ երբ ապառնի ըլլայ բայը, գէթ, Գոնեա շողկապները կը դրուին ան ատեն. ինչպէս,

Թէև ոչ յիւրում ետեղ, գէթ ի կարդ ընկեցեալ լինի:

Թէև ոչ յիւրում ետեղ, սակայն ի կարդ ընկեցեալ եղև:

Թէև յԱստուծոյ ոչ երկնչիմ, եւ ի մարդկանէ ոչ ամաչեմ, Գոնե վասն աշխատ առնելոյ զիս այրուոյն արարից նմա դատ:

Թէև յԱստուծոյ ոչ երկնչիմ, եւ ի մարդկանէ ոչ ամաչեմ, սակայն վասն աշխատ առնելոյ զիս այրուոյն սահմա նմա դատ:

Գ.Ե.Բ, Գոնե, Գոնեայ գրուած են ապառնի բայերու քով, իսկ բայը ուրիշ եղանակի կամ ժամանակի փոխուելուն պէս այլ, սակայն, Բայց գրուեր են:

Թէև, Բեդեո և շողկապներէն ետքը եկող խօսքին ապառնի բային վրայ ու մակրայ դըրուելու ըլլայ, ան ատեն այլ, սակայն, Բայց շողկապները կը դրուին, և չէ թէ գէթ, Գոնե, Գոնեա շողկապները. ինչպէս,

Թէ եւ մեռանել հասանիցէ ընդ քեզ, այլ ըզքեզ ու ուրացայց:

349. Արդ շողկապը հիմա կը նշանակէ. Արդ ո՞ւմ նմանեցուցից զազգս զայս. — հիմա ես այս ազգը որո՞ւն նմանեցնեմ:

Արդ մակրայ ալ է, և դարձեալ հիմա կը նըշանակէ. ինչպէս,

Արդ յարեայց, ասէ տէր, արդ փառաւորեցայց. — հիմա կ'ելլամ, կ'ըսէ րեբը, հիմա ինչ փառասորութիմ:

Արդ թէ շողկապ և թէ մակրայ հիմա կը նշանակէ, սա տարբերութեամբ որ, մակրայ եղած ատենը ժամանակ կը ցուցընէ. արդ յարեայց, արդ ելլելու ժամանակը կ'իմացընէ, որպէս նէ. արդ յարեայց, արդ ելլելու ժամանակը կ'իմացընէ, որպէս թէ ժամանակ պիտի չանցի, ըսած ատենը պիտի ելլայ: Ըսող կապ եղած ատենը միայն խօսքին կարդը կը ցուցընէ, բան մը

պատմեալու ատեն խօսքը կը կորէ . և նորէն խօսքին կարգը շարունակէ նե՛ հի՛մ ըսելով կ'ըստի . արդ ո՞՞մ նման էրո՞ւրդ . հոս ժամանակի վրայ չէ խօսքը . հաղա ընդմիջեալ խօսք մը նորէն ձեռք կ'առնու :

350 . Ապա շաղկապ է , և կը նշանակէ -- ըբե՛ծն . ինչպէս ,

Եթէ որդիք , ապա եւ ժառանգք . — Ըն որ որդիսն են նէ , որբե՛ծն ժառանգե՛ն են :

Ապա , մահբայ է , և կը նշանակէ երբք . ինչպէս .

Ապա եկի ի կողմանս Ասորոց . — Երբք Ասորոց կողմերը եկայ :

Ապա շաղկապը որբե՛ծն , էլնէ շաղկապներով ալ կ'ըսուի . ապա էլնէ , ապա որբե՛ծն :

351 . Իսկ շաղկապ է , և կը նշանակէ քայց , ալ . ինչպէս ,

Իսկ Պետրոս ուրացաւ եւ ասէ . — Քայց Պետրոս , կամ Պետրոս ալ որացո՞ւս և կըսէ :

Իսկ գերանուններու հետ կը գործածուի և կը նշանակէ նոյն ինքն , ալ . ինչպէս ,

Ի մեզ իսկ . — նոյն ինքն մեզի , կամ մեզի ալ :

Ջրեզ իսկ . — նոյն ինքն թե՛ւ , կամ թե՛ւ ալ :

Նորին իսկ . — նոյն ինքն աննէ , կամ աննէ ալ :

Իսկ , անունի , բայի , մահբայի վրայ կը գործածուի քոսն նշանակութեամբ . ինչպէս ,

Ի մարդոյ իսկ օրինակ առ . — Քոսն մարդն օրինակն առ , կամ մարդն ալ :

Այն իսկ մեծ եւ զարմանալի է . — ան ալ մեծ ա զարմանալի է :

Գիտէր իսկ թէ պարտաւորեն զնա օրէնքն . — թիտեր ալ որ օրէնքն զայն պարտաւոր կ'ընեն :

Արդարեւ իսկ :

Բնաւ իսկ :

352 . Մինչև նախադրութիւն է , և կը նշանակէ Բնաւն . ինչպէս ,

Երթիցուք մինչև ցիւթղեհէմ . — մինչև Բեթղեհէմ երթանք :

Մինչև , շաղկապ է , և կը նշանակէ այնպէս , ան աստիճան որ , և իրմէ ետքը գրեթէ միշտ ա ներևոյթ կ'ուղէ . ինչպէս ,

Եւ դայ միւսանդամ ընդ նոսա ժողովուրդն , մինչև հաց եւս ոչ ժամանել ուտել նոցա . — Ժողովուրդը դարձեալ անոց հետ կուգայ , այնպէս որ հոց անքամ զեն կընար որբել :

353 . Եւ , շաղկապ է երբ -- կը նշանակէ . մահբայ է , երբ ալ կը նշանակէ . ինչպէս ,

Արա և զիս իրբեւ զմի ի վարձկանաց քոց . — զիս ալ որ -- վարձուորներէդ մէկն ըրէ :

Ստոյգ և սա ընդ նմա էր . — ստոյգ ա ալ անոր հետ էր :

354 . Իբրև , որպէս նախադրութիւն են , երբ իրենցմէ ետքը քովերին հայցական հոլով խնդիր ունենան . ինչպէս ,

Իբրև զաղաւնի . — աղաւնի պէս :

Որպէս զուշան . — շաշանի պէս :

Իբրև , որպէս , շաղկապ են , երբ հայցական հոլով խնդիր չունենալով , ուրիշ հոլով ա նուն ունենան քովերին , և այն հոլովեալ ա նունին նման ուրիշ հոլովեալ անուն մ'ալ գանուի նոյն խօսքին մէջ . ինչպէս ,

Փախչիլ ի չարութենէ կբրեւ ի կատարի գաղանէ :
Չարութիւնը կատարի գաղանի կը նմանցնէ . Ենչպէս որ կա-
տարի գաղանէն փախչիլ պէտք է , անանկ ալ չարութենէն
պէտք է փախչիլ :

Երկնչել ի կեղծաւորութենէ որպէս յանհաւա-
տութենէ . — անհասարակութենէ վախճալու պէս՝ կեղ-
ծասարակութենէ վախճալ :

355 . Քան , նախադրութիւն է , երբ իր-
մէ ետքը հայցական հոլով խնդիր ունենայ
քովը . ինչպէս ,

Կեղեցիկ Ժան դըբոզ . — Ժեղձ քեղեցիկ :

Քան , շաղկապ է , երբ քովը հայցական հո-
լով խնդիր չունենալով , ուրիշ հոլովով անուն
ունենայ , և այն հոլովեալ անունին նման ուրիշ
անուն մ' ալ գտնուի նոյն խօսքին մէջ . և ան
ատեն կը նշանակէ Ժան թէ . ինչպէս ,

Զգազանս սիրով Ժան բռնութեամբ սովոր են
մարդիկ վարժել . — Տարբիկ սորված են փառանները
աւելի սիրով վարժելու Ժան թէ քանութեամբ :

Բռնութեամբ բառը Ժան շաղկապէն ետքը և անոր քովը դրուած
լրացով բեր կը ցուցնէ . սիրով բառն ալ որ շաղկապէն ա-
ռաջ է , շատ լրաց կ'իմացնէ :

Վ Ե Ր Զ

ՄԱՍԵ Ա . ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ա . ԱՆՈՒՆ	4
Հոլովանիս անասնոց	5
Արտաշէ հոլովածն ունեցող անասնեց	12
Գիտելիս հոլովանց վրայ	17
Որոշու թասաններու հոլովանց	22
Արտաշէ թասաններու հոլովանց	26
ԳԼՈՒԽ Բ . ԴԵՐԱՆՈՒՆ	28
ԳԼՈՒԽ Գ . ՆԱՍԴԻՐ	56
ԳԼՈՒԽ Դ . ԲԱՅ	40
Խոնարհմանք Բայց	44
Կրտսերանք Բայ	60
Գիտելիս խոնարհմանց վրայ	67
Արտաշէ խոնարհածն ունեցող Բայց	72
ԳԼՈՒԽ Ե . ԴԵՐԱՅ	99
ԳԼՈՒԽ Զ . ՄԱԿԱՅ	107
ԳԼՈՒԽ Է . ՇԱԿԱԳ	109
ԳԼՈՒԽ Ը . ՉԱՅՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ	109

ՄԱՍԵ Բ . ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ա . ՏԵՐ ԲԱՅԻ ԵՒ ԲԱՅ	111
ԳԼՈՒԽ Բ . ԽՆԴԻՐ ԵՒ ԽՆԴԻՐԱՌՈՒ	118
Սեռի խնդիր	119
Բնութեան խնդիր	122
Խնդրի վրայ Ժան ճը գիտելիաներ	145
Գոյական անուններու կամ Բայանուններու խնդ- րաստութեանը	146
Ածական անուններու խորհրատարկանց	147
Վարդարանութիւններու խորհրատարկանց	149
ԳԼՈՒԽ Գ . ՅԱՅԿԱՅԻՑԻՑ ԵՒ ՅԱՅԿՍԵՆԱՆ	158

ԳԼՈՒԽ Դ.	ԲԱՅԱՅԱՅՏԻՉ ԵՒ ԲԱՅԱՅԱՅՏԵԱԼ	164
ԳԼՈՒԽ Ե.	ԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՅԱԿԱՆ	169
	Որոշակ բռնախնդիրան համայնութիւնը .	174
	Անորոշ բռնախնդիրան համայնութիւնը .	177
	Ածախնդիրան ԳԼՈՒԽ ԵՒ ԳՈՅԱԿԱՆ համայնութիւնը	180
ԳԼՈՒԽ Զ.	ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ՅԱՐԱԲԵՐԵԱԼ .	184
ԳԼՈՒԽ Է.	ԴԻՄՈՐՈՇ ՅՕԴ	195
ԳԼՈՒԽ Ը.	ԳԵՐԲԱՅ	200
ԳԼՈՒԽ Թ.	ՄԱԿԲԱՅ	210
ԳԼՈՒԽ Ճ.	ՇԱՅԱԿ	214

